

ΑΡΙΣΤΟΤ. ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ • ΒΙΚΤΩΡ. ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ — ΑΘΗΝΑΙ 1976

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΔΩΡΕΑΝ

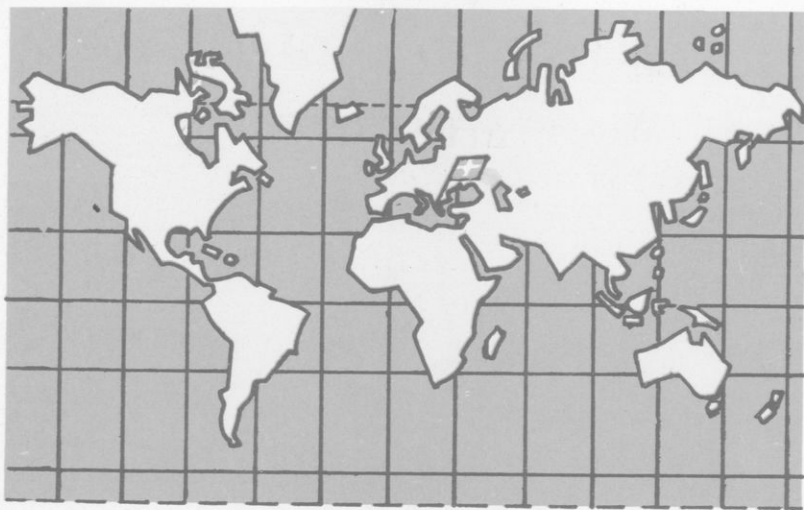
18384

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Γῆ σὲ σφαῖρα

Ἡ Γῆ σὲ ἐπίπεδο

Ἡ Γῆ σὲ ἔλλειψη

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

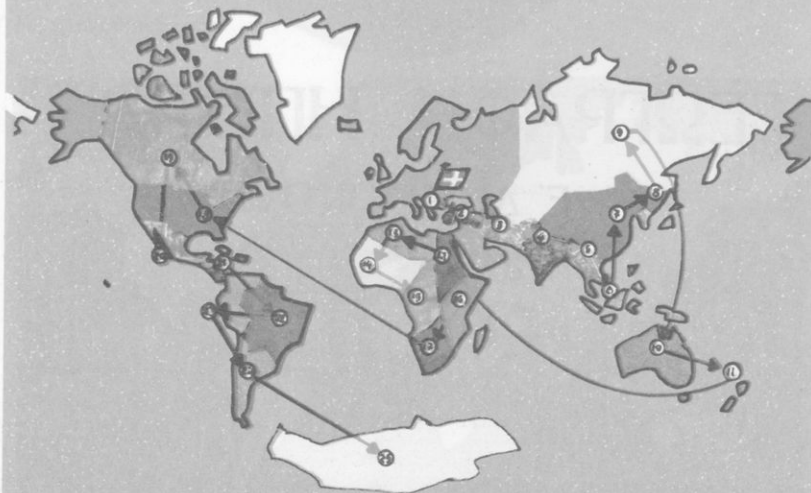
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1976

Τό ταξίδι μας

Στό χάρτη αυτόν εικονίζονται οί χώρες,
γιά τίς όποίες θά μιλήσωμε στό μάθημα τής Γεωγραφίας.
Θ' άρχίσωμε τό ταξίδι μας από τήν Έλλάδα
και θά καταλήξωμε στήν Άνταρκτική.
Τά βέλη δείχνουν τό δρομολόγιό μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γεμάτοι απορίες κι ερωτηματικά οι πρωτόγονοι άνθρωποι παρατηρούσαν τὸν γύρω κόσμο. Ήταν πολὺ περιορισμένος. Μεγάλωνε κάπως, διὰν ἀνέβαιναν στὸν γειτονικὸ λόφο ἢ στὴν κορυφὴ κάποιου βουνοῦ.

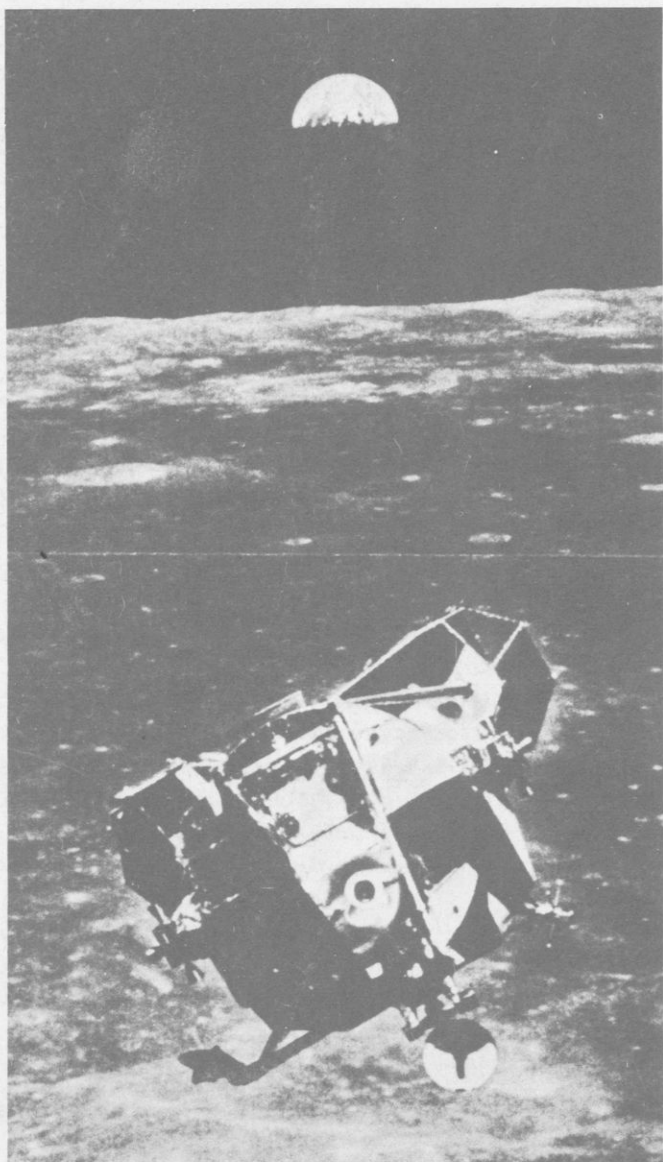
Ἐπειτα οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ ταξιδεύουν. Πεζοὶ προῶτα, μετὰ ζῶα ἀργότερα. Ὅσοι ζοῦσαν κοντὰ στὴ θάλασσα κατασκεύαζαν σκεδῆδες στὴν ἀρχή, ἰσοφόρα πλοῖα ἀργότερα, κι ἀνοίχτηκαν στὸ πέλαγος, γιὰ ν' ἀνακαλύψουν ἄλλες, ἄγνωστες, χῶρες. Ἀλλὰ καὶ πάλι οἱ γνώσεις τους γιὰ τὴ Γῆ ἦταν ἐλάχιστες.

Πόσο ἀστείοι μᾶς φαίνονται σήμερα οἱ παγκόσμιοι χάρτες, τοὺς ὁποίους σχεδίασαν οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι! Περιλαμβάνουν τὴν Ἑλλάδα, τὴ Μεσόγειο Θάλασσα καὶ τὶς χῶρες πὺν θροίσκονται γύρω της. Πέρα ἀπ' αὐτὲς ἀπλώνονταν τὸ ἔρθεος (τὸ σκοτάδι), τὸ ἄγνωστο.

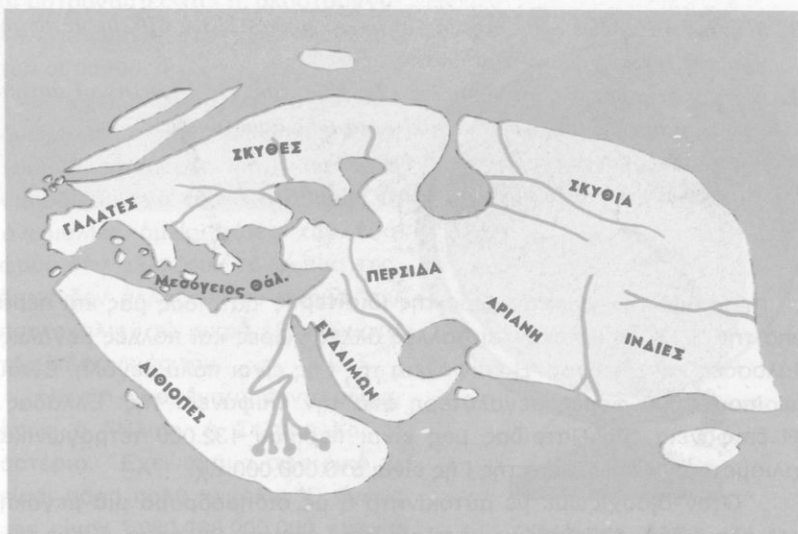
Σήμερα γνωρίζομε μετὰ κάθε λεπτομέρεια ὅλη τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς κι εὐκόλα μπορεῖ κανένας νὰ ταξιδέψῃ σ' ὁποιαδήποτε χῶρα της. Οἱ ἀεροπόροι κι οἱ ἀστροναῦτες πετοῦν πάνω ἀπὸ τὴ Γῆ καὶ πολὺ συχνὰ στὴν τηλεόραση ἢ στὶς ἐφημερίδες βλέπομε μεγαλειώδεις εἰκόνες τοῦ πλανήτη μας.

Στὶς μικρότερες τάξεις τοῦ σχολείου ἢ ἔξω ἀπ' αὐτὸ ἀποκίησατε πολλὲς γεωγραφικὲς γνώσεις γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ πολλὲς ἄλλες χῶρες τῆς Γῆς. Μετὰ δομητῆριο τὴν Πατρίδα μας, τὴν ὁποία γνωρίζετε ἀρκετὰ καλά, θὰ ἐπιχειρήσωμε ἐφέτος ἓνα μεγάλο ταξίδι. Σὲ... 60 διδακτικὲς ὥρες θὰ πραγματοποιήσωμε τὸ γύρο τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ μετακινήθοῦμε διόλου ἀπὸ τὴ θέση μας. Θὰ μᾶς χρειαστοῦν πνεξίδα καὶ χάρτες. Ξεναγός μας θὰ εἶναι τὸ βιβλίο τῆς Γεωγραφίας.

Καλὸ μας ταξίδι.

Έπάνω: Ή Γή, όπως φαίνεται από τη Σελήνη

Ἄρχαϊος παγκόσμιος χάρτης

1

Ἡ Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα

Τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς
Ὁ ἄξονας καὶ οἱ πόλοι τῆς

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ν' ἀναφέρετε γνωστὲς χῶρες τῆς Γῆς. Τί γνωρίζετε γι' αὐτές;
2. Μήπως ἔχετε παρακολουθήσει στὴν τηλεόραση ἢ στὸν κινηματογράφο ἐκπομπές, πὸν ἀναφέρονταν σὲ ξένες χῶρες; Τί εἶδατε σ' αὐτές; Μοιάζουν οἱ χῶρες, πὸν εἶδατε, μὲ τὴν Ἑλλάδα;

3. Μήπως ταξίδεψε κανένας σας σ' άλλη χώρα; Ποιά βιβλία με περιγραφές ξένων χωρών διαβάσατε;
4. Να παρατηρήσετε φωτογραφίες τής Γῆς, πού τις έβγαλαν οί άστροναύτες από τή Σελήνη ή από πολύ μακρινές άποστάσεις.
5. Να παρατηρήσετε τήν ύδρογόειο σφαίρα.
6. Τί γνωρίζετε για τó μέγεθος και τó σχήμα τής Γῆς;

Πέρα από τόν γνωστό χῶρο τής ιδιαίτερης πατρίδας μας και πέρα από τήν Έλλάδα βρίσκονται πολλές άλλες χῶρες και πολλές μεγάλες θάλασσες και ὠκεανοί. Ἡ ἐπιφάνεια τής Γῆς εἶναι πολύ μεγάλη. Εἶναι περίπου 4.000 φορές μεγαλύτερη από τήν ἐπιφάνεια τής Έλλάδας. Ἡ ἐπιφάνεια τής Πατρίδας μας εἶναι περίπου 132.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ἡ ἐπιφάνεια τής Γῆς εἶναι 510.000.000 τ.χ.

Όταν διασχίζωμε με αὐτοκίνητο ἢ με σιδηρόδρομο μιὰ μεγάλη πεδιάδα ἢ όταν ταξιδεύωμε με πλοίο στήν ἀνοιχτή θάλασσα, ἔχομε τήν ἐντύπωση, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τής Γῆς εἶναι ἐπίπεδη. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι ἀλήθεια. Οἱ ἔρευνες ἀπόδειξαν ὅτι ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικό. Ἡ καλύτερη ἀπόδειξη παλιότερα ἦταν τὸ πρῶτο ταξίδι γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ, πού ἔκαμε ὁ Μεγγελάνος (1519-1521). Σήμερα δέν ὑπάρχει πιὰ καμιὰ ἀμφιβολία γι' αὐτό.

Οἱ ἀστροναῦτες φωτογράφησαν τὴ Γῆ ἀπὸ πολὺ μακριά. Τὴ φωτογράφησαν κι ἀπὸ τὴ Σελήνη. Στις φωτογραφίες αὐτὲς ἡ Γῆ φαίνεται ὡς σφαῖρα! Ὅπως βλέπομε ἔμεῖς τὴ Σελήνη, ἔτσι περίπου εἶδαν

Ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαίρας

οι άστροναύτες τή Γῆ, όλοστρόγγυλη, νά γυρίζη συνεχώσ στο χάος του ούρανοῦ.

"Έχει, βέβαια, ή Γῆ πολλές άνωμαλίες στήν επιφάνειά της (βουνά, χαράδρες κ.ά.), που μās έμποδίζουν νά τó καταλάβωμε. Οί άνωμαλίες όμως αυτές του εδάφους δέν αλλάζουν τó σχήμα της, όπως δέν αλλάζουν τó σχήμα του πορτοκαλιού τά μικρά έξογκώματα τής επιφάνειάς του.

"Η Γῆ είναι ένα ούράνιο σώμα, όπως ό "Ηλιος, ή Σελήνη και τ' άστέρια." Έχει σχήμα σφαιρικό κι είναι πάρα πολύ μεγάλη. Ό όγκος της είναι 1.080.000.000.000 κυβικά χιλιόμετρα! Γυρίζει άδιάκοπα, σαν σφούρα, στον ούρανό με πολύ μεγάλη ταχύτητα. Οί έπιστήμονες υπολογίζουν ότι ή ταχύτητα περιστροφής είναι περίπου 1.600 χιλιόμετρα τήν ώρα! ("Ένα λεωφορείο τρέχει 60-80 χιλιόμετρα).

"Η **ύδρόγειος σφαίρα** του σχολείου μας μοιάζει με τή Γῆ." Αν τήν περιστρέψωμε με δύναμη, αντιλαμβανόμαστε πώς περιστρέφεται ή Γῆ γύρω από τον έαυτό της. Βέβαια, ή Γῆ δέν έχει άξονα, σαν τήν ύδρόγειο σφαίρα, γι' αυτό λέμε ότι περιστρέφεται γύρω από νοητόν άξονα, ό όποιος λέγεται **άξονας τής Γῆς**. Για νά κάμη ή Γῆ μιá περιστροφή γύρω στον άξονά της, χρειάζεται 24 ώρες, ένα ήμερονύκτιο.

"Ό άξονας τής ύδρογειού σφαιρας τρυπά τήν επιφάνειά της σε δύο σημεία. Τό ίδιο θα συνέβαινε

"Υδρόγειος σφαίρα

σφούρα, στον ούρανό με πολύ μεγάλη ταχύτητα. Οί έπιστήμονες υπολογίζουν ότι ή ταχύτητα περιστροφής είναι περίπου 1.600 χιλιόμετρα τήν ώρα! ("Ένα λεωφορείο τρέχει 60-80 χιλιόμετρα).

"Ό άξονας και οι πόλοι τής Γῆς

και με τον άξονα της Γης, αν ο άξονας αυτός δεν ήταν νοητός, αλλά πραγματικός. Τα σημεία αυτά λέγονται **πόλοι της Γης**. Ο ένας **πόλος** είναι κατά το Βορρά και λέγεται **Βόρειος πόλος**, ο άλλος κατά το Νότο και λέγεται **Νότιος πόλος**.

Στο παιγνίδι της σθούρας παρατηρούμε ότι η σθούρα στρέφεται πολύ γρήγορα γύρω από τον έαυτό της και συγχρόνως κινείται πάνω στο πάτωμα. Το ίδιο συμβαίνει και με τη Γη. Κι αυτή **περιστρέφεται** γύρω από τον άξονά της από τα δυτικά προς τ' ανατολικά και συγχρόνως διαγράφει μια τεράστια τροχιά στο διάστημα. **Περιφέρεται** γύρω από τον "Ήλιο **διαγράφοντας τροχιά**, που έχει σχήμα έλλειψευς, χωρίς να σταματά ποτέ.

Για να κάμη η Γη μια όλόκληρη περιφορά γύρω από τον "Ήλιο, χρειάζεται 365 μέρες περίπου, δηλ. ένα έτος (με ταχύτητα 106.000 χλμ. την ώρα). **Ναι**

"Εννοιές - όνόματα: Γη, ούράνιο σώμα, γήινη σφαίρα, άξονας της Γης, πόλοι της Γης, Βόρειος πόλος, Νότιος πόλος, περιστροφή, περιφορά, τροχιά.

Γενική παρατήρηση: "Όλα τα ούράνια σώματα κινούνται στο χάος του ούρανού, χωρίς να στηρίζονται πουθενά και χωρίς ποτέ να σταματούν.

Έργασία: Να ίχνογραφήσετε τη γήινη σφαίρα με τον νοητό άξονα και τους πόλους της.

“Ηπειροι και ώκεανοί τής Γῆς

2

Ναί
 ‘Η επιφάνεια τής Γῆς
 Ξηρά και θάλασσα
 “Ηπειροι και ώκεανοί

‘Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Να παρατηρήσετε την επιφάνεια τής Γῆς στην ύδρογειο σφαίρα και σὸν παγκόσμιο χάρτη. Να δείξετε την ξηρά και τὴ θάλασσα. Να συγκρίνετε τὴν ἔκτασή τους.
2. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ξηρά; Να δείξετε στὴν ύδρογειο σφαίρα τὰ μεγάλα μῆματα, στὰ ὁποῖα ὑποδιαιρεῖται ἡ ξηρά. Πῶς ὀνομάζονται; Να βρῆτε τὴν Ἑλλάδα στὴν ύδρογειο σφαίρα.
3. Τώρα νὰ δείξετε τὴ θάλασσα. Τί γνωρίζετε γι’ αὐτή; Να δείξετε τὰ μεγάλα μῆματα, στὰ ὁποῖα χωρίζεται ἡ θάλασσα. Πῶς ὀνομάζονται; Να βρῆτε τὶς ἑλληνικὲς θάλασσες στὴν ύδρογειο σφαίρα.

Στην επιφάνεια της Γης υπάρχει η **Ξηρά** και η **θάλασσα**.

Στην Ξηρά υπάρχουν ὄρη, πεδιάδες, λόφοι, κοιλάδες, χαράδρες, ὄροπέδια, δάση, χωράφια, χωριά, πόλεις, ἄνθρωποι, ζῶα, φυτά.

Ἡ θάλασσα σχηματίστηκε στὰ βαθύτερα μέρη τῆς Γῆς, ὅπου συγκεντρώθηκαν μεγάλες ποσότητες νεροῦ. Ὑπάρχουν καὶ σ' αὐτὴ θάλασσα φυτὰ καὶ ζῶα καὶ στὴν ἐπιφάνειά της ταξιδεύουν μικρὰ καὶ μεγάλα πλοῖα.

Ἡ Ξηρὰ εἶναι μικρότερη ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἀπὸ τὰ 510.000.000 τ.χ., πού εἶναι ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, τὰ 149.000.000 τ.χ. περίπου εἶναι Ξηρὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα 361.000.000 τ.χ. θάλασσα.

Ἡ Ξηρὰ εἶναι χωρισμένη σὲ μικρὰ καὶ μεγάλα τμήματα. Τὰ πολὺ μεγάλα τμήματα Ξηρᾶς λέγονται ἥπειροι. Στὴ Γῆ υπάρχουν 6 ἥπειροι:

α.	ἡ Ἀσία	(μὲ ἕκταση	44.000.000 τ.χ.	περίπου)
β.	ἡ Ἀμερική	(» »	42.000.000 τ.χ.	»)
γ.	ἡ Ἀφρική	(» »	30.000.000 τ.χ.	»)
δ.	ἡ Ἀνταρκτική	(» »	14.000.000 τ.χ.	»)
ε.	ἡ Ἑὺρώπη	(» »	10.000.000 τ.χ.	»)
στ.	ἡ Ὠκεανία	(» »	9.000.000 τ.χ.	»)

Ἡ θάλασσα χωρίζεται σὲ 4 μεγάλους **ὠκεανούς**. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἑξῆς:

α.	ὁ Μέγας ἢ Εἰρηνικός Ὠκεανός	(180.000.000 τ.χ.)
β.	ὁ Ἀτλαντικός Ὠκεανός	(94.000.000 τ.χ.)
γ.	ὁ Ἰνδικός Ὠκεανός	(75.000.000 τ.χ.)
δ.	ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανός	(12.000.000 τ.χ.)

Ὅλες οἱ θάλασσες τῆς Γῆς ἐνώνονται μεταξύ τους. Μόνο οἱ λί-
μνες εἶναι ἀπομονωμένες στὴν Ξηρὰ.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Ξηρὰ, θάλασσα, ἥπειροι, ὠκεανοί, Εὺρώπη, Ἀσία, Ἀφρική, Ἀμερική, Ὠκεανία, Ἀνταρκτική, Εἰρηνικός, Ἀτλαντικός, Ἰνδικός, Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανός.

Ἔργασία: Νὰ ἰχνογραφήσετε παγκόσμιο χάρτη μὲ τὶς ἠπείρους καὶ τοὺς ὠκεανούς.

11
0χι

3

Άναπαράσταση τής Γῆς

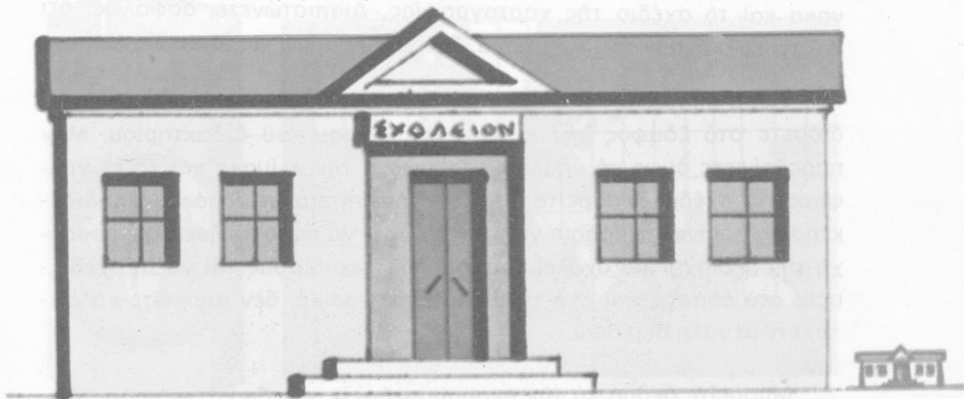
Κλίμακα. Ύδρογειος σφαίρα Τοπογραφικά διαγράμματα. Χάρτες

Ἡ Γῆ εἶναι μιὰ τεράστια σφαίρα. Ὁ νοητὸς ἄξονάς της ἔχει μῆκος 12.712.000 μέτρα. Ἡ ὕδρογειος σφαίρα τοῦ σχολείου μας μοιάζει μὲ τὴ Γῆ. Ἄν ὁ ἄξονας τῆς ὕδρογειοῦ σφαίρας ἔχη μῆκος μόνο μισὸ μέτρο, τότε θὰ εἶναι περίπου 25.000.000 φορές μικρότερος ἀπὸ τὸν ἄξονα τῆς Γῆς.

Ὁ μηχανικός, ποῦ θέλει νὰ χτίσῃ ἓνα διδακτήριο, τὸ σχεδιάζει πρῶτα στὸ χαρτί. Πολλὲς φορές κατασκευάζει μὲ χαρτόνι ἢ μὲ ἄλλα ὑλικά τὴ μακέτα τοῦ διδακτηρίου. Μὲ τὸ χάρακα ὑπολογίζει τὶς διαστάσεις του καὶ λέει π.χ. ὅτι τὸ μῆκος ἢ τὸ πλάτος τοῦ διδακτηρίου στὸ σχέδιο εἶναι 100 φορές μικρότερο ἀπὸ τὸ μῆκος ἢ τὸ πλάτος τοῦ πραγματικοῦ διδακτηρίου. Στὴν περίπτωση αὐτή, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ σχεδίου ὁ μηχανικός γράφει: ΚΛΙΜΑΞ Ι: 100.

Παρατηρήστε τὸ πάτωμα τῆς αἴθουσας. Χωρεῖ νὰ τὸ σχεδιάσετε στὸν πίνακα; Ἀσφαλῶς ὄχι. Πῶς θὰ τὸ κατορθώσετε;

Νά ἓνας εὐκόλος τρόπος :

Σμίκρυνση διδακτηρίου μὲ κλίμακα 1:100

Μετρήστε τὸ μῆκος τῆς αἴθουσας. Εἶναι π.χ. 10 μέτρα. Γιὰ νὰ χωρέση στὸν πίνακα, πρέπει νὰ τὸ μικρύνετε τουλάχιστο 10 φορές, δηλ. νὰ γίνη $10:10=1$ μέτρο. Χαράξτε τώρα στὸ κάτω μέρος τοῦ πίνακα μιὰ εὐθεία γραμμὴ μήκους 1 μέτρου. Μετρήστε ἔπειτα τὸ πλάτος τῆς αἴθουσας. Εἶναι 6 μέτρα. Πρέπει κι αὐτὸ νὰ τὸ μικρύνετε 10 φορές. Τότε θὰ γίνη $6:10=0,6$ μέτρα. Χαράξτε τώρα στὸν πίνακα μιὰ πλάγια πλευρὰ τῆς αἴθουσας μήκους 0,6 μ.. Ἐὰν χαράξετε καὶ τὶς ἀπέναντι πλευρὲς, ἔχετε τὸ σχέδιο τοῦ πατώματος ἑτοιμο στὸν πίνακα. Μὴ λησμονήσετε ὅμως στὴν κάτω δεξιὰ γωνία τοῦ πίνακα νὰ γράψετε: ΚΛΙΜΑΞ Ι: 10. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῆς αἴθουσας στὸ σχεδιάγραμμα εἶναι 10 φορές μικρότερα ἀπὸ τὰ πραγματικά.

Ἄν τώρα θελήσετε νὰ σχεδιάσετε τὸ ἴδιο πάτωμα στὸ τετράδιο τῆς χαρτογραφίας σας, τί θὰ κάμετε; Μπορεῖτε νὰ τὸ σχεδιάσετε μὲ κλίμακα 1:10; Ἀσφαλῶς ὄχι, γιατί τὸ σχέδιο τοῦ πίνακα δὲν χωρεῖ στὴ χαρτογραφία σας. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχετε, πρέπει τὸ πραγματικὸ μῆκος τῆς αἴθουσας νὰ τὸ μικρύνετε 100 φορές κι ἔτσι θὰ ἔχετε: 10 μέτρα: 100=0,10μ.. Ἐὰν μικρύνετε καὶ τὸ πλάτος 100 φορές, θὰ ἔχετε: 6 μέτρα: 100=0,06 μ. Τώρα μπορεῖτε νὰ σχεδιάσετε στὴ χαρτογραφία σας τὸ πάτωμα τῆς αἴθουσας μὲ μῆκος 0,10 μ. καὶ πλάτος 0,06μ. Στὴν κάτω γωνία τοῦ σχεδίου θὰ γράψετε: ΚΛΙΜΑΞ Ι: 100.

Παρατηρήστε τώρα τὸ πάτωμα τῆς αἴθουσας, τὸ σχέδιο τοῦ πίνακα καὶ τὸ σχέδιο τῆς χαρτογραφίας. Διαπιστώνετε, ἀσφαλῶς, ὅτι καὶ τὰ τρία ἔχουν τὸ ἴδιο σχῆμα, δὲν ἔχουν ὅμως τὶς ἴδιες διαστάσεις.

Τώρα μπορεῖτε νὰ βγῆτε στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου σας καὶ νὰ σχεδιάσετε στὸ ἔδαφος τὴν κάτοψη ὀλόκληρου τοῦ διδακτηρίου. Μὴν παραλείψετε ὅμως νὰ ὑπολογίσετε σωστὰ τὴν κλίμακα καὶ νὰ τὴ γράψετε στὸ σχέδιο. Μπορεῖτε ἔστερα ν' ἀνεβῆτε στὴν ταράτσα τοῦ διδακτηρίου ἢ πάνω σὲ κάποιο γειτονικὸ λόφο, νὰ παρατηρήσετε μὲ προσοχὴ τὴν περιοχὴ τοῦ σχολείου σας ἢ τοῦ χωριοῦ σας καὶ νὰ τὴ σχεδιάσετε στὸ ἔδαφος καὶ στὰ τετράδιά σας. Φυσικά, δὲν μπορεῖτε νὰ ἐπιτύχετε μεγάλη ἀκρίβεια.

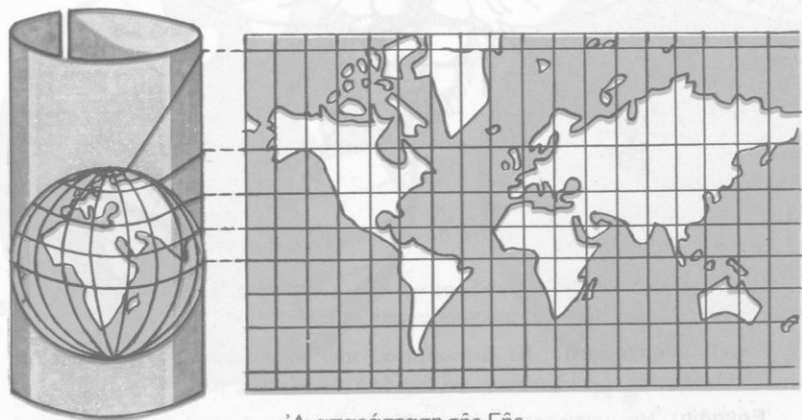
Μπορεῖτε ἀκόμα νὰ τὴν ἀναπαραστήσετε, χονδρικά, στὴν ἀμμοδόχο ἢ στὸ ἔδαφος. Σχηματίστε πρῶτα μὲ χῶμα τὸ λόφο, πάνω

στον οποίο βρίσκεστε. Έπειτα σχηματίστε πλάι του τούς γειτονικούς λόφους, ψηλότερους ή χαμηλότερους από τον πρώτο, ανάλογα με το ύψος τους. Σχηματίστε ύστερα τὰ γειτονικά βουνά, τὰ όροπέδια ή τις πεδιάδες κλπ. Αν έχετε μαζί σας χρώματα σε σκόνη, ρίξτε καφέ χρώμα πάνω στα βουνά, κίτρινο στους λόφους και στα όροπέδια, πράσινο στις πεδιάδες. Έάν υπάρχουν στην περιοχή ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, θά τὰ σημειώσετε με μπλε χρώμα. Τόν αυτοκινητόδρομο θά τόν παραστήσετε με μιὰ κόκκινη γραμμή, τὸ σιδηρόδρομο με μαύρη γραμμή.

Ἡ **ἀναπαράσταση** τῆς περιοχῆς σας είναι έτοιμη. Μπορεῖτε τώρα νὰ τῆ σχεδιάσετε στή χαρτογραφία σας και νὰ έχετε τὸ **χάρτη** τοῦ τόπου σας.

Με τόν ἴδιο τρόπο εργάζονται οἱ τοπογράφοι μηχανικοὶ και οἱ χαρτογράφοι, για νὰ σχεδιάσουν **τοπογραφικά σχεδιαγράμματα** και **χάρτες**. Εργάζονται όμως με μεγάλη ακρίβεια. Σήμερα οἱ έπιστήμονες, για νὰ σχεδιάσουν χάρτες, χρησιμοποιοῦν και **ἀεροφωτογραφίες**, δηλ. φωτογραφίες μεγάλων περιοχῶν, που τις βγάζουν οἱ ἀεροπόροι.

Όπως ἀντιλαμβάνεστε, στους χάρτες μεγάλων περιοχῶν ή **σμί- κρυνση** είναι πολὺ μεγάλη. Μόνο έτσι είναι δυνατό νὰ χωρέση σ' ένα μικρὸ φύλλο χαρτιοῦ ή έπαρχία μας, ὁ νομὸς μας, ή Έλλάδα κι ὅλη ή έπιφάνεια τῆς Γῆς.

Ἀναπαράσταση τῆς Γῆς

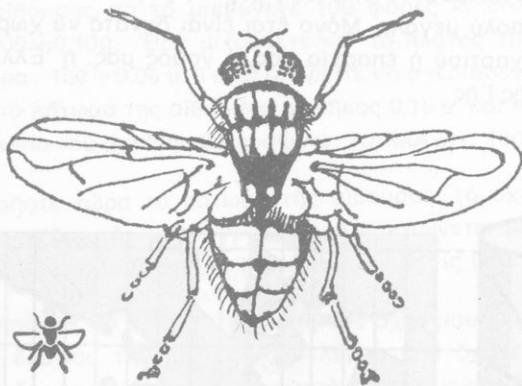
Παρατηρήστε τούς χάρτες, πού έχετε στο σχολείο σας. Στο χάρτη τής Ελλάδας γράφει: ΚΛΙΜΑΞ 1 : 1.000.000. Τί σημαίνει αυτό;

Μετρήστε στο χάρτη αυτόν την απόσταση 'Αθηνών - 'Ηρακλείου. Είναι 30 εκατοστά του μέτρου. 'Η πραγματική απόσταση των δύο αυτών πόλεων είναι $30 \times 1.000.000 = 30.000.000$ εκατοστά ή 300.000 μέτρα ή 300 χιλιόμετρα. Μπορείτε κι έσεις νά κάμετε παρόμοιους υπολογισμούς γιά άλλους τόπους.

"Όπως γνωρίζετε, έχομε χάρτες **ανάγλυφους, γεωφυσικούς, πολιτικούς, παραγωγικούς, ιστορικούς, τουριστικούς** κλπ. Σ' όλους αυτούς παρασταίνομε τά πραγματικά άντικείμενα με διάφορα χρώματα και σύμβολα, πού έπεξηγοούνται στο **ύπόμνημα** του χάρτη.

Σε κάθε χάρτη τó επάνω μέρος του δείχνει τó Βορρά, τó κάτω τó Νότο, τó δεξιό τήν 'Ανατολή και τó άριστερό τή Δύση.

'Αντίθετη από τή σμίκρυνση είναι ή **μεγέθυνση**. Μ' αυτή μικρά άντικείμενα τά κάνομε μεγάλα, γιά νά τά μελετήσωμε εύκολώτερα κλπ.

Μύγα σε μεγέθυνση

"Εννοιες - όνόματα: Κλίμαξ, σμίκρυνση, μεγέθυνση, χάρτης, σχεδιάγραμμα, αεροφωτογραφία, μακέτα, αναπαράσταση.

Γενική παρατήρηση: Τά άντικείμενα, πού μικραίνομε ή μεγαθύνομε με κλίμακα, διατηρούν τó σχήμα τους, όχι όμως και τó μέγεθός τους.

'Εργασία: Νά μικρύνετε ή νά μεγαθύνετε διάφορα άντικείμενα με κλίμακα.

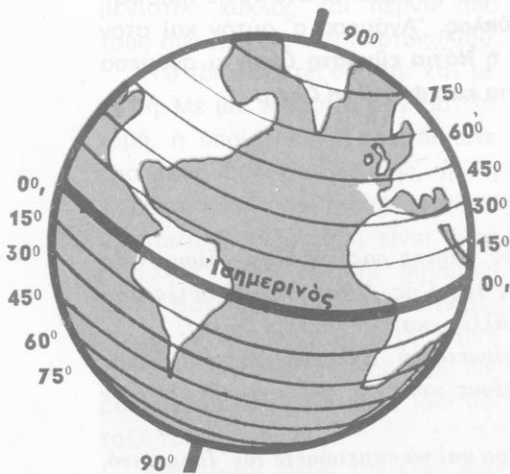
4 να 1 'Ο 'Ισημερινός και οί παράλληλοι κύκλοι τής Γῆς

Οί ζώνες τής Γῆς

Παίρνομε ένα πορτοκάλι. Τò σχῆμα του μοιάζει με τὸ σχῆμα τῆς Γῆς. Τοποθετοῦμε σ' αὐτὸ ἕναν ἄξονα ἀπὸ ξύλο ἢ ἀπὸ σύρμα καὶ κόβομε τὸ πορτοκάλι ἀκριβῶς στὴ μέση, κάθετα στὸν ἄξονα. Τὸ σφαιρικό πορτοκάλι χωρίστηκε τώρα σὲ δυὸ μισά, σὲ δυὸ **ἡμισφαίρια**.

Ξανακόβομε τὸ ἴδιο πορτοκάλι μ' ἄλλες τομές, παράλληλες πρὸς τὴν πρώτη. "Ὅλες οἱ τομές, πού κάναμε, εἶναι κύκλοι παράλληλοι μεταξύ τους." Ἄν τοὺς συγκρίνωμε, διαπιστώνομε εὐκόλα ὅτι ὁ κύκλος τῆς πρώτης τομῆς εἶναι ὁ μεγαλύτερος.

Τὸ ἴδιο φανταζόμαστε καὶ γιὰ τὴ γήινη σφαῖρα. Στὴν ἐπιφάνειά της χαράζομε, κάθετα πρὸς τὸν ἄξονα τῆς Γῆς, πολλοὺς παράλληλους κύκλους. Ὁ μεγαλύτερος ἀπ' αὐτοὺς θρῖσκεται ἀκριβῶς στὴ μέση καὶ

'Ισημερινός καὶ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς

Οί ζώνες τῆς Γῆς

λέγεται **Ίσημερινός**. Όλα τὰ σημεῖα τοῦ Ίσημερινοῦ ἀπέχουν τὸ ἴδιο ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους τῆς Γῆς.

Ὁ Ίσημερινὸς ἔχει μῆκος 40.000.000 μέτρα καὶ χωρίζει τὴ Γῆ στὸ **Βόρειο ἡμισφαίριο** καὶ στὸ **Νότιο ἡμισφαίριο**.

Οἱ ἄλλοι φανταστικοὶ κύκλοι, ποὺ εἶναι παράλληλοι πρὸς τὸν Ίσημερινό, λέγονται **παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς**. Στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε ἄπειρους παράλληλους κύκλους. Ὅλοι διαφέρουν στὸ μέγεθος. Ὅσο πλησιάζουν στὸν Ίσημερινό, γίνονται μεγαλύτεροι, ὅσο πλησιάζουν στοὺς πόλους, μικρότεροι.

Παρατηροῦμε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὸν Ίσημερινό καὶ τοὺς παράλληλους κύκλους. Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς ὀνομάζονται **τροπικοί**. Ὁ ἓνας βρίσκεται στὰ βόρεια τοῦ Ίσημερινοῦ καὶ λέγεται **Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου**, ὁ ἄλλος στὰ νότια καὶ λέγεται **Τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω**.

Ἀνάμεσα στοὺς δυὸ τροπικοὺς κύκλους ἀπλώνεται μιὰ τεράστια ζώνη τῆς Γῆς, ποὺ λέγεται **Διακεκαυμένη ζώνη**.

Δυὸ ἄλλοι παράλληλοι κύκλοι λέγονται **πολικοί**. Ὁ ἓνας βρίσκεται στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ λέγεται **Βόρειος πολικὸς κύκλος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν Τροπικὸ τοῦ Καρκίνου σχηματίζεται ἡ **Βόρεια εὐκρατη ζώνη** κι ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν Βόρειο πόλο ἡ **Βόρεια κατεψυγμένη ζώνη**. Ὁ ἄλλος πολικὸς κύκλος βρίσκεται στὸ νότιο ἡμισφαίριο καὶ λέγεται **Νότιος πολικὸς κύκλος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν Τροπικὸ τοῦ Αἰγόκερω ἀπλώνεται ἡ **Νότια εὐκρατη ζώνη** κι ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν Νότιο πόλο ἡ **Νότια κατεψυγμένη ζώνη**.

Ἐρωτήσεις - ἐργασίες :

1. Στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στοὺς χάρτες σας νὰ θρῆτε ὄλους τοὺς παραπάνω κύκλους καὶ τὶς ζώνες τῆς Γῆς. Γιατί μιὰ ἀπ' αὐτὲς ὀνομάζεται «διακεκαυμένη» καὶ δυὸ ἄλλες «κατεψυγμένες» ζώνες;
2. Σὲ ποῖο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς θρῖσκεται ἡ Ἑλλάδα; Σὲ ποιά ζώνη; Δεῖξτε σὶὸ χάρτη τοὺς παράλληλους κύκλους, ποὺ περνοῦν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα.
3. Νὰ ἰχνογραφήσετε τὴ γήινη σφαῖρα καὶ νὰ σημειώσετε τὸν Ίσημερινό, τοὺς παράλληλους κύκλους καὶ τὶς ζώνες τῆς Γῆς.

Έννοιες - όνόματα: Να μάθετε τὰ ὑπογραμμισμένα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ἀπὸ κάθε σημεῖο τῆς γήινης ἐπιφάνειας περνᾶ ἕνας μονάχα (νοητὸς) παράλληλος κύκλος.

2. Οἱ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς, ὅσο πλησιάζουν στὸν Ἰσημερινό, μεγαλώνουν κι ὅσο πλησιάζουν στοὺς πόλους τῆς Γῆς, μικραίνουν

5

Οἱ μεσημβρινοὶ κύκλοι τῆς Γῆς Ἢ ὁ πρῶτος μεσημβρινός

Παίρνομε ἄλλο ἓνα πορτοκάλι καὶ τοποθετοῦμε καὶ σ' αὐτὸ ἓνα συρμάτινο ἄξονα. Ἄν κόψωμε τὸ πορτοκάλι παράλληλα πρὸς τὸ μῆκος τοῦ ἄξονα κι ἀκριβῶς πάνω του καὶ στὴ μέση τοῦ πορτοκαλιοῦ, χωρίζεται πάλι σὲ δυὸ ἡμισφαίρια. Ἢ τομὴ ποὺ σχηματίστηκε εἶναι μέγιστος κύκλος καὶ περνᾶ ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους τοῦ πορτοκαλιοῦ.

Τὸ ἴδιο φανταζόμαστε καὶ μὲ τὴ Γῆ. Μὲ μιὰ τεράστια φανταστικὴ τομὴ, ἢ ὁποῖα περνᾶ ὅπωςδῆποτε ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους τῆς, ἢ Γῆ χωρίζεται σὲ δυὸ ἡμισφαίρια. Ἢ φανταστικὴ αὐτὴ τομὴ εἶναι ἓνας μέγιστος κύκλος τῆς Γῆς. Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε πολλοὺς παρόμοιους κύκλους πάνω στὴ γήινη σφαῖρα. Ἄν τοὺς συγκρίνωμε, παρατηροῦμε πῶς ὅλοι εἶναι ἴσοι μεταξὺ τους.

Οἱ κύκλοι αὐτοὶ τῆς Γῆς, ποὺ περνοῦν ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους

Οἱ μεσημβρινοὶ κύκλοι τῆς Γῆς

της, ονομάζονται **μεσημβρινοί κύκλοι**. Οί μεσημβρινοί κύκλοι είναι κάθετοι στον Ήσημερινό και στους παράλληλους κύκλους τής Γῆς.

Ένα μεσημβρινό κύκλο, ὁ ὁποῖος περνᾶ ἀπὸ τὸ ἀστεροσκοπεῖο **Γκρίνουιτς** τοῦ Λονδίνου, οἱ ἐπιστήμονες τὸν ὀνόμασαν **Πρῶτο μεσημβρινό**. Αὐτὸς χωρίζει τὴ Γῆ στὸ **Ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο** καὶ στὸ **Δυτικὸ ἡμισφαίριο**. Ὁ μεσημβρινὸς τοῦ Γκρίνουιτς ὀρίστηκε σὰν ἀφετηρία, γιὰ νὰ μετροῦν ἀπὸ ἐκεῖ τὶς ἀποστάσεις τῶν τόπων ἀνατολικά ἢ δυτικά.

Ἐρωτήσεις - ἐργασίες :

1. *Νὰ συγκρίνετε τὸ ἀνατολικὸ καὶ τὸ δυτικὸ μὲ τὸ θόρυο καὶ τὸ νότιο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα. Τί παρατηρεῖτε;*
2. *Νὰ βρῆτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ σιτὸν χάρτες σας τὸν πρῶτο μεσημβρινό, ἄλλους μεσημβρινούς, καθὼς καὶ τοὺς μεσημβρινούς ποὺ περνοῦν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα.*
3. *Ἡ Πατρίδα μας θρῖσκειται στὸ ἀνατολικὸ ἢ στὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο;*
4. *Νὰ ἰχνογραφήσετε τὴ γήινη σφαῖρα καὶ νὰ σημειώσετε μερικὸν μεσημβρινόν καὶ τὸν πρῶτο μεσημβρινό.*

Ἐννοιες - ὀνόματα : Μεσημβρινοί κύκλοι, πρῶτος μεσημβρινός, Γκρίνουιτς, ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο, δυτικὸ ἡμισφαίριο.

Γενικὲς παρατηρήσεις : 1. Ἀπὸ κάθε σημεῖο τῆς γήινης ἐπιφάνειας περνᾶ ἓνας μεσημβρινός.

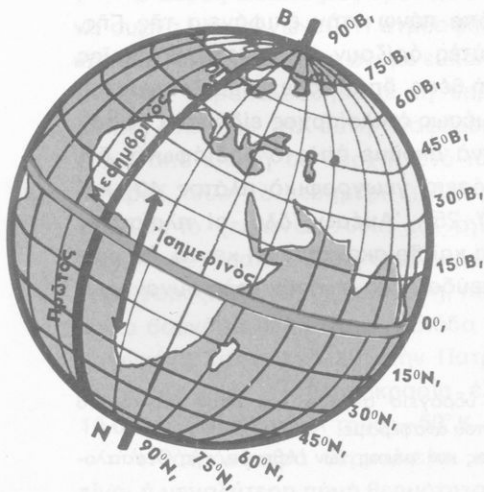
2. Οἱ μεσημβρινοί κύκλοι τῆς Γῆς εἶναι φανταστικοί.
3. Ὅλοι οἱ μεσημβρινοί εἶναι ἴσοι μεταξύ τους.

Γεωγραφικό πλάτος καί γεωγραφικό μήκος

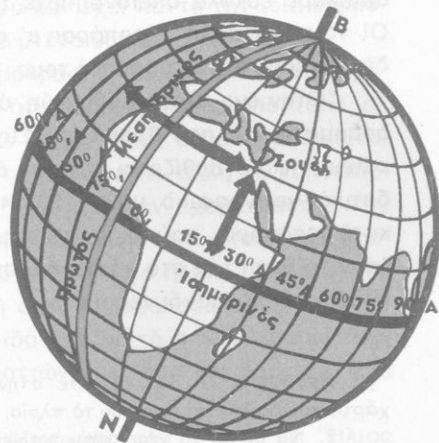
Ἡ Γεωμετρία μᾶς διδάσκει ὅτι κάθε κύκλος, μεγάλος ἢ μικρός, ὑποδιαιρεῖται σέ 360 **μοῖρες** (360°). Κάθε μοῖρα ὑποδιαιρεῖται σέ 60 **πρῶτα λεπτά** (60') καί κάθε πρῶτο λεπτό σέ 60 **δευτέρα λεπτά** (60"). Τό ἴδιο συμβαίνει καί μὲ τοὺς κύκλους τῆς Γῆς. Ὁ Ἰσημερινός κι ὁ πρῶτος μεσημβρινός χωρίζονται κι αὐτοὶ σέ 360 μοῖρες.

Τό μήκος τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι 40.000.000 μέτρα. Τό μήκος πού ἀντιστοιχεῖ σέ μιὰ μοῖρα εἶναι $40.000.000 : 360 = 111.111$ μέτρα. Τό μήκος πού ἀντιστοιχεῖ σ' ἓνα πρῶτο λεπτό εἶναι $111.111 \mu. : 60'' = 1852$ μέτρα, δηλ. ἓνα **ναυτικό μίλι**.

Ἄν παρατηρήσωμε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα, θὰ διαπιστώσωμε ὅτι συνήθως στὴν ἐπιφάνειά της εἶναι χαραγμένοι 8 παράλληλοι κύκλοι στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καί 8 στὸ νότιο. Στὸ σημεῖο πού τέμνονται ὁ

Γεωγραφικό πλάτος

Γεωγραφικό μήκος

ό πρώτος μεσημβρινός κι ό Ίσημερινός υπάρχει ό αριθμός 0°. Έκει που τέμνεται ό πρώτος μεσημβρινός με τούς παράλληλους υπάρχουν οί αριθμοί 15°, 30°, 45°, 60°, 75°, 90°. Στούς δυό πόλους υπάρχουν οί αριθμοί 90°.

Οί αριθμοί αύτοί δείχνουν τήν απόσταση κάθε παράλληλου κύκλου από τόν Ίσημερινό. Ή απόσταση αύτή ονομάζεται **γεωγραφικό πλάτος**. Τή μετρούμε σε μοίρες (από 0° ως 90°) από τόν Ίσημερινό πρός τούς πόλους τής Γης. Διακρίνομε τó **βόρειο γεωγραφικό πλάτος** και τó **νότιο γεωγραφικό πλάτος**.

Στήν ύδρόγειο σφαίρα είναι χαραγμένοι και μεσημβρινοί κύκλοι. Έκει που οί μεσημβρινοί τέμνονται με τόν Ίσημερινό, ανατολικά και δυτικά του πρώτου μεσημβρινοῦ, είναι γραμμένοι οί αριθμοί 15°, 30°, 45°, 60°.....150°, 165°, 180°. Αύτοί δείχνουν τήν απόσταση κάθε μεσημβρινοῦ από τόν πρώτο μεσημβρινό. Ή απόσταση αύτή ονομάζεται **γεωγραφικό μήκος**. Τó μετρούμε κι αύτό σε μοίρες (από 0° ως 180°) ανατολικά και δυτικά του πρώτου μεσημβρινοῦ και τó διακρίνομε σε **ανατολικό γεωγραφικό μήκος** και σε **δυτικό γεωγραφικό μήκος**.

Τó γεωγραφικό πλάτος και τó γεωγραφικό μήκος ενός τόπου λέγονται **γεωγραφικές συντεταγμένες** του τόπου αύτου. Μ' αυτές βρίσκομε εύκολα όποιονδήποτε τόπο πάνω στην έπιφάνεια τής Γης. Οί ναυτικοί κι οί άεροπόροι μ' αυτές όρίζουν στο χάρτη, ό όποιος δέ λείπει ποτέ από μπροστά τους, τή θέση, όπου κάθε φορά βρίσκονται.

"Όταν ένα πλοίο κινδυνεύη, άμέσως ό πλοίαρχος ειδοποιεί με τόν άσύρματό του που βρίσκεται. Συχνά άκούμε από τó ραδιόφωνο, ότι κάποιο πλοίο βυθίζεται π.χ. σε βόρειο γεωγραφικό πλάτος 40° και δυτικό γεωγραφικό μήκος 20° 40' 25". Άμέσως όλοι οί πλοίαρχοι κι οί άεροπόροι, που άκούν τó σήμα και βρίσκονται έκει κοντά, έντοπίζουν τή θέση του στο χάρτη και σπεύδουν νά σώσουν τούς συνανθρώπους τους, που κινδυνεύουν.

Έργασίες: 1. Νά όρίσετε στην ύδρόγειο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη που βρίσκεται περίπου τó πλοίο, που άναφέραμε.

2. Νά βρῆτε τó γεωγραφικό πλάτος και μήκος τών Άθηνών, τής Θεσσαλονίκης, του τόπου σας.

3. Τί σημαίνει τó σήμα S.O.S.;

"Εννοιες - όνόματα: Βόρειο - νότιο γεωγραφικό πλάτος, ανατολικό - δυτικό γεωγραφικό μήκος, μοίρα, πρώτα λεπτά, δεύτερα λεπτά, γεωγραφικές συντεταγμένες.

Γενική παρατήρηση: Κάθε τόπος έχει όρισμένο γεωγραφικό πλάτος (βόρειο ή νότιο) και όρισμένο γεωγραφικό μήκος (ανατολικό ή δυτικό).

7

7 'Η ατμόσφαιρα 'Η θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας 'Η υγρασία τής

"Όλοι γνωρίζομε ότι γύρω από τή Γῆ υπάρχει αέρας. 'Ο αέρας αυτός ονομάζεται **ατμόσφαιρα** (78% άζωτο, 21% οξυγόνο, 1% άλλα αέρια).

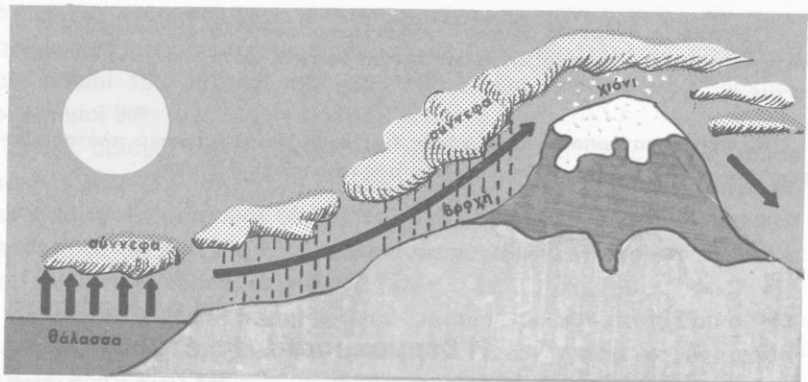
Στά χαμηλά στρώματα τής ατμόσφαιρας ό αέρας είναι πυκνότερος και βαρύτερος. Στά ψηλότερα στρώματα ό αέρας αραιώνει.

'Ο αέρας άλλοτε μās δροσίζει, άλλοτε μās θερμαίνει και τó χειμώνα συχνά μās παγώνει. 'Η ατμόσφαιρα δέν έχει πάντα τήν ίδια **θερμοκρασία**. Αυτό τó διαπιστώνομε εύκολα μ' ένα θερμομετρο.

"Αν παρακολουθήσωμε τή θερμοκρασία, πού δείχνει τó θερμομετρο, βλέπομε ότι αυτή διαφέρει από ώρα σέ ώρα, από τόπο σέ τόπο, από εποχή σέ εποχή. Στό ίδιο μέρος άλλη θερμοκρασία είναι τó πρωί, άλλη τó μεσημέρι κι άλλη τά μεσάνυχτα, άλλη τó καλοκαίρι κι άλλη τó χειμώνα. 'Αλλά και τήν ίδια ώρα δέν έχομε παντού τήν ίδια θερμοκρασία. "Άλλη θερμοκρασία υπάρχει σ' ένα σκιερό και δροσερό μέρος κι άλλη σέ μιá θέση, πού τήν ψήνει ό ήλιος. "Άλλη σ' ένα ψηλό βουνό κι άλλη στήν πεδιάδα ή στήν άκροθαλασσιά. "Άλλη στήν παγωμένη Σιθηρία, άλλη στήν Πατρίδα μας με τó ηπιο κλίμα κι άλλη στήν 'Αφρική. 'Η θερμοκρασία ελαττώνεται, όσο ανεβαίνομε. Στά 10.000 μ. ύψος φτάνει τούς —50° Κ.

'Η ατμόσφαιρα θερμαίνεται κυρίως από τόν "Ηλιο. 'Ο "Ηλιος είναι ή μεγαλύτερη πηγή θερμότητας για τή Γῆ.

'Η θερμοκρασία τής ατμόσφαιρας έχει πολύ μεγάλη σημασία

Το ταξίδι του νερού

για τη ζωή μας, καθώς και για τη ζωή των φυτών και των ζώων. Σκεφτήτε πώς είναι ή φύση το χειμώνα, πώς την άνοιξη και πώς το καλοκαίρι και θα καταλάβετε την επίδραση, που άσκει ή θερμοκρασία στη ζωή.

Με τη θερμότητα του "Ηλιου τὰ νερά, που βρίσκονται στην επιφάνεια της Γης, **έξατμίζονται**. Οί **ύδρατμοί** που παράγονται συγκεντρώνονται στην ατμόσφαιρα. Όταν ψυχθούν, συμπυκνώνονται και σχηματίζουν **σύννεφα**. Από τὰ σύννεφα γίνεται ή **βροχή**, τὸ **χαλάζι**, τὸ **χιόνι**.

Ἡ ὑγρασία τῆς ατμόσφαιρας ἔχει ἐπίσης πολὺ μεγάλη σημασία γιὰ τὴ ζωή. Σὲ πολλοὺς τόπους ἡ ατμόσφαιρα εἶναι πολὺ ὑγρὴ καὶ βρέχει συχνά. Ἀντίθετα, ἄλλοῦ εἶναι πολὺ ξηρὴ καὶ βρέχει σπάνια. Σὲ πολλὰς βορινὲς χώρες, μὲ ὑγρὸ κλίμα, σχεδὸν κάθε μέρα ὑπάρχει ὀμίχλη. Ἀντίθετα, στὴν ξηρὴ ἔρημο Σαχάρα δὲν ἐμφανίζεται οὔτε τὸ παραμικρὸ συννεφάκι καὶ σὲ πολλὰς περιοχὲς τῆς δὲν βρέχει ποτέ!

Τὴν ὑγρασία τῆς ατμόσφαιρας τὴ μετροῦμε μὲ εἰδικὰ ὄργανα, που λέγονται **ὑγρόμετρα**. Τὴν ποσότητα βροχῆς, που πέφτει σὲ κάθε τόπο, τὴ μετροῦμε μὲ τὰ **βροχόμετρα**.

Ἔργασίες: 1. Νὰ συζητήσετε γιὰ τὴ θερμοκρασία καὶ τὴν ὑγρασία τῆς ατμόσφαιρας, που ὑπάρχει στὴν περιοχή τοῦ σχολείου σας.

2. Νὰ συζητήσετε ἐπίσης γιὰ τὶς βροχοπτώσεις, που σημειώνονται στὴν περιοχή σας, καὶ γιὰ τὰ βροχόμετρα.

Έννοιες - ονόματα: Ἀτμόσφαιρα, ἀτμοσφαιρικός ἀέρας, θερμότητα, θερμοκρασία, θερμόμετρο, ἐξάτμιση, ὑδρατμοί, ὑγρασία, ὑγρόμετρο, βροχόμετρο.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ ζωή.

2. Ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας διαφέρει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα, ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ.

3. Ἡ θερμοκρασία καὶ ἡ ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὴ ζωή.

4. Τὰ νερὰ τῆς γήινης ἐπιφάνειας συνεχῶς ἐξάτμιζονται.

5. Ὅλοι οἱ τόποι δὲν ἔχουν τὴν ἴδια ὑγρασία.

8

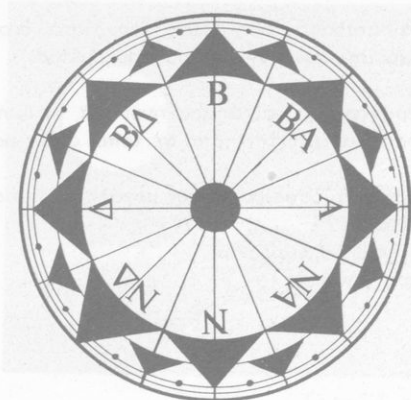
ΟΧΙ
Οἱ ἄνεμοι

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

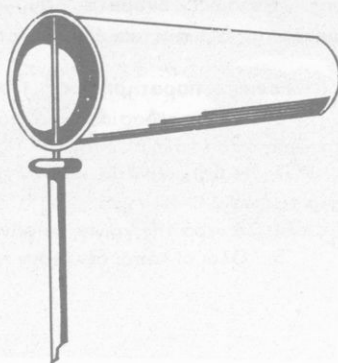
1. *Τί εἶναι ὁ ἄνεμος; Μήπως γνωρίζετε πῶς σχηματίζεται;*
2. *Τί συμβαίνει σιὸν ἀέρα, διὰν θερμαίνεται; Σὲ ποιά στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας ἁρῖσκεται ὁ ἐλαφρότερος ἀέρας; Γιατί;*
3. *Ν' ἀνοίξετε τὴν πόρτα τοῦ δωματίου ἢ τῆς αἴθουσας καὶ μὲ τὴ βοήθεια ἑνὸς ἀναμμένου κεριοῦ νὰ διαπιστώσετε ἂν κινῆται ἀέρας ἀπὸ μέσα πρὸς τὰ ἔξω ἢ ἀντίστροφα.*
4. *Πῶς ἀντιλαμβανόμαστε τὴν κίνηση τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρα;*
5. *Φυσοῦν ἰσχυροὶ ἄνεμοι στὴν περιοχή τοῦ σχολείου σας; Ποιοὶ ἀπὸ αὐτοὺς προκαλοῦν χαμηλὴ θερμοκρασία; Γιατί;*
6. *Τί εἶναι τὸ ἀνεμολόγιο;*
7. *Ποιοὶ ἄνεμοι λέγονται περιοδικοί; Φυσοῦν περιοδικοὶ ἄνεμοι στὴν περιοχή σας;*
8. *Πῶς χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἡ δύναμη τοῦ ἀέμου;*

Γνωρίζομε ἀπὸ προηγούμενα κεφάλαια ὅτι ἡ Γῆ περιβάλλεται ἀπὸ τὸν ἀτμοσφαιρικὸ ἀέρα. Γνωρίζομε ἐπίσης ὅτι ὁ ἀέρας συνεχῶς κινεῖται καὶ κινεῖ μὲ τὴ δύναμη ποῦ ἔχει πολλὰ ἀντικείμενα.

Ποῦ ὀφείλεται ὁμως αὐτὴ ἡ κίνηση τοῦ ἀέρα;

Ἄνεμολόγιο

Ἄνεμούριο

Γνωρίζομε ἀπὸ τὴ Φυσικὴ Πειραματικὴ ὅτι τὰ σώματα, ὅταν θερμαίνωνται, διαστέλλονται, καὶ ὅταν ψύχωνται, συστέλλονται. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν ἀέρα.

Ὁ ἄερας, ποὺ βρίσκεται σ' ἓνα κλειστὸ δωμάτιο μὲ ἀναμμένη θερμάστρα, εἶναι ὅπωςδήποτε θερμότερος ἀπὸ τὸν ἀέρα, ποὺ βρίσκεται ἔξω ἀπ' αὐτό. Ὁ θερμὸς ἀέρας εἶναι ἀραιότερος καὶ συνεπῶς ἐλαφρότερος ἀπὸ ἴσον ὄγκο ψυχροῦ ἀέρα. Γι' αὐτὸ ὁ θερμότερος ἀέρας ἀνεβαίνει στὰ ψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας, ἐνῶ ὁ ψυχρὸς καὶ βαρὺς ἀέρας βρίσκεται χαμηλότερα.

Τὴν κίνηση αὐτὴ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ ἀέρα τὴ διαπιστώνομε εὐκόλα μὲ τὸ ἐξῆς πείραμα, ποὺ μπορούμε νὰ κάνωμε στὸ σχολεῖο: Ἀνάθομε ἓνα κερὶ κι ἀνοίγομε τὴν πόρτα τῆς αἴθουσας. Ἄν τοποθετήσωμε τὸ κερὶ στὸ ἐπάνω μέρος τῆς ἀνοιχτῆς πόρτας, παρατηροῦμε ὅτι ἡ φλόγα τοῦ κινεῖται, γέρνει πρὸς τὰ ἔξω. Αὐτὸ δείχνει πὼς θερμὸς ἀέρας ἀπὸ τὴν αἴθουσα κινεῖται πρὸς τὰ ἔξω καὶ παρασέρνει τὴ φλόγα τοῦ κериοῦ. Ἄν τοποθετήσωμε τὸ κερὶ στὸ κάτω μέρος τῆς πόρτας, ἡ φλόγα κινεῖται πρὸς τὰ μέσα, διότι ἀπὸ ἐκεῖ ψυχρὸς ἀέρας μπαίνει στὴν αἴθουσα καὶ παρασέρνει τὴ φλόγα πρὸς τὰ μέσα.

Κάτι παρόμοιο συμβαίνει καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα. Γνωρίζομε ὅτι ὅλοι οἱ τόποι τῆς Γῆς δὲν ἔχουν στὴν ἴδια ὥρα τὴν ἴδια θερμοκρασία. Στὶς θερμότερες περιοχὲς ὁ ἀέρας ζεσταίνεται περισσότερο, δια-

στέλλεται, γίνεται αραιότερος κι ελαφρότερος κι ανεβαίνει σὲ ψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας. Ἀμέσως τὴ θέση του πάει νὰ πιᾶση ψυχρὸς ἀέρας ἀπὸ ψυχρότερες γειτονικὲς περιοχές. Ἔτσι δημιουργοῦνται συνεχῶς στὴν ἀτμόσφαιρα ρεύματα ἀέρα.

Ὁ ἀέρας πού κινεῖται λέγεται **ἄνεμος**.

Οἱ ἄνεμοι πνέουν ἀπὸ διάφορες **διευθύνσεις** καὶ μὲ διαφορετικὴ **ἔνταση**. Ἔτσι, ἔχομε ἀνέμους θόρειους, νότιους, ἀνατολικούς, δυτικούς, ἰσχυροὺς, μέτριους, ἀσθενεῖς κλπ.

Τὴ διεύθυνση τοῦ ἀνέμου τὴ διαπιστώνομε μὲ τὸν **ἀνεμοδείκτη**. Τὸ **ἀνεμολόγιο** εἶναι ἕνας κύκλος, στὸν ὁποῖο σημειώνονται οἱ 16 κυριότερες διευθύνσεις, ἀπὸ τίς ὁποῖες πνέουν οἱ ἄνεμοι.

Τὴν ἔνταση τοῦ ἀνέμου τὴ μετροῦμε μὲ τὸ **ἀνεμόμετρο**. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸν χρησιμοποιοῦμε εἰδικὴ κλίμακα, πού λέγεται **κλίμακα Μποφόρ**.

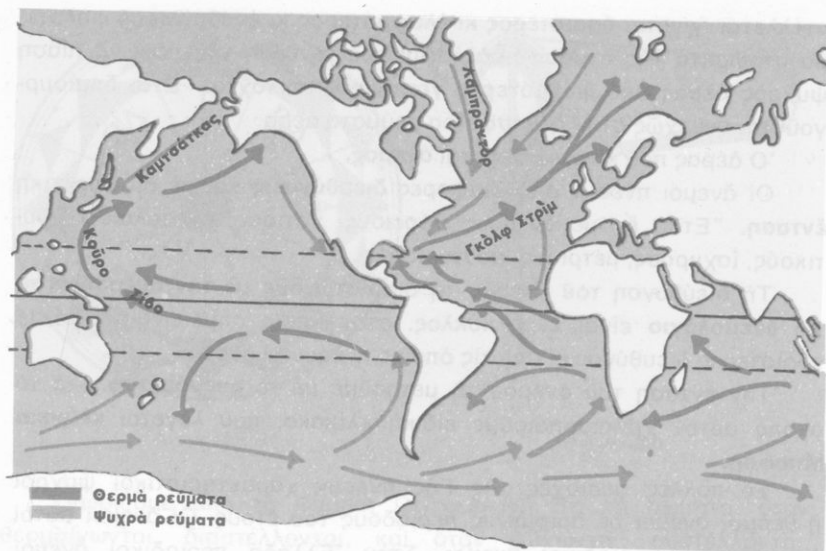
Σὲ πολλὲς περιοχές τῆς Γῆς πνέουν χαρακτηριστικοὶ ψυχροὶ ἢ θερμοὶ ἄνεμοι σὲ ὀρισμένες περιόδους τοῦ ἔτους. Οἱ ἄνεμοι αὐτοὶ ὀνομάζονται **περιοδικοὶ ἄνεμοι**. Στὴν Ἑλλάδα περιοδικοὶ ἄνεμοι εἶναι τὰ **μελέμια**. Περιοδικοὶ ἡμερήσιοι ἄνεμοι εἶναι ἡ **θαλάσσια** καὶ ἡ **ἀπόγεια αὔρα**.

Ἐπὶ αὐτῶν ὑπάρχουν ἐπίσης **τοπικοὶ ἄνεμοι**, ὅπως ὁ μακεδονικὸς **βαρδάρης**.

Γενικά, οἱ θερμοὶ ἄνεμοι, πού πνέουν συνεχῶς ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ πρὸς τοὺς πόλους τῆς Γῆς, λέγονται **ἀληγεῖς**. Οἱ ψυχροὶ ἄνεμοι, πού πνέουν ἀπὸ τοὺς πόλους πρὸς τὸν Ἰσημερινό, λέγονται **ἀνταληγεῖς**.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Ἄνεμος, ἀνεμοδείκτης, ἀνεμολόγιο, ἀνεμόμετρο, κλίμακα Μποφόρ, περιοδικοὶ ἄνεμοι, μελέμια, τοπικοὶ ἄνεμοι, ἀληγεῖς - ἀνταληγεῖς ἄνεμοι, θαλάσσια - ἀπόγεια αὔρα.

Ἔργασία: Ποιοὶ ἄνεμοι φυσοῦν στὴν περιοχή σας; Τί εἶναι ἡ ἀπόγεια καὶ ἡ θαλάσσια αὔρα; Πότε φυσοῦν καὶ γιατί;

Τα κυριότερα θαλάσσια ρεύματα

9

Τα θαλάσσια ρεύματα

“Όπως ο άέρας, έτσι και τὰ νερά τῶν θαλασσῶν συνεχῶς κινουῦνται. Οἱ ἄνεμοι κινοῦν τὰ ἐπιφανειακά νερά καὶ προκαλοῦνται **κύματα**. Ἄλλες αἰτίες προκαλοῦν τὴν **παλίρροια**. Συχνὰ ἡ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἀνυψώνεται καὶ τὸ νερὸ πλυμμυρίζει τὶς ἀκτές. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται **πλημμυρίδα**. Ἄλλοτε πάλι ἡ στάθμη τῆς θάλασσας κατεβαίνει καὶ φαίνονται οἱ ἀκτές, πὺ πρὶν τὶς σκέπαζε τὸ νερὸ. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται **ἄμπωτη**.

Ἡ διαφορά θερμοκρασίας, πὺ ὑπάρχει στὶς διάφορες θαλάσσιες περιοχές, κι ἄλλες, ἄγνωστες ἀκόμα, αἰτίες δημιουργοῦν τὰ **θαλάσσια ρεύματα**.

Ἐχετε παρατηρήσει ἀσφαλῶς ὅτι τὸ νερὸ πὺ βράζει κινεῖται. Στὴ θάλασσα τὰ θερμά νερά, τὰ ὅποια εἶναι ἐλαφρότερα, κινουῦνται στὴν ἐπιφάνεια ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους καὶ σχηματίζουν **θερμὰ θαλάσσια ρεύματα**. Αὐτὰ μοιάζουν μὲ τερά-

στιους ποταμούς, που ρέουν μέσα στη θάλασσα! Σπουδαιότερα θερμά θαλάσσια ρεύματα είναι τὸ **Γκόλφ Στρίμ** καὶ τὸ **Κοῦρο Σίβο**.

Τὸ **Γκόλφ Στρίμ ἢ Ρεῦμα τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ** εἶναι μιὰ τεράστια μάζα νεροῦ, ἡ ὁποία ἀρχίζει νὰ κινῆται στὸν Ἰσθημικὸ ὠκεανὸ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἰσημερινοῦ, μπαίνει στὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ κι ἀπὸ ἐκεῖ ἀλλάζει κατεύθυνση καὶ φτάνει ὡς τὶς ἀκτὲς τῆς βορειοδυτικῆς Εὐρώπης. Μὲ τὴ θερμότητα, ποὺ μεταφέρει, ἐπηρεάζει πολὺ τὸ κλίμα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀκτῶν.

Τὸ ἴδιο περίπου συμβαίνει καὶ στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ μὲ τὸ θερμὸ ρεῦμα **Κοῦρο Σίβο** (μαῦρο ρεῦμα), ποὺ ἐπηρεάζει τὶς ἀκτὲς τῆς Ἰσπανίας.

Ψυχρὰ θαλάσσια ρεύματα κινοῦνται ἀπὸ τὶς ψυχρὲς πολιτικὲς θάλασσες πρὸς τὸν Ἰσημερινό, φέρνουν ψύχος στὶς περιοχὲς ποὺ περιβρέχουν κι ἐπηρεάζουν τὴ θερμοκρασία τους.

Παλιρροιακὰ ρεύματα παρατηροῦνται καὶ στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες (Εὐβοϊκὸς κόλπος, διώρυγα τῆς Κορίνθου, στενὸ τῆς Λευκάδας, εἴσοδος τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου).

Παρατηροῦνται ἀκόμη ψυχρὰ καὶ θερμὰ ρεύματα: ἓνα ψυχρό, ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν Ἑλλήσποντο στὸ Βόρειο Αἰγαῖο, καὶ δυὸ θερμὰ, ποὺ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴ Μεσόγειο καὶ κατευθύνονται τὸ ἓνα πρὸς τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Θαλάσσια ρεύματα, παλίρροια, ἄμπωτη, πλημμυρίδα, Γκόλφ Στρίμ, Κοῦρο Σίβο.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Τὰ νερὰ τῶν θαλασσῶν δὲν μένουν ποτὲ ἐντελῶς ἀκίνητα.

2. Τὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα πολλῶν περιοχῶν τῆς Γῆς.

Ἐρώτηση: Μπορεῖτε νὰ φανταστῆτε τί θὰ συνέβαινε, ἂν ἡ στάθμη τοῦ Αἰγαίου κατέβαινε 50, 100, 200 μέτρα;

Κλίματα θερμά, εύκρατα και ψυχρά

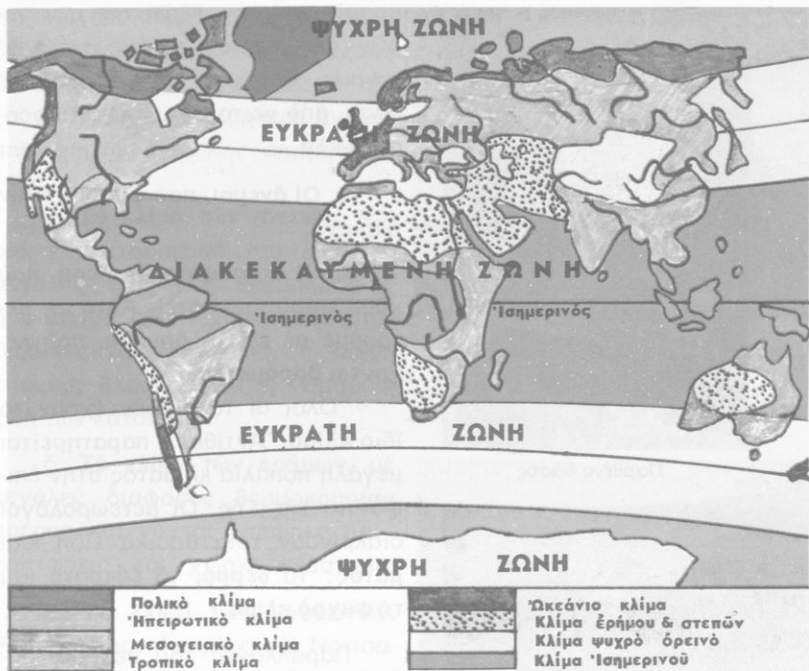
Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Τί έννοοῦμε, διαν λέμε δι χιτς ó καιρός ήιαν καλός;
2. Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τόν καιρό;
3. Τί σημασία έχει ή πρόγνωση τοῦ καιροῦ για τόν άνθρωπο;
4. Τί έννοοῦμε, διαν λέμε δι ή Άτικη έχει υγιεινό κλίμα;
5. Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τó κλίμα ενός τόπου;
6. Τί διαφέρει ó καιρός από τó κλίμα;
7. Ποιά βασικά είδη κλίματος γνωρίζετε; Ποιά είναι τὰ κύρια γνωρίσματα καθενός από αυτά;
8. Τί γνωρίζετε για τήν επίδραση τοῦ κλίματος στα φυτά, στα ζώα και στους ανθρώπους;
9. Τί κλίμα έχει ή περιοχή σας;
10. Τί κλίμα έχει ή Ελλάδα;

Συχνά άκούμε από τó ραδιόφωνο τó **δελτίο καιροῦ**. Άπ' αυτό πληροφορούμαστε άν θά έχωμε λιακάδα ή συννεφιά, ζέστη ή κρύο, βροχές, καταιγίδες ή χιόνια κλπ.

Τó δελτίο καιροῦ ενδιαφέρει κυρίως τούς ναυτικούς, τούς αεροπόρους και γενικά τούς ανθρώπους, που εργάζονται στο ύπαιθρο. Τó ετοιμάζουν ειδικοί επιστήμονες, οί όποιοι ονομάζονται **μετεωρολόγοι**, ύστερα από συστηματικές παρατηρήσεις τών μεταβολών, που συμβαίνουν στην άτμόσφαιρα.

Οί μετεωρολόγοι έχουν εγκαταστήσει σε διάφορες περιοχές **μετεωρολογικούς σταθμούς**. Σ' αυτούς με είδικά όργανα μετρούν και καταγράφουν σε είδικά δελτία τήν άτμοσφαιρική πίεση, τή θερμοκρασία τής άτμόσφαιρας, τή διεύθυνση και τήν ένταση τών άνέμων, τήν ύγρασία τής άτμόσφαιρας, τή νέφωση ή τήν ήλιοφάνεια, τήν ποσότητα τής βροχής, που πέφτει σε κάθε περιοχή κλπ. "Όλα αυτά είναι παράγοντες, που επηρεάζουν τόν καιρό.

Παγκόσμιος χάρτης κλίματος

Οι μετεωρολόγοι μελετούν συνεχώς τις καιρικές συνθήκες, πού επικρατούν σέ μιá περιοχή, κι ύστερα από μακροχρόνιες παρατηρήσεις λένε ότι ή περιοχή αύτή έχει λ.χ. **κλίμα** θερμό ή ψυχρό, ξηρό ή υγρό, υγιεινό ή άθυγιεινό, τροπικό, εύκρατο, πολικό κλπ.

Γενικά, μέ τή λέξη **κλίμα** έννοοῦμε τίς συνθήκες, πού έπικρατοῦν συνήθως στήν άτμόσφαιρα μιās περιοχῆς γιά μεγάλο χρονικό διάστημα.

Σοβαροί παράγοντες, οί όποιοί έπηρεάζουν τό κλίμα ένός τόπου, είναι οί έξῆς:

α. **Ή θερμοκρασία τῆς άτμόσφαιρας.** Αύτή έπηρεάζεται από τό γεωγραφικό πλάτος τοῦ τόπου, από τό ύψόμετρο, από γειτονικές θάλασσες, ώκεανούς, όρεινούς όγκους, έρήμους κλπ., από τοῦς άνέμους και τά θαλάσσια ρεύματα τῆς περιοχῆς, από τή μορφολογία τοῦ εδάφους, από τήν έποχή τοῦ έτους κλπ.

β. **Ή ύγρασία τῆς άτμόσφαιρας.** Αύτή έξαρτάται από τή θερμο-

Παρθένο δάσος

Τοπίο σαβάνας

Τοπίο στέπας

κρασία και την εξάτμιση των νερῶν τῆς περιοχῆς, ἀπὸ τὶς γειτονικὲς θάλασσες, λίμνες, ποτάμια, δάση, ἀπὸ γειτονικὰ θαλάσσια ρεύματα κλπ.

γ. **Οἱ ἄνεμοι**, ποὺ φυσοῦν στὴν περιοχή.

δ. **Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεση**, ποὺ κάθε φορὰ ἐπικρατεῖ. Αὐτὴ τὴ μετροῦμε μὲ εἰδικὰ ὄργανα, ποὺ λέγονται **βαρόμετρα**.

“Οἱ οἱ τόποι δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα. Ἀντίθετα, παρατηρεῖται μεγάλη ποικιλία κλίματος στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Οἱ μετεωρολόγοι διακρίνουν τρία βασικὰ εἶδη κλίματος: τὸ **θερμὸ**, τὸ **εὐκρατο** καὶ τὸ **ψυχρὸ κλίμα**.

Παραλλαγὲς τοῦ θερμοῦ κλίματος, ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ διακεκαυμένη ζώνη τῆς Γῆς, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α. **Τὸ κλίμα τοῦ Ἴσημερινοῦ**, μὲ ὑψηλὴ θερμοκρασία, συνεχεῖς (γιὰ ὀρισμένη περίοδο) βροχοπτώσεις, ὑγρὴ κι ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα. Στὶς χώρες τοῦ Ἴσημερινοῦ συνεχῶς εἶναι καλοκαίρι, ὑπάρχει πλούσια θλάστηση, μεγάλη ποικιλία ζώων καὶ ζοῦν ἐκεῖ ἄνθρωποι τῆς μαύρης φυλῆς.

β. **Τὸ κλίμα τῆς σαβάνας**. Ἐπικρατεῖ στὶς περιοχές, ποὺ γειτονεύουν μὲ τὴ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ κι ἔχουν ὑψηλὴ θερμοκρα-

σία και περιοδικές βροχοπτώσεις. Οί περιοχές τής σαβάνας έχουν άφθονα χόρτα, λίγα δέντρα και ζούν σ' αυτές αναρίθμητες αγέλες από χορτοφάγα και σαρκοφάγα ζώα.

γ. **Τò κλίμα τών στεπών.** Κύρια χαρακτηριστικά του είναι οί μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας από εποχή σέ εποχή, οί λίγες περιοδικές βροχοπτώσεις, ή μικρή έποχική βλάστηση κι ή νομαδική ζωή τών κατοίκων.

δ. **Τò κλίμα τών έρήμων,** με μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας ήμέρας και νύχτας, σπάνιες βροχοπτώσεις και χωρίς βλάστηση.

ε. **Τò κλίμα τών μουσώνων.** Αυτό έπικρατεί κυρίως στή Νοτιοανατολική Άσία κι έπηρεάζεται από ειδικούς περιοδικούς ανέμους, οί όποιοί όνομάζονται **μουσώνες.**

Στίς εϋκρατες ζώνες τής Γης έπικρατεί γενικά **εϋκρατο κλίμα,** τò όποιο, όσο απομακρύνόμαστε από τόν Ίσημερινό, γίνεται ψυχρότερο. Παραλλαγές του εϋκρατου κλίματος είναι :

α. **Τò μεσογειακό κλίμα,** με μέτρια θερμοκρασία, μέτριες βροχοπτώσεις και μικρή διαφορά θερμοκρασίας ανάμεσα στίς διάφορες έποχές του έτους. Είναι τò κλίμα, πού έπικρατεί στίς νότιες περιοχές και στα παράλια τής Πατρίδας μας,

Τοπίο έρήμου

Τοπίο μεσογειακού κλίματος

Τοπίο ψυχρής ζώνης

μέ τη γνωστή χλωρίδα και πανίδα.

β. **Το ήπειρωτικό κλίμα**, με ψυχρό χειμώνα και θερμό καλοκαίρι. Έπικρατεί στις περιοχές, που βρίσκονται μακριά από τη θάλασσα, κι έχει πολλές παραλλαγές.

γ. **Το ωκεάνιο κλίμα**, με γλυκό, ήπιο χειμώνα, δροσερό καλοκαίρι, μέτρια θερμοκρασία και άρκετά υγρή ατμόσφαιρα.

δ. **Το ψυχρό κλίμα**. Χαρακτηρίζεται, γενικά, από χαμηλές θερμοκρασίες, παρουσιάζει πολλές παραλλαγές και καταλήγει στο **πολικό κλίμα**, με τούς αιώνιους πάγους.

Το κλίμα επηρεάζει πολύ τὰ φυτά, τὰ ζῶα και τούς ανθρώπους κάθε περιοχής. "Άλλα φυτά και ζῶα υπάρχουν στις θερμές, άλλα στις εύκρατες κι άλλα στις ψυχρές χώρες. Έπιδρῶ επίσης και στη σωματική διάπλαση τῶν ανθρώπων (χρῶμα ἐπιδερμίδας κλπ.).

Έννοιες - ὀνόματα: Νὰ μάθετε τίς ὑπογραμμισμένες λέξεις τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Τὸ κλίμα διαφέρει ἀπὸ τὸν καιρὸ.

2. Τὸ κλίμα επηρεάζει τὰ φυτά, τὰ ζῶα και τούς ανθρώπους κάθε περιοχής.

3. Ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία κλίματος στίς διάφορες περιοχές τῆς Γῆς.

4. Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος εἶναι ἕνας ἀπὸ τούς βασικούς παράγοντες τοῦ κλίματος.

Έργασία: Νὰ συζητήσετε γιὰ τὸ κλίμα τοῦ τόπου σας.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

12

ΟΧ1 'Η θέση της 'Ελλάδας στον παγκόσμιο χώρο

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε τη χώρα μας στο χάρτη της Εύρωπης, στον παγκόσμιο χάρτη και στην υδρόγειο σφαίρα. Από ποιά μεγάλη θάλασσα θρέχεται;
2. Σε ποιά ήπειρο ανήκει η 'Ελλάδα; Μὲ ποιὲς ηπειρούς γειτονεύει;
3. Δείξτε στην υδρόγειο σφαίρα τὴν 'Ελλάδα, τοὺς πόλους τῆς Γῆς, τὸν 'Ισημερινό, τοὺς τροπικοὺς κύκλους καὶ τὸν Πρῶτο μεσημβρινό.
4. 'Η 'Ελλάδα θρῖσκεται σὶδ βόρειο ἢ σὶδ νότιο ἡμισφαίρειο; Πόσο εἶναι τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῶν 'Αθηνῶν;
5. 'Η 'Ελλάδα θρῖσκεται σὶδ ἀνατολικὸ ἢ σὶδ δυτικὸ ἡμισφαίρειο; Πόσο εἶναι τὸ γεωγραφικὸ μῆκος τῶν 'Αθηνῶν;
6. Μὲ κέντρο τὴν 'Ελλάδα δείξτε σὶν ὑδρόγειο σφαίρα τὴν Εὐρώπη, τὴν 'Ασία, τὴν 'Αφρικὴ, τὴν Αὐστραλία, τὴν 'Αμερικὴ, τὴν 'Ανταρκτικὴ. Δείξτε ἐπίσης τὸν 'Ατλαντικὸ, τὸν 'Ινδικὸ καὶ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.
7. Νὰ συγκρίνετε τὴν ἔκταση τῆς 'Ελλάδας μὲ τὴν ἔκταση ἄλλων γνωσῶν οὐς χωρῶν.
8. Παρατηρήστε μὲ προσοχὴ τὴ θέση τῆς 'Ελλάδας σὶν παγκόσμιο χῶρο, ἀνάμεσα σὶν Εὐρώπη, τὴν 'Ασία καὶ τὴν 'Αφρικὴ. 'Η θέση τῆς αὐτῆ ἔχει μῆπως ἰδιαίτερη σημασία; Γιατί;

Ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶναι μεγάλη χώρα. Ἡ ἔκτασή της μόλις φτάνει τὰ 131.944 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη μὲ δυσκολία τὴ διακρίνομε. Ὑπάρχουν ἐκεῖ κράτη πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, στὰ ὁποῖα ζοῦν πολλὰ ἑκατομμύρια ἄνθρωποι.

Ἡ Ἑλλάδα θρῖσκεται στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ στὴ βόρεια εὐκρατη ζώνη τῆς Γῆς. Ἡ Ἀθήνα ἔχει περίπου 38° βόρειο γεωγραφικὸ πλάτος καὶ σχεδὸν 24° ἀνατολικὸ γεωγραφικὸ μῆκος. Ἡ χώρα μας θρῖσκεται στὸ ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο.

Ἡ Πατρίδα μας, μὲ τὸν πανάρχαιο πολιτισμὸ καὶ τὴ λαμπρὴ ἱστορία της, σχηματίζει τὴ νοτιότερη γωνία μιᾶς μεγάλης ἡπείρου, ποὺ λέγεται Εὐρώπη. Στὰ ἀνατολικά τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἑλλάδας ἀπλώνεται ἡ Ἀσία, ἡ μεγαλύτερη ἡπειρος τῆς Γῆς σὲ ἔκταση καὶ πληθυσμὸ. Ἄν παρατηρήσωμε τὸν παγκόσμιο χάρτη, θὰ ἰδοῦμε ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι συνέχεια τῆς Ἀσίας. Γι' αὐτὸ παλιότερα θεωροῦσαν τὶς δύο αὐτὲς ἡπείρους μία καὶ τὶς ὀνόμαζαν **Εὐρασία**. Στὰ νότια τῆς Ἑλλάδας θρῖσκεται ἡ Ἀφρική.

Οἱ ἑλληνικὲς θάλασσες εἶναι τμήματα μιᾶς μεγάλης θαλάσσιας περιοχῆς, ποὺ λέγεται **Μεσόγειος θάλασσα**.

Πολλὲς χώρες τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς βρέχονται ἀπὸ τὴ θάλασσα αὐτὴ καὶ λέγονται **μεσογειακὲς χώρες**. Μεσογειακὴ χώρα εἶναι καὶ ἡ Ἑλλάδα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπὸ ὅλη τὴ γήινη ἐπιφάνεια γνώριζαν μόνον τὸν κόσμον τῆς Μεσογείου, δηλ. μικρὲς περιοχὲς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς.

Σήμερα γνωρίζομε ὅτι ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἐπικοινωνεῖ μὲ μεγάλους ὠκεανούς. Πέρα ἀπὸ τὶς ἡπείρους αὐτὲς ἀπλώνονται ὁ Ἀτλαντικὸς, ὁ Ἰνδικὸς, ὁ Εἰρηνικὸς καὶ ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς θρῖσκονται ἡ Ἀμερικὴ, ἡ Ὠκεανία καὶ ἡ Ἀνταρκτική.

Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδας στὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἀνάμεσα σὲ τρεῖς ἡπείρους, ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία καὶ ἐπηρέασε πολὺ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Μεσόγειος θάλασσα, μεσογειακὲς χώρες, Εὐρασία.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί χώρες, πού βρίσκονται ανάμεσα σέ μεγάλες περιοχές τής Γῆς, ὅπου διασταυρώνονται μεγάλοι χερσαῖοι καί θαλάσσιοι δρόμοι, ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τόν ἄνθρωπο.

2. Ἀξιόλογα δέν εἶναι μόνο τά κράτη, πού κατέχουν μεγάλες ἐκτάσεις γῆς, ἀλλά καί ὅσα ἔχουν λαμπρή ἱστορία κι ὠφέλησαν μέ τόν πολιτισμό τους τήν ἀνθρωπότητα.

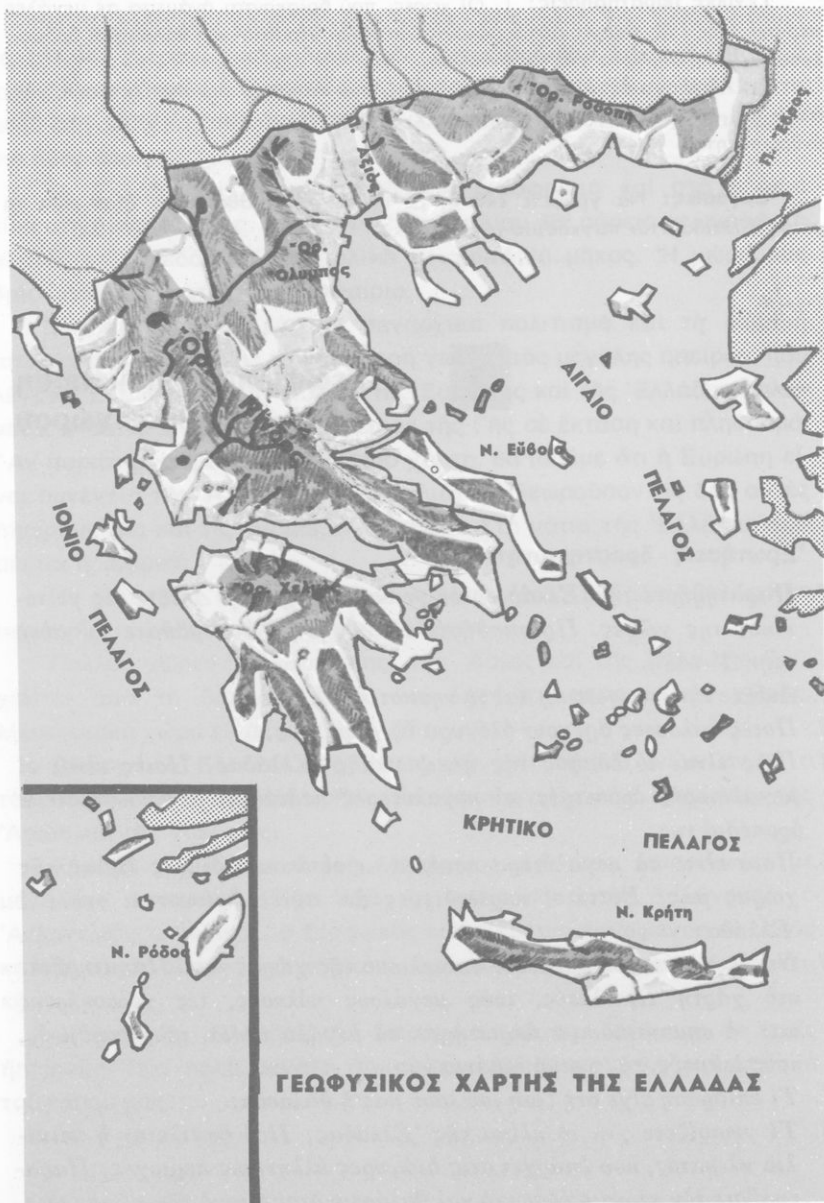
Ἔργασίες: Νά γράψετε ἕκθεση μέ θέμα: «Τί αἰσθάνθηκα, ὅταν εἶδα τή μικρή Ἑλλάδα στόν παγκόσμιο χάρτη».

13

Γεωφυσική ἐπισκόπηση τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Παρατηρήστε τήν Ἑλλάδα στόν γεωφυσικό χάρτη. Δείξτε τίς γειτονικές τῆς χώρες. Προσπαθήστε νά θυμηθῆτε ὅσα μάθατε γι' αὐτή στήν Δ' τάξη.
2. Δείξτε τήν ἠπειρωτική καί τή νησιωτική Ἑλλάδα.
3. Ποιές θάλασσες βρέχουν ὀλόγυρα τή χώρα μας;
4. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδας; Ποιές εἶναι οἱ μεγαλύτερες ὄροσειρές, οἱ μεγαλύτερες πεδιάδες, τὰ σπουδαιότερα ὄροπέδιά τῆς;
5. Ποιά εἶναι τὰ μεγαλύτερα ποτάμια καί οἱ σπουδαιότερες λίμνες τῆς χώρας μας; Γιατί οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτές βρίσκονται στή ΒΔ Ἑλλάδα;
6. Νά ἐξετάσετε τόν θαλάσσιο διαμελισμό τῆς χώρας μας. Παρατηρήστε στό χάρτη τίς ἀκτές, τούς μεγάλους κόλπους, τίς χερσονήσους καί τὰ σημαντικότερα ἀκρωτήρια, τὰ μεγάλα νησιά, τούς πορθμούς, τούς ἰσθμούς, τὰ φυσικά λιμάνια κλπ.
7. Τί ἐπίδραση εἶχε στή ζωή τοῦ λαοῦ μας ἡ θάλασσα;
8. Τί γνωρίζετε γιά τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας; Ποῦ ὀφείλεται ἡ ποικιλία κλίματος, πού ὑπάρχει στίς διάφορες ἐλληνικές περιοχές; Παρατηρήστε τόν πλοῦσιο ἔδαφικό καί θαλάσσιο διαμελισμό τῆς χώρας μας.

Ἡ Ἑλλάδα μας εἶναι μιὰ μεγάλη χερσόνησος, ἡ ὁποία σὰν πελώριο χέρι ἀπλώνεται στὰ νερά τῆς Μεσογείου. Γύρω τῆς ἑκατοντάδες νησιά θρῖσκονται σπαρμένα στὰ νερά τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Ἴονίου καὶ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους.

Στὰ βόρεια καὶ βορειοανατολικά τῆς Ἑλλάδας θρῖσκονται ἡ Ἀλβανία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία. Οἱ χῶρες αὐτές, μαζί μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἀποτελοῦν μιὰ μεγαλύτερη χερσόνησος, ποὺ ὀνομάζεται **Βαλκανικὴ χερσόνησος**.

Ἡ Πατρίδα μας εἶναι γενικὰ ὄρεινὴ χώρα. Ἡ μεγάλη ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου, μὲ τὶς πολυάριθμες διακλαδώσεις τῆς, πιάνει ὀλόκληρο σχεδὸν τὸν κορμὸ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας. Συνέχεια τῆς Πίνδου εἶναι τὰ βουνὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης. Ὅλα τοὺς εἶναι προεκτάσεις μεγάλων ὄροσειρῶν τῆς Εὐρώπης.

Πρὶν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες ὁ σημερινὸς χῶρος τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους ἦταν στεριά, ἡ ὁποία καταποντίστηκε, καὶ ἔμειναν στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ οἱ κορυφές τῶν βουνῶν καὶ τὰ ὄροπέδια. Ἔτσι σχηματίστηκαν τὰ πολυάριθμα ἑλληνικὰ νησιά.

Στὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδας ὑψώνονται πολλὲς ἄλλες ὄροσειρές. Μεγαλύτερη ἀπ' αὐτές εἶναι ἡ **Ροδόπη**. Ψηλότερο ὄρος στὴ χώρα μας εἶναι ὁ **Ὄλυμπος** (2.917 μ.).

Ἀνάμεσα στὰ ὄρη καὶ στὶς ὄροσειρές σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες, ὄροπέδια καὶ πεδιάδες. Οἱ μεγαλύτερες **πεδιάδες** θρῖσκονται στὴ Θεσσαλία καὶ στὴ Μακεδονία.

Μεγάλα **ποτάμια** δὲν ἔχει ἡ Ἑλλάδα. Ὁ Ἔβρος, ὁ Νέστος, ὁ Στρυμόνας, ὁ Ἀξιός, ὁ Ἀλιάκμονας, ὁ Πηνειός, ὁ Σπερχειός, ὁ Ἀχελῷος, ὁ Ἀραχθός, ὁ Ἀλφειός, ὁ Εὐρώτας, εἶναι τὰ σπουδαιότερα ἀπ' αὐτά.

Στὰ κλειστὰ ὄροπέδια τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδας θρῖσκονται οἱ **λίμνες** Μεγάλῃ καὶ Μικρῇ Πρέσπῃ, ἡ Βεγορίτιδα, ἡ λίμνη τῆς Καστοριάς, ἡ Παμβώτιδα. Στὴν Κεντρικὴ Μακεδονία θρῖσκονται ἡ Δοϊράνη, ἡ λίμνη τοῦ Λαγκαδᾶ καὶ ἡ Βόλθη. Στὴν Αἰτωλοακαρνανία ἡ Τριχωνίδα καὶ ἄλλες μικρότερες λίμνες καὶ λιμνοθάλασσες. Στὰ τελευταῖα χρόνια μὲ τεράστια τεχνητὰ φράγματα σχηματίστηκαν στὶς κοιλάδες πολλῶν ποταμῶν μεγάλες τεχνητὲς λίμνες. Μὲ τὰ νερά τοὺς κινοῦνται

υδροηλεκτρικά έργα στάσια και ποτίζονται πολλά χωράφια.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει πλούσιο **θαλάσσιο διαμελισμό** και πολλά φυσικά λιμάνια. Οἱ ἀκτές της ἔχουν ποικίλα σχήματα. Ἡ θάλασσα προχωρεῖ βαθιά στή στεριά και σχηματίζει κόλπους, χερσονήσους, ἀκρωτήρια. Μεγαλύτεροι **κόλποι** εἶναι: ὁ Στρυμονικός, ὁ Θερμαϊκός, ὁ Παγασητικός, ὁ Μαλιακός, ὁ Εὐβοϊκός, ὁ Σαρωνικός, ὁ Ἀργολικός, ὁ Λακωνικός, ὁ Μεσσηνιακός, ὁ Κορινθιακός, ὁ Ἀμβρακικός. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς σχηματίζονται πολλές μικρὲς και μεγάλες **χερσόνησοι**, σπουδαιότερες ἀπ' τὶς ὁποῖες εἶναι: ἡ Πελοπόννησος, ἡ Χαλκιδική, ἡ Μαγνησία.

Γνωστὰ **ἀκρωτήρια** στή χώρα μας εἶναι: τὸ Νυμφαῖο, τὸ Δρέπανο, τὸ Καναστραῖο, ὁ Καφηρέας (Κάβο Ντόρο), τὸ Σούνιο, τὸ Σκύλαιο, ὁ Μαλέας, τὸ Ταίναρο, ὁ Ἀκρίτας.

Σπουδαιότεροι **πορθμοὶ** εἶναι τοῦ Εὐρίπου και τοῦ Ρίου. Ἡ **διώρυγα** τῆς Κορίνθου χωρίζει τὴν Πελοπόννησο ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα.

Μεγαλύτερα **νησιά** τῆς Ἑλλάδας εἶναι: ἡ Κρήτη, ἡ Εὐβοία, ἡ Ρόδος, ἡ Λέσθος, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Κέρκυρα, ἡ Λευκάδα, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος. Μεγάλα νησιωτικά συμπλέγματα εἶναι: οἱ Κυκλάδες, τὰ Δωδεκάνησα, τὰ Ἐπτάνησα, οἱ Βόρειες Σποράδες.

Ὁ πλοῦσιος αὐτὸς θαλάσσιος διαμελισμὸς βοήθησε πολὺ στὸ νὰ εἶναι σήμερα ἡ μικρὴ Ἑλλάδα μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ναυτικὲς χώρες τῆς Γῆς.

Ὅπως ἀναφέραμε σὲ προηγούμενο κεφάλαιο, ἡ χώρα μας βρίσκεται στή Βόρεια εὐκρατική ζώνη. Τὸ **κλίμα** της ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος της, ἀπὸ τὶς γειτονικὲς θάλασσες, ἀπὸ τὸν πλοῦσιο θαλάσσιο κι ἔδαφικὸ διαμελισμὸ της.

Ὅλες οἱ περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα. Στὰ βόρεια διαμερίσματα τὸ κλίμα εἶναι **ἠπειρωτικό**, μὲ ψυχρὸ χειμῶνα και ζεστὸ καλοκαίρι. Ἡπειρωτικὸ κλίμα ἔχουν κι ὅσες περιοχὲς τοῦ νότου βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Στὰ παράλια και στὰ νότια μέρη τῆς Ἑλλάδας τὸ κλίμα εἶναι **μεσογειακό**, μὲ ἥπιο χειμῶνα και δροσερὸ καλοκαίρι. Στὴ Δυτικὴ Ἑλλάδα βρέχει συχνότερα και τὸ κλίμα εἶναι ἀρκετὰ ὑγρὸ. Στὴν Ἀνατολικὴ Ἑλλάδα οἱ βροχὲς εἶναι λιγότερες και σὲ ὀρισμένες περιοχὲς τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ξηρὸ.

Ἡ ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, μὲ τις μεγάλες ὄροσειρές, τὰ ποτάμια καὶ τοὺς κόλπους τῆς, χωρίζεται σὲ ἕξι **γεωγραφικὰ διαμερίσματα**. Αὐτὰ εἶναι: ἡ Θράκη, ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἡπειρος, ἡ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ ἡ Πελοπόννησος.

Ἡ νησιωτικὴ Ἑλλάδα περιλαμβάνει τὴν Κρήτη, τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Νὰ ἐπαναλάβετε καὶ νὰ μάθετε τοὺς γεωγραφικοὺς ὄρους καὶ τὰ ὀνόματα, ποὺ ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο αὐτό. Νὰ τὰ βρῆτε ὅλα στὸ χάρτη σας.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὁ πλοῦσιος θαλάσσιος διαμελισμὸς ἐνὸς τόπου ἐπηρεάζει τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἱστορία τοῦ λαοῦ, ποὺ κατοικεῖ σ' αὐτόν.

2. Ὁ ἑδαφικὸς διαμελισμὸς δημιουργεῖ ποικιλία κλίματος.

3. Οἱ περιοχές, στὶς ὁποῖες δὲν φτάνουν θαλάσσιοι ἄνεμοι, ἔχουν συνήθως ἡπειρωτικὸ κλίμα.

4. Οἱ πορθμοὶ καὶ οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα, ἐνῶ τὰ ἀκρωτήρια εἶναι ἐπικίνδυνα γι' αὐτήν.

5. Γιὰ νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νὰ ὑπάρχει μεγάλη ἐνδοχώρα καὶ νὰ δέχεται πολλὲς βροχές.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδας.

14

Σύντομη οἰκονομικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας

Ἔρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. *Τί γνωρίζετε ἀπὸ τὴν Δ' τάξη γιὰ τὸν ἐθνικὸ πλοῦτο τῆς χώρας μας;*
2. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γεωργία; Πόσοι Ἕλληνες ἀπασχολοῦνται σ' αὐτή; Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα τῆς χώρας μας; Ποιὰ ἀπ' αὐτὰ ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες;*
3. *Τί σημασία ἔχει ἡ ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας γιὰ τὴ χώρα μας; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἑλληνικὴ πτηνοτροφία;*
4. *Ἐπὶ ἕνα μεγάλο δάση στὴν Ἑλλάδα; Σὲ ποιὲς περιοχὰς βρίσκονται;*

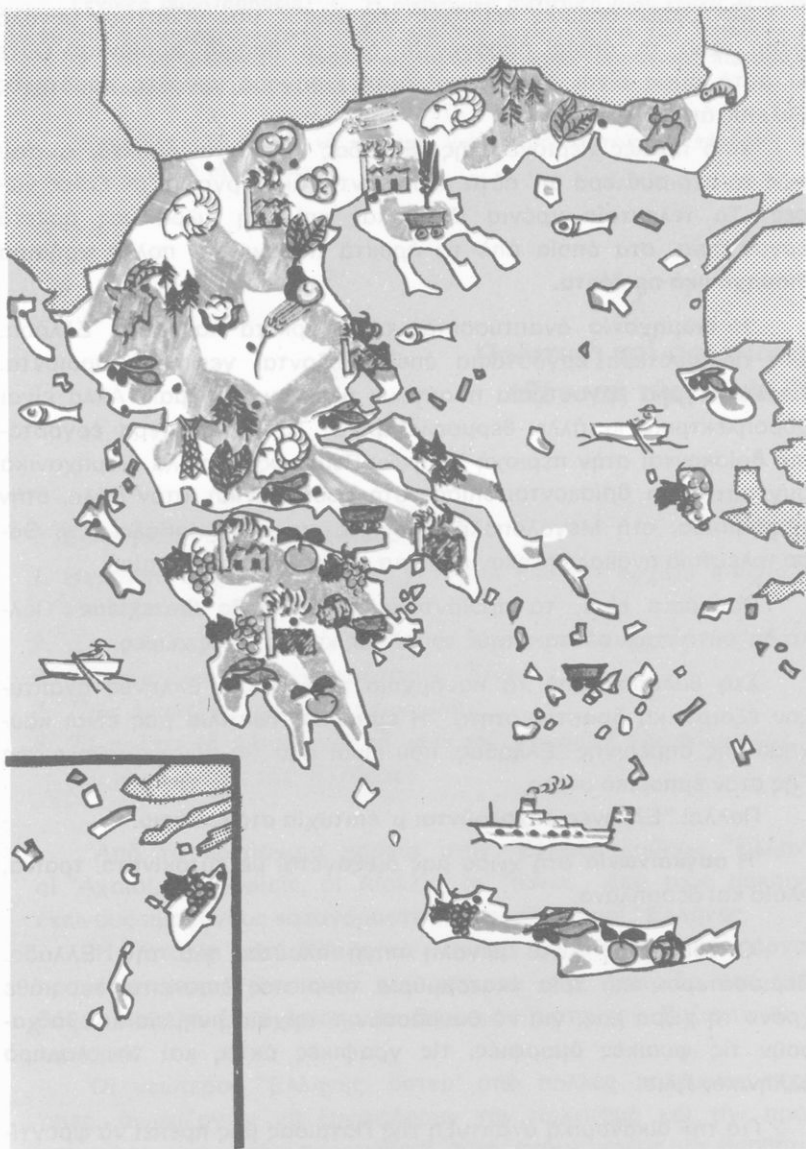
5. Πώς αξιοποιεί η Ελλάδα τον φυσικό πλούτο της;
6. Τι γνωρίζετε για την ελληνική βιοτεχνία και βιομηχανία; Ποιά είναι τα σπουδαιότερα βιομηχανικά προϊόντα του τόπου μας; Σε ποιές περιοχές θρίσκονται τα περισσότερα εργοστάσια; Πόσοι Έλληνες απασχολούνται στη βιομηχανία;
7. Τι γνωρίζετε για την ελληνική άλιεία;
8. Τι σημασία έχει για τη χώρα μας η εμπορική ναυτιλία;
9. Τι σημασία έχει ο τουρισμός; Πώς μπορείτε να βοηθήσετε στην ανάπτυξή του;
10. Πώς γίνεται η διακίνηση των αγαθών στη χώρα μας; Τι γνωρίζετε για τις εμπορικές ικανότητες των Ελλήνων;

Η οικονομική κατάσταση μις χώρας εξαρτάται από τις **παραγωγικές πηγές**, που έχει, κι από τούς τρόπους, με τούς οποίους τις εκμεταλλεύεται.

Οί σπουδαιότερες πηγές πλούτου στη χώρα μας είναι: η **γεωργία**, ή **κτηνοτροφία**, τὰ **δάση**, τὰ **δρυκτά**, ή **βιοτεχνία**, ή **βιομηχανία**, ή **άλιεία**, ή **ναυτιλία**, ή **τουρισμός**.

Παλιότερα οί περισσότεροι Έλληνες ήταν γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Στα τελευταία χρόνια ό αριθμός τών γεωργών συνεχώς ελαττώνεται κι αύξάνει ό αριθμός εκείνων που εργάζονται στη βιομηχανία, σε τουριστικές επιχειρήσεις κλπ. Καί πάλι όμως ή Ελλάδα παράγει σήμερα πολύ περισσότερα κι εκλεκτότερα **γεωργικά προϊόντα** απ' ό,τι παλιότερα. Σπουδαιότερα απ' αυτά είναι: τὰ δημητριακά, ό καπνός, οί έλιές, τὰ σταφύλια, τὰ φρούτα, τὰ λαχανικά, τὸ βαμβάκι, τὸ ρύζι, τὰ ζαχαρότευτλα. Πολλά από τὰ προϊόντα αυτά, κυρίως καπνός, φρούτα, έλιές, λαχανικά, πουλιούνται και σε ξένες χώρες. "Άλλα τὰ επεξεργάζονται σ' εργοστάσια και παράγουν νέα προϊόντα.

Οί κτηνοτρόφοι μας τρέφουν αίγοπρόβατα, βοοειδή, χοίρους, κουνέλια και παράγουν αρκετά **κτηνοτροφικά προϊόντα**. Αυτά όμως δέν έπαρκοῦν για τις ανάγκες μας και εισάγομε πολλά από ξένες χώρες. Στα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκε πολύ στη χώρα μας ή **πηνοτροφία**. Άρκετοί Έλληνες ασχολούνται επίσης με τὴ **μελισσοκομία**.

Παραγωγικός χάρτης της 'Ελλάδας

Σε πολλές όρεινες περιοχές τής χώρας μας υπάρχουν μεγάλα δάση, από τὰ όποία παράγονται αρκετά **δασικά προϊόντα**. Ούτε κι αυτά όμως είναι αρκετά, γι' αυτό εισάγομε μεγάλες ποσότητες ξυλείας από άλλες χώρες.

Άπό πολλές περιοχές τής Έλλάδας έξάγονται **όρυκτά**. Δυστυχώς τὰ περισσότερα άπ' αυτά πουλιούνται άκατέργαστα σέ ξένες χώρες. Τὰ τελευταία χρόνια ιδρύθηκαν και στή χώρα μας αρκετά εργοστάσια, στα όποία από τὰ όρυκτά παράγονται πολλά χρήσιμα **βιομηχανικά προϊόντα**.

Η **βιομηχανία** άναπτύσσεται τώρα αρκετά και στήν Έλλάδα. Στα περισσότερα εργοστάσια έπεξεργάζονται γεωργικά προϊόντα. Πολλά μεγάλα εργοστάσια παράγουν ήλεκτρικό ρεύμα. Άλλα είναι ύδροηλεκτρικά κι άλλα θερμοηλεκτρικά. Τὰ περισσότερα εργοστάσια βρίσκονται στήν περιοχή Άθηνών-Πειραιώς. Μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα βρίσκονται επίσης στή Θεσσαλονίκη, στόν Βόλο, στήν Πτολεμαίδα, στή Μεγαλόπολη, στήν Πάτρα, στήν Καθάλα. Στή Θάσο τελευταία άνακαλύφθηκαν πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου.

Θαυμάσια είναι τὰ προϊόντα τής ελληνικής **βιοτεχνίας**. Πολλά άπ' αυτά πουλιούνται στους τουρίστες και σέ ξένες χώρες.

Στή θάλασσα από τὰ πανάρχαια χρόνια οι Έλληνες άνάπτυξαν έξαιρετική δραστηριότητα. Η **έμπορικé ναυτιλία** μας είναι καύχημα τής σημερινής Έλλάδας, πού είναι από τις πρώτες χώρες τής Γης στόν έμπορικό στόλο.

Πολλοί Έλληνες άσχολούνται μ' έπιτυχία στό **έμπόριο**.

Η **συγκοινωνία** στή χώρα μας διεξάγεται με άυτοκίνητα, τραίνα, πλοία και άεροπλάνα.

Ο **τουρισμός** είναι μεγάλη πηγή πλούτου γιά τήν Έλλάδα. Περισσότεροι από τρία έκατομμύρια τουρίστες έπισκέπτονται κάθε χρόνο τή χώρα μας, γιά νά θαυμάσουν τ' άρχαία μνημεία και νά χαρουν τις φυσικές όμορφιές, τις γραφικές άκτές και τόν λαμπρό ελληνικόν ήλιο.

Γιά τήν οικονομική άνάπτυξη τής Πατρίδας μας πρέπει νά φροντίζωμε όλοι οι Έλληνες κι όλοι νά εργαζόμαστε με ζήλο γιά τήν πρόδό της.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη μιᾶς χώρας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς καὶ τὴν ἐργατικότητά τῶν κατοίκων τῆς.
2. Οἱ δημιουργικοὶ ἄνθρωποι πετυχαίνουν νὰ παράγουν περισσότερα καὶ καλύτερα ἀγαθὰ μὲ λιγότερο κόπο.

Ἔργασίες: Τί πρέπει νὰ κάμωμε, γιὰ νὰ προστατεύσωμε τὰ δάση μας; Πῶς μπορούμε νὰ τὰ ἀυξήσωμε;

OXI

15

Πολιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. *Θυμηθῆτε μερικὰ σημαντικὰ γεγονότα ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Πατρίδας μας.*
2. *Σὲ ποιὲς περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας ὑπάρχουν πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα;*
3. *Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς σημερινούς Ἕλληνες;*
4. *Πῶς διοικεῖται σήμερα ἡ χώρα μας;*
5. *Τί πρέπει νὰ κάνετε γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλης σας καὶ γιὰ τὸ καλὸ ὅλης τῆς Ἑλλάδας;*

Ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια στὴν Ἑλλάδα ζοῦσαν Ἕλληνες: οἱ Ἀχαιοί, οἱ Δωριεῖς, οἱ Αἰολεῖς, οἱ Ἴωνες. Ἀπὸ τοὺς μακρινούς ἐκείνους προγόνους καταγόμαστε ὅλοι οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες.

Ἡ Ἱστορία μᾶς διδάξε τὰ λαμπρὰ ἐπιτεύγματα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας. Εἶναι αὐτὰ ποὺ χάρισαν στὴν Πατρίδα μας αἰῶνια δόξα. Μεγάλαι ἦταν ἐπίσης τὰ δημιουργήματα τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, ὕστερ' ἀπὸ πολλὰς πολεμικὰς περιπέτειες, ἀγωνίζονται νὰ ξαναφέρουν τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν πρόοδο στὴ χώρα μας. Στὴν προσπάθεια αὐτὴ ἔχομε χρέος νὰ βοηθήσωμε ὅλοι μας ἐνωμένοι κι ἀδερφωμένοι καὶ νὰ προχωρήσωμε μπροστά,

για να ξανακάμωμε τή χώρα μας πρώτη στόν πολιτισμό.

Σήμερα ζοῦν στήν Ἑλλάδα περίπου 8.770.000 Ἕλληνες (8.768.641, σύμφωνα μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1971). Μιλοῦν ὅλοι τήν ἴδια ἑλληνική γλώσσα, εἶναι ὅλοι σχεδόν χριστιανοί ὀρθόδοξοι κι ἔχουν σχεδόν τὰ ἴδια ἦθη κι ἔθιμα.

Σέ κάθε τετραγωνικό χιλιόμετρο τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἀναλογοῦν 66 περίπου κάτοικοι. Ἡ κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ δέν εἶναι ὁμοιόμορφη στή χώρα μας. Οἱ περισσότεροι Ἕλληνες κατοικοῦν στίς πόλεις καί στίς κωμοπόλεις. Μόνο στήν περιοχή Ἀθηνῶν Πειραιῶς ἔχουν συγκεντρωθῆ 2.540.000 ἄνθρωποι! Οἱ ὑπόλοιποι ζοῦν στά χωριά. Πολλοί ὅμως ἀπ' αὐτούς ἐγκαταλείπουν συνεχῶς τὰ χωριά τους καί φεύγουν γιά τίς πόλεις ἢ μεταναστεύουν στό ἐξωτερικό.

Πολλοί ἄλλοι Ἕλληνες, πού ὑπολογίζονται σέ 2.500.000 περίπου, ζοῦν σέ ξένες χώρες. Εἶναι οἱ **ἀπόδημοι Ἕλληνες**. Χιλιάδες Ἕλληνες ζοῦν ἐπίσης στήν Κύπρο, στήν Κωνσταντινούπολη καί στή Βόρειο Ἡπειρο.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει **δημοκρατικό πολίτευμα**. Ἀρχηγός τοῦ κράτους εἶναι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Αὐτός μέ τήν Κυβέρνηση (τόν πρωθυπουργό καί τοὺς ὑπουργούς) καί τή βουλή φροντίζουν γιά ὅλα τὰ ζητήματα τοῦ κράτους.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας μας εἶναι ἡ **Ἀθήνα**, ἡ ἐνδοξότερη πόλη τῆς Γῆς.

Ἡ Ἑλλάδα, γιά νά διοικηθῆ καλύτερα, εἶναι χωρισμένη σέ νομούς. Πολλοί νομοί διαιροῦνται σέ ἐπαρχίες. Κάθε νομός διοικεῖται ἀπό τὸ νομάρχη, πού ἐκπροσωπεῖ στό νομό του τήν Κυβέρνηση.

Σέ κάθε πόλη ὑπάρχει ὁ δήμαρχος καί τὸ Δημοτικό Συμβούλιο καί σέ κάθε κοινότητα ὁ πρόεδρος καί τὸ Κοινοτικό Συμβούλιο.

Ἡ Ὀρθόδοξη Χριστιανική **Ἐκκλησία** τῆς χώρας μας διοικεῖται ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο, πού ἔχει πρόεδρο τὸν ἀρχιεπίσκοπο «Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος».

Στά ἑλληνικά **δικαστήρια** οἱ δικαστῆς λύνουν τίς διαφορὲς τῶν πολιτῶν καί τιμωροῦν τοὺς παραβάτες τῶν νόμων. Ἀνώτατο δικαστήριο στή χώρα μας εἶναι ὁ **Ἄρειος Πάγος**.

“Όλοι οί “Έλληνες μέσα στο κράτος είναι ίσοι άπέναντι του Νόμου, έχουν τή ίδια δικαιώματα και τίς ίδιες ύποχρεώσεις.

Ο **Έλληνικός Στρατός** είναι ο άκόιμητος φρουρός τής Πατρίδας. Περιλαμβάνει τό στρατό Ξηράς, τό πολεμικό ναυτικό και τήν άεροπορία.

Η **Έλληνική Χωροφυλακή** κι ή **Άστυνομία Πόλεων** φροντίζουν να τηρηται ή τάξη στίς πόλεις και στά χωριά.

Γιά τήν **έκπαίδευση** τών Έλλήνων λειτουργοῦν πολλά έκπαιδευτικά ιδρύματα: νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια, επαγγελματικές σχολές, πανεπιστήμια κλπ. Τό κράτος ξοδεύει μεγάλα ποσά, γιά να μορφώνωνται τή Έλληνόπουλα.

Γενική παρατήρηση: Γιά να προοδεύση μιή χώρα, πρέπει όλοι οί πολίτες να βοηθοῦν τούς άρχοντες του κράτους στά έργα προόδου.

Έργασίες: Πάνω στον γεωφυσικό χάρτη τής Ελλάδας, πού κάνατε σέ προηγούμενο μάθημα, να τοποθετήσετε ένα διάφανο χαρτί και να χωρίσετε τούς νομούς τής χώρας μας. Έπειτα να γράψετε και να μάθετε τίς πρωτεύουσές τους.

16

11
OX'
Η θέση τής Ελλάδας
στή Μεσόγειο

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δείξτε τή Μεσόγειο θάλασσα στον παγκόσμιο χάρτη και στην ύδρόγειο σφαίρα. Δείξτε τό Γιβραλιάρ, τό Σουέζ, τόν Έλλήσποντο.
2. Δείξτε στό χάρτη τής Μεσογείου τήν Ελλάδα, τή Μικρά Άσία, τήν Ίταλία και τήν Ίθρηική χερσόνησο. Δείξτε τίς άκτές τής Βόρειας Άφρικής και τής Παλαιστίνης. Δείξτε τή μεγάλα νησιά και

Χάρτης Μεσογειακών χωρών

τά μεγάλα λιμάνια της Μεσογείου. Παρατηρήστε τη θέση της Ελλάδας ανάμεσα στις άλλες μεσογειακές χώρες.

3. Γνωρίζετε το κλίμα, τη χλωρίδα και την πανίδα της Ελλάδας. Τι μπορείτε να πείτε για το κλίμα, τα φυτά και τα ζώα των άλλων μεσογειακών χωρών;
4. Να συζητήσετε για το μεσογειακό κλίμα, τη μεσογειακή βλάστηση, τους μεσογειακούς λαούς. Ποιά κοινά γνωρίσματα έχουν;
5. Να θυμηθίτε δσα διδαχθήκατε στη Μυθολογία για τους Άργοναύτες, τα μήλα των Έσπεριδων, τις περιπλανήσεις του Όδυσσέα. Δείξτε γνωστά μέρη στο χάρτη σας.
6. Παρατηρήστε το χάρτη των αρχαίων ελληνικών αποικιών, το χάρτη του κράτους του Μεγ. Αλεξάνδρου, το χάρτη της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, το χάρτη της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.
7. Τι ρόλο διαδραμάτισε η Ελλάδα στο χώρο της Μεσογείου στην αρχαιότητα και στη βυζαντινή εποχή;
8. Δείξτε τα κράτη, που υπάρχουν σήμερα γύρω από τη Μεσόγειο. Με ποιά απ' αυτά πολέμησε στο παρελθόν η Ελλάδα;
9. Γιατί πολλά ισχυρά κράτη θέλουν να κυριαρχούν στη Μεσόγειο;

Ἡ **Μεσόγειος θάλασσα** εἶναι μιὰ μεγάλη κλειστὴ θαλάσσια περιοχὴ ἀνάμεσα στὴν Εὐρώπη, στὴν Ἀφρική καὶ στὴν Ἀσία. Δυτικά, μὲ τὸν **πορθμὸ τοῦ Γιβραλτάρ**, ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Στὴ νοτιοδυτικὴ γωνία τῆς βρίσκεται ἡ **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, ἡ ὁποία συνδέει τὴ Μεσόγειο μὲ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Βορειοανατολικά, μὲ τὰ στενὰ τοῦ **Ἑλλησπόντου**, τῆς **Προποντιδῆς** καὶ τοῦ **Βοσπόρου**, ἡ Μεσόγειος συνδέεται μὲ τὸν **Εὐξείνιο Πόντο**. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ πορθμοὶ καὶ οἱ διώρυγες ἔχουν πολὺ μεγάλη στρατηγικὴ καὶ οἰκονομικὴ σημασία καὶ ἐξυπηρετοῦν πολὺ τὴν παγκόσμια ναυσιπλοΐα.

Στὴ βόρεια πλευρὰ τῆς ἡ Μεσόγειος εἰσχωρεῖ στὴ στεριά καὶ σχηματίζει τὸ **Αἰγαῖο**, τὸ **Ἰόνιο**, τὸ **Ἀδριατικὸ** καὶ τὸ **Τυρρηνικὸ πέλαγος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἀπλώνονται ἡ **Ἑλληνικὴ** καὶ ἡ **Ἰταλικὴ χερσόνησος**. Ἀνάμεσα στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο καὶ στὸν Εὐξείνιο Πόντο βρίσκεται ἡ **Μικρασιατικὴ χερσόνησος**.

Στὴ Μεσόγειο, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γνωστὰ μας ἑλληνικὰ νησιά, ὑπάρχουν ἐπίσης ἡ **Κύπρος**, ἡ **Σικελία**, ἡ **Μάλτα**, ἡ **Σαρδηνία**, ἡ **Κορσικὴ**.

Μεγάλα λιμάνια τῆς Μεσογείου εἶναι: ὁ **Πειραιᾶς** στὴν Ἑλλάδα, ἡ **Νεάπολη** καὶ ἡ **Γένοβα** στὴν Ἰταλία, ἡ **Μασσαλία** στὴ Γαλλία, ἡ **Βαρκελώνη** στὴν Ἰσπανία, τὸ **Ἀλγέριο**, ἡ **Τύνιδα** καὶ ἡ **Ἀλεξάνδρεια** στὴν Ἀφρική, ἡ **Βηρυττός** στὸν Λίβανο.

Ὅλες οἱ περιοχές, ποὺ θρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο, ἔχουν τὸ ἴδιο σχεδὸν **μεσογειακὸ κλίμα** καὶ τὴν ἴδια **μεσογειακὴ θλάσηση**. Θερμότερο εἶναι τὸ κλίμα τῶν μεσογειακῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Καμιὰ ἄλλη θαλάσσια περιοχὴ τῆς Γῆς δὲν εἶδε τὶς περιπέτειες, ποὺ δοκίμασαν οἱ λαοὶ τῆς Μεσογείου, καὶ καμιὰ δὲν γνώρισε τὴ δόξα τῆς. Στὴν ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου, ὅπως ὑποστηρίζουν πολλοί, πρωτοεμφανίστηκαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐκεῖ ἀναπτύχθηκε ὁ πρῶτος πολιτισμός.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν ἰδρῦσει πολλὰ ἀποικίες σ' ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Στὴ Μικρὰ Ἀσία κατοικοῦσαν Ἕλληνες καὶ ἡ Κάτω Ἰταλία μὲ τὴ Σικελία λέγονταν «Μεγάλῃ Ἑλλάς».

Ἀργότερα στὴ Μεσόγειο καὶ γύρω ἀπ' αὐτὴ κυριάρχησαν

οί Ρωμαίοι κι ύστερα άπ' αυτούς οί Βυζαντινοί "Έλληνες. Στις άκτες του Βοσπόρου, εκεί που ένώνονται ή Μεσόγειος με τον Εύξεινο Πόντο κι ή Εύρώπη με την Άσία, χτίστηκε ή **Κωνσταντινούπολη**. Έκει για χίλια περίπου χρόνια μεταφέρθηκε ή καρδιά της Έλλάδας.

"Έπειτα ήρθαν χρόνια δύσκολα για την Πατρίδα μας και γύρω άπό την ανατολική Μεσόγειο έγκαταστάθηκαν Τούρκοι, φερμένοι άπό τις στέπες της Άνατολής. Ο άρχαίος, ό άλεξανδρινός κι ό βυζαντινός Έλληνισμός χάθηκαν για πάντα άπό τις χώρες της Άνατολής. Μόνο πάπυροι και σπασμένα έλληνικά μάρμαρα, σπαρμένα άπό τό Γιβραλτάρ ως τον Ίνδο κι άπό τον Δούναβη ως την άμμο της Σαχάρας, μαρτυρούν τη δύναμη και τό μεγαλείο της έλληνικής άρχαιότητας.

Γύρω άπό τη Μεσόγειο υπάρχουν σήμερα πολλά κράτη, τα όποια όνομάζονται **μεσογειακά κράτη**. Αύτά είναι: ή Έλλάδα, ή Γιουγκοσλαβία, ή Ίταλία, ή Γαλλία και ή Ίσπανία στις άκτες της Εύρώπης, τό Μαρόκο, ή Άλγερία, ή Τυνησία, ή Λιβύη κι ή Αίγυπτος στις άκτες της Άφρικής, τό Ίσραήλ, ό Λίβανος, ή Συρία κι ή Τουρκία στις άκτες της Άσίας. Άνεξάρτητα κράτη είναι επίσης ή Κύπρος και ή Μάλτα.

ΡΩΣΙΑ ΣΤΗΝ ΟΡΑΡΤΗ Η

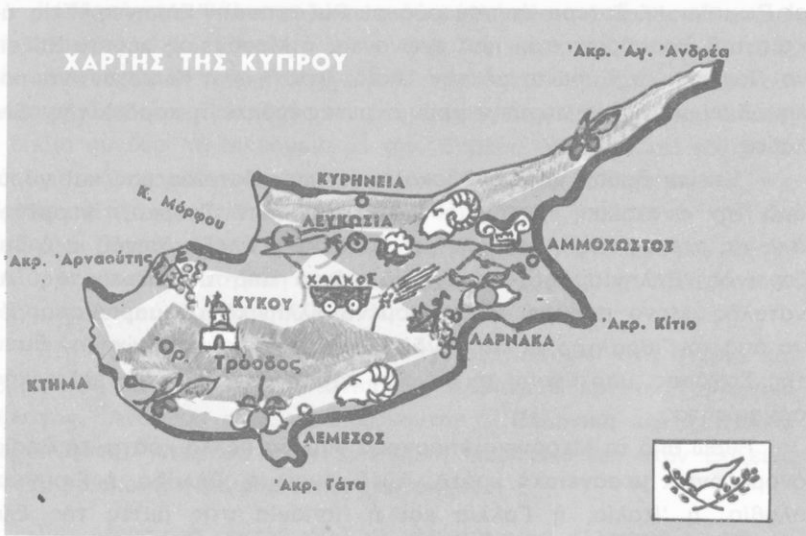
ΟΙ ΟΡΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ

"Εννοίες - όνόματα: Μεσόγειος θάλασσα, μεσογειακό κλίμα, μεσογειακή βλάστηση, μεσογειακά κράτη, Γιβραλτάρ, Σουέζ, Έλλησποντος, Προποντίδα, Βόσπορος, Εύξεινος Πόντος, Άδριατικό πέλαγος, Τυρρηνικό πέλαγος κ.ά.

Γενική παρατήρηση: Οί θάλασσες, που ένώνουν γειτονικές περιοχές, οί πορθμοί κι οί διώρυγες έχουν μεγάλη στρατηγική και οικονομική σημασία.

Έργασίες: Νά ίχνογραφήσετε τό χάρτη της Μεσογείου. Νά σημειώσετε σ' αυτόν όλα τα στοιχεία, που αναφέραμε στο μάθημα.

Χάρτης Κύπρου

13

Ἡ μεγαλόνησος Κύπρος

Ἔκταση: 9.250 τ.χ.

Κάτοικοι: 640.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Ἀκούσατε ἀσφαλῶς πολλὰ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μεγαλόνησο Κύπρο. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή;
2. Παρατηρήστε τὴν Κύπρο σὺν χάριτι τῆς Μεσογείου, σὺν παγκόσμιο χάριτι καὶ σὺν ὑδρογείω σφαίρα. Τί γνώμη ἔχετε γιὰ τὴ θέση τῆς;
3. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς Κύπρου; Ποιὰ θονὰ καὶ ποιὲς πεδιάδες ἔχει; Γιατί δὲν ἔχει μεγάλα ποτάμια;
4. Πῶς εἶναι οἱ ἀκτὲς τῆς Κύπρου; Δεῖξτε τοὺς κόλπους, τὰ ἀκρωτήρια, τὰ λιμάνια τῆς.
5. Τί κλίμα νομίζετε δι ἔχει ἡ Κύπρος; Γιατί;

6. *Τί γνωρίζετε για τὸν φυσικὸ πλοῦτο της;*
7. *Τί γνωρίζετε για τὴν ἀρχαία, τὴ μεσαιωνικὴ καὶ τὴ νεώτερη ἱστορία τῆς Κύπρου; Γιατί ὀνομάζεται «νησὶ τῆς Ἀφροδίτης»;*
8. *Τί γνωρίζετε για τοὺς σημερινούς Κυπρίους καὶ τοὺς πρόσφατους σκληροὺς ἀγῶνες τους για τὴν ἐλευθερία;*

«Πολλοὺς ἀφέντες ἄλλαξε, δὲν ἄλλαξε ψυχὴ...»

Ἡ Κύπρος εἶναι ἓνα μεγάλο, ὠραῖο κι ἔνδοξο ἑλληνικὸ νησί. Ἡ ἱστορία της εἶναι σχεδὸν ὅμοια μὲ τὴν ἱστορία ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ Μυθολογία ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς Κύπρου ἀναδύθηκε ἡ θεὰ τῆς ὀμορφιάς, γι' αὐτὸ ἡ ἑλληνικὴ μεγαλόνησος ὀνομάστηκε καὶ **Νησὶ τῆς Ἀφροδίτης**.

Μεγαλόπρεπα ἐρείπια ναῶν καὶ ἀρχαίων πόλεων διαλαλοῦν στοὺς αἰῶνες τὴ δόξα καὶ τὴν ἑλληνικότητα τοῦ μαρτυρικοῦ νησιοῦ. Ἐκεῖ ἀναπτύχθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους ἑλληνικοὺς πολιτισμούς.

Θρύλοι, παραδόσεις κι ἐρειπωμένα κάστρα θυμίζουν τὶς περιπέτειες τῆς Κύπρου στὸ μεσαίωνα, τότε ποὺ σιδερόφρακτοι σταυροφόροι, Ἀράβες καὶ Τοῦρκοι ἀγωνίζονταν νὰ ὑποδουλώσουν τὸ ἥρωικὸ νησί. Ὅλοι αὐτοὶ πάτησαν τὸ χῶμα τῆς Κύπρου. Κανένας ὅμως δὲν κατόρθωσε νὰ νικήσῃ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ της!

Στὰ 1878 οἱ Τοῦρκοι, ποὺ τὴν κατεῖχαν ὡς τότε, τὴν πούλησαν στοὺς Ἀγγλους! Τώρα μὲ διάφορους τρόπους ζητοῦν νὰ τὴν ξανάκἀμουν δική τους.

Οἱ Κύπριοι πολλὰς φορὲς ἀγωνίστηκαν ἥρωικὰ γιὰ τὴν ἐλευθερία τους. Πολλοὶ θυσιάστηκαν στοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς. Καὶ θυσιάζονται ἀκόμα!

Τὸ 1959 δημιουργήθηκε τὸ σημερινὸ ἀνεξάρτητο Κυπριακὸ Κράτος.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974 τουρκικὰ στρατεύματα κατέλαβαν αὐθαίρετα τὸ βόρειο τμῆμα του μὲ σκοπὸ τὴ διχοτόμηση τοῦ νησιοῦ.

Ἡ Κύπρος εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἑλληνικὸ νησί. Ἐχει ἔκταση 9.250 τ.χ. Στὸ νότιο τμῆμα της ἀπλώνεται ἡ μεγάλη ὄροσειρὰ "Ο-

Λυμπος, με ψηλότερη κορυφή τὸ ὄρος **Τρόδος** (2.140 μ.). Στους πρόποδες τοῦ κυπριακοῦ Ὀλύμπου καὶ στὶς εὐφορες παραλιακῆς κοιλάδες ὑπάρχουν μεγάλοι ἐλαιῶνες, πορτοκαλεῶνες κι ἀμπέλια καὶ ψηλότερα ὠραία δάση μὲ πεῦκα. Πολλὰ γραφικὰ χωριά εἶναι χτισμένα στὶς πλαγιές τοῦ Ὀλύμπου. Ἐκεῖ βρίσκεται κι ἡ ἱστορικὴ **Μονὴ Κύκκου**, προπύργιο τῶν Κυπρίων σ' ὄλους τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες.

Στὰ βόρεια τοῦ νησιοῦ, ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο **Κορμακίτης** ὡς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ **Ἁγίου Ἀνδρέα**, ἀπλώνεται τὸ ὄρος **Πενταδάκτυλο**.

Ἀνάμεσα στὶς δύο αὐτὲς ὄροσειρές, ἀπὸ τὸν κόλπο Μόρφου ὡς τὴν Ἀμμόχωστο, ἀπλώνεται ἡ πεδιάδα **Μεσαριά**, στὴν ὁποία καλλιεργοῦνται δημητριακά, ἀμπέλια, βαμβάκι, ἐλιές, πατάτες, ἐσπεριδοειδῆ, ὄπωροφόρα δέντρα, λαχανικά.

Ποτάμια καὶ λίμνες μεγάλες δὲν ἔχει ἡ Κύπρος, γιατί ἡ ἔκτασή της εἶναι περιορισμένη κι οἱ βροχὲς ἐλάχιστες.

Στὰ νότια τοῦ νησιοῦ σχηματίζονται οἱ κόλποι **Λάρνακος**, **Λεμεσοῦ** κι **Ἐπισκοπῆς**.

Ἄλλα ἀκρωτήρια τῆς Κύπρου εἶναι τὰ: **Γκρέκο**, **Γάτα** καὶ **Ἀρναούτης**.

Τὸ κλίμα τῆς Κύπρου εἶναι ξηρὸ μεσογειακό, μὲ μαλακὸ χειμῶνα καὶ ζεστὸ καλοκαίρι. Σ' αὐτὴν εὐδοκιμοῦν ὅλα τὰ γνωστὰ μεσογειακά φυτὰ κι οἱ περισσότεροι Κύπριοι εἶναι γεωργοί. Ἄρκετὰ ἀναπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ παράγονται ἄφθονα κι ἐκλεκτὰ κτηνοτροφικά προϊόντα.

Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς Κύπρου ἐξάγονται ἄρκετὰ ὀρυκτὰ καὶ κυρίως χαλκός, σιδηρομεταλλεύματα, γύψος. Ὅλα σχεδὸν πουλιοῦνται σὲ ξένες χῶρες, γιατί ἡ Κύπρος δὲν ἔχει μεγάλα ἐργοστάσια, γιὰ ν' ἀξιοποιήσῃ τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο της. Ἡ βιομηχανία της εἶναι μικρὴ κι ἐπεξεργάζεται κυρίως τὰ γεωργικά προϊόντα τοῦ νησιοῦ.

Θαυμάσια εἶναι τὰ προϊόντα τῆς κυπριακῆς βιοτεχνίας.

Ἡ ὀδικὴ συγκοινωνία τῆς Κύπρου εἶναι γενικὰ καλή. Μεγαλύτερο λιμάνι εἶναι ἡ Ἀμμόχωστος. Ἡ Λευκωσία συνδέεται ἀεροπορικῶς μὲ πολλὰς ξένες χῶρες καὶ τὸ ἀεροδρόμιό της ἔχει μεγάλη κίνηση.

Στην Κύπρο ζοῦν σήμερα 640.000 ἄνθρωποι. Ἀπ' αὐτοὺς 100.000 περίπου εἶναι Τοῦρκοι. Οἱ περισσότεροι Κύπριοι ζοῦν στὰ χωριά.

Διοικητικὰ ἡ Κύπρος εἶναι χωρισμένη σὲ ἕξι ἐπαρχίες. Αὐτὲς εἶναι: α) ἡ ἐπαρχία **Λευκωσίας** μὲ πρωτεύουσα τὴ **Λευκωσία** (115.000 κ.), ποὺ εἶναι καὶ πρωτεύουσα τοῦ Κυπριακοῦ Κράτους, β) ἡ ἐπαρχία **Κυρήνειας** μὲ πρωτεύουσα τὴν **Κυρήνεια**, στὶς βόρειες ἀκτὲς τοῦ νησιοῦ, γ) ἡ ἐπαρχία **Ἀμμοχώστου** μὲ πρωτεύουσα τὴν **Ἀμμόχωστο**, δ) ἡ ἐπαρχία **Λάρνακος** μὲ πρωτεύουσα τὴ **Λάρνακα**, ε) ἡ ἐπαρχία **Λεμεσοῦ** μὲ πρωτεύουσα τὴ **Λεμεσό** καὶ στ) ἡ ἐπαρχία **Πάφου** μὲ πρωτεύουσα τὸ **Κτήμα**.

Αὐτὴ εἶναι ἡ Κύπρος. Ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο.

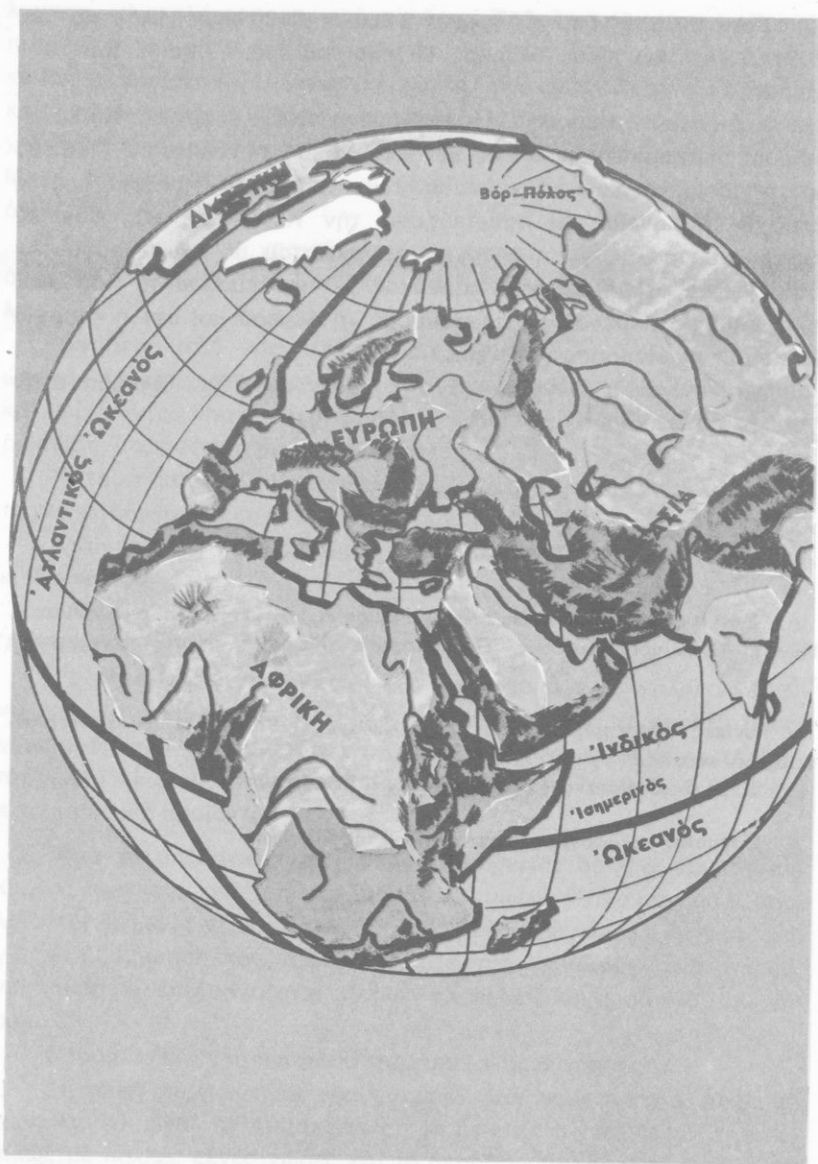
Ἔννοιες - ὀνόματα: Λευκωσία, Κυρήνεια, Ἀμμόχωστος, Λάρνακα, Λεμεσός, Πάφος, Ὀλυμπος, Τρόδος, Πενταδάκτυλο, Μεσαριά, Νησί τῆς Ἀφροδίτης.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὁ Ἑλληνισμός, μ' ὅλες τὶς ἐθνικὲς περιπέτειες, δὲν πεθαίνει.

2. Ἡ ἐλευθερία ἀποχτιέται μὲ ἀγῶνες καὶ θυσίες.

Ἔργασία: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Κύπρου.

Ἡ Διεθνὴς Ἑταιρεία ἐπιβλέπει τὸν Ἀγρωτικὸ Ἄρουρό. Ἐὰν οὐκ ἐπιτύχει τὸ σκοπὸν αὐτὸ νῆτε ἀποδοῖ ἢ κληματαίοντα ἢ βορέαυ ἢ ἡ ἑλληνικὴ πολιτικὴ καὶ πολλοὶ κολοῖ.

Ἡ Εὐρώπη στὴν ὑδρόγειο σφαίρα

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Σέ ποιάν ήπειρο άνήκει ή 'Ελλάδα;
2. Παρατηρήστε τήν Εύρώπη σιόν παγκόσμιο χάρτη και σιτήν ύδρόγειο σφαίρα. Δείξτε τις θάλασσες πού τήν περιβάλλουν, τις μεγάλες χερσονήσους και τὰ νησιά της.
3. Παρατηρήστε τόν γεωφυσικό χάρτη τής Εύρώπης. Δείξτε τις μεγάλες όροσειρές, τις μεγάλες πεδιάδες, τὰ μεγάλα ποτάμια της.
4. Τί γνωρίζετε για τò κλίμα, τή χλωρίδα και τήν πανίδα τής Εύρώπης;
5. Τί γνωρίζετε για τόν σημερινό πλοΐο της;
6. Νά αναφέρετε ό,τι γνωρίζετε για τήν παλαιά και τή σύγχρονη Εύρώπη, για τούς λαούς και τόν πολιτισμό της.
7. Μè ποιά κράτη τής Εύρώπης γειτονεύει ή 'Ελλάδα;
8. Ποιά άλλα κράτη τής Εύρώπης γνωρίζετε; Ποιές πόλεις;
9. Δείξτε σò χάρτη τὰ μεγαλύτερα κράτη τής Εύρώπης.
10. Τί γνωρίζετε για τις σημερινές σχέσεις τής χώρας μας με τὰ άλλα ευρωπαϊκά κράτη;

“Όπως αναφέραμε σέ άλλο κεφάλαιο, ή 'Ελλάδα είναι ή νοτιότερη χώρα τής Εύρώπης.

“Αν παρατηρήσωμε τόν παγκόσμιο χάρτη, θά ίδουμε ότι ή Εύρώπη είναι μιá τεράστια χερσονήσος τής Εύρασίας, με συνολική έκταση 10.000.000 τ.χ. 'Από τήν 'Ασία χωρίζεται με τὰ **Ουράλια όρη** και τήν **Κασπία θάλασσα**.

Στὰ βόρεια τής Εύρώπης βρίσκεται ό Βόρειος παγωμένος ώκεανός και μεγάλες έκτάσεις στή **Βόρεια Εύρώπη** είναι πάντα χιονισμένες κι άκατοίκητες.

'Η **Δυτική Εύρώπη** βρέχεται από τόν 'Ατλαντικό ώκεανό. 'Εκεί σχηματίζονται ή **Βόρεια** κι ή **Βαλτική θάλασσα** και πολλοί κόλποι,

χερσόνησοι και νησιά. Μεγαλύτερες χερσόνησοι στις άκτες του 'Ατλαντικού είναι ή **Σκανδιναβική** και ή **'Ιθρική**. Μεγάλα νησιά είναι ή **Μεγάλη Βρετανία**, ή **'Ιρλανδία**, ή **'Ισλανδία**. Ός τις άκτες τής Δυτικής Εύρώπης φτάνει τὸ θερμὸ θαλάσσιο ρεῦμα Γκόλφ Στρίμ και τὸ κλίμα ἐκεῖ είναι ὑγρὸ, ὠκεάνιο.

Στὴν **Κεντρική Εύρώπη** ὑψώνονται οἱ **"Άλπεις**, ή ψηλότερη ὄροσειρά τής Εύρώπης. Τὸ κλίμα στὴν Κεντρική Εύρώπη είναι ήπειρωτικό.

Ψυχρὸ ήπειρωτικό είναι και τὸ κλίμα τής **'Ανατολικῆς Εύρώπης**. Ἐκεῖ ἀπλώνεται ή μεγάλη **ρωσική πεδιάδα**.

Γιὰ τὴ **Νότια** ή **Μεσογειακή Εύρώπη** μιλήσαμε σὲ προηγούμενα κεφάλαια.

Μεγαλύτερα ποτάμια τής Εύρώπης είναι ὁ **Βόλγας** κι ὁ **Δούναβης**.

Στὴν Κεντρική, τὴν Ἐνατολική και τὴ Βόρεια Εύρώπη ὑπάρχουν μεγάλα δάση με κωνοφόρα κυρίως δέντρα. Στὴν ἴδια περιοχή καλλιεργοῦνται δημητριακά, πατάτες, ζαχαρότευτλα και ἄλλα φυτά. Στὴ Δυτική Εύρώπη ὑπάρχουν μεγάλα λιβάδια, σὰ ὅποια ἐκτρέφονται πολλές γαλακτοφόρες ἀγελάδες. Στὴ Νότια Εύρώπη εὐδοκίμοῦν τὰ γνωστὰ μεσογειακά φυτά.

Σ' αὐτὸν τὸ χῶρο ἀναπτύχθηκε ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος πολιτισμός. Στὴν ἀρχαία ἐποχή, ὅταν στὴν Πατρίδα μας ἀνθοῦσε ὁ πολιτισμός, στὴν Εύρώπη ζοῦσαν θάρβαροι λαοί. Ἀργότερα πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς διδάχτηκαν τὸν ἑλληνικὸ χριστιανικὸ πολιτισμὸ τής Βυζαντινῆς Ἐλλάδας και σιγὰ σιγὰ ἄρχισαν νὰ ἐκπολιτίζονται.

"Ολοὶ οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τής Εύρώπης (580.000.000 περίπου) ἀνήκουν στὴ λευκή φυλή. Στὴν Ἐνατολική Εύρώπη κατοικοῦν οἱ **Σλάβοι**, στὴ Βόρεια οἱ **Σκανδιναβοί**, στὴν Κεντρική και τὴ Δυτική οἱ **'Αγγλοσάξονες**, στὴ Νότια **"Ελληνες**, **Ρουμάνοι**, **Σλάβοι**, **'Ιταλοί**, **'Ισπανοί**. Κατοικοῦν ἐπίσης κι ἄλλες μικρότερες φυλές, τῆς ὁποῖες θὰ γνωρίσωμε ἀργότερα. "Ολοὶ σχεδὸν οἱ Εὐρωπαῖοι είναι χριστιανοί.

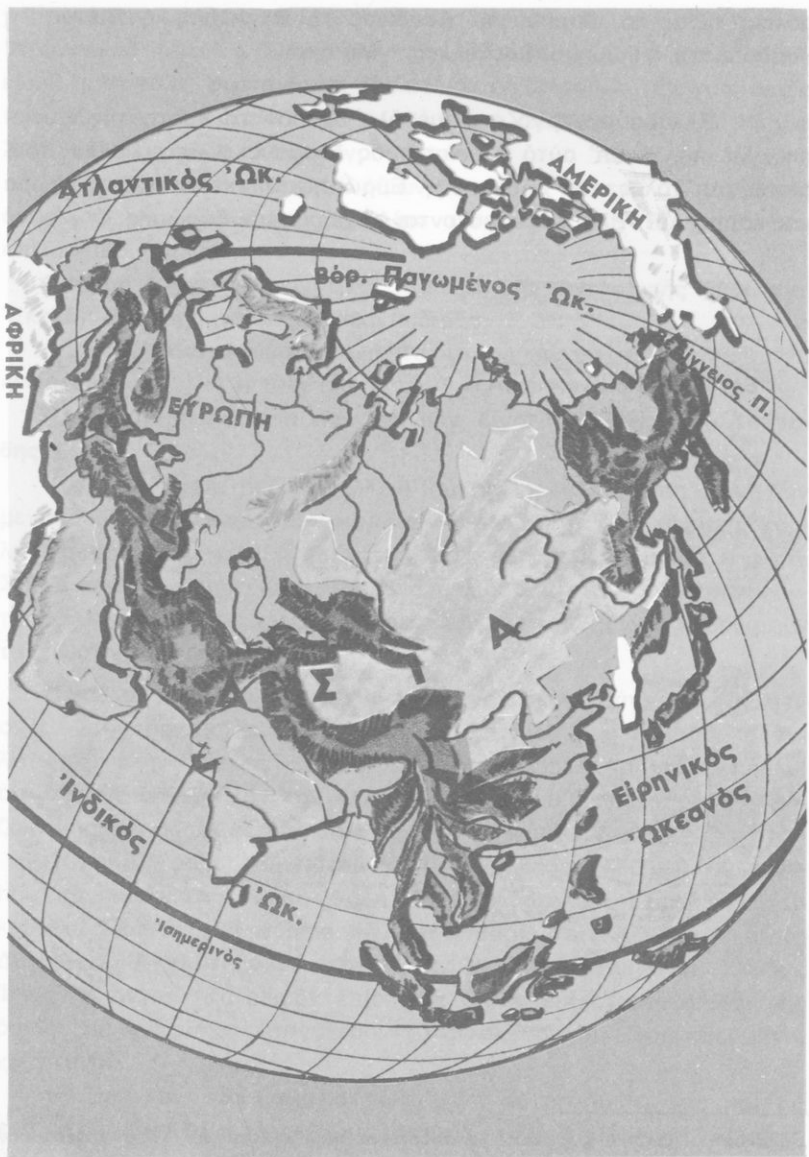
Ἡ Εύρώπη είναι σήμερα χωρισμένη σὲ πολλὰ μεγάλα και μικρὰ κράτη, ποὺ θὰ γνωρίσωμε στὴν ΣΤ τάξη. Μεγάλα, πλούσια και ἰσχυρὰ κράτη τής Εύρώπης είναι τὸ **'Ηνωμένο Βασίλειο** ('Αγγλία), ή **Γαλλία**, ή **Γερμανία**, ή **Ρωσία**. Ὀνομαστὲς εὐρωπαϊκὲς

πόλεις είναι τὸ **Παρίσι**, τὸ **Λονδίνο**, τὸ **Βερολίνο**, ἡ **Βιέννη**, ἡ **Βουδαπέστη**, ἡ **Ρώμη**, οἱ **Βρυξέλλες**, ἡ **Μόσχα**.

Ἡ Ἑλλάδα συνεργάζεται μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης. Μὲ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔχει στενοὺς δεσμοὺς φιλίας. Πολλοὶ τουρίστες ἀπ' ὅλες τὶς χώρες τῆς Εὐρώπης ἐπισκέπτονται τὴ χώρα μας καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἐργάζονται σὲ χώρες τῆς Εὐρώπης.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης.

Σημείωση: Στὸ βιβλίο αὐτὸ ἀναφέρονται πολλοὶ ἀριθμοί, ποὺ φανερώνουν ἔκταση, πληθυσμὸ, ὑψόμετρο κλπ. Ἡ ἀπομνημόνευση ὧνων αὐτῶν δὲν εἶναι ὑποχρεωτική.

Ἡ Ἀσία στὴν ὑδρόγειο σφαίρα

Η ΑΣΙΑ

Έκταση: 44.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 2.100.000.000

19

να / Γενική εικόνα τῆς Ἀσίας

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξετε σὴν ὑδρογείο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν Ἑλλάδα.
2. Ποῖα χώρα θρῖσκειται στὰ ἀνατολικά τοῦ Αἰγαίου; Σὲ ποῖα μεγάλη ἥπειρο ἀνήκει ἡ Μικρὰ Ἀσία;
3. Παρατηρήστε τὴν Ἀσία σὴν ὑδρογείο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη. Δεῖξετε τὸν Ἰσημερινό, τὸν Τροπικὸ τοῦ Καρκίνου, τὸν Βόρειο πολικὸ κύκλο, τοὺς μεσημβρινοὺς ποὺ περνοῦν ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἀπὸ τὸν Βερίγγειο πορθμύ. Συγκρίνετε στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν ἔκταση τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Ἀσίας.
4. Ποιοὶ ὠκεανοὶ εἶναι ὀλόγυρα σὴν Ἀσία; Μὲ ποῖα ἥπειρο συνορεύει δυτικά;
5. Παρατηρήστε τὶς ἀκτὲς τῆς Ἀσίας. Ποιοὶ μεγάλοι κόλποι καὶ ποιὲς χερσόνησοι σχηματίζονται σὴ Νότια Ἀσία; Ποιοὶ σὴν Ἀνατολική; Ποῖα μεγάλα νησιά ἔχει ἡ Ἀσία;
6. Παρατηρήστε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀσίας. Δεῖξετε τὶς μεγάλες ὄρσειρές της. Δεῖξετε τὴν κορυφὴ τοῦ Ἑβερσετ.
7. Δεῖξετε τὰ μεγάλα ὄρη, τὶς πεδιάδες, τὰ ποτάμια καὶ τὶς λίμνες τῆς Ἀσίας. Ποῦ ἔχουν τὶς πηγές τους τὰ περισσότερα ποτάμια; Γιατί; Ποῦ ἐκβάλλει τὸ καθένα ἀπ' αὐτά;
8. Σὲ ποιὲς γεωφυσικὲς περιοχὲς διαιρεῖται ἡ Ἀσία;

Πέρα από τις ανατολικές άκτες του Αιγαίου πελάγους απλώνεται ή μεγαλύτερη ήπειρος τής Γης. Τήν άχανή αυτή χώρα οί Άσούριοι, ένας πανάρχαιος λαός που ζούσε στις ανατολικές άκτες τής Μεσογείου, τήν όνόμαζαν **Άσκού**, δηλ. Άνατολή. Άπό τή λέξη Άσκού προήλθε, ίσως, τ όνομα **Άσία**.

Ή Άσία απλώνεται άπό τις άκτες τής Μεσογείου ως τόν **Βερίγγειο πορθμό**. Πάνω άπό τά νότια νησιά της περνά ό Ίσημερινός, ένώ τ ό βορειότερο άκρωτήριό της θρίσκεται πολύ κοντά στόν Βόρειο πόλο. Ή τεράστια αυτή ήπειρος έχει συνολική έκταση 44.000.000 τ.χ.

Στά νότια ή Άσία βρέχεται άπό τόν **Ίνδικό ώκεανό**. Έκεί σχηματίζονται ή **Έρυθρά θάλασσα**, ό **Περσικός κόλπος**, ή **Άραβική θάλασσα** κι ό **κόλπος τής Βεγγάλης**. Σχηματίζονται επίσης οί χερσόνησοι **Άραβία**, **Ίνδίες** και **Ίνδοκίνα**.

Άνατολικά τής Άσίας θρίσκεται ό **Ειρηνικός ώκεανός**. Έκεί ό θαλάσσιος διαμελισμός είναι πλουσιότατος και σχηματίζονται: ό **κόλπος του Σιάμ**, ή **Σινική θάλασσα**, ή **Κίτρινη θάλασσα**, ή **Ίαπωνική θάλασσα**, ή **Όχοτσική θάλασσα**, οί χερσόνησοι **Κορέα** και **Καμτσάτκα**, τά νησιά τής **Ίνδονησίας**, οί **Φιλιππίνες**, ή **Φορμόζα**, τά **Ίαπωνικά νησιά** και πολλά άλλα μικρότερα. Ό **Βερίγγειος πορθμός** χωρίζει τήν Άσία άπό τήν Άμερική.

Στά βόρεια ή Άσία βρέχεται άπό τόν **Βόρειο παγωμένο ώκεανό**. Έκεί τ ό ψύχος είναι δριμύ και τά χιόνια αιώνια.

Στά δυτικά τής Άσίας θρίσκεται ή Εύρώπη. Τά **Ουράλια όρη**, ό **Ουράλης ποταμός**, ή **Κασπία θάλασσα** κι ό **Καύκασος** είναι φυσικά όνορα ανάμεσα στις δυό ήπείρους.

Στήν Άσία ύπάρχουν τά ψηλότερα όρη τής Γης. Μεγαλύτερη όροσειρά της είναι τά **Ίμαλία**. Έκεί θρίσκεται ή ψηλότερη κορυφή του κόσμου, τ ό **Έβερεστ** (8.882 μ.). Άλλες μεγάλες όροσειρές τής Κεντρικής Άσίας είναι τ ό **Καρακορούμ**, τ ό **Κουέν Λούν**, τά **Άλτία**. Στή Δυτική Άσία ύψώνεται τ ό **Άραράτ** κ.ά.

Άν παρατηρήσωμε στόν άνάγλυφο χάρτη τις όροσειρές τής Άσίας, διαπιστώνομε ότι σχηματίζουν δύο μεγάλους κόμβους. Ό ένας θρίσκεται στο Άραράτ κι ό άλλος στο **Παμίρ**. Αυτό είναι τ ό ψηλότερο όροπέδιο τής Γης (7.000 μ.) και όνομάζεται **«Στέγη του κόσμου»**. Άλλο μεγάλο όροπέδιο στήν ίδια περιοχή είναι τ ό **Θιβέτ**.

Στις μεγάλες κεντρικές όροσειρές, με τὰ αιώνια χιόνια, ἔχουν τις πηγές τους πολλοὶ ποταμοὶ τῆς Ἀσίας. Στὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ χύνονται ὁ **Ἰνδός**, ὁ **Γάγγης**, ὁ **Βραχμαπούτρας**. Στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ ὁ **Μεκόγκ**, ὁ **Γιάγκ Τσὲ Κιάγκ**, ὁ **Χουάγκ Χό**, ὁ **Ἀμούρ**. Στὸν Βόρειο Παγωμένο Ὦκεανὸ ὁ **Λένας**, ὁ **Ἰενεσέης**, ὁ **Ὁβης**. Δυὸ ἄλλοι διδύμοι ποταμοί, ὁ **Τίγρης** κι ὁ **Εὐφράτης**, ἐκβάλλουν στὸν Περσικὸ κόλπο καὶ στὴ λίμνη Ἀράλη χύνονται ὁ **Ὦξος** κι ὁ **Ἰαξάρτης**. Ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ποταμοὶ διαρρέουν εὐφορες προσχλωσιγενεῖς πεδιάδες.

Μεγάλες λίμνες τῆς Ἀσίας εἶναι ἡ **Ἀράλη**, ἡ **Μπαλκάς**, ἡ **Βαϊκάλη**, ποὺ εἶναι ἡ βαθύτερη λίμνη τῆς Γῆς (1.313 μ. βάθος). Λίμνη εἶναι καὶ ἡ **Κασπία θάλασσα**. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς Γῆς. Τὰ νερά της δμῶς εἶναι ἄλμυρά κι ἡ ἐπιφάνειά της βρίσκεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν γειτονικῶν θαλασσῶν.

Ὁλόκληρη ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ 6 γεωφυσικὲς περιοχές. Αὐτὲς εἶναι: ἡ **Δυτικὴ Ἀσία** (Ἑγγύς καὶ Μέση Ἀνατολή), ἡ **Κεντρικὴ**, ἡ **Νότια**, ἡ **Νοτιοανατολική**, ἡ **Ἀνατολική** (Ἄπω Ἀνατολή) καὶ ἡ **Βόρεια Ἀσία**.

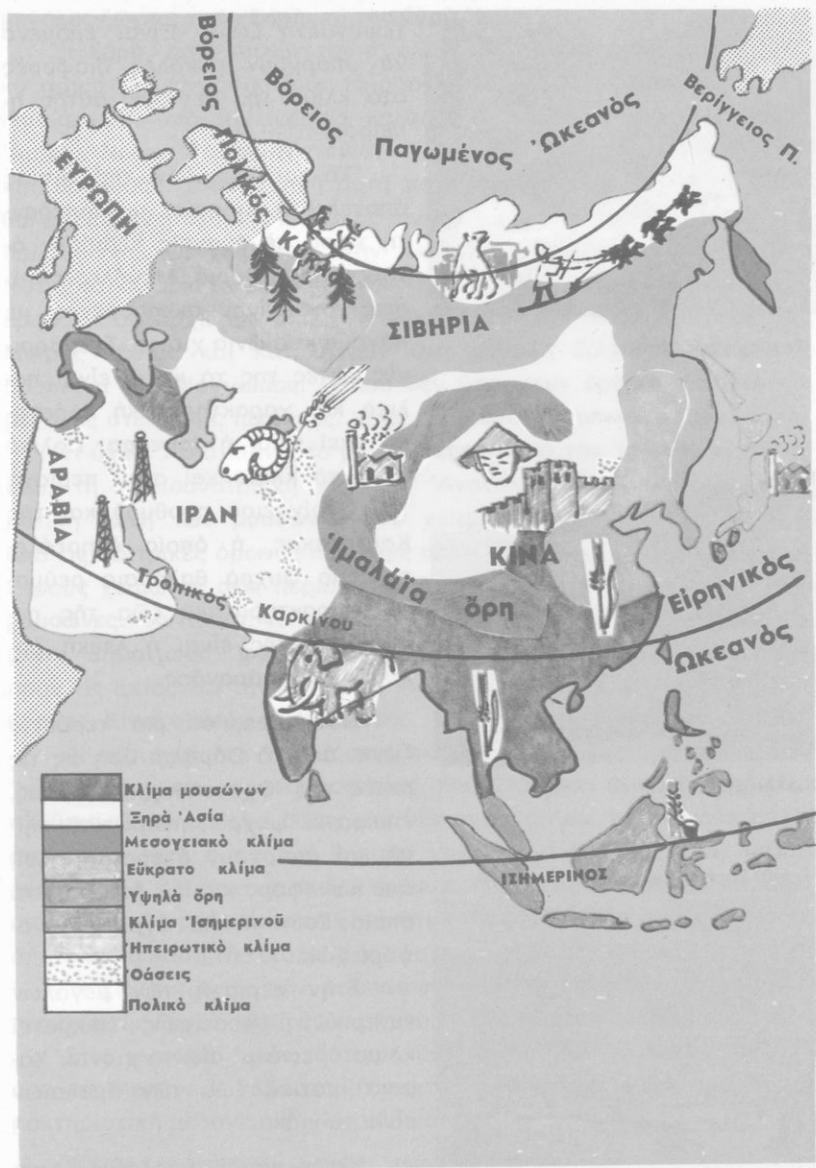
Ἔννοιες - ὀνόματα: Νὰ μάθετε τὰ κυριότερα ὀνόματα τοῦ μαθήματος αὐτοῦ.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀσίας.

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Παρατηρήστε τὸν γεωφυσικὸ χάριτη τῆς Ἀσίας. Δείξτε τὸν Ἰσημερινό, τὴ Διακεκαυμένη ζώνη, τὸν Τροπικὸ τοῦ Καρκίνου, τὸν Βόρειο πολικὸ κύκλο, τὴ Βόρεια ἑξκρατη καὶ τὴ Βόρεια κατενυγμένη ζώνη.
2. Παρατηρήστε τὴ διάταξη τῶν μεγάλων ὄροσειρῶν τῆς Ἀσίας.
3. Προσέξτε τὸν θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς καὶ τοὺς ὠκεανούς, ποὺ τὴν περιβάλλουν.
4. Ποιὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς Ἀσίας;
5. Τί εἶναι οἱ μονοῶνες; Ποιὲς περιοχὲς ἐπηρεάζουν; Ποιὰ φυτὰ εὐδοκιμοῦν καὶ τί ζῶα ζοῦν σ' αὐτές;
6. Τί κλίμα ἐπικρατεῖ στὴν ὄρεινὴ Κεντρικὴ Ἀσία; Τί εἶναι τὰ γιὰκ;
7. Σὲ ποιὲς περιοχὲς δὲν φτάνουν οἱ ὄγροι θαλάσσιοι ἄνεμοι; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν «Ξηρὴ Ἀσία»;
8. Σὲ ποιὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας ἐπικρατεῖ ψυχρὸ ἠπειρωτικὸ κλίμα καὶ σὲ ποιὲς πολικὸ; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ χλωρίδα καὶ τὴν πανίδα τῶν περιοχῶν αὐτῶν;
9. Ποιὸ τμῆμα τῆς Ἀσίας ἔχει μεσογειακὸ κλίμα; Τί φυτὰ εὐδοκιμοῦν ἐκεῖ;
10. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν φθοικὸ πλοῦτο τῆς Ἀσίας;

Ἡ Ἀσία εἶναι τεράστια ἠπειρος. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ ὡς τὸν Βόρειο πόλο, ἔχει ψηλὲς καὶ μεγάλες ὄροσειρὲς κι ἐπηρεάζεται ἀπὸ θαλάσσια ρεύματα κι ἀνέμους, ποὺ ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὸ κλίμα τῆς. Ἡ Νότια Ἀσία βρίσκεται στὴ Διακεκαυμένη ζώνη, ἐνῶ μεγάλες περιοχὲς τοῦ βορρᾶ ἀνήκουν στὴ Βόρεια κα-

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης 'Ασίας

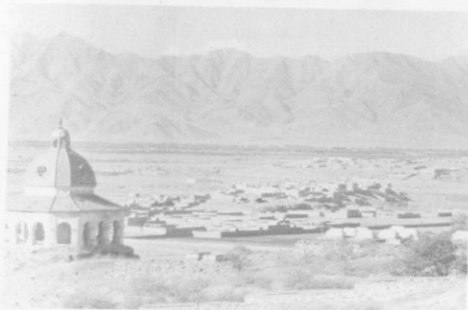

Τοπίο ύψους 'Ασίας

Καλλιέργεια τσαγιού

Τοπίο ξηρής 'Ασίας

τεφυγμένη ζώνη. Είναι επόμενο να υπάρχουν μεγάλες διαφορές στο κλίμα της μεγάλης αυτής ηπείρου.

Το μισό σχεδόν της 'Ασίας αποτελεί ή **Σιβηρία**, μιὰ άπέραντη χώρα με άχανείς πεδιάδες άνοιχτές στο βοριά. Μεγάλες έκτασεις της είναι σκεπασμένες με πάγους κι αιώνια χιόνια. Στις βορινές άκτές της το κλίμα είναι πολικό και χαρακτηριστική θλάστηση εκεί είναι ή **τούνδρα**. Πολικό είναι το κλίμα και στην περιοχή του Βερίγγειου πορθμού και της Καμτσάτκας, ή όποία επηρεάζεται από ψυχρά θαλάσσια ρεύματα. Χαρακτηριστικά ζώα της περιοχής αυτής είναι ή λευκή άρκούδα και ό τάρανδος.

Νοτιότερα, σε μιὰ τεράστια ζώνη, από τα Ουράλια όρη ως τις άκτές της 'Οχοτσικικής θάλασσας, επικρατεί ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα και υπάρχουν άπέραντα δάση από κωνοφόρα κυρίως δέντρα, στα όποια ζούν πολλά άγρια γουνοφόρα ζώα.

Στην περιοχή των μεγάλων κεντρικών όροσειρών επικρατεί κλίμα όρεινό μ' αιώνια χιόνια. Χαρακτηριστικά ζώα των 'ιμαλαίων είναι τα γιάκ.

'Ολόκληρη ή υπόλοιπη 'Ασία κλιματολογικά χωρίζεται σε δύο

μεγάλες ζώνες: στην **Ξηρή** και την **ύγρη 'Ασία**.

Η **Ξηρή 'Ασία** άπλώνεται σ' όλοκληρο τὸ κεντρικὸ καὶ τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς ἠπείρου. Πρὸς τὰ βόρεια φτάνει ὡς μιὰ νοητὴ γραμμὴ, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Κασπία θάλασσα καὶ καταλήγει στὸν ποταμὸ 'Αμούρ. Νότια σύνορά της εἶναι τὰ 'Ιμαλάια κι οἱ ἀκτὲς τῆς 'Αραβικῆς θάλασσας. Στὴν ἀχανῆ αὐτὴ περιοχὴ σπάνια φτάνουν οἱ ὑγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι καὶ οἱ βροχὲς εἶναι ἐλάχιστες. Τὸ καλοκαίρι εἶναι πολὺ θερμὸ. Οἱ χειμῶνες στὴν Κεντρικὴ 'Ασία εἶναι ψυχροί, στὴ Νοτιοδυτικὴ ἀρκετὰ θερμοί. Στὴν «Ξηρὴ 'Ασία» ὑπάρχουν ἀπέραντες ἔρημοι, ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν 'Αραβία καὶ τὴν 'Αλμυρὴ ἔρημο τῆς Μικρᾶς 'Ασίας καὶ καταλήγουν στὴ μεγάλη ἔρημο **Γκόμπη**, στὰ ὄροπέδια τῆς Μογγολίας. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἔρημοι, ἀπλώνονται μεγάλες στεπῶδεις περιοχὲς. Ἐκεῖ εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία.

Ἡ **ύγρη 'Ασία** πιάνει τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς 'Ινδικῆς χερσονήσου, τὴ Νοτιοανατολικὴ καὶ τὴν 'Ανατολικὴ 'Ασία. Εἶναι ἡ κλιματικὴ **ζώνη τῶν μουσῶνων**. Τὸ χειμῶνα ψυχροὶ ἄνεμοι φυσοῦν ἀπὸ τὶς κεντρικὲς ὄρεινὲς περιοχὲς πρὸς τὴ θάλασσα καὶ δημιουργοῦν ξηροὺς χειμῶνες στὶς περιοχὲς ποὺ ἐπηρεάζουν. Εἶναι οἱ **χειμερινοὶ μουσῶνες**. Ἀντίθετα, τὸ καλοκαίρι θερμοὶ καὶ ὑγροὶ ἄνεμοι, φορτωμένοι ὕδατμούς, φυσοῦν ἀπὸ τὶς θερμὲς θάλασσες τοῦ Νότου πρὸς τὶς ἀκτὲς καὶ τὴν Κεντρικὴ 'Ασία καὶ προκαλοῦν κατακλυσμιαῖες βροχὲς. Εἶναι οἱ **θερινοὶ μουσῶνες**.

Οἱ περιοχὲς τῆς 'Ινδουσίας, τῆς 'Ινδοκίνας καὶ τῶν ἀνατολικῶν 'Ινδιῶν δέχονται τὶς περισσότερες βροχὲς. Ἐκεῖ ἡ θλάστηση εἶναι πλούσια. Στὰ παρθένα δάση τῶν περιοχῶν αὐτῶν εὐδοκιμοῦν πολλὰ ἀπὸ τὰ γνωστὰ φυτὰ τῶν θερμῶν χωρῶν καὶ ζοῦν πίθηκοι, λιοντάρια, τίγρεις, ἐλέφαντες, πολλὰ ἔρπετά, περίεργα ἔντομα καὶ παραδείσια πτηνά. Τὸ ρύζι εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ φυτὸ τῆς ὑγρῆς 'Ασίας κι ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς διατροφῆς ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Ἡ ζώνη τῶν ὑγρῶν μουσῶνων εἶναι ἡ πιὸ πυκνοκατοικημένη περιοχὴ τῆς Γῆς. Σ' αὐτὴ ζοῦν σήμερα 1.870.000.000 ἄνθρωποι!

Στὶς γνωστὲς μας δυτικὲς ἀκτὲς τῆς 'Ασίας, ποὺ βρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἐπικρατεῖ μεσογειακὸ κλίμα μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ μεσογειακὴ χλωρίδα καὶ πανίδα.

"Εννοιες - ὀνόματα: Σιθερία, τούνδρα, ξηρὴ καὶ ὑγρὴ 'Ασία, μουσῶνες, θερινοὶ καὶ χειμερινοὶ μουσῶνες, Γκόμπη.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Το κλίμα μιάς περιοχής επηρεάζεται από το γεωγραφικό πλάτος, τη μορφή του εδάφους, τη διάταξη των όρέων, τους ανέμους κλπ.

2. Στις περιοχές, που βρίσκονται μακριά από τη θάλασσα και δεν τις φτάνουν οι υγροί άνεμοι, το κλίμα είναι συνήθως ξηρό κι οι βροχές λίγες.

Έργασίες: Πάνω στον γεωφυσικό χάρτη, που κάματε, να τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και με χρώματα να ορίσετε τις κλιματικές ζώνες της 'Ασίας.

Γιατί στην περιοχή των μουσώνων κατοικεί ο μεγαλύτερος πληθυσμός της 'Ασίας;

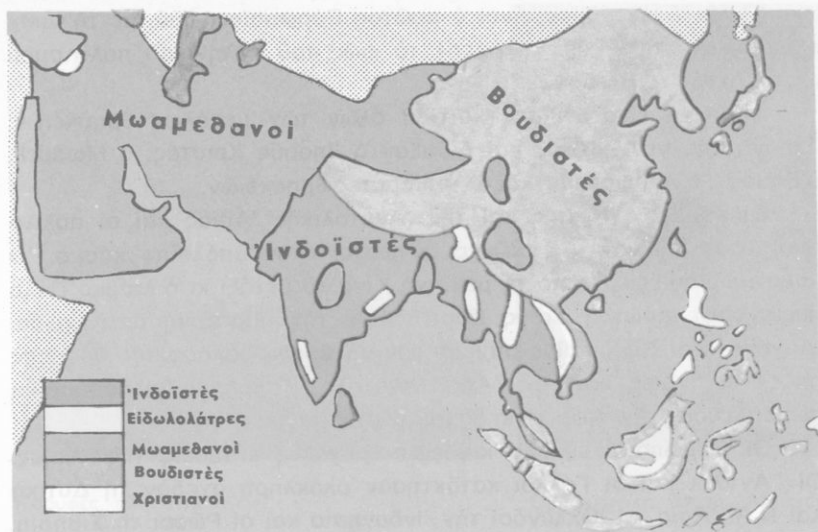
21

όχι

Ίστορική εξέταση της 'Ασίας

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Τί γνωρίζετε από την ιστορία και τα θρησκευτικά για αρχαίους λαούς και πολιτισμούς της 'Ασίας; Τί γνωρίζετε για την έμπορευσις του Μ. 'Αλεξάνδρου και τις επιδρομές 'Ασιατών στις ελληνικές χώρες;
2. Να διαβάσετε «Τὰ ταξίδια του Μάρκου Πόλο», τὸ «Γύρο του κόσμου σὲ 80 ἡμέρες» κι ἄλλα βιβλία, που περιγράφουν τὴν παλιὰ καὶ τὴ σύγχρονη 'Ασία.
3. Σὲ ποιά περιοχή πιστεύεται ὅτι θροισκόταν ἡ 'Εδέμη;
4. Σὲ ποιά περιοχή τῆς 'Ασίας ἀναπτύχθηκαν οἱ πρῶτοι πανάρχαιοι πολιτισμοί; Ποιους ἀρχαίους λαούς τῆς 'Ασίας γνωρίζετε;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν ἀρχαῖο πολιτισμὸ τῶν 'Ινδῶν καὶ τῶν Κινέζων;
6. Ποιὲς μεγάλες θρησκείες πρωτοφάνηκαν στὴν 'Ασία;
7. Μέχρι ποιά περιοχή τῆς 'Ασίας ἔφτασε ὁ Μ. 'Αλέξανδρος;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν μετὰ ἄλλους 'Ασιατικούς λαούς; Ποῦ ζοῦσαν οἱ «ἀκρίτες»;

Χάρτης θρησκειών 'Ασίας

9. Τί γνωρίζετε για τις προσπάθειες των Εγγυπαίων να γιάσουν από τη θάλασσα στις 'Ινδίες;
10. Σε ποιές γλῆσ ἀνήκουν οί σημερινοί κάτοικοι τῆς 'Ασίας; Σε ποιές θρησκείες πιστεύουν; Ποιές γλῶσσες μιλοῦν;
11. Τί γνωρίζετε για τὸν σημερινὸ πολιτισμὸ τῶν λαῶν τῆς 'Ασίας; Ποιὸ εἶναι τὸ περισσότερο προοδευμένο κράτος τῆς;
12. Τί προβλήματα δημιουργεῖ ὁ ὑπερπληθυσμὸς στὴ Ν.Α. 'Ασία;

Πολλοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι στὴ γόνιμη γῆ τῆς Μεσοποταμίας βρισκόταν ὁ Παράδεισος κι ὅτι ἐκεῖ ἐξῆσαν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι.

Μεγαλόπρεπα μνημεῖα, πού σώζονται σήμερα στὴ Μέση καὶ στὴν Ἄπω Ἀνατολή καὶ στὴ Νότια Ἀσία, μαρτυροῦν τὴν πρόοδο καὶ τὴ δύναμη τῶν λαῶν, πού ἐξῆσαν ἐκεῖ σὲ πολὺ μακρινές ἐποχές. Οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Χετταῖοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Πέρσες κι ἀργότερα οἱ Ἀραβες, στὸ χῶρο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἔπαιξαν πολὺ σπουδαῖο ρόλο στὴν παγκόσμια ἱστορία. Ἀνατολικότερα μεγάλους πολιτισμοὺς ἀνάπτυξαν οἱ Ἴνδοι καὶ οἱ Κινέζοι.

Οἱ νομάδες τῶν στεπῶν τῆς Κεντροδυτικῆς Ἀσίας, μὲ τῆς ἐπιδρομές τους, ἀποτελοῦσαν διαρκὴ κίνδυνο γιὰ τοὺς λαοὺς τῆς γειτονικῆς τους Εὐρώπης.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἶναι ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος, πού, μὲ τὴ νικηφόρα ἐκστρατεία του, μετέφερε τὸ φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὡς τὶς ὄχθες τοῦ Ἰνδοῦ.

Ἡ Ἀσία εἶναι ἐπίσης κοιτίδα ὄλων τῶν μεγάλων θρησκειῶν. Στὴ γῆ τῆς γεννήθηκαν καὶ δίδαξαν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Μωάμεθ, ὁ Βούδας, ὁ Κομφούκιος καὶ ἄλλοι ἰδρυτὲς θρησκειῶν.

Οἱ λαοὶ τῆς Νότιας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ οἱ πολιτισμοὶ τους ἔμειναν γιὰ αἰῶνες ἄγνωστοι στὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἔφερε ἀπὸ τὴ μακρινὴ Κίνα τὸ μετάξι καὶ ὁ Μάρκο Πόλο περιέγραψε πρῶτος στοὺς Εὐρωπαίους τὴν παράξενη αὐτὴ χώρα. Ἀργότερα οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιχείρησαν νὰ θροῦν θαλάσσιους δρόμους πρὸς τὶς Ἰνδίες καὶ τὴν Ἄπω Ἀνατολή. Τολμηροὶ θαλασσοπόροι περιέπλευσαν τὴν Ἀφρικὴ καὶ ἔφτασαν στὶς μαγικὲς Ἰνδίες.

Οἱ Εὐρωπαῖοι εὐκόλα κυρίεψαν μεγάλες ἐκτάσεις τῆς Ἀσίας. Οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι κατάκτησαν ὀλόκληρη σχεδὸν τὴ Δυτικὴ καὶ Ν.Α. Ἀσία, οἱ Ὀλλανδοὶ τὴν Ἰνδονησία καὶ οἱ Ρῶσοι τὴ Σιβηρία. Σήμερα ὄλοι σχεδὸν οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας ἀνάκτησαν τὴν ἐλευθερία τους, δὲν κατόρθωσαν ὅμως νὰ παρακολουθήσουν στὴν πρόοδο τοὺς Εὐρωπαίους. Ἐξαίρεση, ὡς τὴν ὥρα, ἀποτελοῦν οἱ δραστήριοι καὶ δημιουργικοὶ Ἰάπωνες.

Στὴν Ἀσία ζοῦν σήμερα περισσότεροι ἀπὸ δυὸ δισεκατομμύρια ἄνθρωποι, πού πολλαπλασιάζονται μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἀνήκουν στὴν **κίτρινη φυλὴ**, κατοικοῦν στὴν ὑγρὴ Ἀσία καὶ εἶναι βουδιστές, βραχμανιστές καὶ μωαμεθανοί. Στὴ Ν.Α. Ἀσία κατοικοῦν καὶ ἀρκετοὶ μαῦροι. Οἱ Ἰνδοὶ καὶ ὄλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς ΒΔ. Ἀσίας ἀνήκουν στὴ **λευκὴ φυλὴ**. Στὴ Δυτικὴ Ἀσία κυριαρχοῦν οἱ μωαμεθανοὶ (μουσουλμάνοι).

Ὅλοι σχεδὸν οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Ἀσίας ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ἀποτελεῖ τὴν κυριότερη φροντίδα τῶν κατοίκων τῆς ὑγρῆς Ἀσίας, ὅπου ὁ ὑπερπληθυσμὸς δημιουργεῖ πολλὰ προβλήματα. Μόνο οἱ Ἰάπωνες πέτυχαν ν' ἀναπτύξουν σὲ καταπληκτικὸ βαθμὸ τὴ βιομηχανία καὶ εἶναι σήμερα ἕνας ἀπὸ τοὺς πιδὸ πλοῦσιους λαοὺς τῆς Γῆς. Ἡ ξηρὴ Ἀσία εἶναι ἀραιοκατοικημένη καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι.

Κορυφές τῶν Ἴμαλαΐων

Θρησκευτική ἑορτὴ Ἀσιατῶν

Γενικά, τρεῖς πολιτισμοὶ κυριαρχοῦν σήμερα στὴν Ἀσία: ὁ **μουσουλμανικός**, ὁ **ἰνδικός** κι ὁ **σινικός**. Στὰ τελευταῖα χρόνια πολλὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας πραγματοποιοῦν μεγάλα βήματα πρόο-
δου.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Κίτρινη φυλὴ, μουσουλμάνοι, βουδιστές, βραχμα-
νιστές, Μάρκο Πόλο, ὑπερπληθυσμός.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ὑγρὲς παραγωγικὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας εἶναι οἱ πιὸ πικνοκατοικημένοι χώροι τῆς Γῆς.

2. Στὶς ξηρὲς κι ἄγονες περιοχὲς ζοῦν λίγοι ἄνθρωποι.

3. Οἱ ἔξυπνοι καὶ δραστήριοι λαοὶ δημιουργοῦν πρόοδο καὶ πολιτισμὸ
στὴ χώρα τους.

Ἔργασίες: Πάνω στὸ χάρτη τῆς Ἀσίας νὰ τοποθετήσετε ἕνα διάφανο
χαρτί καὶ νὰ ὀρίσετε μὲ χρωματιστὰ μολύβια τὶς ζώνες τῶν φυλῶν καὶ τῶν
θρησκειῶν τῆς Ἀσίας.

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

22

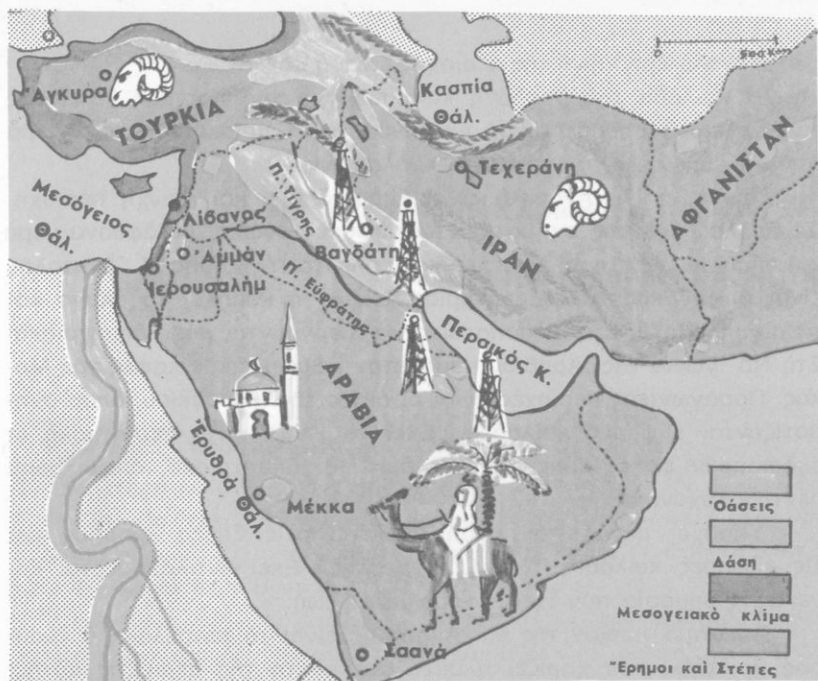
Νο, 1
Γενική εικόνα
τῆς Μέσης Ἀνατολῆς

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε διὴν ὑδρόγειο, στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὸ χάρτη τῆς Ἀσίας τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου, τὸν ποταμὸ Ἰνδὸ, τὸν Καύκασο, τὴν Ἀραβικὴ θάλασσα. Ὅριστε τὸ χῶρο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.
2. Ἐξετάστε τὸν ἔδαφικὸ καὶ τὸν θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Δείξτε τὶς μεγάλες ὄρσοιρέες, τὶς εὐφορες κοιλάδες, τὰ ὄροπέδιά της.
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Μ. Ἀνατολῆς; Γιὰτί ὑπάρχουν ἐκεῖ τόσες ἔρημοι καὶ στεπώδεις ἐκτάσεις;
4. Ποιὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ φυτὰ καὶ ζῶα τῆς Μ. Ἀνατολῆς;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν φρονικὸ πλοῦτο τῆς περιοχῆς αὐτῆς; Ποιὸ εἶναι τὸ πολυτιμότερο προϊόν της;

Ὁ χῶρος τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀσίας μᾶς εἶναι ἀρκετὰ γνωστός. Ὀνομάζεται καὶ **Μέση Ἀνατολή**. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ὡς τὸν Ἰνδὸ κι ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο καὶ τὸν Καύκασο ὡς τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Ἐκεῖ σχηματίζονται ὁ **Περσικὸς κόλπος** καὶ ἡ **Ἐρυθρὰ θάλασσα**. Μεγάλο τμήμα τῆς Μ. Ἀνατολῆς πιάνουν οἱ χερσόνησοι **Μικρὰ Ἀσία** καὶ **Αραβία**.

Ἐνας τεράστιος ὄρεινός κόμβος σχηματίζεται στὸ ὄρος **Ἀραράτ** (5.160 μ.). Ἀπὸ ἐκεῖ διακλαδίζονται ἀκτινωτὰ ἄλλες μεγάλες ὄρσοιρέες. Πρὸς τὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου ὑψώνονται τὰ **Ποντιακὰ ὄρη**, πρὸς τὴ Μεσόγειο ὁ **Ταῦρος**, ὁ **Ἀντίταυρος**, ὁ **Λίβανος** καὶ

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Μέσης Ανατολής

ἀνατολικά τὸ Ἑλμπρούς καὶ ἄλλες ὄροσειρές τοῦ Ἰράν, οἱ ὁποῖες ἀνατολικότερα συνδέονται μὲ τὰ ὑψίπεδα τοῦ Ἀφγανιστάν, μὲ τὸ ὄρος Ἰνδοκούχ καὶ μὲ τὸ Παμίρ. Ἀνάμεσα στὸν Εὐξεινο καὶ στὴν Κασπία ὀρθώνεται πανύψηλος ὁ Καύκασος καὶ κοντὰ στὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ τὸ βιβλικὸ ὄρος Σινά.

Ἡ Μέση Ἀνατολή ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα ὄροπέδια. Ὅλα σχεδὸν εἶναι ἀπομονωμένα ἀπὸ τὴ θάλασσα. Οἱ θερμοκρασίες ἐκεῖ εἶναι ψηλές, οἱ βροχές σπάνιες καὶ σχηματίζονται στέπες κι ἔρημοι: ἡ μεγάλη Ἀραβικὴ ἔρημος, ἡ ἔρημος τῆς Συρίας, ἡ Ἀλμυρὴ ἔρημος, οἱ ἔρημοι τοῦ Ἰράν καὶ τοῦ Ἀφγανιστάν.

Μόνον δύο μεγάλοι ποταμοὶ ὑπάρχουν στὴ Μέση Ἀνατολή, οἱ δίδυμοι Τίγρης καὶ Εὐφράτης, ποὺ ποτίζουν τὴ μεγάλη προσχωσιγενὴ πεδιάδα τῆς Μεσοποταμίας καὶ τὴν κάνουν πολὺ εὐφορη. Μικρότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Ἰορδάνης, ποὺ περνᾶ ἀπὸ τὴ λίμνη Τιβεριάδα καὶ χύνεται στὴ Νεκρὴ θάλασσα, καὶ στὴ Μικρὰ Ἀσία οἱ: Ἄλυσ, Σαγγάριος, Γρανικός, Ἐρμος, Μαϊάνδρος.

Μεγαλύτερη λίμνη της περιοχής είναι η **Βάν**.

Ἡ κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνη κι ἡ περιοχή τῆς Κασπίας θάλασσας εἶναι κλειστά βαθύπεδα. Ἡ ἐπιφάνειά τους βρίσκεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν γειτονικῶν θαλασσῶν.

Γενικά, ἡ Μ. Ἀνατολή εἶναι ξηρή, ἄγονη καὶ φτωχὴ περιοχή. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς σχηματίζονται εὐφορες **ὄάσεις**, μὲ ἄφθονα νερά καὶ πλούσια βλάστηση. Χαρακτηριστικὸ φυτὸ τῆς ξηρῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι ὁ φοίνικας καὶ χαρακτηριστικὰ ζῶα ἡ καμήλα, τὰ ἄλογα καὶ τὰ αἰγοπρόβατα. Στὴ Μεσοποταμία καλλιεργοῦνται ρύζι, δημητριακά. Στὴ ΝΔ. γωνία τῆς Ἀραβίας παράγεται ὁ ἀρωματικὸς καφὲς τῆς Μόκας. Παραγωγικὲς περιοχὲς εἶναι οἱ ἄκτεις τῆς Μεσογείου, ὅπου σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες. Ἐκεῖ τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακὸ κι εὐδοκιμοῦν ἐλιές, ἐσπεριδοειδῆ, ἀμπέλια, δημητριακά, ὄπωροφόρα δέντρα, λαχανικά.

Ἐπάρχει μεγάλη ἀντίθεση ἀνάμεσα στὶς ξηρὲς ἐρήμους καὶ τὶς εὐφορες κοιλάδες τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Ἐκεῖ ἀντιλαμβάνεται κανένας τὴ σημασία, ποῦ ἔχει τὸ νερὸ γιὰ τὴ ζωή.

Πολύτιμο προϊόν τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι τὸ πετρέλαιο, ὁ «μαῦρος χρυσός», ποῦ χαρίζει πλούτο στὰ κράτη τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Ἀπὸ τὶς πετρελαιοπηγὲς τὸ πετρέλαιο, μὲ τεράστιους ἀγωγούς, μεταφέρεται στὰ λιμάνια τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ τῆς Μεσογείου. Ἐκεῖ φορτῶνεται σὲ γιγαντιαία δεξαμενόπλοια, γιὰ νὰ μεταφερθῆ σὲ ἄλλες χῶρες τῆς Γῆς.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν πηγὲς καὶ οἱ βροχὲς εἶναι σπάνιες, δὲν ὑπάρχει βλάστηση κι ὁ τόπος εἶναι ἔρημος.

2. Στὶς περιοχὲς, ὅπου πέφτουν λίγες περιοδικὲς βροχὲς, δημιουργοῦνται στέπες.

3. Στὶς στεπώδεις περιοχὲς ἀναπτύσσεται ἡ νομαδικὴ κτηνοτροφία.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς.

23 Η Μέση Ανατολή κοιτίδα αρχαίων λαών και πολιτισμών

Οί σημερινοί κάτοικοί της

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Παρατηρήστε στον παγκόσμιο χάρτη τη θέση της Μ. Ανατολής. Δείξτε τις θέσεις, όπου συνδέονται ή Ευρώπη, ή Ασία και ή Αφρική.
2. Ποιά σημασία είχαν στο παρελθόν και ποιά έχουν σήμερα το Σουέζ, ο Έλλησποντος, ο Βόσπορος, ο Περσικός κόλπος;
3. Ποιοι λαοί, γνωστοί από την Ιστορία και τα Θρησκευτικά, έζησαν στο χώρο της Μ. Ανατολής; Τί γνωρίζετε γι' αυτούς; Ποιοι από αυτούς επιχείρησαν να κατακτησουν ελληνικά εδάφη; Πώς επέδρασε σ' αυτούς ο Έλληνισμός;
4. Ποιοι λαοί κατοικούν σήμερα στη Μ. Ανατολή και ποιά κράτη υπάρχουν εκεί;
5. Τί σημασία έχει σήμερα ή Μ. Ανατολή για τον υπόλοιπο κόσμο; Γιατί;

Αν παρατηρήσωμε τον παγκόσμιο χάρτη, διαπιστώνομε ότι ή Μέση Ανατολή είναι ο χώρος, που συνδέει την Ασία με την Αφρική και την Ευρώπη. Ίδιαίτερα ή χερσόνησος της Μικράς Ασίας μοιάζει με τεράστια γέφυρα, από την οποία πανάρχαιοι λαοί και πολιτισμοί της Ασίας πέρασαν στην Ευρώπη, και, αντίστροφα, ιδέες πολιτιστικές από το χώρο της Ευρώπης διαδόθηκαν στην Ασία. Το ίδιο συνέβη και με τη στενή γέφυρα του Σουέζ, με την οποία επικοινωνούσαν οί λαοί της Ασίας με τους λαούς της Βόρειας Αφρικής.

Η περιοχή της Μ. Ανατολής είναι κοιτίδα πολλών αρχαίων

λαών, που σὲ παλαιότερες ἐποχὲς ἀνάπτυξαν ἐκεῖ μεγάλους πολιτισμούς. "Όλα ὅσα ἀναφέρει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐκεῖ διαδραματίστηκαν. Ἐκεί ἀπὸ πολλὰς ἀνθρώπινες φυλὲς καὶ ἰδέες διαδόθησαν στὸν ὑπόλοιπο κόσμον. Ἐργότερα στὸ χωρὸ τῆς Μ. Ἀνατολῆς ἀναπτύχθηκε τὸ περσικὸ κράτος, μὲ τὸ ὁποῖο πολέμησαν οἱ Ἕλληνες. Τελικὰ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κυριεψέ τὸ μεγάλο αὐτὸ κράτος καὶ μὲ τοὺς διαδόχους του μετέδωσε παντοῦ τὸ φῶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Στὰ ρωμαϊκὰ χρόνια μεγάλες περιοχὲς τῆς Μ. Ἀνατολῆς ἔγιναν ἐπαρχίαι τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Τότε ἐμφανίστηκε στὴν Παλαιστίνην ὁ Ἰησοῦς Χριστός, που δίδαξε στοὺς ἀνθρώπους τὴν πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεό. Ἐπειτα οἱ Βυζαντινοὶ Ἕλληνες κι ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς οἱ Ἀραβες καὶ οἱ Τούρκοι κράτησαν στὴν κατοχὴ τους μεγάλες περιοχὲς τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Ἐργότερα οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι κατεῖχαν ἐπίσης ἀρκετὰ ἐδάφη τῆς, γιὰ νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὶς πλούσιες πετρελαιοπηγὲς τῆς καὶ νὰ ἐλέγχουν τὶς ἀποικίαις τους.

Σ' αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ καὶ πολυτάραχη περιοχὴ, μὲ τὸ θερμὸ κλίμα, τὴ στρατηγικὴ θέση καὶ τὸν πλοῦτον τῶν πετρελαίων, ζοῦν σήμερα 125.000.000 περίπου ἄνθρωποι. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι μωαμεθανοί, ἐκτὸς ἀπὸ 3.000.000 Ἰουδαίους καὶ λίγους χριστιανούς, που ζοῦν στοὺς Ἁγίους Τόπους. Ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλὲς καὶ μιλοῦν διάφορες γλῶσσες. Πολυπληθέστερες φυλὲς εἶναι οἱ **Τούρκοι**, οἱ **Ἀραβες**, οἱ **Πέρσες**, οἱ **Ἀφγανοί**. Ἀκολουθοῦν οἱ **Ἰσραηλίτες**, οἱ **Ἀρμένιοι**, οἱ **Κούρδοι**.

Γενικὴ παρατήρηση: Τὰ ἰσχυρὰ κράτη ἐπιδιώκουν νὰ κατέχουν στρατηγικὰς περιοχὰς. Ἐνδιαφέρονται ἐπίσης γιὰ τὶς πλούσιες πετρελαιοπηγὰς.

Ἔργασίαι: Νὰ δεῖξετε στὸν ἱστορικὸν χάρτην τοῦ σχολείου σας τὶς χώρας, που κατέκτησε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος.

Οἱ ἀνατολικοὶ γείτονές μας Οἱ Τοῦρκοι καὶ ἡ Τουρκία

Ἐκταση: 780.000 τ.χ.

Πληθυσμὸς: 36.000.000 κ.

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Νὰ θυμηθῆτε ὅσα διδαχθήκατε σὲ προηγούμενα μαθήματα γιὰ τὸ χῶρο τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ὅσα γνωρίζετε γι' αὐτὴν ἀπὸ ἄλλα μαθήματα (Ἱστορία, Θρησκευτικά κλπ.).
2. Δεῖξτε σὺν χάριτι τὴ σημερινὴ Τουρκία. Ἐξετάστε λεπτομερέστερα τὸ ἔδαφός τῆς.
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν φυσικὸ πλοῦτο τῆς Μ. Ἀσίας;
4. Πότε ἐγκαταστάθηκαν σ' αὐτὴν οἱ Τοῦρκοι;
5. Πότε καὶ πῶς ξεριζώθηκε ἀπὸ τὴ Μ. Ἀσία ὁ Ἑλληνισμὸς;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ σημερινὸ τουρκικὸ κράτος;

Ὁ χῶρος τῆς Μ. Ἀσίας κι ἐκεῖνος ποὺ πιάνει ἡ σημερινὴ Τουρκία μᾶς εἶναι πιά πολὺ γνωστός. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ Αἰγαίου ὡς τὸ Ἄραράτ κι ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο ὡς τὴν Ἄν. Μεσόγειο καὶ τὶς στέπες τῆς Συρίας. Μαζὶ μὲ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη ἔχει ἔκταση 780.000 τ.χ.

Ἡ Ἀσιατικὴ Τουρκία εἶναι ἓνα μεγάλο ἄγονο ὄροπέδιο μὲ στέπες, ἐρήμους κι ἀλμυρὲς λίμνες. Κατὰ τὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου ὑψώνονται τὰ Ποντιακὰ ὄρη. Στὰ νότια βρίσκονται ὁ Ταῦρος κι ὁ Ἀντίταυρος. Ἐκεῖ σχηματίζονται κι οἱ γνωστὲς ἀπὸ τὴν ἱστορία Πύλες τῆς Κιλικίας. Πρὸς τὸ Αἶγαίο καὶ τὴν Προποντίδα τὰ βουνὰ εἶναι χαμηλὰ καὶ στὶς ἀκτὲς σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες καὶ φυσικὰ λιμάνια. Εἶναι ἡ ὠραία, πλούσια κι ἔνδοξη γῆ τῆς ἀρχαίας Ἰωνίας. Στὴν Τουρκία ἀνήκουν καὶ τὰ νησιὰ Ἰμβρος καὶ Τένεδος,

στά όποία ζοϋν "Ελληνες και Τούρκοι.

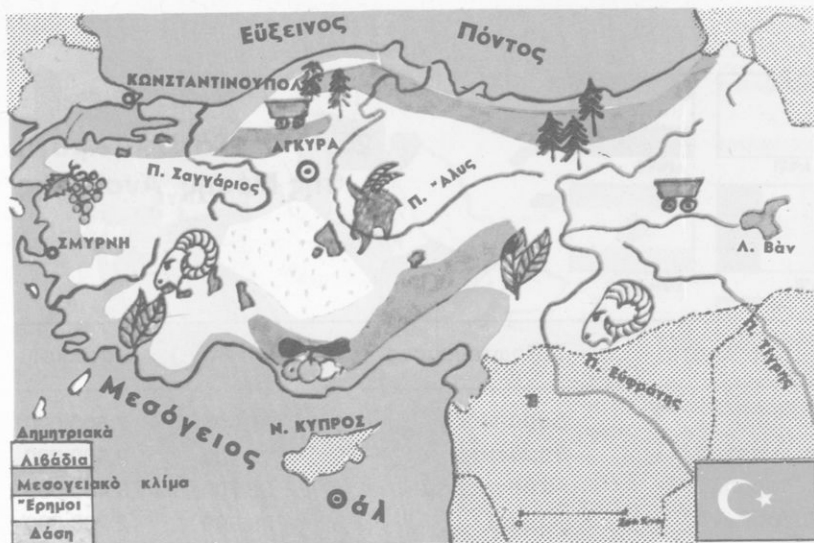
Στά νότια και δυτικά παράλια τής Μ. 'Ασίας, όπου τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακό, καλλιεργοῦνται ἐλιές, ἐσπεριδοειδῆ, ἀμπέλια, βαμβάκι, δημητριακά, ζαχαρότευτλα. Στά παράλια τοῦ Εὐξείνου, όπου τὸ κλίμα εἶναι ὑγρό, εὐδοκιμοῦν ὀπωροφόρα δέντρα κι ὑπάρχουν πολλὰ δάση. Σὲ πολλὲς περιοχὲς καλλιεργεῖται καπνός, ποὺ εἶναι τὸ σπουδαιότερο γεωργικὸ προϊόν τής Τουρκίας. Στὶς στέπες τῶν κεντρικῶν ὀροπεδίων εἶναι ἀναπτυγμένη ἢ νομαδικὴ κτηνοτροφία. 'Αναπτυγμένη ἐπίσης εἶναι ἡ πτηνοτροφία καὶ ἡ σηροτροφία. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου καὶ τής Προποντίδας ἀλιεῦονται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν. 'Αξιόλογος εἶναι καὶ ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τής Μ. 'Ασίας, δὲν ὑπάρχουν ὅμως ἐργοστάσια γιὰ τὴν ἐκμετάλλευσή του.

Αὐτὴ τῆ μεγάλη χερσόνησο, στὴν ὁποία γιὰ αἰῶνες ἀνθοῦσε ὁ 'Ελληνισμός, τὴν κατέχουν σήμερα οἱ Τούρκοι. Γιὰ μᾶς τοὺς "Ελληνες κάθε γωνιά τής εἶναι καὶ μιὰ ἀνάμνηση. 'Εκεῖ βρίσκονται ἡ ἀρχαία **Τροία**, ἡ **Σμύρνη**, ἡ "**Ἐφεσος**, ἡ **Μίλητος**, ἡ **Φώκαια**, ἡ **Ἀλικαρνασός**, ἡ **Ταρσός**, ἡ **Ἰσός**, ἡ **Ἀντιόχεια**. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου ἡ **Τραπεζοῦς**, ἡ **Κερασοῦς**, ἡ **Σαμψοῦς**, ἡ **Ἡράκλεια** καὶ στὸν μαγευτικὸ Βόσπορο ἡ **Κωνσταντινούπολη**, ἡ **Πόλη** τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν.

'Ανατολικότερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη βρίσκονται ἡ **Βιθυνία**, ἡ **Νίκαια**, ἡ **Νικομήδεια**, οἱ ποταμοὶ **Γρανικός** καὶ **Σαγγάριος**, νοτιότερα ἡ **Φρυγία**, τὸ **Γόρδιο** καὶ πέρα στὴν **Ἀνατολία** ἡ **Καππαδοκία** κι ἡ **Καισάρεια**. "Όλα αὐτὰ τὰ μέρη χιλιάδες χρόνια ἦταν 'Ελλάδα! 'Εκεῖ ἐζήσαν ὁ "Όμηρος, ὁ Θαλῆς, ὁ 'Ἡρόδοτος, ὁ 'Ἡράκλειτος. 'Εκεῖ κήρυξαν τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ οἱ Πατέρες τής 'Εκκλησίας. 'Εκεῖ δοξάστηκαν οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου.

"Επειτα ἦρθαν οἱ Τούρκοι. Τὸ 1922 χιλιάδες "Ελληνες ἀναγκάστηκαν ν' ἀφήσουν τὴ γῆ τῶν πατέρων τους, τοὺς τάφους καὶ τοὺς προγονικοὺς ναοὺς, κι ἦρθαν στὴν 'Ελλάδα, γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπ' τοὺς διωγμοὺς τῶν Τούρκων.

'Απ' ὅλον ἐκεῖνο τὸν μεγαλειώδη ἀρχαῖο καὶ βυζαντινὸ κόσμο τής Μ. 'Ασίας μόνο τὸ σεπτὸ **Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο** ἀπόμεινε στὴν πολυθρόνητη «Πόλη τῶν Κωνσταντίνων», προπύργιο τής 'Ορθοδοξίας.

Παραγωγικός χάρτης Μικράς Ασίας - Τουρκίας

Σήμερα ζουν στην Τουρκία 40.000.000 άνθρωποι. Στις ανατολικές επαρχίες κατοικούν αρκετοί **Κουρδοί** κι **Αρμένιοι**. Στην Πόλη μένουν ακόμα μερικές χιλιάδες Έλληνες.

Οί Τουρκοί ανήκουν στην κίτρινη φυλή κι ήρθαν από τις στέπες του Τουράν. Είναι κυρίως γεωργοί και κτηνοτρόφοι, μιλούν την τουρκική γλώσσα και πιστεύουν στο μωαμεθανισμό.

Πρωτεύουσα της Τουρκίας είναι ή **Αγκυρα** (1.350.000 κ.) και μεγάλες πόλεις ή **Κωνσταντινούπολη** (2.500.000 κ.), ή **Σμύρνη** (620.000 κ.), ή **Προύσα** (330.000 κ.), τὰ **Αδανα** (380.000 κ.), τὸ **Εσκή Σεχίρ** (260.000 κ.), τὸ **Ίκόνιο** (220.000 κ.).

Ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία** περιλαμβάνει τὴν **Ανατολικὴ Θράκη**, ἀπὸ τὸν Ἐβρο ὡς τὴν Κωνσταντινούπολη.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου. Ποιὰ ἀπ' αὐτὰ θυμίζουν Ἑλλάδα;

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Στὰ κλειστὰ ὄροσπέδια τὸ κλίμα εἶναι ξηρὸ καὶ σχηματίζονται λίμνες.

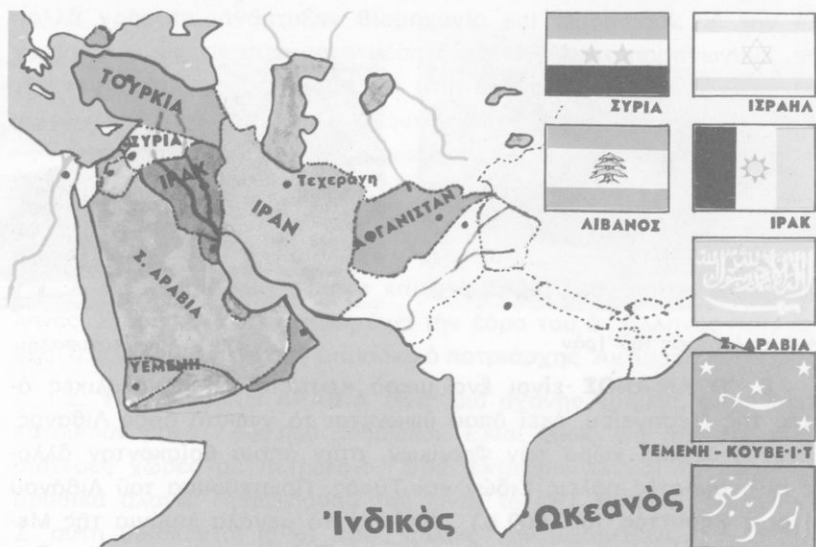
2. Ὅπου οἱ βροχοπτώσεις εἶναι περιοδικές, σχηματίζονται στέπες.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Τουρκίας.

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Συρία	Δαμασκός	185.000	7.500.000
2. Λίβανος	Βηρυττός	10.400	2.500.000
3. Ίσραήλ	Ίερουσαλήμ	20.700	3.450.000
4. Ίορδανία	Άμμάν	98.000	2.700.000
5. Σαουδ. Άραβία	Έλ Ριάντ	2.150.000	7.600.000
6. Ύεμένη	Σάνα	287.000	1.700.000
7. Νότια Ύεμένη	Άντεν	195.000	5.900.000
8. Όμάν	Μασκάτ	212.000	680.000
9. Ένωμ. Άραβ. Έμιράτα	Άμπού Νταμπί	83.600	220.000
10. Κατάρ	Ντόχα	11.000	80.000
11. Μπαχρέιν	Μανάμα	620	220.000
12. Κουβέιτ	Κουβέιτ	18.000	990.000
13. Ίράκ	Βαγδάτη	435.000	10.400.000
14. Ίράν	Τεχεράνη	1.648.000	32.000.000
15. Άφγανιστάν	Καμπούλ	647.500	17.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τι γνωρίζετε από προηγούμενα κεφάλαια για τη Μ. Άνατολή;
2. Να παρατηρήσετε την περιοχή της Μ. Άνατολής στον πολιτικό χάρτη της Άσίας.
3. Να θρητη τα κράτη της Μ. Άνατολής. Να συζητήσετε για την έκταση, τον πληθυσμό, τον πολιτισμό, τη γλώσσα των κατοίκων, τη θρησκεία, την οικονομική κατάσταση τους κλπ. Να κάμειτε διάφορες συγχρίσεις.

Πολιτικός χάρτης Μέσης 'Ανατολής

4. Σὲ ποιά ἀπὸ τὰ κράτη αὐτὰ κατοικοῦν Ἄραβες;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῶν Ἀράβων μὲ τὸ Ἰσραήλ;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῆς Ἑλλάδας μὲ τὰ κράτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς;

Ἡ Μέση Ἀνατολή εἶναι σήμερα χωρισμένη σὲ πολλὰ κράτη. Γι' αὐτὰ θὰ μιλήσωμε σύντομα στὸ παρακάτω κεφάλαιο.

α. **Ἡ ΣΥΡΙΑ.** Τὸ μεγαλύτερο τμῆμα της εἶναι ἔρημοι καὶ στέπες, ὅπου ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία. Οἱ ἀνατολικὲς ἐπαρχίες διαρρέονται ἀπὸ τὸν Εὐφράτη ποταμό. Πρὸς τὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ὑψώνονται τὰ ὄρη **Λίβανος** καὶ **Ἀντιλίβανος**. Στὶς πλαγιές τους ὑπάρχουν ὡραῖοι κῆποι μὲ ὀπωροφόρα δέντρα. Ἐκεῖ ἔχει τὶς πηγές του ὁ μικρὸς ποταμὸς **Ὀρόντης**. Ἡ κοιλάδα του εἶναι γραφικὴ καὶ πολὺ εὐφορη.

Σὲ μιὰ μεγάλη ὄαση εἶναι χτισμένη ἡ **Δαμασκὸς** (900.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Συρίας, μὲ θαυμάσια μνημεῖα ἀραβικῆς τέχνης ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν χαλιφῶν. Ἄλλες μεγάλες πόλεις τῆς Συρίας εἶναι τὸ **Χαλέπι** (640.000 κ.) καὶ ἡ **Χόμς** (210.000 κ.).

“Άγονες έκτάσεις του Ίραν

“Αποψη της Ίερουσαλήμ

β. **Ο ΛΙΒΑΝΟΣ** είναι ένα μικρό κρατίδιο στις ανατολικές άκτες της Μεσογείου, εκεί όπου ύψώνεται το γνωστό όρος Λίβανος. Είναι η αρχαία χώρα των Φοινίκων, στην οποία βρίσκονταν άλλοτε οι ονομαστές πόλεις Σιδών και Τύρος. Πρωτεύουσα του Λιβάνου είναι η **Βηρυττός** (800.000 κ.), ένα από τα μεγάλα λιμάνια της Μεσογείου. Άλλη αξιόλογη πόλη είναι η **Τρίπολη** (220.000 κ.). Στο λιμάνι της καταλήγουν πετρελαιοαγωγοί. Έδώ ζούν χιλιάδες Παλαιστίνιοι πρόσφυγες.

γ. **Η ΙΟΡΔΑΝΙΑ** είναι η φτωχότερη χώρα της Μ. Ανατολής, στην οποία ζούν γεωργοί και νομάδες κτηνοτρόφοι, οι γνωστοί **βεδουίνοι**. Πρωτεύουσά της είναι το **Άμμάν** (570.000 κ.).

δ. **Το ΙΣΡΑΗΛ**. Είναι νέο κράτος, που ίδρυσαν (το 1948) στην αρχαία Πλαιστίνη Ίσραηλίτες απ' όλες τις χώρες της Γης. Οι νέοι κάτοικοι του Ίσραήλ, έξυπνοι και δραστήριοι άνθρωποι, διέθεσαν Πλύσιμο περσικών χαλιών

πολλά χρήματα, ανάπτυξαν βιομηχανία και αξιοποιούν με την εργασία τους και με σύγχρονα μέσα όλες τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας τους. 'Ακόμα και στις έρημους άνοιξαν πηγάδια και με τα νερά τους μεταβάλλουν άγονες εκτάσεις σε εϋφορη γη.

Σήμερα πρωτεύουσα του 'Ισραήλ είναι η **Ίερουσαλήμ** (320.000 κ.). Πρώτη πρωτεύουσα ήταν το **Τέλ-Άβιβ** (900.000 κ.). Μεγάλο λιμάνι της χώρας είναι η **Χάιφα** (480.000 κ.), όπου καταλήγουν πολλοί πετρελαιοαγωγοί.

Στο 'Ισραήλ, στον Λίβανο και στη Συρία ζούν και αρκετοί "Έλληνες. Στους 'Αγίους Τόπους έχει την έδρα του ο "Έλληνας πατριάρχης 'Ιεροσολύμων και στη Δαμασκό ο πατριάρχης 'Αντιοχείας.

ε. **Η ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ** είναι μιὰ άχανής έρημος, στην όποια κατοικούν μόνο 7.600.000 άνθρωποι. Είναι όμως μιὰ από τις πλουσιότερες χώρες σε πετρέλαιο. 'Εδώ εκτρέφονται και τὰ περίφημα άραβικά άλογα. Πρωτεύουσά της είναι το **"Ελ Ριάντ** (240.000 κ.). Σ' αυτή βρίσκονται κι οί ιερές πόλεις τών μωαμεθανών, ή **Μεδίνα** και ή **Μέκκα**.

στ. Στη νότια και ανατολική 'Αραβία υπάρχουν πολλά κρατίδια: ή **'Υεμένη**, ή **Νότια 'Υεμένη**, το **'Ομάν**, τὰ **'Ηνωμένα 'Αραβικά 'Εμιράτα**, το **Κατάρ**, το **Μπαχρέιν**, το **Κουβέιτ**. Τὰ τελευταία είναι γνωστά από τις πλούσιες πετρελαιοπηγές και τὰ μαργαριτάρια, πού εξαγονται από τόν γειτονικό τους Περσικό κόλπο.

ζ. **Το ΙΡΑΚ** βρίσκεται εκεί όπου ήταν άλλοτε ή άρχαία Μεσοποταμία. Πρωτεύουσά του είναι ή **Βαγδάτη** (1.700.000 κ.), χτισμένη κοντά στην άρχαία Βαβυλώνα. Μεγάλες πετρελαιοπηγές βρίσκονται στις περιοχές της **Μουσσούλης** (270.000 κ.), της Βαγδάτης και της **Βασόρας**. Στο 'Ιράκ εργάζονται άρκετοί "Έλληνες, κυρίως τεχνικοί.

η. **Το ΙΡΑΝ**, ή άρχαία **Περσία**, με άπέραντες έρημους, στέπες και μεγάλες όροσειρές. "Όλοι σχεδόν οί σημερινοί Πέρσες είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Στις άκτές του Περσικού κόλπου υπάρχουν μεγάλες πετρελαιοπηγές, πού χαρίζουν άρκετόν πλούτο στη χώρα. 'Όνομαστά είναι τὰ προϊόντα της περσικής βιοτεχνίας και, κυρίως, οί περσικοί τάπητες.

Πρωτεύουσα του 'Ιράν είναι ή **Τεχεράνη** (3.200.000 κ.) και

αξιόλογες πόλεις τὸ **Ίσπαχάν** (540.000 κ.), κοντὰ στὰ ἀρχαία Σοῦσα, κι ἡ **Ταυρίδα** (500.000 κ.). Ἐρείπια ἀπὸ τὴν ἀρχαία Περσέπολη, τὰ Σοῦσα, τὰ Ἐκβάτανα μαρτυροῦν τὴν ἀρχαία δόξα τῆς χώρας αὐτῆς.

θ. **Τὸ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ** εἶναι ἡ ἀρχαία **Βακτριανή**, ὅπου εἶχε φτάσει ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. Εἶναι μιὰ μεγάλη στεπώδης περιοχή. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν κτηνοτροφία καὶ λιγότερο μὲ τὴ γεωργία. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Καμποῦλ** (550.000 κ.).

Μὲ ὅλα τὰ παραπάνω κράτη ἡ Ἑλλάδα ἔχει καλὲς σχέσεις.

Ἔνα τμῆμα τῆς Μ. Ἀνατολῆς, στὰ νότια τοῦ Καυκάσου, ἀνήκει στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση.

Ὄνόματα: Ὀρόντης, Δαμασκός, Χαλέπι, Τρίπολη, Τὲλ - Ἀβίθ, Χάιφα, Μουσοῦλη, Βασόρα, Ἰσπαχάν, Ταυρίδα, Καμποῦλ.

Ἔργασίες - ἐρωτήσεις: Στὸ χάρτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς, ποὺ κάνατε σὲ προηγούμενο μάθημα, νὰ τοποθετήσετε διάφανο χαρτὶ καὶ νὰ ὀρίσετε τὰ παραπάνω κράτη.

Ποιοὶ εἶναι οἱ Ἅγιοι Τόποι καὶ γιατί τοὺς ἐπισκέπτονται οἱ Χριστιανοί;

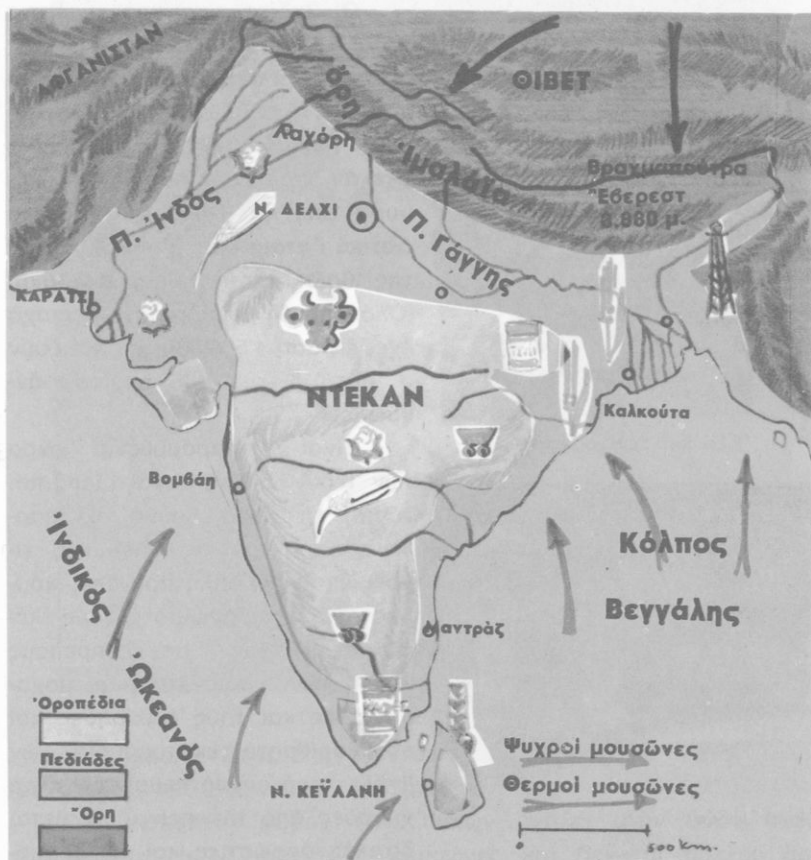
Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

26-27

7011
Ὁ κόσμος τῶν Ἰνδιῶν

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δεῖξετε τὴν Ἰνδικὴ χειρόνησο στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸ χάρτη.
2. Θυμηθῆτε ὅσα διδαχτήκατε ὡς τώρα γιὰ τὶς Ἰνδίες, γιὰ τὸ ἔδαφος, τὸ κλίμα, τὸν φινικὸ καὶ ζωικὸ κόσμος, τοὺς κατοίκους καὶ τὸν πολιτισμὸ τους.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Ίνδιων

3. Τί γνωρίζετε για την Ίνδογαγγική πεδιάδα, το Ντεκάν και την Πενιαποταμία;
4. Τί άλλο γνωρίζετε για τις Ίνδιες; Ποιό είναι το ιερό ποτάμι των Ίνδων;
5. Τί γνωρίζετε για τη ζωή των Ίνδων;
6. Σε ποιά κράτη είναι χωρισμένη σήμερα ή Ίνδική χερσόνησος;
7. Σε τί διαφέρουν κυρίως οι Πακιστανοί από τους Ίνδούς;
8. Τί γνωρίζετε για τα κράτη των Ίμαλαίων;

Έξω από τέμενος στο Κασμίρ

Τύποι 'Ινδών

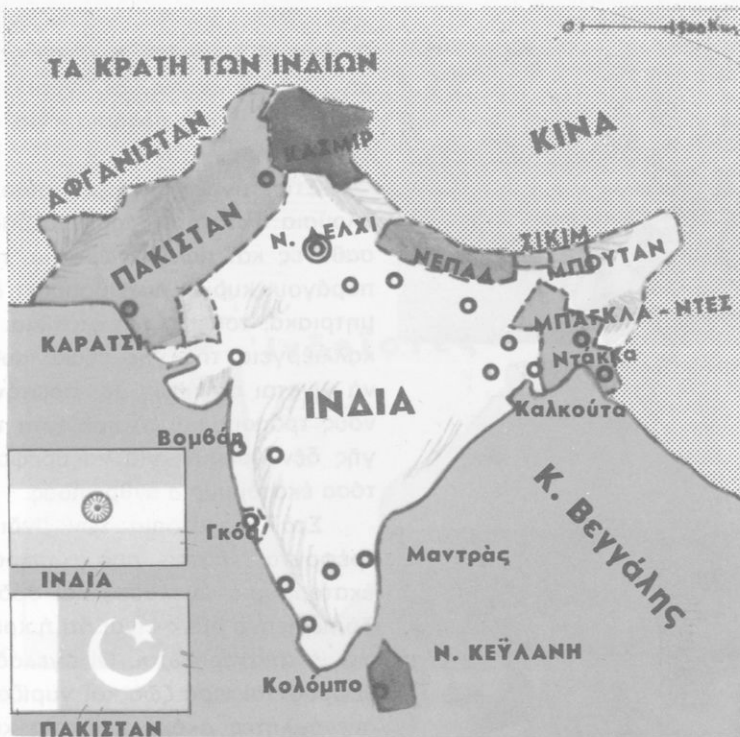
Άγορά στο Πακιστάν

Οί **Ίνδιες** είναι μιὰ τεράστια τριγωνική χερσόνησος τῆς Νότιας Ἀσίας. Περιλαμβάνει τὸ νότιο τμήμα τῶν Ἱμαλαίων, τὴν **Ίνδογαγκική πεδιάδα** καὶ τὸ ὄροπέδιο **Ντεκάν**, τὸ ὁποῖο κλείνεται ὀλόγυρα ἀπὸ τὰ **Ἀνατολικά** καὶ τὰ **Δυτικά Γαταῖα** ὄρη. Στὴ Ν.Α. γωνία τῆς βρίσκεται τὸ νησί **Κεϋλάνη**. Ὁλόκληρη ἡ μεγάλη αὐτὴ περιοχή ἔχει ἔκταση 4.500.000 τ.χ. καὶ ζοῦν σ' αὐτὴ 690.000.000 περίπου ἄνθρωποι!

Εἶναι ἡ παραμυθένια χώρα τῶν Ἰνδιῶν, μὲ τὰ μεγάλα ἱερὰ ποτάμια, τὰ ψηλὰ βουνά, τὰ παρθένα δάση, μὲ τὶς βασιλικὲς τίγρεις καὶ τὶς δηλητηριώδεις κόμπρες, τὶς ἱερὲς ἀγελάδες, τοὺς ἐλέφαντες, τοὺς μεγαλόπρεπους ναοὺς τῶν Ἰνδοιστῶν, τοὺς μαχαραιάδες καὶ τοὺς φακίρηδες καὶ τ' ἀναρίθμητα ἑκατομμύρια τῶν Ἰνδῶν, ποὺ συχνὰ πεθαίνουν κατὰ χιλιάδες ἀπὸ τὴν πείνα, τὶς μεταδοτικὲς ἀρρώστιες καὶ τὶς θεομηνίες.

Ὅπως ἀναφέραμε σὲ προηγούμενο κεφάλαιο, τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς Ἰνδικῆς ἀνήκει στὴν ξερὴ Ἀσία. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ στέπες τοῦ Πακιστάν καὶ ἡ **ἔρημος Θάρ**. Τὴν περιοχή αὐτὴ διασχίζει ὁ **Ίνδός**, ὁ ὁποῖος, μὲ πέντε μεγάλους παραποτάμους, κατεβαίνει ὀρμητικὸς ἀπὸ τὸ Παμίρ, τὸ Καρακοροῦμ

Πολιτικός χάρτης 'Ινδιών

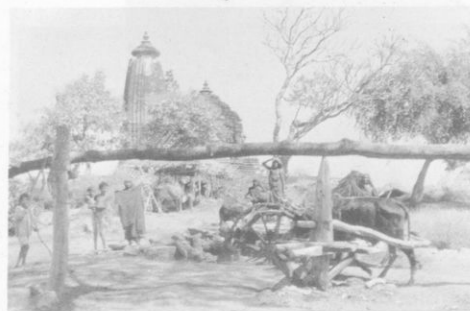
καί τὰ Ἰμαλία. Ἐκεῖ, στήν **Πενταποταμία**, βρίσκονταν τὰ ἀνατολικά σύνορα τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ὁ ὑπόλοιπος χώρος τῶν Ἰνδιῶν ἀνήκει στήν ὑγρή Ἀσία, ἐπηρεάζεται πολὺ ἀπὸ τοὺς μουσῶνες καὶ δέχεται πολλές βροχές. Τὸ μεγάλο Δέλτα τοῦ Γάγγη καὶ τοῦ Βραχμαπούτρα εἶναι ἡ περιοχή, ὅπου βρέχει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη χώρα τῆς Γῆς. Λιγότερες εἶναι οἱ βροχές στὸ ὄροπέδιο Ντεκάν.

Οἱ περίοδοι τῆς Ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιὰ τοὺς Ἰνδοὺς καὶ οἱ μουσῶνες ἔχουν πολὺ μεγάλη σημασία γι' αὐτοὺς. Ἀρκετὲς μέρες πρὶν, πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς προβλέπουν τὸν ἐρχομὸ τους καὶ μὲ μεγάλες πινακίδες, ποὺ γράφουν «**ὁ μουσῶνας ἐρχεται**», τὸ ἀναγγέλλουν στὰ χωριά καὶ στὶς πόλεις. Τότε, ὅπως γράφει ὁ Ἰνδὸς ποιητῆς Ταγκόρ, «τὰ σκυθρωπὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων στρέφονται κατὰ τὸν οὐρανὸ καὶ περιμένουν τὸ θαῦμα. Σὲ λίγο ὁ οὐρανὸς ἀνοίγει,

Βοιδάμαξες στις 'Ινδίες

Τοπίο τών 'Ινδιών

'Ανθρακωρυχείο στις 'Ινδίες

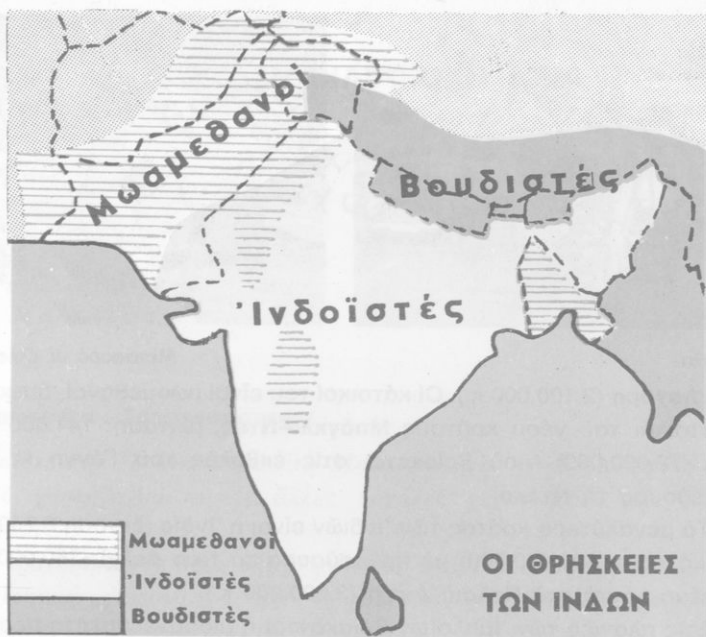
Οί άνεμοι λύνονται. Κι όταν αρχίση ό κατακλισμός, οί 'Ινδοί τρέχουν στα ιερά ποτάμια, για να εύχαριστήσουν τόν Θεό».

Στις ύγρες 'Ινδίες υπάρχει πλούσια θλάσση, παρθένα δάση, σαβάνες και πολλά χωράφια, που παράγουν κυρίως ρύζι, θαμβάκι, δημητριακά, τσάι, καφέ, φιστίκια. 'Η καλλιέργεια τής γής έξακολουθεϊ να γίνεται συνήθως με πρωτόγονους τρόπους και τὰ προϊόντα τής γής δέν άρκοϋν, για να θρέψουν τόσα έκατομμύρια άνθρωπους.

Στὰ βοσκοτόπια τών 'Ινδιών τρέφονται πάνω άπό διακόσια έκατομμύρια αγελάδες και βόδια. Τό περίεργο όμως είναι ότι ή κρεοφαγία άπαγορεύεται. Οί αγελάδες θεωρούνται ιερά ζώα και γυρίζουν ανενόχλητες άκόμα και στις κεντρικές πλατείες τών πόλεων.

'Ο **δασικός πλούτος** τής χώρας είναι άξιόλογος και άπό τό υπέδαφος τής έξάγονται άρκετά **όρυκτά**: διαμάντια, πολύτιμα μέταλλα κ.ά. 'Η **βιομηχανία** τώρα μόλις αρχίζει ν' αναπτύσσεται στις 'Ινδίες. Είναι όμως περίφημα τὰ προϊόντα τής ινδικής **βιοτεχνίας**.

'Η **συγκοινωνία** δέν είναι άναπτυγμένη. Μεγάλα λιμάνια τών 'Ινδιών είναι ή **Καλκούτα** (3.410.000 κ.), ή **Μαντράς** (2.470.000 κ.), ή **Βομβάη** (5.970.000 κ.), τὸ **Καράτσι** (3.440.000 κ.).

Ο **πληθυσμός** τῶν Ἰνδιῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὲς φυλές. Ὅλες ὅμως ἀνήκουν στὴ λευκὴ **Ἰνδοευρωπαϊκὴ φυλὴ**. Μόνο οἱ ἰθαγενεῖς τοῦ Ντεκάν μοιάζουν μὲ νέγρους. Ὅσοι κατοικοῦν στὴν κοιλάδα τοῦ Ἰνδοῦ καὶ στὶς ἐκβολές τοῦ Γάγγη εἶναι μωαμεθανοί, στὴν Κεϋλάνη καὶ στὶς πλαγιές τῶν Ἰμαλαίων βουδιστὲς καὶ στὴν ὑπόλοιπη χερσόνησο βραχμανιστὲς. Ἱερὸ ποτάμι γιὰ τοὺς Ἰνδοὺς εἶναι ὁ Γάγγης καὶ ἱερὴ πόλη ἡ **Μπιναρὲς**. Γνωστοὶ εἶναι οἱ Ἰνδοὶ φακίρηδες κι οἱ προφῆτες.

Μεγάλια προβλήματα δημιουργεῖ στὶς Ἰνδίες ὁ ὑπερπληθυσμὸς καὶ οἱ ἀνθρωποὶ ἐκεῖ συχνὰ ὑποφέρουν ἀπὸ ἔλλειψη τροφῶν.

Μέχρι τὸ 1947 οἱ Ἰνδίες ἦταν βρετανικὴ ἀποικία. Τὴ χρονιά ἐκείνη ἀπόκτησαν τὴν ἀνεξαρτησία τους καὶ ἡ χώρα χωρίστηκε σὲ πολλὰ κράτη.

Ἡ περιοχή τοῦ Ἰνδοῦ ἐγίνε ἰδιαίτερο κράτος μὲ τὸ ὄνομα **Πακιστάν** (ἐκτασὴ 804.000 τ.χ., κάτοικοι 70.000.000) καὶ πρωτεύουσα τὸ **Ἰσλαμαμπάντ**. Μεγάλες πόλεις τοῦ Πακιστάν εἶναι τὸ **Καράτσι**

Καράτσι

Μεταφορά με ελέφαντα

και η **Λαχόρη** (2.100.000 κ.). Οί κάτοικοί του είναι μωαμεθανοί, όπως και οί κάτοικοι του νέου κράτους **Μπάγκλα-Ντές**, (έκταση: 144.000 τ.χ., πληθ. 72.000.000), που βρίσκεται στις έκβολές του Γάγγη κι έχει πρωτεύουσα τη **Ντάκα**.

Το μεγαλύτερο κράτος των Ίνδιων είναι η **Ίνδια** (έκταση 3.280.000 τ.χ., κάτοικοι 600.000.000) με πρωτεύουσα το **Νέο Δελχί** (350.000 κ.), χτισμένο κοντά στο **Παλαιό Δελχί** (3.600.000 κ.).

Στις πλαγιές των Ίμαλαϊών βρίσκονται η μισοανεξάρτητη περιοχή του **Κασμίρ**, το **Νεπάλ** (έκταση: 140.000 τ.χ., κάτοικοι: 12.700.000) με πρωτεύουσα το **Κατμαντού**, το **Μπουτάν** (έκταση: 47.000 τ.χ., 1.200.000 κ.) με πρωτεύουσα την **Πουνάκα** και το μικροσκοπικό **Σικίμ** (έκταση: 7.100 τ.χ., 220.000 κ.)

Το μεγάλο και πλούσιο νησί **Κεϋλάνη** (έκταση 66.000 τ.χ., κάτοικοι 13.500.000) είναι επίσης ανεξάρτητο κράτος με πρωτεύουσα το **Κολόμπο** (580.000 κ.).

Έθνη - όνόματα: Ίνδογαγγική πεδιάδα, Ντεκάν, Κεϋλάνη, Πακιστάν, Ίνδια, Κασμίρ, Νεπάλ, Μπουτάν, Σικίμ, Μπάγκλα - Ντές, Νέο Δελχί, Μπεναρές, Καλκούτα, Βομβάη, Μαντράς, Καράτσι, Λαχόρη, Κολόμπο, ίνδοευρωπαϊκή φυλή.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί εύφορες πεδιάδες είναι συνήθως πυκνοκατοικημένοι τόποι.

2. Η αμάθεια είναι εμπόδιο στην πρόοδο των ανθρώπων και των κρατών.

3. Οί πρωτόγονοι τρόποι καλλιέργειας έχουν σαν αποτέλεσμα να μη δίνουν αρκετούς καρπούς ακόμη και τα πιό γόνιμα έδαφη.

4. Ο υπερπληθυσμός δημιουργεί πολλά προβλήματα.

Έργασίες: Να ίχνογραφήσετε το χάρτη των Ίνδιων.

Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Μογασσάο κεφαλαίο
ΧΩΡΕΣ και
28 'Η'νδοκίνα και η Μαλαισία

900
700
500
300
100
0

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε την 'Ινδοκίνα και τη Μαλαισία στην υδρογείο σφαίρα και στο χάρτη. Δείξτε τις άλλες μεγάλες χερσονήσους της Νότιας 'Ασίας.
2. Παρατηρήστε τη θέση της 'Ινδοκίνας ανάμεσα στον 'Ινδικό και στον Ειρηνικό ωκεανό. Δείξτε τη Σιγκαπούρη. Γιατί η χερσόνησος αυτή ονομάζεται «κλειδί της 'Ανατολής»;
3. Θυμηθήτε όσα διδαχθήκατε μέχρι τώρα για την 'Ινδοκίνα. Τί άλλο γνωρίζετε γι' αυτή;
4. Δείξτε στο χάρτη το Βιετνάμ. Τί γνωρίζετε γι' αυτό;
5. Ποιες είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της 'Ινδοκίνας;
6. Τί γνωρίζετε για τη Μαλαισία; Ποια είναι τα σπουδαιότερα προϊόντα της;

Η 'Ινδοκίνα είναι η τρίτη μεγάλη χερσόνησος της Ν. 'Ασίας. Βρίσκεται ανάμεσα στον 'Ινδικό και στον Ειρηνικό ωκεανό, στις 'Ινδίες και στην Κίνα, και από τη θέση της αυτή πήρε και το όνομά της. Μαζί με τη **Μαλαισία** έχει συνολική έκταση 2.074.000 τ.χ. 'Ολόκληρη βρίσκεται στη διακεκαυμένη ζώνη.

Πολυάριθμες χαμηλές όροσειρές κατεβαίνουν από το γειτονικό Θιβέτ προς την 'Ινδοκίνα. 'Ανάμεσα σ' αυτές σχηματίζονται εύφορες προσχωσιγενείς κοιλάδες και πεδιάδες, που τις διαρρέουν μεγάλα ποτάμια. Έχουν κι αυτά τις πηγές τους στο Θιβέτ. Είναι ό **'Ιραουάντι**, ό **Σαλουέν**, ό **Μεκόγκ**. και άλλα μικρότερα, που χύνονται

Πολιτικός χάρτης Ίνδοκίνας
Σχολή ιερών στη Βιρμανία

στούς κόλπους της **Βεγγάλης**, του **Σιάμ**, του **Τογκίνου** και στη **Σινική θάλασσα**.

Όλοκληρη ή Ίνδοκίνα επηρεάζεται από τους μουσώνες. Το καλοκαίρι πέφτουν παντού κατακλισμαίειες βροχές και πολύ συχνά τα ποτάμια πλημμυρίζουν και προξενούν μεγάλες καταστροφές. Σε πολλές περιοχές υπάρχουν παρθένα δάση με πολλά τροπικά φυτά κι άγρια ζώα.

Σπουδαιότερο γεωργικό προϊόν της Ίνδοκίνας είναι το ρύζι. Μεγάλες ποσότητες ρυζιού εξαγονται σε άλλες χώρες. Το ρύζι και τα άφθονα ψάρια, που αλιεύονται στα ποτάμια και στις γειτονικές θάλασσες, αποτελούν την κυριότερη τροφή των Ίνδοκινέζων. Παράγονται επίσης ζάχαρη, θαμβάκι, τσάι, καφές, μπαχαρικά και πολύ καουτσούκ. Με μεγάλα άρδευτικά έργα ποτίζονται πολλά χωράφια. Χιλιάδες βουβάλια χρησιμοποιούνται για το όργωμα των χωραφιών και έξημερωμένοι έλέφαντες για τις μεταφορές.

Άπο το υπέδαφος της Ίνδοκίνας και της Μαλαισίας εξαγονται πολλά όρυκτά: κασίτερος, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, άσήμι, πολύτιμοι λίθοι, γαιάνθρακες, πετρέλαιο. ΈΗ βιομηχανία όμως της χώρας είναι πολύ περιορισμένη. Οί συνεχείς πόλεμοι δέν επέτρε-

ψαν στην πλούσια αυτή χώρα ν' άναπτυχθῆ ὅσο θὰ μπορούσε.

Οἱ κάτοικοί της (125.000.000 περίπου) ἀνήκουν στην κίτρινη φυλή. Πιστεύουν στὸν Βούδα κι ἔχουν ἀφιερωμένους σ' αὐτὸν μεγάλοπρεπους ναοὺς. Μόνο οἱ Μαλαισιοὶ εἶναι μωαμεθανοί.

Ἡ Ἰνδοκίνα γιὰ πολλὰ χρόνια ἦταν ἀποικία τῶν Ἀγγλογάλλων. Σήμερα υπάρχουν σ' αὐτὴ τὰ ἐξῆς ἀνεξάρτητα κράτη:

α. Ἡ **Βιρμανία** ἢ Μπούρμα (ἔκταση: 678.000 τ.χ., κάτοικοι: 30.800.000) μὲ πρωτεύουσα τὴ **Ραγκὼν** (1.800.000 κ.).

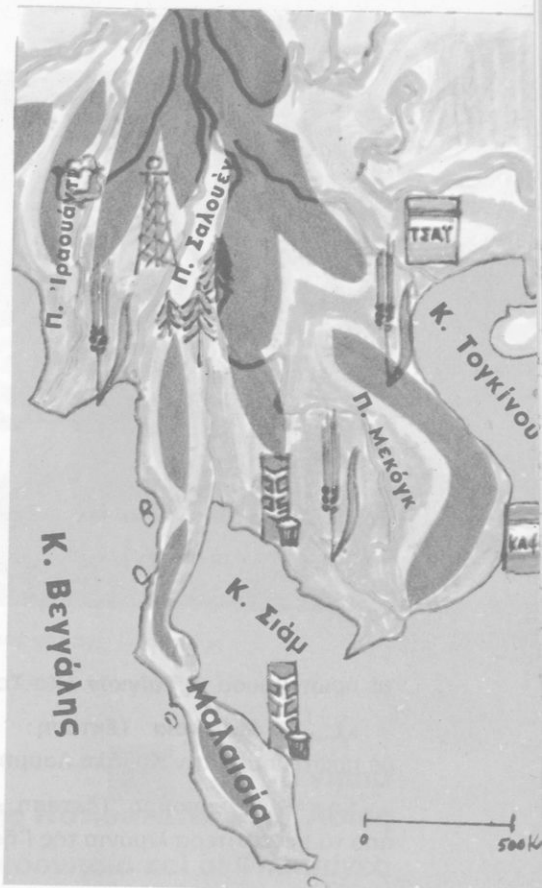
β. Ἡ **Ταϊλάνδη** ἢ **Σιάμ** (ἔκταση: 514.000 τ.χ., κάτοικοι: 39.500.000) μὲ πρωτεύουσα τὴ **Μπανγκόκ**, ποὺ διασχίζεται ἀπὸ πολλὲς διώρυγες κι ἔχει μεγαλόπρεπες παγῶδες.

γ. Ἡ **Καμπότζη** (ἔκταση: 181.000 τ.χ., κάτοικοι: 6.700.000), μὲ πρωτεύουσα τὴν **Πνὸμ Πένχ** (390.000 κ.).

δ. Τὸ **Λάος** (ἔκταση: 237.000 τ.χ., κάτοικοι: 3.000.000), μὲ πρωτεύουσα τὴ **Βιεντιάνε** (160.000 κ.).

ε. Τὸ **Βόρειο Βιετνάμ** (ἔκταση: 159.000 τ.χ., κάτοικοι: 19.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ἄνοί** (600.000 κ.).

στ. Τὸ **Νότιο Βιετνάμ** (ἔκταση: 174.000 τ.χ., κάτοικοι: 22.000.000)

Γεωφυσικὸς - παραγωγικὸς χάρτης Ἰνδοκίνας
Ψαράδες τοῦ Σιάμ

Πλωτή αγορά στο Μπαγκόγκ

Συλλογή και μεταφορά καουτσούκ στην Ίνδοκίνα

μέ πρωτεύουσα τη **Σαϊγκόν** (Χό-Τσί-Μίνχ) (1.680.000 κ.).

ζ. Ή **Μαλαισία** (έκταση: 330.000 τ.χ., κάτοικοι: 12.000.000) μέ πρωτεύουσα την **Κουάλα Λουμπούρ** (540.000 κ.).

η. Ή **Σιγκαπούρη** (έκταση: 581 τ.χ., κάτοικοι 2.300.000), ένα από τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Γῆς, τὸ «**κλειδί τῆς Ἀνατολῆς**».

Ἔννοιες - ὀνόματα: Ίνδοκίνα, Μαλαισία, κόλπος Σιάμ, παγόδα, Βιρμανία, Ραγκούν, Ταϊλάνδη, Μπαγκόγκ, Καμπότζη, Λάος, Β. Βιετνάμ, Ν. Βιετνάμ, Σαϊγκόν, Σιγκαπούρη.

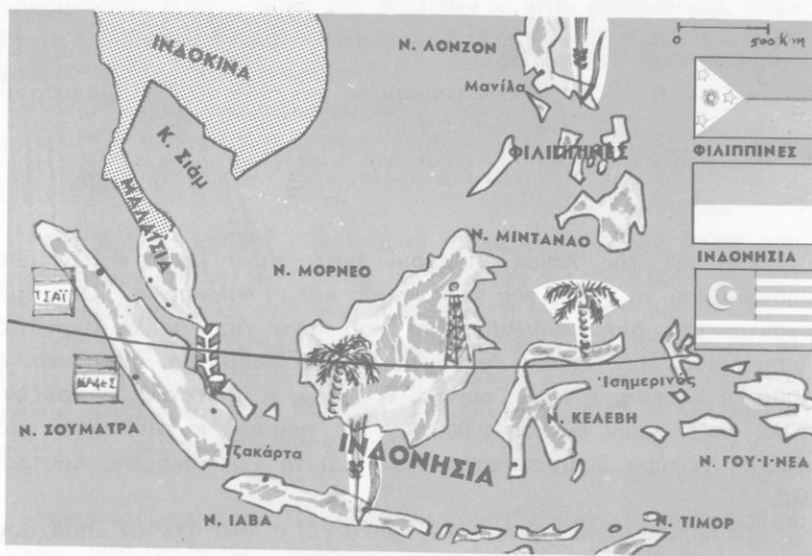
Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Τὰ μεγάλα ποτάμια σχηματίζουν μέ τις προσχωσεις τους εὐφορες κοιλάδες.

2. Οἱ ὑγροὶ μουσῶνες προκαλοῦν κατακλυσμιαῖες βροχές.

3. Τὸ ρύζι εἶναι βασικὴ τροφή γιὰ τοὺς λαοὺς τῆς Ν.Α. Ἀσίας.

4. Οἱ συγκοινωνιακοὶ κόμβοι ἔχουν μεγάλη σημασία.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφῆσετε τὸ χάρτη τῆς Ίνδοκίνας.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης 'Ινδονησίας

29

29 ^{0x} Τα νησιά
 της Νοτιοανατολικής 'Ασίας
 'Η 'Ινδονησία και οι Φιλιππίνες

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Να βρείτε στην υδρογείου σφαίρα και στο χάρτη τα νησιά της 'Ινδονησίας και τις Φιλιππίνες. Ποιά είναι τα μεγαλύτερα από αυτά; Πώς σχηματίστηκαν;
2. Τι γνωρίζετε για τα ήφαιστεια της 'Ινδονησίας;
3. Να δείξετε τον 'Ισημερινό. Πάνω από ποιά νησιά περνά;
4. Τι γνωρίζετε για το κλίμα, τη χλωρίδα, την πανίδα και τους αν-

θρώπους της Ίνδονησίας;

5. Ποιά είναι τα πιο πυκνοκατοικημένα και ποιά τα πιο αραιοκατοικημένα νησιά της Ίνδονησίας; Γιατί;
6. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στα νησιά της Ν.Α. Ασίας;

Στα Ν.Α. της Ασίας υπάρχουν εκατοντάδες μικρά και μεγάλα νησιά. Είναι τα νησιά της Ίνδονησίας και οι Φιλιππίνες. Όλα βρίσκονται στη διακεκαυμένη ζώνη και πάνω από πολλά περνά ο Ίσημερινός. Μεγαλύτερα απ' αυτά είναι η Σουμάτρα, η Βόρνεο, η Ίάβα, η Κελέθη, η Νέα Γουινέα, η Τιμόρ, η Μιντανάο, η Λουζόν. Όλα μαζί έχουν έκταση 2.000.000 τ.χ. περίπου κι αποτελούν μια φυσική γέφυρα ανάμεσα στην Ασία και τη γειτονική της Αυστραλία.

Τα περισσότερα νησιά είναι όρεινά και σ' όλα σχεδόν υπάρχουν πολλά σθνημένα κι ένεργα ήφαιστεια. Μεγαλύτερο ήφαιστειο της περιοχής είναι το Κρακατάου. Το 1883 έγινε σ' αυτό η δυνατότερη έκρηξη του κόσμου. Ο ήχος άκουστηκε χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Βρίσκεται στην Ίάβα, όπου υπάρχουν άλλα 120 περίπου ήφαιστεια. Οι σεισμοί στην Ίνδονησία είναι συχνοί και οι καταστροφές που προξενούν μεγάλες.

Το κλίμα είναι θερμό και υγρό, θρέχει σχεδόν συνεχώς, και η βλάστηση είναι τροπική. Παντού υπάρχουν πυκνά παρθένα δάση με άγρια ζώα, πολλούς μεγάλους πιθήκους και πρωτόγονους ανθρώπους.

Μεγάλες εκτάσεις στα εύφορα ήφαιστειογενή εδάφη καλλιεργούνται με ρύζι, ζαχαροκάλαμο, καφέ, τσάι, καλαμπόκι. Από τα δάση παράγεται καουτσούκ και πολύτιμη ξυλεία. Ο όρυκτος πλούτος της περιοχής είναι μεγάλος. Ήξάγονται χρυσάφι, διαμάντια, σιδηρομεταλλεύματα, πετρέλαιο. Όλες σχεδόν οι γειτονικές θάλασσες είναι πλούσιες σέ άλιευτικά προϊόντα.

Στα ανατολικά της Μιντανάο βρίσκεται η βαθύτερη θάλασσα της Γης, με 11.000 μέτρα βάθος!

Στα νησιά της Ν.Α. Ασίας κατοικούν σήμερα 165.000.000 άνθρωποι. Οι μισοί σχεδόν απ' αυτούς ζουν στην Ίάβα, που είναι μια από τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της Γης. Οι Ίνδονήσιοι

άνηκουν στην κίτρινη φυλή των **Μαλαίων** κι είναι μωαμεθανοί. Στην κίτρινη φυλή ανήκουν και οι κάτοικοι των Φιλιππίνων, οι περισσότεροι όμως απ' αυτούς είναι χριστιανοί.

Η 'Ινδονησία για πολλά χρόνια ήταν άποικία των 'Ολλανδών και λεγόταν **'Ολλανδικές 'Ινδίες**. Τώρα είναι ανεξάρτητο κράτος με έκταση 1.492.000 τ.χ., 127.000.000 κατ. και πρωτεύουσα τη **Τζακάρτα** (4.580.000 κ.).

'Ανεξάρτητο κράτος είναι και οι **Φιλιππίνες**. Έχουν 38.200.000 κατοίκους και έκταση 300.000 τ.χ. και πρωτεύουσα την **Κεζόν** (880.000 κ.). Μεγαλύτερη πόλη στις Φιλιππίνες είναι η **Μανίλα** (1.400.000 κ.).

Τρία τμήματα της Βόρνεο (ή **Βόρεια Βόρνεο**, το **Σαραβάκ** και το **Μπρουνέι**) είναι βρετανικές άποικίες, ενώ ένα τμήμα της Τιμόρ είναι άποικία των Πορτογάλων. 'Από τη Ν. Γουινέα μόνο το δυτικό τμήμα ανήκει στο κράτος της 'Ινδονησίας.

'Εννοιες - όνόματα: 'Ινδονησία, Φιλιππίνες, Σουμάτρα, 'Ιάβα, Βόρνεο, Κελέδη, Τιμόρ, Ν. Γουινέα, 'Ολλανδικές 'Ινδίες, Τζακάρτα, Μανίλα.

- Γενικές παρατηρήσεις:**
1. Τα ήφαιστειογενή έδαφη είναι γόνιμα.
 2. Τα ήφαιστεια και οι σεισμοί προκαλούν μεγάλες καταστροφές.
 3. Το κλίμα στις περιοχές του 'Ισημερινού είναι άνθυγιεινό.

'Εργασίες: Νά ίχνογραφήσετε το χάρτη της 'Ινδονησίας και των Φιλιππίνων.

Δρόμος στη Μανίλα

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

30

701
ΚΙΝΑ

‘Ο Σινικός κόσμος

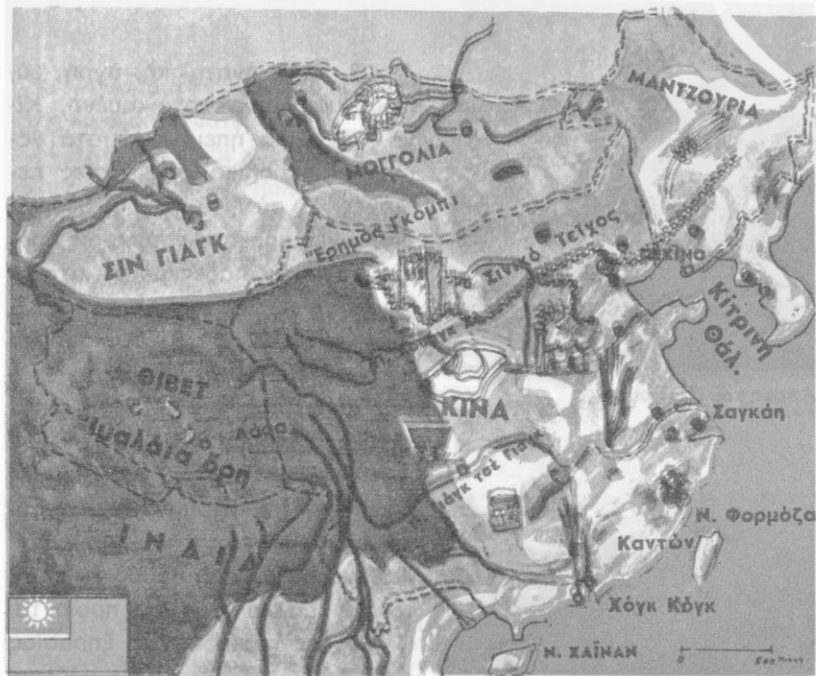
‘Εκταση: 9.597.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 800.000.000

‘Ερωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δείξτε στο χάρτη και στην υδρογείο σφαίρα την Κίνα. Δείξτε τις περιοχές του Θιβέτ, του Σινκιάγκ, της Μογγολίας και της Μαντζουρίας. Συγκρίνετε την έκταση της σημερινής Κίνας με την έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
2. Παρατηρήστε τον γεωφυσικό χάρτη και θυμηθήτε δυο διδαχθήκατε ως τώρα για το έδαφος, τα ποτάμια, το κλίμα, τον φυσικό πλούτο της Κίνας.
3. Τι γνωρίζετε για την Παλαιά Κίνα, τους κατοίκους και τον αρχαίο πολιτισμό της; Τι είναι το Σινικό τείχος;
4. Τι γνωρίζετε για το Θιβέτ; Τι για τη Μογγολία και τους Μογγόλους;
5. Τι προβλήματα δημιουργεί ο υπερπληθυσμός στην Κίνα;
6. Τι γνωρίζετε για τους σημερινούς Κινέζους, για τη ζωή και τον πολιτισμό τους;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της Κίνας;
8. Τι γνωρίζετε για τη Φορμόζα;

‘Η Κίνα είναι η πολυπληθέστερη χώρα της Γης. Σήμερα ζούν σ’ αυτή 787.000.000 άνθρωποι. Κι ο πληθυσμός της χώρας συνεχώς μεγαλώνει. Οι Κινέζοι ανήκουν στην κίτρινη φυλή, πιστεύουν στον Βούδα και στον Κομφούκιο, μιλούν την περίεργη κινεζική γλώσσα, με τις μονοσύλλαβες λέξεις και την παράξενη γραφή, και ζούν

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Κίνας

άπομονωμένοι στη χώρα τους, όπου δημιουργούν τον δικό τους πολιτισμό.

Η σημερινή Κίνα πιάνει μιὰ τεράστια έκταση από 9.597.000 τ.χ. Περιλαμβάνει την παλαιά Κίνα, τὸ Θιβέτ, τὸ Σινκιάγκ, τὴν Ἐσωτερικὴ Μογγολία καὶ τὴ Μαντζουρία. Ἐχει πολλὰ βουνά, ἀπέραντα ὄροπέδια, εὐφορες κοιλάδες καί, πρὸς τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς, μεγάλες πεδιάδες, πού τὶς ποτίζουν οἱ ποταμοὶ Γιάνγκ-Τσε-Κιάνγκ καὶ Χουάνγκ-Χό. Χύνονται κι οἱ δύο τους σὲ μιὰ θάλασσα, πού ὀνομάζεται Κίτρινη θάλασσα καὶ εἶναι πράγματι στὶς ἀκτὲς κίτρινη ἀπὸ τὸ κίτρινο χῶμα, πού μεταφέρει ἀπὸ τὰ ἐσωτερικὰ ὄροπέδια σ' αὐτὴ ὁ ποταμὸς Χουάνγκ-Χό (Κίτρινος ποταμὸς).

Ἄν ἐξετάσουμε τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα τῆς Κίνας, πού βρίσκεται ὀλόκληρη στὴ Βόρεια εὐκρατη ζώνη, διαπιστώνομε ὅτι χωρίζεται σὲ δύο περιοχές:

α. Στὴ δυτικὴ, ξηρὴ καὶ ἄγονη, Κίνα, μὲ τὸ ἠπειρωτικὸ κλίμα. Ἐκεῖ οἱ χειμῶνες εἶναι ψυχροὶ καὶ τὸ καλοκαίρι πολὺ ζεστό.

Άποψη τού Πεκίνου

Δρόμος τού Πεκίνου

Χόγκ-Κόγκ

6. Στην ανατολική, ύγρη, εϋφορη και πυκνοκατοικημένη, Κίνα, με κλίμα ήπειρωτικό στα βόρεια και τροπικό στις νότιες περιοχές. Σ' αυτήν οι ύγροι θερινοί μουσώνες προκαλούν αρκετές βροχές και οι πεδιάδες με τὸ κίτρινο χῶμα εἶναι πολὺ εϋφορες. Ἐκεῖ ζοῦν τὰ 8/10 τῶν Κινέζων. Ὅσο προχωροῦμε ὄμως δυτικά, οἱ βροχές λιγοστεύουν κι ἐμφανίζονται στέπες κι ἔρημοι.

Ἡ Κίνα εἶναι χώρα κυρίως γεωργική. Ἐκατομμύρια Κινέζοι καλλιεργοῦν τὴ γῆ καὶ παράγουν ἄφθονο ρύζι, σάι, βαμβάκι, δημητριακὰ κι ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα. Οἱ συχνές περίοδοι τῆς Ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιὰ τοὺς Κινέζους, ποὺ ὑποφέρουν τότε ἀπὸ ἔλλειψη τροφῶν. Ἀρκετοὶ μεταναστεύουν σὲ ἄλλες χώρες.

Ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη στὴν Κίνα. Ἐκτρέφονται κυρίως χοῖροι καὶ πουλερικά καὶ στὶς θάλασσες ἀλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν.

Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς Κίνας ἐξάγονται πολλὰ ὄρυκτά. Ἡ κινεζικὴ βιομηχανία ἀρχισε ν' ἀναπτύσσεται γοργὰ τὰ τελευταῖα χρόνια.

Ἡ συγκοινωνία διευκολύνεται πολὺ ἀπὸ τὰ πλωτὰ ποτάμια, ποὺ εἶναι φυσικοὶ δρόμοι ἐπικοινωνίας τῶν ἀκτῶν μετ' τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας.

Όνομαστά είναι τὰ προϊόντα τῆς κινεζικῆς βιοτεχνίας.

Ἡ Κίνα εἶναι χώρα μὲ πανάρχαια ἱστορία. Σὲ πολὺ μακρινὲς ἐποχὲς οἱ Κινέζοι πραγματοποιήσαν σπουδαῖες ἐφευρέσεις καὶ κατασκεύασαν τεράστια ἔργα, ποὺ προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ τῶν ἀνθρώπων. Περίφημο μνημεῖο τῆς παλαιᾶς Κίνας εἶναι τὸ **Σινικὸ τεῖχος**, ποὺ ἔχει μῆκος 2.200 χιλιομέτρα, πλάτος 7-10 μέτρα καὶ ὕψος 11 μέτρα!

Οἱ πόλεις καὶ τὰ χωριά τῶν Κινέζων διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ δικά μας κι ἔχουν χαρακτηριστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Μεγαλόπρεποι εἶναι οἱ κινεζικοὶ ναοί (**παγόδες**).

Πρωτεύουσα τῆς Κίνας εἶναι τὸ **Πεκίνο** (9.000.000 κ.). Μεγάλες πόλεις τῆς εἶναι ἡ **Σαγκάη** (11.000.000 κ.), ἡ **Τιέν - Τσιν** (4.500.000), ἡ **Νανκίν** (1.600.000 κ.), ἡ **Καντῶν** (2.200.000 κ.). Κοντὰ στὴν Καντῶνα βρίσκονται ἡ βρετανικὴ ἀποικία **Χόγκ - Κόγκ** (4.250.000 κ.) καὶ ἡ πορτογαλικὴ **Μακάο** (280.000 κ.).

Στὸ Θιβέτ ζοῦν βουδιστὲς καὶ ὑπάρχουν πολλὰ μοναστήρια. Πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ **Λάσα** (20.000 κ.).

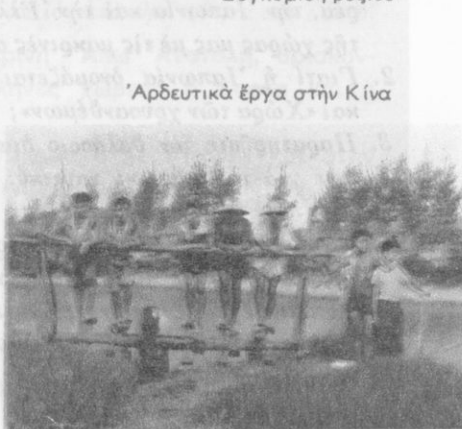
Ἡ **Μογγολία** (1.565.000 τ.χ.) εἶναι ἓνα ἀπέραντο ὀροπέδιο μὲ στέπες κι ἐρήμους, ὅπου ζοῦν 1.300.000 νομάδες κτηνοτρόφοι.

Κινεζάκια

Συγκομιδὴ ρυζιού

Ἀρδευτικὰ ἔργα στὴν Κίνα

Πρωτεύουσά της είναι η **Ουλάν Μπατόρ** (320.000 κ.).

Μεγάλα κινεζικά νησιά είναι η **Χαϊνάν** και η **Φορμόζα (Ταϊβάν)**.
'Η Φορμόζα (έκταση: 36.000 τ.χ., κάτοικοι: 10.300.000) είναι ιδιαίτερο κράτος με πρωτεύουσα την **Ταϊπέχ** (850.000 κ.).

Έθνη - όνόματα: Κίνα, Θιβέτ, Μογγολία, Μαντζουρία, Φορμόζα, Χουάνγκ-Χό, Γιάνγκ-Τσέ-Κιάνγκ, Σινικό τείχος, Κίτρινη θάλασσα, Πεκίνο, Σαγκάη, Χόγκ-Κόγκ.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. 'Ο υπερπληθυσμός και η έλλειψη τροφών αναγκάζει τους ανθρώπους να μεταναστεύουν.

2. Τά άρδευτικά έργα και η έπιστημονική καλλιέργεια αύξάνουν την παραγωγή.

3. Τά πλωτά ποτάμια διευκολύνουν τη συγκοινωνία.

4. Μόνο τά πολλά έργατικά χέρια δέν άρκοούν, για νά προσδέμη μιά χώρα.

Έργασίες: Νά ίχνογραφήσετε τό χάρτη τής Κίνας. Ποιές ήταν οι έφευρέσεις τών Κινέζων;

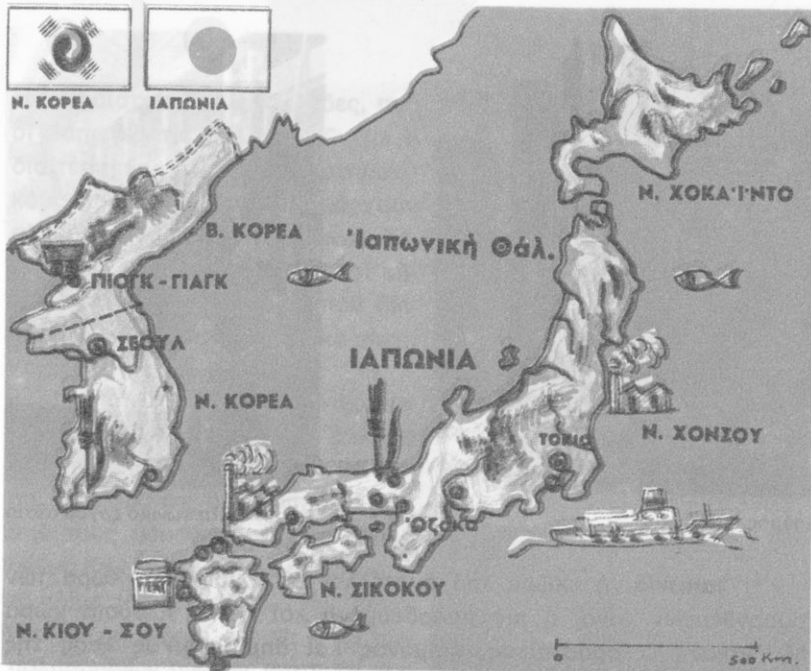

31-32

‘Η Κορέα και ή ‘Ιαπωνία ‘Ένας δραστήριος και δημιουργικός λαός

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε στόν παγκόσμιο χάρτη και στήν ύδρόγειο σφαίρα τήν Κορέα, τήν ‘Ιαπωνία και τήν ‘Ελλάδα. Τί γνωρίζετε για τίς σχέσεις τής χώρας μας με τίς μακρινές αυτές χώρες;
2. Γιατί ή ‘Ιαπωνία ονομάζεται «Χώρα τού άνατέλλοντος ήλιου» και «Χώρα τών χρυσανθέμων»; Τί είναι τό Φούτζι - Γιάμα;
3. Παρατηρήστε τόν θαλάσσιο διαμελισμό τής ‘Ιαπωνίας. Τί γνωρίζετε για τό ιαπωνικό ναυτικό; Τί για τήν ιαπωνική άλιεία; Φάγατε ποτέ ιαπωνικές σαρδέλες;
4. Παρατηρήστε τό έδαφος τής ‘Ιαπωνίας και τό γεωγραφικό πλάτος τής. Συγκρίνετέ το με τό γεωγραφικό πλάτος τής χώρας μας. Τί κλίμα έχει ή ‘Ιαπωνία; Γιατί;
5. Τί γνωρίζετε για τόν φυσικό πλοΐτο τής ‘Ιαπωνίας;
6. Πώς κατόρθωσαν οι ‘Ιάπωνες νά δημιουργήσουν στή χώρα τους τόσο μεγάλη πρόοδο;

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Κορέας και Ίαπωνίας

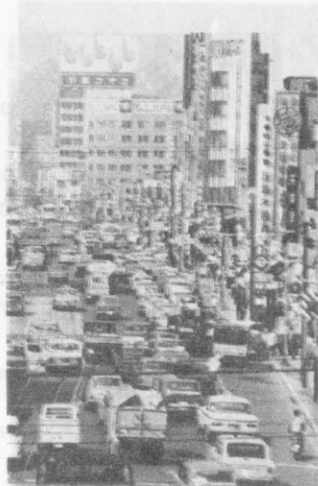
7. Τί γνωρίζετε για την ιαπωνική βιομηχανία;
8. Αναφέρετε βιομηχανικά προϊόντα, που εισάγονται από την Ίαπωνία στην Ελλάδα.
9. Τί γνωρίζετε για τις ιαπωνικές πόλεις;
10. Περιγράψτε ένα νοερό αεροπορικό ταξίδι από την Αθήνα στο Τόκιο.

Ανατολικά της Κίνας, στη μακρινή **Άπω Ανατολή**, βρίσκονται δυο πολύ γνωστές στους Έλληνες χώρες: η **Κορέα** και η **Ίαπωνία**.

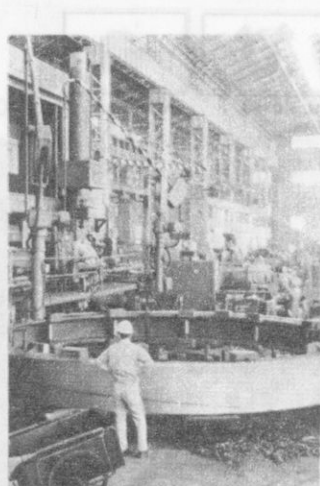
Η Κορέα είναι χερσόνησος ανάμεσα στην Κίτρινη και στην Ίαπωνική θάλασσα. Έχει συνολική έκταση 220.000 τ.χ. και 46.000.000 κατοίκους.

Πριν από λίγα χρόνια οι Βόρειοι Κορεάτες πολέμησαν με τους Νότιους. Η Ελλάδα έστειλε στρατό στον πόλεμο εκείνο και βοήθησε τους Νοτιοκορεάτες.

Σήμερα η Κορέα είναι χωρισμένη σε δύο κράτη. Η **Βόρεια Κορέα** έχει πρωτεύουσα το **Πιονγκ-Γιάνγκ** (450.000 κ.) και η **Νότια Κορέα** τη **Σεούλ** (5.500.000 κ.).

Δρόμος στο Τόκιο

Ίαπωνικό εργοστάσιο

Ἡ Ἰαπωνία, ἡ «Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου», ἡ «Χώρα τῶν χρυσαυθῆμων», εἶναι ἡ πιὸ προοδευμένη καὶ ἡ πιὸ πλούσια χώρα τῆς Ἀσίας. Ὁ δραστήριος, ἐπίμονος καὶ δημιουργικὸς λαὸς τῆς κατάρτησε ὅλο σχεδὸν τὸν κόσμο μὲ τὰ θαυμάσια προϊόντα τῆς «ιαπωνικῆς βιομηχανίας». Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἰσάγονται καὶ στὴ χώρα μας.

Ἡ Ἰαπωνία εἶναι νησιωτικὴ χώρα. Περιλαμβάνει 4 μεγάλα νησιά: τὴ **Χονσού**, τὴ **Χοκαϊντο**, τὴ **Σικόκου**, τὴν **Κιού-Σιού**, καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα, μὲ συνολικὴ ἔκταση 372.000 τ.χ. Ἔχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμὸ, πολλὰ φυσικὰ λιμάνια καὶ οἱ θάλασσές τῆς ἔχουν ἄφθονα ψάρια. Οἱ Ἰάπωνες εἶναι λαὸς ναυτικὸς. Ἡ ζωὴ τους εἶναι δεμένη μὲ τὴ θάλασσα καὶ ἔχουν μεγάλο στόλο ἀπὸ ἀλιευτικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖα. Στὴ χώρα μας εἰσάγομε πολλὰ ἀλιευτικὰ προϊόντα ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία καὶ στὰ τεράστια Ἰαπωνικὰ ναυπηγεῖα κατασκευάζονται πολλὰ ἑλληνικὰ πλοῖα.

Τὸ ἔδαφος τῶν Ἰαπωνικῶν νησιῶν εἶναι ἀρκετὰ ὀρεινὸ. Ψηλότερο βουνὸ εἶναι τὸ πασίγνωστο σθησμένο ἠφαίστειο **Φούτζι-Γιάμα** (3.780 μ.). Ἡ Ἰαπωνία ἔχει καὶ ἄλλα πολλὰ ἐνεργὰ καὶ σθησμένα ἠφαίστεια καὶ συχνὰ γίνονται σ' αὐτὴ καταστρεπτικοὶ σεισμοί. Γι' αὐτὸ ὅλα σχεδὸν τὰ κτίρια στὴν Ἰαπωνία εἶναι χαμηλά, ἀντισεισμικά, καὶ οἱ πόλεις ἔχουν, ἔτσι, μεγάλη ἔκταση.

Μεγάλες πεδιάδες δὲν ἔχει ἡ Ἰαπωνία. Ἔχει ὅμως εὐφορώτα-

τες ήφαιστειογενείς κοιλάδες, πού οί 'Ιάπωνες τίς καλλιεργούν με ιδιαίτερη έπιμέλεια κι έπιστημονικούς τρόπους. Παντού υπάρχουν πλούσιοι όρυζώνες, όπωρώνες, λαχανόκηποι, δημόσιοι βοτανικοί κήποι, καθώς κι άνθόκηποι, πού δέν λείπουν από κανένα Ιαπωνικό σπίτι.

Η 'Ιαπωνία έχει τό ίδιο σχεδόν γεωγραφικό πλάτος με την 'Ελλάδα και βρέχεται όλόγυρα από θάλασσα. Τό κλίμα της όμως επηρεάζεται από τούς μουσώνες και τό θερμό ρεύμα **Κούρο-Σίβο** και διαφέρει από τό κλίμα τής 'Ελλάδας. Στην 'Ιαπωνία βρέχει συχνά. Με τά νερά τών πολυάριθμων μικρών ποταμών της κινούνται πολλά ύδροηλεκτρικά έργοστάσια και με τέλεια άρδευτικά έργα ποτίζονται πολλά χωράφια.

Τό μεγαλύτερο μέρος του Ιαπωνικού έδάφους σκεπάζεται από δάση. Είναι παροιμιώδης ή αγάπη τών 'Ιαπώνων πρòς τά δάση, πού τά περιποιούνται συστηματικά και παίρνουν άπ' αυτά άφθονα δασικά προϊόντα. Τό πράσινο τών δασών, τά πολύχρωμα άνθη τών κήπων κι οί μικρές γραφικές λίμνες συνθέτουν πολλά ώραιότατα τοπία.

Κτηνοτροφία άναπτυγμένη δέν έχει ή 'Ιαπωνία. Βασική τροφή του λαού της είναι τό ρύζι και τά ψάρια.

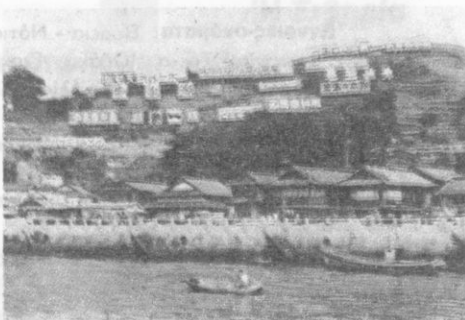

Ίαπωνίδες

Τό λιμάνι Γιοκοχάμα

Χωριό τής 'Ιαπωνίας

Ἡ Ἰαπωνία ἔχει πολλά ὄρυκτὰ καὶ ἡ βιομηχανία της εἶναι ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες τοῦ κόσμου.

Ἡ συγκοινωνία εἶναι ἀριστη καὶ διεξάγεται μὲ πλοῖα, αὐτοκίνητα, σιδηροδρόμους καὶ ἀεροπλάνα. Μόνο στὸ Τόκιο κυκλοφοροῦν 2.500.000 αὐτοκίνητα! Ἐκεῖ ὑπάρχουν τετραῶροφοι αὐτοκίνητοδρομοὶ κι ἐναέριες σιδηροδρομικὲς γραμμές. Πάνω σ' αὐτὲς τὰ τραίνα κινοῦνται μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα.

Οἱ Ἰάπωνες (115.000.000 ἄνθρωποι) ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ. Ἐρσηκεῖα τους εἶναι ὁ **σιντοϊσμός** καὶ ὁ **βουδισμός**.

Πρωτεύουσα τῆς Ἰαπωνίας εἶναι τὸ **Τόκιο** (12.000.000 κ.), μεγάλο ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο, μὲ μεγάλοπρεπα αὐτοκρατορικὰ ἀνάκτορα, γραφικὰ μνημεῖα Ἰαπωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ὠραία σύγχρονα οἰκοδομήματα. Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι ἡ **Ὄζάκα** (3.180.000 κ.), ἡ **Γιοκοχάμα** (2.340.000 κ.), τὸ **Κιότο** (1.500.000 κ.), ἡ **Ναγκόγια** (2.100.000 κ.). Ἱστορικὲς πόλεις εἶναι ἡ **Χιροσίμα** (540.000 κ.) καὶ τὸ **Ναγκασάκι** (450.000 κ.), ποὺ καταστράφηκαν τὸ 1945 ἀπὸ ἀτομικὲς βόμβες.

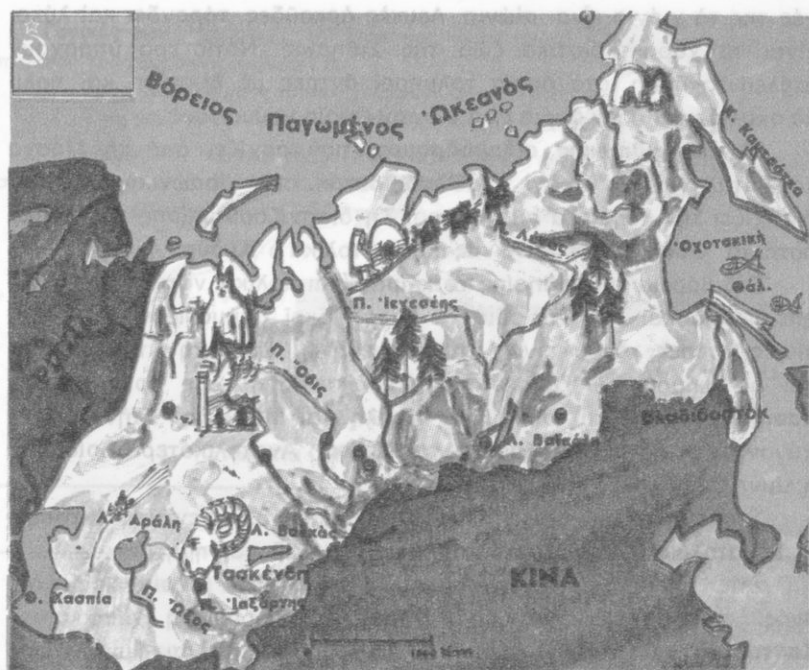
Μ' ὅλη τὴν καταπληκτικὴ πρόδοδό της, ἡ Ἰαπωνία ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῇ τὸ παραδοσιακὸ χρῶμα της. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῆς Ἰαπωνικῆς οἰκογένειας, οἱ γκέισες μὲ τὰ γραφικὰ κιμονὸ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ χτένισμα, τὸ πατροπαράδοτο τσάι, ποὺ προσφέρεται σὲ κάθε ἐπίσκεψη, οἱ μεγάλοπρεποι ναοὶ καὶ οἱ τελετές, διατηροῦνται ὅπως σὲ παλαιότερες ἐποχές.

Ἔννοιες-ὀνόματα: Βόρεια - Νότια Κορέα, Σεούλ, Ἄνω Ἀνατολή, Κοῦρο - Σίβο, Ἰαπωνία, Τόκιο, Ὄζάκα, Γιοκοχάμα, Χιροσίμα, Ναγκασάκι, Φούτζι - Γιάμα, Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, Χώρα τῶν χρυσαυθέμων, κιμονό.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ἡ θάλασσα παίζει σπουδαῖο ρόλο στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων.

2. Τὰ ἠφαιστειογενῆ ἐδάφη εἶναι πολὺ γόνιμα.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Ἰαπωνίας.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Σιθηνίας

Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

33

‘Η Σιθηνία και ή υπόλοιπη Σοβιετική ‘Ασία

Έκταση: 16.800.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 62.000.000

Στά βόρεια τής ‘Ασίας, από τὰ Ουράλια ὄρη ὡς τὸν Εἰρηνικό καὶ τὸν Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, ἀπλώνεται ἡ **Σιθηνία**. Εἶναι μιὰ ἀπέραντη χώρα, ὅπου ἐπικρατεῖ ὀριμὸ ψύχος καὶ σὲ πολλὲς περιο-

χές της τὰ χιόνια είναι αιώνια. Λευκές άρκουδες, τάρανδοι και λύκοι είναι τὰ χαρακτηριστικά ζώα της Σιθηρίας. Νοτιότερα υπάρχουν άτέλειωτα δάση, στὰ όποια τολμηροί άντρες με έλκηθρα και πολιτικά σκυλιά κυνηγούν άγρια ζώα γιά τήν ώραία γούνα τους.

Ό **υπερσιθηρικός σιδηρόδρομος**, πού άρχίζει από τή Μόσχα και καταλήγει στο λιμάνι του **Βλαδιβοστόκ**, στην Ίαπωνική θάλασσα, διασχίζει τήν τεράστια αυτή χώρα. Τή διασχίζουν επίσης τὰ μεγάλα ποτάμια **Όβις**, **Ίενσεές**, **Λένας** και άνατολικά ό **Άμούρ**.

Στὰ βόρεια της Σιθηρίας τó κλίμα είναι πολικό, νοτιότερα ψυχρό ήπειρωτικό και στὰ νοτιοδυτικά ξηρό. Έκει σχηματίζονται οι **Κιργίσιες στέπες**, όπου είναι άναπτυγμένη ή νομαδική κτηνοτροφία, και οι έρημοι του **Τουρκεστάν**. Στην περιοχή τους βρίσκονται ή **Κασπία θάλασσα** και οι λίμνες **Άράλη** και **Μπαλκάς**. Στην Άράλη χύνονται οι ποταμοί **Ίαξάρτης** και **Όξος**. Άνατολικότερα βρίσκεται ή λίμνη **Βαϊκάλη**.

Στὰ τελευταία χρόνια οι Ρώσοι καλλιεργοούν μεγάλες έκτάσεις στὰ άνατολικά τών Ούραλίων και παράγουν άφθονα δημητριακά.

Στις άκτές του Ειρηνικού σχηματίζονται ό **Βερίγγειος πορθμός**, πού χωρίζει τήν Άσία από τήν Άμερική, ή χερσόνησος **Καμτσάτκα** και τó νησί **Σαχαλίνη**. Τó κλίμα εκεί είναι ψυχρό ήπειρωτικό, γιατί όλες οι άκτές έπηρεάζονται από ψυχρά θαλάσσια ρεύματα και θόρειους άνέμους.

Ή Σιθηρία έχει άφθονό όρυκτό πλούτο, πού τόν εκμεταλλεύονται συστηματικά οι Ρώσοι. Άπό τó υπέδαφός της έξάγονται πετρέλαιο, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, λευκόχρυσος, άσήμι, χαλκός, γαιάνθρακες, ούράνιο και άλλα όρυκτά. Στὰ άνατολικά τών Ούραλίων λειτουργούν πολλά βιομηχανικά συγκροτήματα.

Οι κάτοικοι της Σιθηρίας άνήκουν στη λευκή φυλή, ενώ τών νοτιοδυτικών στεπών στην κίτρινη.

Μεγάλες πόλεις της Σοβιετικής Άσίας είναι ή **Τασκένδη** (980.000 κ.), ή **Άλμα Άτα** (480.000 κ.), τó **Όμσκ**, τó **Τόμσκ**. Όλόκληρη ή περιοχή είναι χωρισμένη σε έπαρχίες, οι όποιες είναι τμήματα της Ένώσεως Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών.

Έννοιες - Όνόματα: Σιθηρία, υπερσιθηρικός σιδηρόδρομος, έλκηθρα, Βλαδιβοστόκ, Κιργίσιες στέπες, Τασκένδη, Όμσκ, Τόμσκ, Τουρκεστάν.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Όσο πιο κοντά στους πόλους βρίσκεται μια περιοχή, τόσο ψυχρότερο κλίμα έχει.

2. Τους πολύ ψυχρούς τόπους τους λέμε συχνά «Σιθηρία».

3. Στις ψυχρές περιοχές της εύκρατης ζώνης υπάρχουν μεγάλα δάση.

Έργασιες: 1. Να περιγράψετε ένα φανταστικό ταξίδι με τον υπερσιθηρικό σιδηρόδρομο από τα Ουράλια ως το Βλαδιβοστόκ.

2. Να γράψετε μερικά (3-5) από τα πιο αξιοσημείωτα της 'Ασίας.

34

ΟΧ 'Ανασκόπηση της 'Ασίας

Έκταση: 44.000.000 τ.χ.

Πληθυσμός: 2.100.000.000 κ.

(Στοιχεία Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση	Πληθυσμός
ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ			
1. Κύπρος	Λευκωσία	9.250	640.000
2. Τουρκία (όλόκληρη)	Άγκυρα	780.000	40.000.000
3. Συρία	Δαμασκός	185.000	7.500.000
4. Λίβανος	Βηρυττός	10.400	2.500.000
5. Ίσραηλ	Ίερουσαλήμ	20.700	3.450.000
6. Ίορδανία	Άμμάν	98.000	2.700.000
7. Σαουδ. Άραβία	Έλ-Ριάντ	2.150.000	7.600.000
8. Υεμένη	Σάνα	280.000	1.700.000
9. Νότια Υεμένη	Άντεν	195.000	5.900.000
10. Όμάν	Μασκάτ	212.000	680.000
11. Ήνωμ. Άραβ. Έμιράτα	Άμπού-Νταμπί	83.600	220.000
12. Κατάρ	Ντόχα	11.000	80.000
13. Μπαχρέιν	Μανάμα	620	220.000
14. Κουβέιτ	Κουβέιτ	18.000	990.000
15. Ίράκ	Βαγδάτη	435.000	10.400.000
16. Ίράν	Τεχεράνη	1.648.000	32.000.000
17. Άφγανιστάν	Καμπούλ	647.500	17.000.000

ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

1. Πακιστάν	Ίσλάμαμπαντ	804.000	70.000.000
2. Ίνδία	Ν. Δελχί	3.280.000	600.000.000
3. Μπάγκλα-Ντές	Ντάκα	144.000	72.000.000
4. Μπουτάν	Πουνάκα	47.000	1.200.000
5. Νεπάλ	Κατμαντού	141.000	12.700.000
6. Σικίμ	Γκαγκτόγκ	7.100	220.000
7. Κεϋλάνη	Κολόμπο	66.000	13.500.000

ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

1. Βιρμανία	Ραγκούν	678.000	30.800.000
2. Σιάμ (Ταϊλάνδη)	Μπανγκόγκ	514.000	39.500.000
3. Καμπότζη	Πνόμ Πένχ	181.000	6.700.000
4. Λάος	Βιεντιάνε	237.000	3.000.000
5. Βόρ. Βιετνάμ	Ήνói	159.000	18.800.000
6. Νότ. Βιετνάμ	Σαϊγκόν	174.000	21.600.000
7. Μαλαισία	Κουάλα Λουμπούρ	330.000	12.000.000
8. Σιγκαπούρη	Σιγκαπούρη	581	2.300.000
9. Ίνδονησία	Τζακάρτα	1.492.000	127.000.000
10. Σαραβάκ	(Βρετ. άποικία)	122.000	1.000.000
11. Μπρουνέι	» »	5.700	140.000
12. Κιμπάχ	Κιμπάχ	76.000	700.000
13. Πορτογαλ. Τιμόρ	(Πορτ. άποικία)	15.000	600.000
14. Φιλιππίνες	Κεζόν	300.000	38.200.000

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

1. Κίνα	Πεκίνο	9.597.000	800.000.000
2. Φορμόζα	Ταϊπέχ	36.000	9.500.000
3. Χόγκ-Κόγκ	Χόγκ-Κόγκ	1.050	4.280.000
4. Μακάο	Μακάο	16	250.000
5. Ίαπωνία	Τόκιο	372.000	115.000.000
6. Νότ. Κορέα	Σεούλ	98.000	32.000.000
7. Βόρ. Κορέα	Πιόνγκ-Γιάγκ	121.000	14.300.000
8. Ρίου-Κίου	Νάχα	2.000	950.000
9. Μογγολία	Ουλάν Μπατόρ	1.565.000	1.430.000

ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

1. Άσιατική Ρωσία	Μόσχα	16.800.000	62.000.000
-------------------	-------	------------	------------

Η ΑΦΡΙΚΗ

35

2011
Γενική εικόνα της 'Αφρικής

Έκταση: 30.320.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 345.000.000

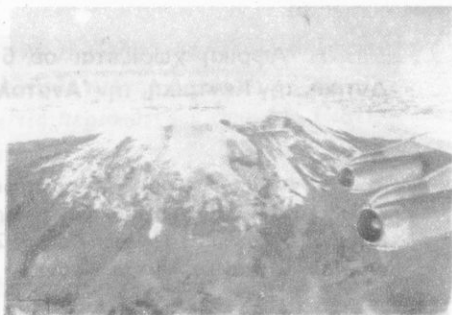
Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Να συγκεντρώσετε πληροφορίες κι εποπτικό υλικό για την 'Αφρική.
2. Παρατηρήστε την 'Αφρική στην υδρογείο σφαίρα, στον παγκόσμιο χάρτη και στο χάρτη της 'Αφρικής.
3. Σε ποιά θέση της υδρογείου βρίσκεται η 'Αφρική;
4. Ποιές θάλασσες τη χωρίζουν από τις γειτονικές της ηπείρους;
5. Σε ποιά σημεία πλησιάζει η 'Αφρική άλλες ηπείρους; Οι θέσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία; Γιατί;
6. Πώς είναι οι άκτες της 'Αφρικής;
7. Παρατηρήστε το έδαφος της 'Αφρικής. Ποῦ βρίσκονται μεγάλοι όρεινοι όγκοι; Έχει μεγάλες πεδιάδες και όροπέδια η 'Αφρική;
8. Έχει μεγάλα ποτάμια και λίμνες; Σε ποιά περιοχή βρίσκονται; Γιατί;
9. Τα ποτάμια της 'Αφρικής σχηματίζουν πολλούς καταρράκτες. Γιατί;
10. Σε ποιά φυσικά διαμερίσματα χωρίζεται η 'Αφρική;

Η 'Αφρική είναι μεγάλη ηπειρος. Η έκτασή της είναι 30.320.000 τ.χ.. Είναι περίπου 227 φορές μεγαλύτερη από την 'Ελλάδα.

Ο 'Ισημερινός τη χωρίζει σχεδόν στη μέση και το μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται στη διακεκαυμένη ζώνη. Βρέχεται όλόγυρα από τον 'Ατλαντικό και τον 'Ινδικό ώκεανό, από τη Μεσόγειο και την 'Ερυθρά θάλασσα. Α αυτές χωρίζουν την 'Αφρική από την 'Ασία και την Εύρωπη.

Ἡ Ἀφρική ἦταν ἐνωμένη ἄλλοτε μὲ τὴν Ἀσία στὴν περιοχὴ τοῦ **Σουέζ**. Τώρα ἡ φυσικὴ αὐτὴ γέφυρα ἀνάμεσα στὶς δύο ἠπείρους κόπηκε μὲ τὴ **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, ποὺ χώρισε τὴν Ἀφρική ἀπὸ τὴν Ἀσία, ἔνωσε τὴν Ἐρυθρὰ μὲ τὴ Μεσόγειο θάλασσα κι ἔτσι διευκολύνει πολὺ τὴν παγκόσμια ναυσιπλοΐα.

Κορυφὴ τοῦ Κιλιμάντζαρο

Ὁ **πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ** εἶναι ἡ στενωτέρη θάλασσα ἀνάμεσα στὴν Ἀφρική καὶ στὴν Εὐρώπη.

Ἡ Ἀφρική δὲν ἔχει μεγάλο θαλάσσιο διαμελισμό. Στὶς ἀκτὲς τῆς σχηματίζονται ἐλάχιστοι κόλποι. Σπουδαιότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ὁ τεράστιος **κόλπος τῆς Γουινέας**, ἡ **Μικρὴ Σύρτη** κι ἡ **Μεγάλῃ Σύρτη**. Ἡ **Μαδαγασκάρη** εἶναι τὸ μοναδικὸ μεγάλο ἀφρικανικὸ νησί. Στὴ νότια ἄκρη τῆς Ἀφρικῆς ὑπάρχει τὸ **ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἐλπίδας** καὶ ἀνατολικά τὸ **ἀκρωτήριο Γκουαρνταφούι**, ποὺ στὴν τοπικὴ γλῶσσα σημαίνει «φυλαχτήτη», γιὰτὶ κοντά του ἡ θάλασσα εἶναι σχεδὸν πάντα τρικυμισμένη. Γενικά οἱ ἀκτὲς τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἀπόκρημνες, μ' ἐλάχιστα φυσικὰ λιμάνια. Στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ ὑπάρχουν τὰ νησιά **Ἀζόρες**, **Μαδέρα**, **Κανάριοι**, **Πρασίνου ἀκρωτηρίου**, **Ἁγία Ἐλένη**.

Ἡ Ἀφρική εἶναι ἓνα τεράστιο ὄροπέδιο. Οἱ πεδινὲς ἐκτάσεις τῆς εἶναι πολὺ περιορισμένες. Μεγάλια βουνὰ ὑψώνονται στὴν Ἀνατολικὴ καὶ στὴ Βόρεια Ἀφρική: τὸ **Κιλιμάντζαρο** (5.995 μ., ἡ ψηλότερη κορυφὴ τῆς Ἀφρικῆς), τὰ **ὄρη Κένυα** καὶ τὰ **Ἀθουσιανὰ ὄρη**, ὁ **Ἄτλας** καὶ στὴν Κεντρικὴ Ἀφρική τὸ **Καμερούν**.

Στὰ βουνὰ τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου θρέχει συχνά, ἔχουν τὶς πηγές τους οἱ μεγάλοι ποταμοὶ **Νεῖλος**, **Κόγκο**, **Ζαμβέζης**. Ἐκεῖ σχηματίζονται καὶ οἱ μεγάλες λίμνες **Βικτωρία**, **Ταγκανίκα**, **Νυάσα** καὶ ἄλλες μικρότερες. Στὴν Κεντροδυτικὴ Ἀφρική ρέουν οἱ ποταμοὶ **Νίγηρ** καὶ **Σενεγάλης** καὶ μέσα σ' ἓνα τεράστιο κλειστὸ λεκανοπέδιο σχηματίζεται ἡ λίμνη **Τσάντ**. Σὲ πολλὰ σημεῖα τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν σχηματίζουν θεαματικὸς καταρράκτες. Ἄλλου ἀρδεύουν εὐφορὲς κοιλάδες.

Ἡ Ἀφρική χωρίζεται σὲ 5 φυσικὲς περιοχές: τὴ **Βόρεια**, τὴ **Δυτικὴ**, τὴν **Κεντρικὴ**, τὴν **Ἀνατολικὴ** καὶ τὴ **Νότια**.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Ἀκρωτήρια: Καλῆς Ἑλπίδας καὶ Γκουαρνταφούι. Κόλπος Γουινέας. Νησί: Μαδαγασκάρη. Ὄρη: Κιλιμάντζαρο, Κένυα, Ἄτλας, Καμερούν. Ποτάμια: Νεῖλος, Κόγκο, Ζαμβέζη, Νίγηρ, Σεενγάλης. Λίμνες: Βικτωρίας, Ταγκανίκα, Νιάσα, Τσάντ.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ πορθμοὶ καὶ οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα.

2. Στὶς ἀπόκρημνες ἀκτὲς εἶναι σπάνια τὰ φυσικὰ λιμάνια.

3. Γιὰ νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια καὶ λίμνες, πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἀφθονες πηγές, πολλὲς βροχοπτώσεις καὶ κατάλληλη διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους.

4. Ἀπὸ τὴν ἰλὺ (λάσπη) τῶν ποταμῶν σχηματίζονται εὐφωρὲς κοιλάδες.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς.

36

Τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικῆς Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τῆς

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ προηγούμενα κεφάλαια;
2. Παρατηρήστε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπὸ ποιὲς περιοχῆς τῆς περᾶ ὁ Ἰσημερινός; Ἀπὸ ποιὲς ὁ Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου; Ἀπὸ ποιὲς ὁ Τροπικὸς τοῦ Αἰγίουπερου;
3. Ποιὲς περιοχῆς τῆς Ἀφρικῆς θρῆσκονται στὴ διακεκαυμένη ζώνη; Ποιὲς θρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα;
4. Παρατηρήστε τὸν κλιματολογικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς.

5. Τί κλίμα έχουν οι γνωστές άκτες τής Β. 'Αφρικής; Ποιά άλλη περιοχή τής 'Αφρικής έχει το ίδιο με αυτές κλίμα; Γιατί;
6. Ποιά ζώνη τής 'Αφρικής δέχεται τις περισσότερες βροχές; Γιατί;
7. Τί κλίμα έχει ή ζώνη του 'Ισημερινού; Γιατί;
8. Σε ποιές περιοχές τής 'Αφρικής δέν φτάνουν ύγροι θαλάσσιοι άνεμοι; Γιατί; Γιατί στις περιοχές αυτές σχηματίζονται έρημοι; Ποιές μεγάλες έρήμους έχει ή 'Αφρική;
9. Τί είναι δαση; Τί σαβάνα; Τί στέπα;
10. Πώς είναι το κλίμα, ή χλωρίδα και ή πανίδα στις σαβάνες τής 'Αφρικής; Σε ποιές περιοχές τά ζώα και οι άνθρωποι μετακινούνται διαρκώς από τόπο σέ τόπο; Γιατί;

'Από τή μέση σχεδόν τής 'Αφρικής περνά ό 'Ισημερινός και τó μεγαλύτερο μέρος τής ήπειρου αυτής βρίσκεται στή διακεκαυμένη ζώνη. "Έξω από αυτή μένουν ή Βόρεια 'Αφρική και ή νότια περιοχή του 'Ακρωτηρίου.

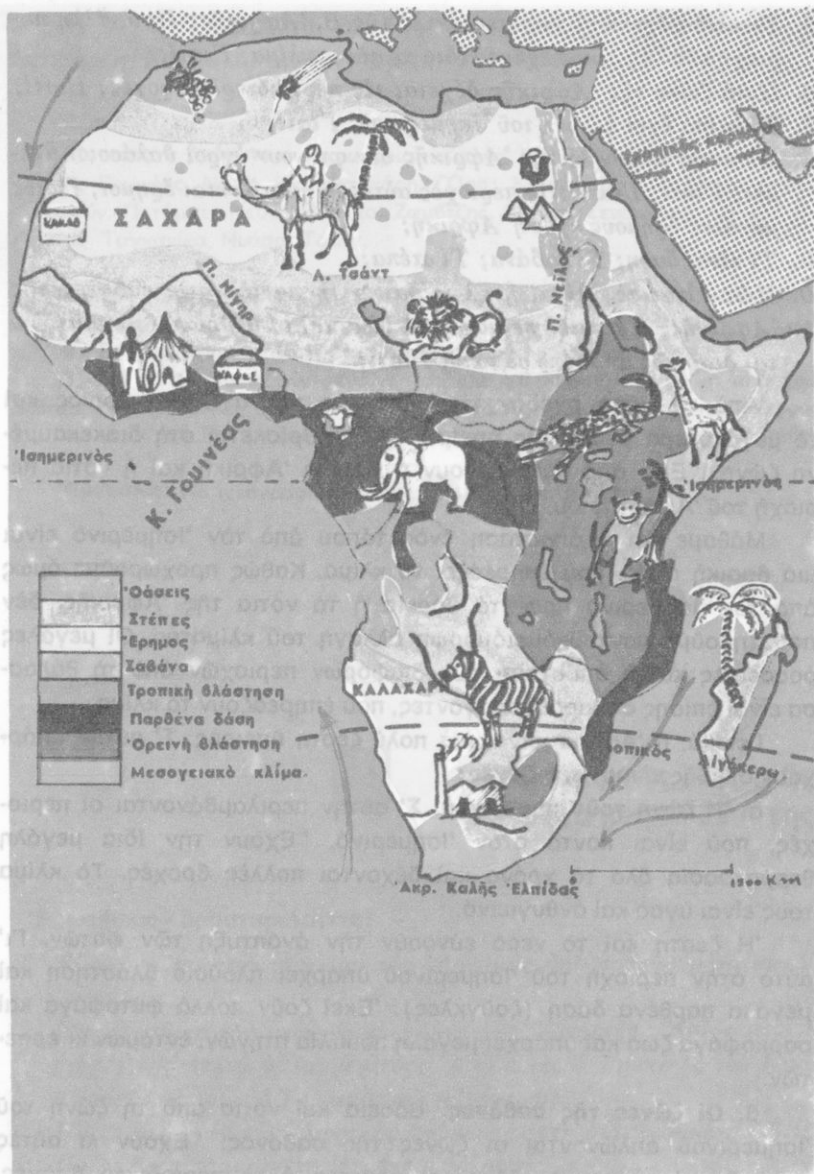
Μάθαμε ότι ή απόσταση ενός τόπου από τόν 'Ισημερινό είναι μιá βασική αίτία, που έπηρεάζει τó κλίμα. Καθώς προχωρούμε όμως από τόν 'Ισημερινό πρòς τά βόρεια ή τά νότια τής 'Αφρικής, δέν παρατηρούμε παντού όμοιόμορφη áλλαγή του κλίματος. Οι μεγάλες όροσειρές και ή απόσταση των διαφόρων περιοχών από τή θάλασσα είναι επίσης σοβαροί παράγοντες, που έπηρεάζουν τó κλίμα.

Γενικά, ή 'Αφρική είναι μιá πολύ ζεστή ήπειρος. Σ' αυτήν υπάρχουν οι έξης κλιματικές ζώνες:

α. **Η ζώνη του 'Ισημερινού.** Σ' αυτήν περιλαμβάνονται οι περιοχές, που είναι κοντά στον 'Ισημερινό. "Έχουν τήν ίδια μεγάλη θερμοκρασία όλο τó χρόνο και δέχονται πολλές βροχές. Τó κλίμα τους είναι ύγρò και άνθυγιεινό.

Η ζέστη και τó νερό εύνοούν τήν ανάπτυξη των φυτών. Γι' αυτό στήν περιοχή του 'Ισημερινού υπάρχει πλούσια θλάστηση και μεγάλα παρθένα δάση (ζουγκλες). 'Εκει ζουν πολλά φυτοφάγα και σαρκοφάγα ζώα και υπάρχει μεγάλη ποικιλία πτηνών, έντόμων κι έρπετων.

β. **Οι ζώνες τής σαβάνας.** Βόρεια και νότια από τή ζώνη του 'Ισημερινού απλώνονται οι ζώνες τής σαβάνας. "Έχουν κι αυτές πολύ θερμό κλίμα και δέχονται άρκετες áλλα περιοδικές βροχές. Χαρακτηριστικό γνώρισμα τής σαβάνας είναι τά λίγα άραιά δέντρα

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης 'Αφρικής

και τα πολλά και μεγάλα χόρτα. Είναι οι περιοχές, όπου ζουν αναρίθμητα κοπάδια από άγρια και ήμερα φυτοφάγα ζώα, αλλά και πολλά σαρκοφάγα, που βρίσκουν εκεί άφθονη τροφή.

γ) **Οι ζώνες της στέπας.** Αυτές βρίσκονται μετά τις ζώνες της σαβάνας. Έκεί παρατηρούνται μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας και πέφτουν ελάχιστες περιοδικές βροχές. Τότε φυτρώνει άφθονη χλόη, αλλά σύντομα ακολουθεί περίοδος ξηρασίας και τότε όλα ξεραίνονται και ο τόπος μεταβάλλεται σε έρημο. Στις στέπες τα ζώα και οι άνθρωποι μετακινούνται συνεχώς, είναι νομάδες.

δ. **Οι ζώνες της έρημου.** Είναι μεγάλες άνυδρες περιοχές. Η **Σαχάρα** και η **Καλαχάρη** είναι οι δυο μεγάλες έρημοι της Αφρικής. Έκεί η θερμοκρασία είναι μεγάλη, διαφέρει πολύ από τη μέρα στη νύχτα και η βλάστηση είναι σχεδόν άνυπαρκτη. Η καμήλα είναι το χαρακτηριστικό ζώο της έρημου. Όπου υπάρχουν πηγές, σχηματίζονται **οάσεις**.

ε. Μετά τις έρημους εμφανίζονται πάλι στεπώδεις περιοχές κι ακολουθούν οι **ζώνες του μεσογειακού κλίματος** (Βόρεια και Νότια Αφρική) με τη γνωστή μας μεσογειακή χλωρίδα και πανίδα.

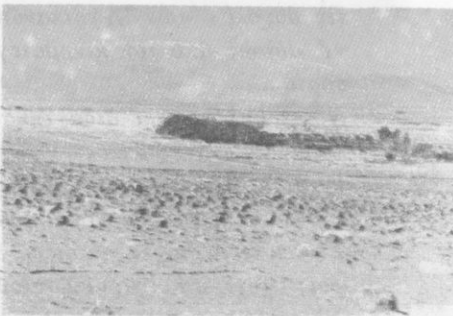

Τοπίο στέπας

Πηγάδι στην έρημο

“Οάση

"Εννοιες - όνόματα: Κλιματικές ζώνες, τροπική βλάστηση, παρθένα δάση, σαβάνα, στέππα, έρημος, δάση, Σαχάρα, Καλαχάρη.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Βασική αίτια, που έπηρεάζει τὸ κλίμα κάθε περιοχῆς, είναι τὸ γεωγραφικὸ πλάτος.

2. Τὸ κλίμα έπηρεάζει τὴ χλωρίδα καὶ τὴν πανίδα τοῦ κάθε τόπου.

3. Ὄπου ὑπάρχει πλούσια βλάστηση, ἐκεὶ συγκεντρώνονται πολλὰ φυτοφάγα ζῶα. Ὄπου ὑπάρχουν πολλὰ φυτοφάγα ζῶα, ἐκεὶ συγκεντρώνονται καὶ πολλὰ σαρκοφάγα.

4. Ὄπου ἡ βλάστηση είναι περιοδική, τὰ ζῶα μετακινούνται ἀπὸ τόπο σὲ τόπο. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ οἱ ἄνθρωποι: είναι νομάδες.

5. Τὸ νερὸ είναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴ ζωῆ. Στὶς ἄνυδρες περιοχὲς δὲν ὑπάρχει ζωῆ. Οἱ τόποι αὐτοὶ είναι ἔρημοι.

'Εργασίες: Πάνω στὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς νὰ τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καὶ νὰ σημειώσετε μὲ χρώματα τὶς κλιματικὲς ζώνες.

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Νὰ συγκεντρώσετε πληροφορίες καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴ ζωῆ, τὰ ἔθιμα, τὶς ἀσχολίες τῶν Ἀφρικανῶν κλπ. Νὰ θυμηθῆτε δε,ι γνωρίζετε γι' αὐτοὺς ἀπὸ τὸν κινηματογράφο, τὴν τηλεόραση, ἀπὸ ἀναγνώσματα κλπ.*
2. *Νὰ θυμηθῆτε ὅσα διδαχίκατε γιὰ τὴν ἐπίδραση, πὺ ἀσκει τὸ κλίμα σιὸς ἀνθρώπους.*
3. *Γιατὶ ἡ Ἀφρικὴ ὀνομάζεται «μαύρη ἡπειρος»; Σὲ ποια φυλὴ ἀνήκουν οἱ περισσότεροὶ Ἀφρικανοί; Γιατὶ;*
4. *Σὲ ποιὲς περιοχὲς κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι καὶ σὲ ποιὲς μελαφοί; Γιατὶ; Τί είναι οἱ Ζουλοῦ; Τί οἱ Πυγμαῖοι;*
5. *Σὲ ποιὲς περιοχὲς ζοῦν οἱ πὺ καθυστερημένοι Ἀφρικανοί; Γιατὶ;*

6. Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες και ποιές οι πιο αραιοκατοικημένες περιοχές της 'Αφρικής; Γιατί;
7. Διαφέρουν οι σημερινοί 'Αφρικανοί από τους προγόνους τους στον πολιτισμό; Ποῦ θφείλεται ἡ διαφορά αὐτή;
8. Τί γνωρίζετε γιά τούς Εὐρωπαίους ἀποίκους τῆς 'Αφρικής καί τούς ἱεραποστολόγους;
9. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει σχέσεις μέ τούς λαούς τῆς 'Αφρικής; Τί γνωρίζετε σχετικά;
10. Σέ ποιές περιοχές τῆς 'Αφρικής ζοῦν Ἑλληγες;

Μιλήσαμε γιά τό φυσικό περιβάλλον καί τό κλίμα τῆς 'Αφρικής. Καί τά δύο αὐτά στοιχεῖα ἐπηρεάζουν πολύ τούς ἀνθρώπους.

Οἱ κάτοικοι τῆς 'Αφρικής εἶναι μαῦροι. Μελαψοί στή Βόρεια καί στή Νότια 'Αφρική, ὀλόμαυροι στήν Κεντρική. Γι' αὐτό ἡ 'Αφρική ὀνομάζεται «**μαύρη ἠπειρος**».

Σ' ὀλόκληρη σχεδόν τήν περιοχή, πού βρίσκεται στή Διακεκαυμένη ζώνη, κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι, πού ἀνήκουν σέ διάφορες φυλές. Ἄλλοι εἶναι ψηλόκορμοι καί ἀθλητικοί κι ἄλλοι ὑπερβολικά μικρόσωμοι, ὅπως οἱ **Πυγμαῖοι**.

Πολλοί ἀπό τούς μαύρους τῆς ἀφρικανικῆς ζούγκλας θρῖσκονται ἀκόμη σέ πρωτόγονη κατάσταση. Οἱ περισσότεροι πιστεύουν στά εἰδωλα καί λατρεύουν δικούς τους περιεργούς θεοῦς. Ἄρκετοί εἶναι μωαμεθανοί καί χριστιανοί. Μιλοῦν διάφορες γλῶσσες καί εἶναι ὀργανωμένοι σέ **φυλές**. Οἱ ἀρχηγοί τῶν φυλῶν ὀνομάζονται **φύλαρχοι**. Φοροῦν περίεργες γραφικές στολές καί πολλοί γυρίζουν σχεδόν γυμνοί. Τά ἔθιμά τους διαφέρουν ἀπό τόπο σέ τόπο κι ἀπό φυλῆ σέ φυλῆ.

Ὅσοι ζοῦν στή Βόρεια καί στή Νότια 'Αφρική εἶναι μελαψοί κι ἀνήκουν ἐπίσης σέ διάφορες φυλές. Οἱ **Αἰθίοπες** καί οἱ **Βερβερίνοι** εἶναι οἱ σπουδαιότερες ἀπό τίς φυλές αὐτές. Ὅλοι σχεδόν οἱ κάτοικοι τῆς Β. 'Αφρικής εἶναι μωαμεθανοί.

Πολλοί ἀπό τούς σημερινούς 'Αφρικανούς εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων ἢ καθαρῶν Εὐρωπαίων, ὅπως στή Νότια 'Αφρική. Σ' αὐτή ζοῦν καί ἀρκετοί Ἀσιάτες, πού ἀνήκουν στήν κίτρινη φυλῆ.

Βερβερίνοι

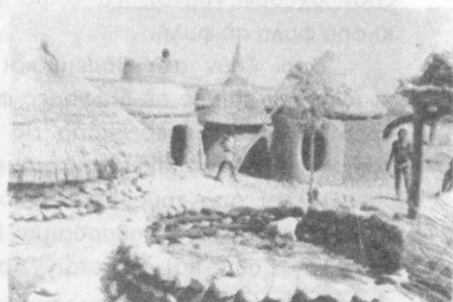
Μαύρος Άφρικανός

Σ' όλόκληρη την Άφρική ζουν σήμερα 345.000.000 άνθρωποι. Οι περισσότεροι είναι συγκεντρωμένοι στις εύφορες κοιλάδες και τις μικρές πεδινές παραλιακές εκτάσεις. Οι περιοχές των έρημων και των παρθένων δασών είναι πολύ άραιοκατοικημένες.

Στά τελευταία χρόνια γίνονται μεγάλες προσπάθειες από τους Ευρωπαίους κι από τους ίδιους τους Άφρικανούς για τόν έκπολιτισμό των μαύρων. Ξένοι ίεραπόστολοι τους διδάσκουν τη χριστιανική θρησκεία και τόν πολιτισμό. Πολλοί νέοι Άφρικανοί σπουδάζουν σε ξένες χώρες, για να μορφωθούν και να μεταφέρουν τόν πολιτισμό στη χώρα τους. Πολλοί άπ' αυτούς φοιτούν και σε πανεπιστήμια της χώρας μας.

Σχολείο στη Μαυριτανία

Χωριό Ιθαγενών

Έννοιες - ονόματα: Φυλή, φύλαρχος, Βερβερίνοι, Αιθίοπες, Ζουλού, Πυγμαίοι, Ιεραπόστολοι, μαύρη ήπειρος.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Το κλίμα και το έδαφος ενός τόπου επηρεάζουν πολύ τους ανθρώπους.

2. Οι εύφορες κοιλάδες και γενικά οι παραγωγικές περιοχές είναι πυκνοκατοικημένοι τόποι.

3. Οι άγονες, όρεινες και άνθυγιεινές περιοχές είναι άραιοκατοικημένες.

Έργασίες: Στο χάρτη της Αφρικής να τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και να ορίσετε με χρώματα τις ζώνες των μελαψών και των μαύρων φυλών και τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της Αφρικής.

Ίστορική εξέταση της Αφρικής

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Ποιές περιοχές της Αφρικής γνωρίζετε από την αρχαία ιστορία; Ποιές από τα θρησκευτικά και τη βυζαντινή ιστορία;
2. Τι γνωρίζετε για τις αρχαίες ελληνικές αποικίες της Β. Αφρικής, την πρόοδο της Αιγύπτου στην Αλεξανδρινή περίοδο, τις εκστρατείες των Βυζαντινών στη Β. Αφρική, τις κατακτήσεις των Αράβων κλπ.;
3. Γιατί η υπόλοιπη Αφρική έμεινε άγνωστη στους αρχαίους λαούς;
4. Τι γνωρίζετε για τις άκτες, το έδαφος και το κλίμα της Αφρικής;
5. Πότε και πώς ανακαλύφθηκε η υπόλοιπη Αφρική;
6. Τι γνωρίζετε από αναγνώσεις κλπ. για την επιθυμία των Ευρωπαίων να φτάσουν στις Ινδίες, για τις ανακαλύψεις νέων χωρών, για μεγάλους θαλασοπόρους κι εξερευνητές, για περιπέτειες στη ζούγκλα κλπ.;
7. Ποῦ βρίσκεται το ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας; Πότε και γιατί ονομάστηκε έτσι;
8. Γιατί οι Ευρωπαίοι ίδρυσαν αποικίες στην Αφρική; Σήμερα υπάρχουν αποικίες;

Στὸ μάθημα τῆς Ἱστορίας διδαχθήκαμε πολλά γιὰ τὴ Βόρεια Ἀφρική. Αὐτὴ μονάχα ἦταν γνωστὴ στοὺς ἀρχαίους λαοὺς καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἐκεῖ στὴν ἀρχαιότητα εἶχαν ἀκμάσει ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Καρχηδόνα. Ἀργότερα ὀλόκληρη τὴν περιοχὴ τὴν κατὰκτησαν οἱ Ῥωμαῖοι, ἔπειτα οἱ Βυζαντινοὶ καὶ τέλος οἱ Ἀραβες, ποὺ κατοικοῦν ἐκεῖ μέχρι σήμερα.

Ὅλοι αὐτοὶ πίστευαν πὼς πέρα ἀπὸ τὴ μεσογειακὴ παραλία τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου ἀπλωνόταν μιὰ μεγάλη, ἀγνωστὴ καὶ μυστηριώδης ἠπειρος κι ἐπιθυμοῦσαν ὅπωςδὴποτε νὰ τὴν κατακτήσουν. Πὼς ὅμως θὰ μπορούσαν νὰ διασχίσουν τὴ θάλασσα μὲ τὴν καυτὴ ἄμμο, τὴ Σαχάρα, ποὺ ἀρχίζει σχεδὸν ἀπὸ τὴν παραλία τῆς Μεσογείου;

Οὔτε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἦταν εὐκόλο νὰ πλησιάσῃ κανένας τὴν Ἀφρική καί, πολὺ περισσότερο, νὰ προχωρήσῃ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς. Οἱ ἀκτὲς παντοῦ σχεδὸν εἶναι ἀπόκρημνες κι ἀφιλόξενες, χωρὶς φυσικὰ λιμάνια, καὶ παντοῦ περιέμεναν τοὺς ξένους Ἀφρικανοὶ τοξότες μὲ τὰ φαρμακερὰ βέλη τους.

Τὰ μεγάλα ποτάμια τῆς Ἀφρικῆς εἶναι πλωτὰ στὶς ἐκβολές. Οὔτε κι ἀπὸ αὐτὰ ὅμως ἦταν δυνατὸ νὰ προχωρήσῃ κανένας, γιὰτὶ μεγάλοι καταρράκτες ἐμπόδιζαν τὸ ταξίδι.

Κι ὅμως, μ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια, τολμηροὶ θαλασσοπόροι κι ἐξερευνητές, μὲ πολλοὺς κινδύνους, κατὰκτησαν τελικὰ τὴ μαύρη ἠπειρο. Τὸν 14ο αἰῶνα πρῶτοι οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιχείρησαν νὰ κάμουν τὸ γύρο τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἐλπίδας γέννησε σ' αὐτοὺς τὴν ἐλπίδα γιὰ τὴν ἀνακάλυψη νέων χωρῶν καὶ τὸν περασμένο αἰῶνα ἐξερευνήθηκε ὀλόκληρη ἡ Ἀφρική.

Ἐκεῖ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀνακάλυψαν πλούσιες περιοχές, ὄρυχεῖα μὲ χρυσάφι, διαμάντια κι ἄλλα πολύτιμα μέταλλα, ἄφθονες πρῶτες ὕλες, καὶ ἴδρυσαν πολλὰ ἀποικιακὰ κράτη.

Στὰ τελευταῖα χρόνια ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἀφρικανοί, ἔπειτ' ἀπὸ σκληροὺς ἀγῶνες, ἀπόκτησαν τὴν ἐλευθερία τους. Πολλὰ νέα ἀνεξάρτητα κράτη ἱδρύθηκαν στὴν Ἀφρική καὶ οἱ κάτοικοί τους, ἐλευθεροὶ πιά, ἐργάζονται γιὰ τὴν πρόοδο τῶν χωρῶν τους.

Ἔννοιες - ὀνομασίες: Θαλασσοπόροι, ἐξερευνητές, ἀποικίες, ἀνεξάρτητο κράτος.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οι άνθρωποι επιθυμούν να γνωρίσουν άγνωστους τόπους και θέλουν να έχουν στην κατοχή τους πλούσιες περιοχές.

2. Η ελευθερία είναι πολύτιμο αγαθό και άποχτιέται με αγώνες και θυσίες.

Έργασίες: Να διαβάσετε τις περιπέτειες του Δ. Λίβιγκστον κι άλλων εξερευνητών και θαλασσοπόρων, αν έχετε σχετικά βιβλία.

39-40

‘Η Βόρεια ‘Αφρική (Οι χώρες του Νείλου. ‘Η Λιβύη. Οι χώρες του “Ατλαντα. ‘Η Σαχάρα)

‘Η Βόρεια ‘Αφρική απλώνεται από την ‘Ερυθρά θάλασσα ως τον ‘Ατλαντικό ωκεανό κι από τις άκτες της Μεσογείου ως τα νότια της Σαχάρας. Περιλαμβάνει: α) τις χώρες του Νείλου, β) τη Λιβύη, γ) τις χώρες του “Ατλαντα και δ) τη Σαχάρα.

α) Οι χώρες του Νείλου (ή Αίγυπτος και τὸ Σουδάν)

‘Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ποιά χώρα της ‘Αφρικής είναι περισσότερο γνωστή στους ‘Ελληνες; Τι γνωρίζετε γι’ αυτήν;
2. Σὲ ποιά θέση της ‘Αφρικής και της υδρογείου βρίσκεται ἡ Αἴγυπτος;
3. Δείξτε σὸ χάρτη τὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν ‘Ελλάδα. Συγκρίνετε τὴν ἀπόσταση Θεσσαλονίκης - Κρήτης καὶ Κρήτης - Αἴγυπτιου.
4. Τί σημασία ἔχει ἡ διώρυγα τοῦ Σουὲζ γιὰ τὴν Αἴγυπτο καί, γενικά, γιὰ τὴ ναυσιπλοία; Παρατηρήστε σὸν παγκόσμιο χάρτη τοὺς μεγάλους θαλάσσιους δρόμους μεταξύ Ἑυρώπης - Ἀσίας - Αὐστραλίας.
5. Ποιά περιοχή της Αἴγυπτιου εἶναι εὐφορη καὶ πυκνοκατοικημένη; Γιατί; Τί σημασία ἔχει ὁ Νεῖλος γιὰ τὴν Αἴγυπτο;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ σημερινή Αἴγυπτο καὶ τὶς σχέσεις της μὲ τὰ γειτονικά της κράτη;

7. *Τί σχέσεις έχει σήμερα ή 'Ελλάδα με την Αίγυπτο; Τί γνωρίζετε για τόν 'Ελληνισμό τής Αιγύπτου;*
8. *Ποιά χώρα βρίσκεται στα νότια τής Αιγύπτου; Τί γνωρίζετε γι' αυτήν;*

Ο Νεῖλος είναι τὸ μεγαλύτερο ποτάμι τῆς Ἀφρικῆς. Οἱ πηγές του βρίσκονται στὰ βουνὰ καὶ τὶς λίμνες τῆς κεντροανατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἀπὸ ἐκεῖ κυλοῦν πρὸς τὴ Μεσόγειο, ἀνάμεσ' ἀπὸ τὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας, τεράστιοι ὄγκοι νεροῦ. Μεγάλη ποσότητα ἀπ' αὐτὸ ἐξατμίζεται, ἄλλο ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν ἄμμο. Μὰ ὁ Νεῖλος, ἀφοῦ ποτίση ἑκατομμύρια στρέμματα γῆς καὶ δροσίση ἀνθρώπους καὶ ζῶα, χύνεται στὴ Μεσόγειο. Ἐκεῖ σχημάτισε μὲ τὶς προσχώσεις του ἓνα τεράστιο Δέλτα, μίαν ἀπὸ τὶς εὐφορώτερες περιοχὲς τῆς Γῆς.

Ὁ **Νεῖλος** εἶναι εὐλογία θεοῦ γιὰ τὴν Αἴγυπτο. "Ἄν δὲν ὑπῆρχε αὐτός, ἡ Σαχάρα θὰ συνεχιζόταν χωρὶς διακοπὴ ὡς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχαν θεοποιήσει τὸν Νεῖλο. Οἱ σημερινοὶ κατασκεύασαν σὲ διάφορα σημεία τῆς κοίτης του τεράστια φράγματα καὶ μὲ τὰ νερά του κινοῦν μεγάλα ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια, ποτίζουν τὴ γῆ καὶ παράγουν ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα. Τὸ φράγμα τοῦ **Ἀσουάν** εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτά.

Ἐκεῖ, στὴν κοιλάδα τοῦ Νεῖλου, κάτω ἀπὸ τὸν καυτὸ ἀφρικανικὸ ἥλιο, ἀναπτύχθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους πολιτισμούς. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι ἓνα παγκόσμιο σταυροδρόμι. Ἐκεῖ πλησιάζουν

Αἴγυπτιος

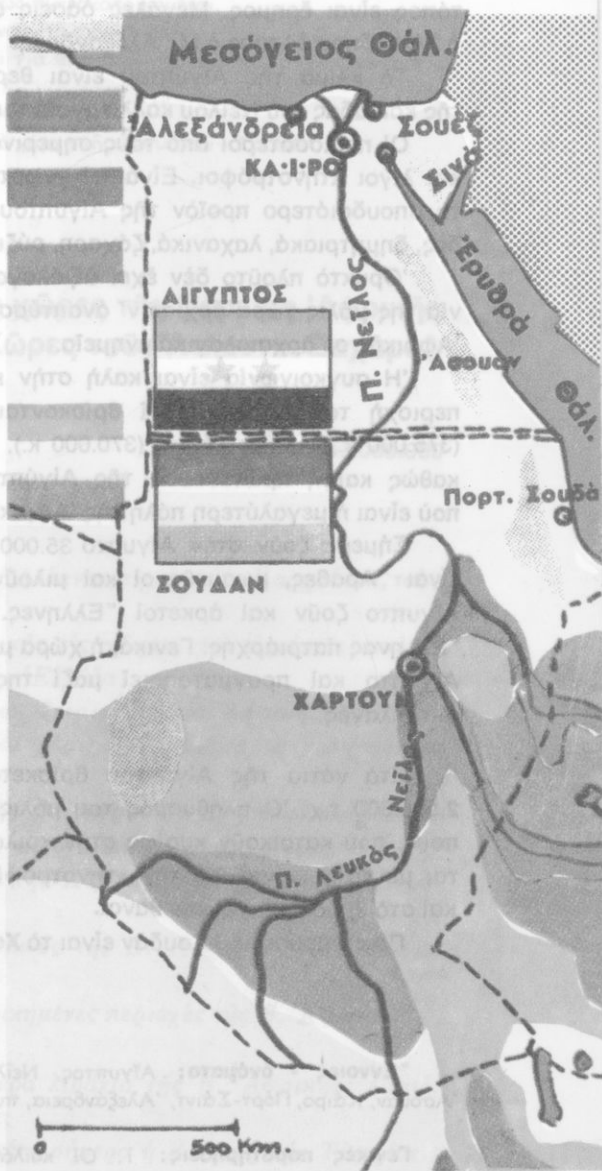
Γέφυρα στὸν Νεῖλο

ή Ἀφρική τὴν Ἀσία, ἡ Μεσόγειος τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Ἦταν ἐπόμενο ἡ χώρα αὐτὴ νὰ γίνῃ στόχος πολλῶν κατακτητῶν. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Ἀραβες, οἱ Τοῦρκοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἄγγλοι καὶ ἄλλοι ἰσχυροὶ λαοὶ ἤθελαν νὰ τὴν ἔχουν στὴν κατοχὴ τους. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος στάθηκε μὲ θαυμασμό μπροστὰ στὶς κολοσσιαῖες **πυραμίδες**, τοὺς μεγαλόπρεπους αὐτοὺς τάφους τῶν **φαραώ**. Ἔργο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἶναι ἡ **Ἀλεξάνδρεια**, ἡ μεγάλη αὐτὴ αἰγυπτιακὴ πόλη, πού διαλαλεῖ στοὺς αἰῶνες τὴ δόξα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἀραβες συχνὰ πολέμησαν μὲ τοὺς γείτονές τους Ἰσραηλίτες γύρω ἀπὸ τὴ διώρυγα τοῦ Σουεζ.

Ἡ **διώρυγα τοῦ Σουεζ** ἀνοίχτηκε τὸ ἔτος 1869. Ἔχει μῆκος 163 χιλιόμετρα καὶ διευκολύνει πολὺ τὴ ναυσιπλοΐα.

Ἡ σημερινὴ Αἴγυπτος ἔχει ἔκταση 1.001.000 τ.χ., ἀλλὰ μόνο 40.000 ἀπὸ αὐτὰ εἶναι γόνιμη γῆ καὶ κατοικοῦνται. Ὅλος ὁ ὑπόλοιπος

Χάρτης Αἰγύπτου καὶ Σουδάν

τόπος είναι έρημος. Μεγάλες όασις σ' αυτήν είναι ή **Φαγιούμ** και ή **Σίβα**, όπου έφτασε ό Μ. Άλέξανδρος.

Τό κλίμα τής Αιγύπτου είναι θερμό και τά εύφορα χωράφια τής κοιλάδας του Νείλου καλλιεργούνται πολλές φορές τό χρόνο.

Οί περισσότεροι άπό τούς σημερινούς Αιγύπτιους είναι γεωργοί και λίγοι κτηνοτρόφοι. Είναι οί γνωστοί **φελάχοι**. Τό θαμβάκι είναι τό σπουδαιότερο προϊόν τής Αιγύπτου. Παράγονται επίσης χουρμάδες, δημητριακά, λαχανικά, ζάχαρη, ρύζι κλπ.

Όρυκτό πλούτο δέν έχει αξιόλογον ή Αίγυπτος και ή βιομηχανία της μόλις τώρα άρχισε ν' αναπτύσσεται. Είναι ή πρώτη χώρα τής Άφρικής σέ άρχαιολογικά μνημεία.

Η συγκοινωνία είναι καλή στήν κοιλάδα του Νείλου και στήν περιοχή του **Σουέζ**. Έκεϊ βρίσκονται τά μεγάλα λιμάνια: **Σουέζ** (375.000 κ.), **Πόρτ-Σάιντ** (370.000 κ.), **Άλεξάνδρεια** (2.400.000 κ.), καθώς και ή πρωτεύουσα τής Αιγύπτου, τό **Κάιρο** (5.400.000 κ.), πού είναι ή μεγαλύτερη πόλη τής Άφρικής.

Σήμερα ζούν στήν Αίγυπτο 35.000.000 άνθρωποι. Όλοι σχεδόν είναι Άραβες, μωαμεθανοί και μιλούν τήν άραβική γλώσσα. Στήν Αίγυπτο ζούν και άρκετοί Έλληνες. Στήν Άλεξάνδρεια ύπάρχει Έλληνας πατριάρχης. Γενικά, ή χώρα μας έχει φιλικές σχέσεις με τήν Αίγυπτο και πραγματοποιεί μαζί της έμπορικές και μορφωτικές άνταλλαγές.

Στά νότια τής Αιγύπτου βρίσκεται τό **Σουδάν**. Έχει έκταση 2.505.000 τ.χ. Ό πληθυσμός του μόλις φτάνει τά 17.000.000 άνθρώπους, πού κατοικούν κυρίως στήν κοιλάδα του Νείλου και άσχολούνται με τή γεωργία και τήν κτηνοτροφία. Όλοι σχεδόν είναι νέγροι και στό θρήσκευμα μωαμεθανοί.

Πρωτεύουσα του Σουδάν είναι τό **Χαρτούμ** (280.000 κ.).

Έννοιες - όνόματα: Αίγυπτος, Νείλος, Σουέζ, ναυσιπλοΐα, φελάχοι, Άσουάν, Κάιρο, Πόρτ-Σάιντ, Άλεξάνδρεια, πυραμίδες, Σουδάν, Χαρτούμ.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί κοιλάδες τών ποταμών είναι συνήθως εύφοροι τόποι.

2. Οί εύφοροι τόποι είναι συνήθως πυκνοκατοικημένοι.
3. Οί πλωτοί ποταμοί διευκολύνουν τή συγκοινωνία.
4. Οί κατακτητές ένδιαφέρονται για πλούσιους τόπους και συγκοινωνιακούς κόμβους.

Έργασίες: Νά ίχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Αἰγύπτου - Σουδάν.

β) Οί άλλες χῶρες τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς (Λιβύη. Χῶρες τοῦ ἜΑτλαντα. Σαχάρα)

Έκταση 4.748.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 37.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Τί γνωρίζετε για τὸν μυθικό ἜΑτλαντα, τὴν ἀρχαία Καρχηδόνα, τοὺς κουρσάρους κλπ.;
2. Δειξτε στὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς τίς χῶρες, για τίς ὁποῖες μιλοῦμε. Βρίσκονται μακριά ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα;
3. Σὲ ποιὲς φνοικὲς περιοχὲς χωρίζεται ἡ Βόρεια Ἀφρικὴ;
4. Παρατηρήστε τὸν γεωφνοικό χάρτη. Τί μάθατε σὲ προηγούμενα κεφάλαια για τὴ Β. Ἀφρικὴ;
5. Τί κλίμα ἔχει κάθε ζώνη τῆς Β. Ἀφρικῆς; Τί γνωρίζετε για τὸν φνοικό και ζωικό κόσμο τῆς μεσογειακῆς ζώνης; Συγκρίνετε τὴν περιοχή αὐτὴ μὲ τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου και τῆς Νότιας Ἑλλάδας. Σὲ τί μοιάζουν;
6. Τί γνωρίζετε για τοὺς κατοίκους τῆς Β. Ἀφρικῆς; Μοιάζουν μὲ τοὺς Αἰγύπτιους;
7. Ποιὲς εἶναι οἱ πιὸ πυκνοκατοικημένες περιοχὲς τῆς Β. Ἀφρικῆς; Γιατί;
8. Ποῦ βρίσκονται τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Β. Ἀφρικῆς; Γιατί;
9. Τί γνωρίζετε για τὴ Σαχάρα;
10. Σὲ ποιὰ κράτη εἶναι χωρισμένη σῆμερα ἡ Β. Ἀφρικὴ; Τί σχέσεις ἔχει μ' αὐτὰ ἡ Ἑλλάδα;

Χωριό τής Λιβύης

Τοπίο τής Τυνησίας

Χωριό του Μαρόκου

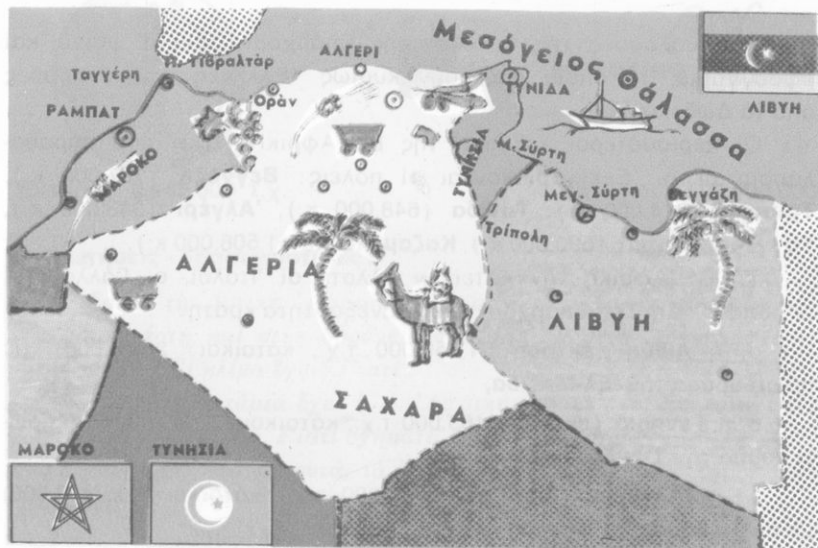
Τὸ γνωστὸ μας τοπίο τῆς ξηρῆς Αἰγύπτου συνεχίζεται δυτικά, σχεδὸν ὁμοιόμορφα, ὡς τις ἀκτὲς τοῦ Ἄτλαντικοῦ. Στὴ μεγάλη αὐτὴ περιοχὴ διακρίνομε: α) τὴν παραλιακὴ ζώνη τῆς Μεσογείου, β) τὴν ὄροσειρὰ τοῦ Ἄτλαντα καὶ γ) τὴ Σαχάρα.

Ἡ παραλιακὴ ζώνη μᾶς εἶναι ἀρκετὰ γνωστὴ. Στὴ σημερινὴ περιοχὴ τῆς **Τύνιδας** ἦταν χτισμένη ἡ ἀρχαία **Καρχηδόνα**. Ὅταν ἡ πατρίδα μας ἦταν σκλαθωμένη στοὺς Τούρκους, ἐκεῖ εἶχαν τὰ ὄρμητήριά τους οἱ φοβεροὶ **θερβερίνοι κουρσάροι**.

Στὴ βορειοδυτικὴ γωνία τῆς Ἀφρικῆς ὑψώνεται ἡ ὄροσειρὰ τοῦ **Ἄτλαντα**, μὲ πολλὰ διακλαδώσεις. Ἀνάμεσά τους σχηματίζονται μεγάλα ὄροπέδια κι εὐφορες κοιλάδες.

Τὸ κλίμα σ' ὅλοκληρὴ τὴν παραλιακὴ ζώνη εἶναι μεσογειακὸ καὶ στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἄτλαντικοῦ ὠκεάνιο. Ποτάμια ἀξιόλογα δὲν ὑπάρχουν. Οἱ λίμνες τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἀλμυρὲς καὶ τὸ καλοκαίρι σχεδὸν ξεραινόνται. Ὅσο προχωροῦμε ἀπὸ τὶς ἀκτὲς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ, τὸ κλίμα γίνεται θερμότερο.

Στὶς ἀκτὲς εὐδοκιμοῦν τὰ γνωστὰ μεσογειακὰ φυτὰ: δημητριακὰ, ἀμπέλια, ἐλιές, ἐσπεριδοειδῆ, ὄπωροφόρα δέντρα κλπ. Ὁ φοίνι-

Πολιτικός - παραγωγικός χάρτης Βόρειας 'Αφρικής

κας είναι τὸ πιὸ συνηθισμένο φυτὸ στὶς νοτιότερες περιοχές. Ἐκεῖ υπάρχουν μεγάλες στεπώδεις ἐκτάσεις.

Νοτιότερα ἀπλώνεται ἡ **Σαχάρα**. Εἶναι μιὰ ἀπέραντη ἐκταση σκεπασμένη μὲ ἄμμο καὶ χαλίκια. Σὲ πολλὲς περιοχές τῆς ὑψώνονται κατάξερα πετροβούνια. Μόνο ὅπου υπάρχουν πηγές σχηματίζονται εὐφορες ὀάσεις. Ὁ **σιμούν**, ἕνας δυνατὸς ἄνεμος, ποὺ φυσάει στὴν ἔρημο, σηκώνει σύννεφα ἀπὸ σκόνη, σκεπάζει μὲ τὴν ἄμμο καρβάνια, χωριὰ καὶ ὀάσεις ὀλόκληρες! Ἡ θερμοκρασία στὴ Σαχάρα φτάνει ὡς 50° Κ. στὴ σκιά καὶ συχνὰ πιὸ πάνω! Ἀντίθετα, τὸ βράδυ κάνει πολὺ κρύο.

Στὴ Βόρεια Ἀφρική ζοῦν σήμερα 37.000.000 ἄνθρωποι. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἰθαγενεῖς θερβερίνοι κι ἄλλοι Ἄραβες. Πιστεύουν στὸ μαμεθανισμό καὶ ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴ νομαδικὴ κτηνοτροφία.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ πολλὲς περιοχές τῆς Σαχάρας ἐξάγονται ἄρκετὰ ὀρυκτὰ καὶ γίνονται προσπάθειες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Προσπαθοῦν ἐπίσης μὲ ἀρτεσιανὰ πηγάδια νὰ ποτίσουν ἄγονες ἐκτάσεις καὶ νὰ τίς κάμουν χωράφια. Σὲ πολλὰ μέρη κάτω ἀπὸ τὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας ἀντλοῦν ἀφθονο πετρέλαιο.

Στις θάλασσες της Β. Αφρικής υπάρχουν αρκετά ψάρια και σφουγγάρια, τα οποία μαζεύουν κυρίως "Έλληνες σφουγγαράδες από τὰ Δωδεκάνησα.

Οί περισσότεροι κάτοικοι τῆς Β. Αφρικής ζουν στὰ παραθαλάσσια μέρη. Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ πόλεις: **Βεγγάζη** (137.000 κ.), **Τρίπολη** (214.000 κ.), **Τύνιδα** (648.000 κ.), **Ἀλγέρι** (943.000 κ.), **Ταγγέρη, Ραμπάτ** (530.000 κ.), **Καζαμπλάνκα** (1.506.000 κ.).

Τῆ Β. Αφρική τὴν κατείχαν ἄλλοτε οἱ Ἴταλοί, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἰσπανοί. Σήμερα υπάρχουν ἐκεῖ 4 ἀνεξάρτητα κράτη:

α. ἡ **Λιβύη** (ἐκταση: 1.759.000 τ.χ., κάτοικοι: 2.500.000) μὲ πρωτεύουσα τὴν **Ἐλ-Μπέιδα**,

β. ἡ **Τυνησία** (ἐκταση: 163.000 τ.χ., κάτοικοι: 5.540.000) μὲ πρωτεύουσα τὴν **Τύνιδα**,

γ. ἡ **Ἀλγερία** (ἐκταση: 2.381.000 τ.χ., κάτοικοι: 15.400.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ἀλγέρι**,

δ. τὸ **Μαρόκο** (ἐκταση: 446.000 τ.χ., κάτοικοι: 16.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ραμπάτ**.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Χώρες τοῦ Ἀτλάντα, Λιβύη, Τρίπολη, Βεγγάζη, Τυνησία, Τύνιδα, Ἀλγερία, Ἀλγέρι, Μαρόκο, Ραμπάτ, Καζαμπλάνκα, Ταγγέρη, Βερβερίνοι, κουρσάροι.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὅλη σχεδὸν ἡ Β. Αφρική ἔχει, κατὰ ζώνες, τὸ ἴδιο κλίμα καὶ τὸν ἴδιο φυσικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο.

2. Οἱ κάτοικοι τῆς ἔχουν κοινὴ καταγωγὴ, γλῶσσα, θρησκεία, πολιτισμὸ.

3. Μεγάλες παραθαλάσσιες πόλεις σχηματίζονται συνήθως ἐκεῖ ὅπου υπάρχουν φυσικὰ λιμάνια καὶ πλούσια ἐνδοχώρα.

4. Γιὰ νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νὰ ὑπάρχη μεγάλη ἐνδοχώρα καὶ νὰ δέχεται πολλὲς βροχές.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφῆσετε τὸ χάρτη τῆς Β. Αφρικής.

Γιατὶ στὴ Σαχάρα ἡ βροχὴ εἶναι σπάνιο φαινόμενο καὶ γιατί τὴν ἡμέρα ἐπικρατεῖ ἀφόρητη ζέστη καὶ τὴ νύχτα δριμύτατο ψύχος;

Έκταση: 6.142.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 102.000.000

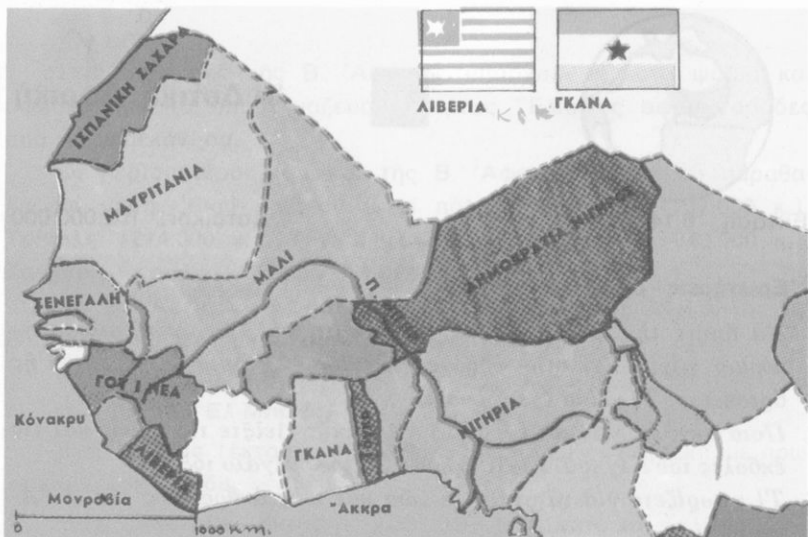
Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Να βρῆτε τῆ Δυτικῆ 'Αφρικῆ σὸ χάριτῆ τῆς 'Αφρικῆς, σὸν παγκόσμιο χάριτῆ καὶ σὴν ὑδρόγειο σφαίρα. Σὲ ποιά ζώνῃ τῆς Γῆς βρίσκειται; Τί κλίμα ἔχει; Γιατί;
2. Ποιά μεγάλα ποτάμια ἔχει ἡ Δ. 'Αφρικῆ; Δείξτε τὶς πηγὲς καὶ τὶς ἐκβολὲς τοῦ Νίγηρα. Γιατί σχηματίζει τόσο μεγάλο τόξο;
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὰ φυτά, τὰ ζῶα καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Δ. 'Αφρικῆς;
4. Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς περιοχῆς αὐτῆς;
5. Ποιά κράτη περιλαμβάνει σήμερᾶ ἡ Δυτ. 'Αφρικῆ; Μὲ ποιά ἀπὸ αὐτὰ ἔχει φιλικὲς σχέσεις ἡ 'Ελλάδα;
6. Σὲ ποιὸν λόγον δφεύεται ἡ καθυστέρηση τῶν κατοίκων τῆς Δ. 'Αφρικῆς σὸν πολιτισμὸ;

Ἡ Δυτικῆ 'Αφρικῆ ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὡς τῆ λίμνη Τσάντ σὴν Κεντρικῆ 'Αφρικῆ κι ὡς τὸν κόλπο τῆς Γουινέας. Περιλαμβάνει τῆ νότια ζώνῃ τῆς Σαχάρας, ποὺ φτάνει σχεδὸν ὡς τὴν κορυφῆ τοῦ τόξου τοῦ Νίγηρα καὶ νοτιότερα τὶς ζῶνες τῆς στέπας (σαέλ), τῆς σαβάνας καὶ τοῦ τροπικοῦ δάσους.

Ὀλόκληρῃ ἡ Δ. 'Αφρικῆ εἶναι ἓνα μεγάλο ὄροπέδιο. Τῆ διασχίζουν οἱ ποταμοὶ Νίγηρ καὶ Σενεγάλης καὶ καταλήγει ἀνατολικά σὸ **βαθύπεδο Τσάντ** καὶ σὸ ὄρος **Καμερούν**.

Στῆ σαβάνα τῆς Δ. 'Αφρικῆς ἡ θλάστηση εἶναι πλοῦσια. Ἀναρίθμητα κοπάδια ἀπὸ φυτοφάγα ζῶα βρίσκουν ἐκεῖ τὴν τροφῆ τους καὶ δίνουν τροφῆ στὰ ἀγρια σαρκοφάγα τῆς περιοχῆς, λιοντάρια, τίγρεις, πάνθηρες κλπ. Μεγάλες ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται μὲ καλαμπόκι, φιστίκια, θαμβάκι, ρύζι. Ἡ ζώνῃ τοῦ τροπικοῦ δάσους δίνει ἄφθονη πολῦτιμη ξυλεία, καουτσούκ καὶ πολλὰ ἄλλα τροπικά προϊόντα.

Πολιτικός χάρτης Δυτικής 'Αφρικής.

Οι κάτοικοι της Δ. 'Αφρικής (102.000.000 περίπου άνθρωποι) είναι νέγροι, μαύροι με σγουρά μαλλιά, δυνατοί και δραστήριοι άνθρωποι, και αγαπούν τη μουσική και το χορό. Πολλοί ζουν ακόμα σε πρωτόγονη κατάσταση μέσα στη ζούγκλα. Πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές είναι οι κοιλάδες του Νίγηρα και του Σενεγάλη. 'Από τα μέρη αυτά χιλιάδες νέγροι μεταφέρθηκαν από τους λευκούς στην 'Αμερική και χρησιμοποιήθηκαν σαν δούλοι για την καλλιέργεια της γης.

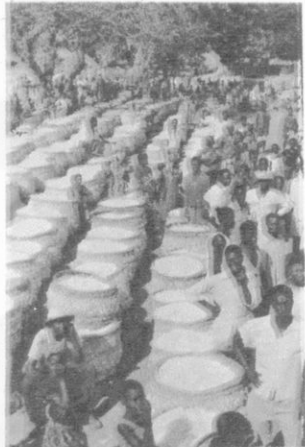
Οι περισσότεροι νέγροι της Δ. 'Αφρικής είναι ειδωλολάτρες. 'Υπάρχουν επίσης αρκετοί μωαμεθανοί και χριστιανοί. Μιλούν πολλές τοπικές διαλέκτους, επίσημη όμως γλώσσα έχουν την αγγλική ή τη γαλλική. "Ολοι σχεδόν ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. 'Η βιομηχανία είναι μάλλον ανύπαρκτη και οι πρώτες ύλες που παράγονται έξαγονται σε άλλες χώρες, από τις οποίες εισάγονται βιομηχανικά προϊόντα.

Μεγαλύτερες πόλεις της περιοχής είναι το **Λάγγος** (1.600.000 κ.), ή **Άκκρα**, ή **Μονροβία** (100.000 κ.) το **Φριτάου** (190.000 κ.), ή **Κόνακρου** (250.000 κ.), το **Ντακάρ** (640.000 κ.).

'Η Δ. 'Αφρική είναι χωρισμένη σε πολλά κράτη. Αυτά είναι: 1) ή **Νιγηρία**, με πρωτεύουσα το **Λάγγος**, 2) ή **Δημοκρατία του Νίγηρα**, 3) ή **Δαχομέη**, 4) το **Τόγκο**, 5) το **Άνω Βόλτα**, 6) ή **Γκάνα**, με πρω-

Λαϊκή αγορά στη Νιγηρία

Άγορά βαμβακιού στην Τσάντ

τεύουσα την **Άκκρα**, 7) ή **Άκτὴ τοῦ Ἐλεφαντόδοντος**, 8) ἢ **Λιθερία**,
μὲ πρωτεύουσα τὴ **Μονροβία**, 9) ἢ **Σιέρα Λεόνε**, μὲ πρωτεύουσα τὸ
Φριτάουν, 10) ἢ **Γουινέα**, μὲ πρωτεύουσα τὴν **Κόνακρου**, 11) τὸ **Μάλι**,
12) ἢ **Σενεγάλη**, μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ντακάρ**, 13) ἢ **Γαμβία**, 14) ἢ **Μαυ-**
ριτανία, 15) ἢ **Ἰσπανικὴ Σαχάρα**, 16) ἢ **Γουινέα Μπισόσ**.

(Στοιχεῖα γιὰ τὴν ἔκταση, τὸν πληθυσμὸ, τὶς πρωτεύουσες τῶν κρατῶν
αὐτῶν, θὰ βρῆτε στὸν πίνακα, ποῦ εἶναι στὴ σελ. 144).

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει φιλικὲς σχέσεις μὲ πολλὰ κράτη τῆς Δυτ. Ἀφρικῆς.

Ὄνόματα: Νὰ μάθετε τὰ κυριότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ἄνθρωποι, ποῦ ζοῦν σὲ ἀπομονωμένες περιο-
χές, δύσκολα ἐκπολιτίζονται.

2. Γιὰ νὰ προοδεύσῃ μιὰ περιοχὴ ποῦ διαθέτει πρώτες ὕλες, πρέπει νὰ ἀνα-
πτύξῃ βιομηχανία.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφῆσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Δ. Ἀφρικῆς.

Μεταφορὰ φιστικιῶν

Τοπίο Δυτικῆς Ἀφρικῆς

"Εκταση: 6.613.000 τ.χ.

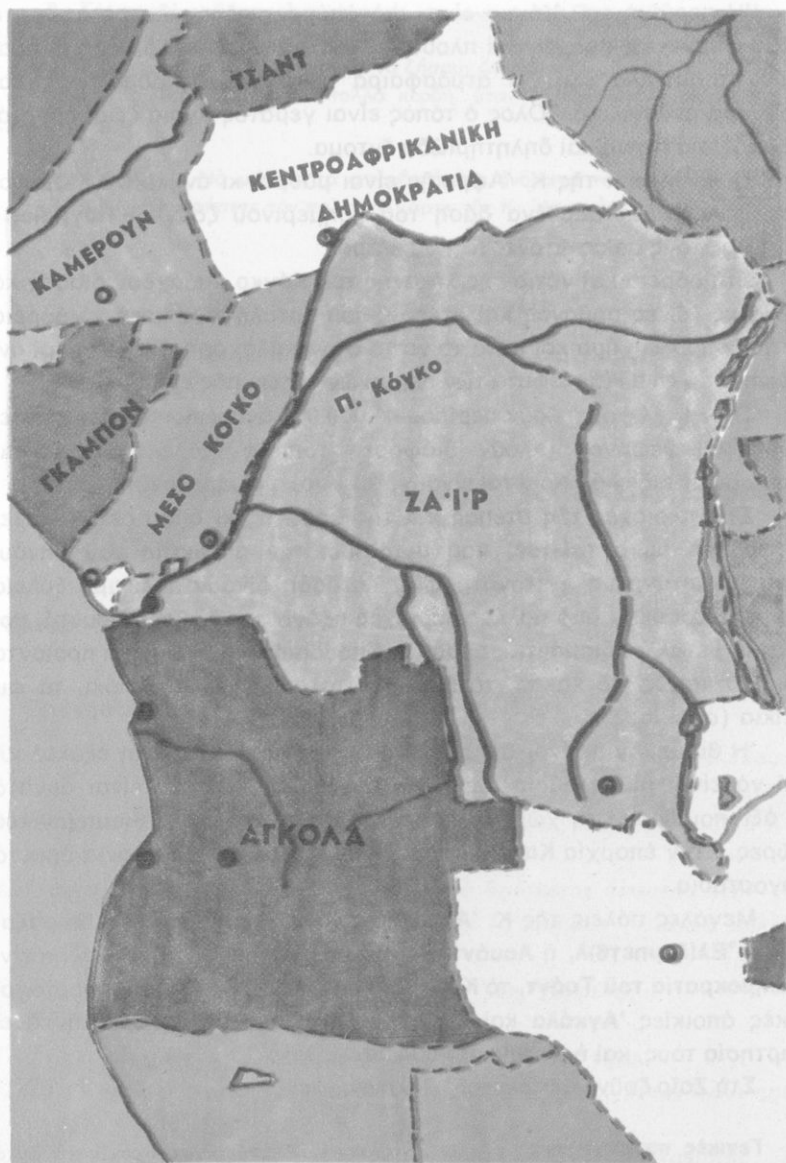
Κάτοικοι: 41.000.000

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε την Κεντρική 'Αφρική στο χάρτη της 'Αφρικής, στον παγκόσμιο χάρτη και στην υδρογείου σφαίρα. Δείξτε επίσης τον 'Ισημερινό. *
2. Ποιό μεγάλο ποτάμι έχει ή Κεντρική 'Αφρική;
3. Πώς είναι το έδαφος της Κ. 'Αφρικής; Δείξτε στο χάρτη τις μεγάλες λίμνες και όρσοσειρές, που βρίσκονται στην ανατολική περιοχή της.
4. Τί κλίμα έχει ή Κ. 'Αφρική; Γιατί; Τί γνωρίζετε για τον φυσικό και ζωικό κόσμο της;
5. 'Ο Κόγκο είναι ο δεύτερος ποταμός της Γης σε ποσότητα νερού. Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε για τους κατοίκους της Κ. 'Αφρικής; Μοιάζουν μ' εκείνους της Δυτικής 'Αφρικής;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της Κ. 'Αφρικής;
8. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στην Κ. 'Αφρική; 'Η 'Ελλάδα έχει σχέσεις μ' αυτά;

Η Κεντρική 'Αφρική απλώνεται από τις άκτες του κόλπου της Γουινέας ως τις λίμνες της Ανατολικής 'Αφρικής κι από το λεκανοπέδιο του Τσάντ ως τον ποταμό Ζαμβέζη και τα όροπέδια της 'Αγκόλα. Μεγαλύτερο τμήμα της είναι το λεκανοπέδιο του ποταμού Κόγκο.

'Ο Κόγκο είναι το δεύτερο ποτάμι της 'Αφρικής σε μήκος. Σε ποσότητα νερού είναι το δεύτερο της Γης (μετά τον 'Αμαζόνιο της Νότιας 'Αμερικής). Έχει πολλούς παραποτάμους και σχηματίζει πολλούς μεγαλόπρεπους καταρράκτες. Στις έκβολές του έχει πλάτος 17 χιλιομέτρα!

Πολιτικός χάρτης Κεντρικής 'Αφρικής

Ἡ περιοχή τοῦ Κόγκο εἶναι μιὰ ἀπέραντη ζούγκλα μὲ ἀφόρητη ζέστη, συνεχεῖς βροχὲς καὶ πλούσια βλάστηση. Σὲ πολλὰ μέρη σχηματίζονται μεγάλα ἔλη. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι γεμάτη ὑδρατμούς καὶ τὸ κλίμα ἀνθυγιεινὸ. Ὅλος ὁ τόπος εἶναι γεμάτος ἀγρία ζῶα, ἐρπετά, παραδείσια πτηνὰ καὶ δηλητηριώδη ἕντομα.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς Κ. Ἀφρικῆς εἶναι μαῦροι κι ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές. Στὰ παρθένα δάση τοῦ Ἰσημερινοῦ ζοῦν οἱ **Πυγμαῖοι**. Τὸ ὕψος τους μόλις φτάνει τὸ 1,50 μέτρο.

Στὰ βόρεια καὶ νότια τῆς λεκάνης τοῦ Κόγκο ὑπάρχουν διαδοχικὰ μεγάλες ζώνες σαβάνας καὶ στέπας, ποὺ καταλήγουν κατὰ τὰ βόρεια στὴν ἔρημο Σαχάρα καὶ κατὰ τὰ νότια στὴν Καλαχάρη. Τὸ κλίμα, οἱ ἄνθρωποι, τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ τῶν περιοχῶν αὐτῶν μᾶς εἶναι γνωστά.

Στὴν Κ. Ἀφρικὴ ζοῦν περίπου 41.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι εἶναι γεωργοί, μιλοῦν διάφορες τοπικὲς διαλέκτους καὶ πιστεύουν σὲ εἰδῶλα. Ἀρκετοὶ εἶναι χριστιανοὶ ἢ μαωμεθανοὶ.

Στὶς περιοχὲς τῆς στέπας καὶ τῆς σαβάνας κι ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ φοβερὴ μύγα **τσέ-τσέ**, ποὺ μεταδίδει τὴν ἀρρώστια τοῦ ὕπνου, εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία. Τὰ δάση δίνουν πολύτιμη ξυλεία καὶ καουτσούκ κι ἀπὸ πολλὲς περιοχὲς ἐξάγονται ἀφθονα ὀρυκτά, πολύτιμα μέταλλα, διαμάντια, οὐράνιο. Σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ὁ καφῆς, τὸ κακάο, τὸ βαμβάκι, τὸ ρύζι, τὸ καλαμπόκι, τὰ φιστίκια (ἀραχίδες).

Ἡ βιομηχανία εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτη. Ἡ Κ. Ἀφρικὴ ἐξακολούθει νὰ εἶναι μιὰ πλούσια πηγὴ πρώτων ὑλῶν, ποὺ δὲν εἶναι δυνατό ν' ἀξιοποιηθοῦν στὴ χώρα αὐτὴ κι ἐξάγονται σὲ ἄλλες βιομηχανικὲς χώρες. Στὴν ἐπαρχία **Κατάγκα** ἰδρύθηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια ἀρκετὰ ἐργοστάσια.

Μεγάλες πόλεις τῆς Κ. Ἀφρικῆς εἶναι ἡ **Λεοπόλντβιλ**, ἡ **Μπραζαβίλ**, ἡ **Ἐλιζαμπετβιλ**, ἡ **Λουάντα**, ἡ **Ντουάλα**. Κράτη τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ **Δημοκρατία τοῦ Τσάντ**, τὸ **Καμερούν**, ἡ **Γκαμπόν**, ἡ **Ζαῖρ**, οἱ πορτογαλικὲς ἀποικίες **Ἀγκόλα** καὶ **Καμπίντα**, ποὺ ἀποκτοῦν τώρα τὴν ἀνεξαρτησίαν τους, καὶ ἡ **Ἰσπανικὴ Γουινέα**.

Στὴ Ζαῖρ ζοῦν καὶ ἀρκετοὶ Ἕλληνες.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Μὲ τὴ ζέστη καὶ τὶς πολλὲς βροχὲς τὰ φυτὰ ἀναπτύσσονται πολὺ γρήγορα.

2. Τα παρθένα δάση είναι φυσικά καταφύγια για άγρια ζώα, πτηνά και έρπετά.

3. Στη ζούγκλα δέν είναι εύκολο να ζήσουν άνθρωποι.

4. Οι πρώτες ύλες δίνουν πολλά κέρδη, όταν αξιοποιούνται με τη βιομηχανία.

Έργασίες: 1. Να μάθετε τα σπουδαιότερα όνόματα του κεφαλαίου αυτού.

2. Να ίχνογραφήσετε τον πολιτικό χάρτη της Κ. 'Αφρικής.

43

Ναι
'Η 'Ανατολική 'Αφρική

Έκταση: 6.338.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 76.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δείξτε την 'Ανατολική 'Αφρική στο χάρτη. Παρατηρήστε το έδαφός της.
2. Ποιά μεγάλα θοννά έχει ή 'Αν. 'Αφρική; Τί γνωρίζετε για το Κιλιμάντζαρο;
3. Παρατηρήστε τη μεγάλη χαράδρα, πού βρίσκεται ανάμεσα στην 'Ανατολική και στην Κεντρική 'Αφρική. 'Υπάρχουν σ' αυτή πολλές μεγάλες λίμνες. Γιατί;
4. Ποιά ποτάμια έχουν τις πηγές τους στην 'Αν. 'Αφρική;
5. Τί κλίμα έχει ή 'Αν. 'Αφρική; Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε για τα φυτά, τα ζώα, τους κατοίκους της;
7. Τί γνωρίζετε για την Αιθιοπία και τους Αιθίοπες; Ποιά άλλα κράτη έχει ή 'Αν. 'Αφρική;
8. Ποιό μεγάλο νησί βρίσκεται στα νοτιοανατολικά της 'Αφρικής; Τί γνωρίζετε γι' αυτό;

Η **Ανατολική Αφρική** είναι μεγάλη περιοχή με ψηλά βουνά, πολλές λίμνες και μεγάλες αντιθέσεις στο έδαφος και στο κλίμα. Μιά τεράστια χαράδρα τη χωρίζει από την Κεντρική Αφρική. Εκεί σχηματίζονται οι λίμνες **Βικτωρία, Ταγκανίκα, Νυάσα** κ.ά.

Στο κέντρο της Άν. Αφρικής ύψώνεται το **Κιλιμάντζαρο** (5.995 μ.). Είναι το ψηλότερο όρος της Αφρικής, με ένεργα ήφαιστεια κι αιώνια χιόνια. Βορειότερα υπάρχουν τα **Όρη Κένυα** και τα **Όρη της Αιθιοπίας**, με πολλά ήφαιστεια, μεγάλα όροπέδια κι εύφορες κοιλάδες.

Στα ανατολικά της Αφρικής σχηματίζεται ή μεγάλη τριγωνική χερσόνησος **Σομαλία**, που καταλήγει στο άκρωτήριο **Γκουαρνταφούι**. Βορειότερα ο **κόλπος του Άντεν** κι ή **Έρυθρά Θάλασσα** χωρίζουν την Αφρική από τη γειτονική της Αραβία.

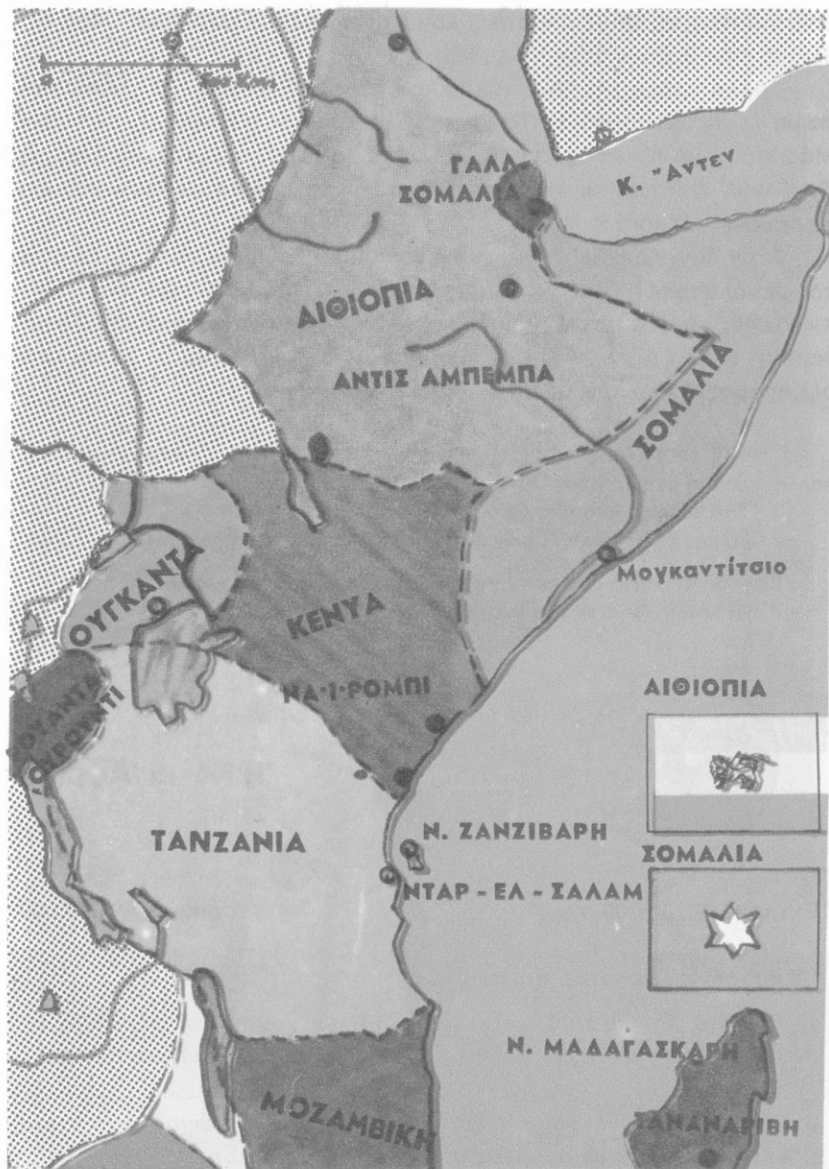
Η παραλία της **Έρυθραίας** είναι μιá από τις θερμότερες περιοχές της Γης. Εκεί ή συνθησιμένη θερμοκρασία είναι 50° Κ στη σκιά! Στην ύπόλοιπη Άν. Αφρική υπάρχει μεγάλη ποικιλία κλίματος. Σε πολλά μέρη πέφτουν πολλές βροχές. Τα νερά τους τροφοδοτούν τις μεγάλες λίμνες και τα ποτάμια, που έχουν εκεί τις πηγές τους: τόν **Νεϊλο**, τόν **Κόγκκο**, τόν **Ζαμβέζη** με τούς θεαματικούς **καταρράκτες της Βικτωρίας** (που έχουν ύψος 140 μέτρα!).

Στις περισσότερες περιοχές της Άν. Αφρικής ή θλάστηση είναι πλούσια, υπάρχουν όμως και πολλές στέπες και σαβάνες. Στα όροπέδια και στις κοιλάδες καλλιεργούνται βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, όσπρια, καφές κι άλλα τροπικά φυτά. Στα βοσκοτόπια τρέφονται πολλά πρόβατα, βόδια, καμήλες. Υπάρχουν επίσης πολλά άγρια ζώα: λιοντάρια, πάνθηρες, έλέφαντες, ίπποπόταμοι, κροκόδειλοι, αντίλοπες κ.ά. Από πολλές περιοχές εξαγονται άφθονα όρυκτά.

Οί κάτοικοι της Άν. Αφρικής (76.000.000 περίπου άνθρωποι) είναι **Αιθίοπες** και **νέγροι**. Άρκετοί είναι Άσιάτες άποικοι κι άνήκουν στην κίτρινη φυλή. Κύρια άπασχόλησή τους είναι ή γεωργία και ή κτηνοτροφία.

Οί Αιθίοπες είναι χριστιανοί. Υπάρχουν όμως και άρκετοί μαωμεθανοί και είδωολάτρες.

Η **Αιθιοπία** (έκταση: 1.222.000 τ.χ., κάτοικοι: 26.000.000) έχει πρωτεύουσα την **Αντίς Άμπέμπα** (600.000 κ.). Άρκετοί Έλληνες

Πολιτικός χάρτης 'Ανατολικής 'Αφρικής

έπιστήμονες κι επιχειρηματίες εργάζονται εκεί και πολλοί νέοι Αιθίοπες σπουδάζουν στην Ελλάδα.

Άλλα κράτη της Άν. Άφρικής είναι: η **Σομαλία**, η **Γαλλική Σομαλία**, è πρωτεύουσα τὸ **Τσιμπουτι** (62.000 κ.), η **Κένυα** (χώρα τῶν Μάο-Μάο) με πρωτεύουσα τὴ **Ναϊρόμπι** (535.000 κ.), η **Ούγκάντα**, η **Τανζανία**, η **Ρουάντα**, τὸ **Μπουρούντι**, η **Μοζαμβίκη** με πρωτεύουσα τὸ **Λορέντζο Μαρκές**.

Στὴν Άν. Άφρική υπάρχουν και αρκετά νησιά. Ἐκεῖ βρίσκεται τὸ μεγάλο νησί **Μαδαγασκάρη** (ἐκταση: 587.000 τ.χ., κάτοικοι: 7.400.000), ποὺ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερο κράτος με πρωτεύουσα τὴν **Ταναναρίβη** (400.000 κ.). Γνωστά νησιά είναι ἡ **Ζανζιβάρη**, οἱ **Σεϋχέλες**, οἱ **Κομόρες**, ἡ **Ρεϋνιὸν** καὶ τὰ **Μαυρίτιους**.

Γενικὲς παρατήρησεις: 1. Στὶς κλειστὲς χαράδρες συγκεντρώνονται πολλὰ νερά και σχηματίζουν λίμνες.

2. Στὰ εὐφορα ὁροπέδια ζοῦν συνήθως πολλοὶ ἄνθρωποι.

3. Ὅπου βρέχει πολύ, ἔχουν συνήθως τὶς πηγές τους πολλὰ ποτάμια.

Ἔργασίες: 1. Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

2. Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Ἄ. Ἄφρικής.

44

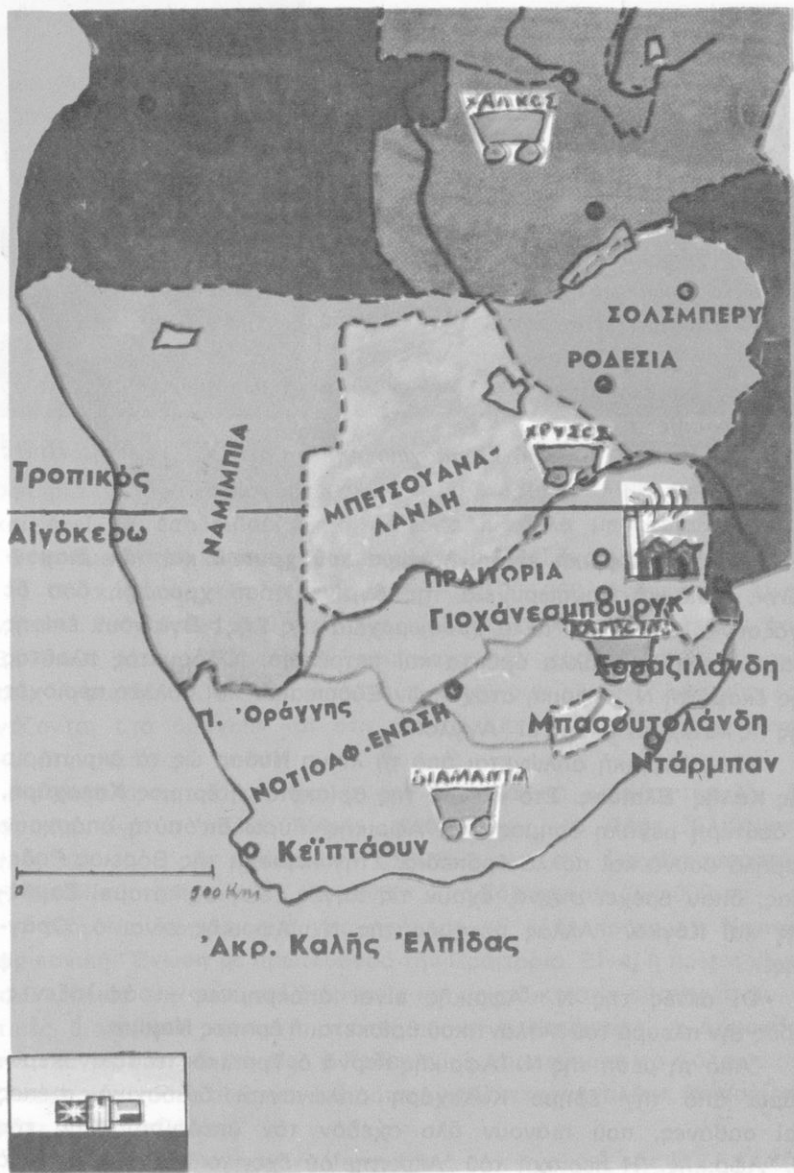
0 X /
Ἡ Νότια Ἄφρική

Ἐκταση: 2.701.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 40.000.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Γιατί ἡ Ν. Ἄφρική, λέγεται «χώρα τοῦ χρυσοῦ και τῶν διαμαντιῶν»; Τί γνωρίζετε για τὰ χρυσοωρυχεῖα και τὰ ἀδαμαντωρυχεῖα της;
2. Παρατηρήστε τὸ χάρτη τῆς Ἄφρικής, τὸν παγκόσμιο χάρτη και τὴν ὕδρόγειο σφαῖρα. Δεῖξτε τὴ Ν. Ἄφρική. Σὲ ποῖο ἀκρωτήριο καταλήγει;

Πολιτικός χάρτης Νότιας Αφρικής

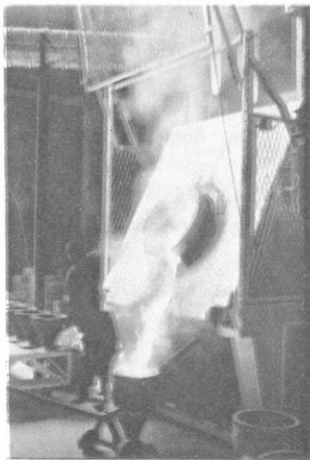
3. Πώς είναι το έδαφος της Ν. 'Αφρικής; Δειξίτε την έρημο Καλαχάρη, τα βουνά και τα όροπέδια, που βρίσκονται γύρω από αυτή.
4. Δειξίτε τον Τροπικό του Αιγόκερω. Τί κλίμα έχει ή Ν. 'Αφρική; Γιατί; Συγκρίνετέ την με άλλες γνωστές περιοχές της 'Αφρικής, που έχουν το ίδιο γεωγραφικό πλάτος και βρέχονται από θάλασσα.
5. "Όταν στήν 'Ελλάδα έχουμε χειμώνα, τί εποχή έχουν στή Ν. 'Αφρική; Γιατί;
6. Στή χώρα μας φροντίζομε τα διδακτήρια και τα σπίτια να έχουν νότιο προσανατολισμό. Κάνουν το ίδιο στή Ν. 'Αφρική; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε για τόν φυσικό πλούτο της Ν. 'Αφρικής;
8. Τί γνωρίζετε για τούς κατοίκους της;
9. Που βρίσκονται τα μεγάλα αστικά κι έμπορικά κέντρα της Ν. 'Αφρικής; Γιατί;
10. Ποιά ανεξάρτητα κράτη υπάρχουν σήμερα στή Ν. 'Αφρική; Ποιές άποικίες;

‘Η Νότια ‘Αφρική είναι «ή χώρα του χρυσού και των διαμαντιών». ‘Από τα χρυσορυχεία της βγαίνει τόσο χρυσάφι, όσο δε βγάζουν όλα μαζί τα άλλα χρυσορυχεία της Γης! Βγαίνουν επίσης διαμάντια, πολλά άλλα όρυκτά και πετρέλαιο. ‘Ο όρυκτός πλούτος της έκαμε τη Ν. ‘Αφρική στόχο των Εύρωπαίων και πολλές περιοχές της τις κατέχουν ακόμα οι "Αγγλοι.

‘Η Ν. ‘Αφρική απλώνεται από τη λίμνη **Νούσα** ως το άκρωτήριο της **Καλής ‘Ελπίδας**. Στο κέντρο της βρίσκεται ή έρημος **Καλαχάρη**, ή δεύτερη μεγάλη έρημος της ‘Αφρικής. Γύρω απ’ αυτή υπάρχουν χαμηλά βουνά και πολλά όροπέδια. Στην περιοχή της Βόρειας Ροδεσίας, όπου βρέχει συχνά, έχουν τις πηγές τους οι ποταμοί **Ζαμβέζης** και **Κόγκο**. "Άλλος ποταμός της Ν. ‘Αφρικής είναι ό **‘Οράγγης**.

Οι άκτες της Ν. ‘Αφρικής είναι απόκρημνες κι άφιλόξενες. Προς την πλευρά του ‘Ατλαντικού βρίσκεται ή έρημος **Ναμίμπ**.

‘Από τη μέση της Ν. ‘Αφρικής περνά ό Τροπικός του Αιγόκερω. Γύρω από την έρημο Καλαχάρη απλώνονται διαδοχικά στέπες και σαβάνες, που πιάνουν όλο σχεδόν τόν υπόλοιπο χώρο της Ν. ‘Αφρικής. ‘Η περιοχή του ‘Ακρωτηρίου έχει το ίδιο γεωγραφικό πλάτος με τη Νότια ‘Ελλάδα, εκείνη όμως βρίσκεται στο νότιο ήμι-

Έπεξεργασία χρυσού στη Ν. Αφρική

Άποψη του Γιοχάνεσμπουργκ

σφαίριο. Οί δυο περιοχές έχουν τὸ ἴδιο περίπου κλίμα. Εὐδοκιμοῦν καὶ ἐκεῖ τὰ ἐσπεριδοειδῆ, τ' ἀμπέλια κι ἄλλα μεσογειακὰ φυτὰ. Ὅταν ὅμως στὴ χώρα μας ἔχουμε καλοκαίρι, ἐκεῖ ἔχουν χειμῶνα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ν. Ἀφρικῆς (40.000.000 ἄνθρωποι) εἶναι νέγροι. Ζοῦν ὅμως ἐκεῖ καὶ ἄρκετοὶ Ἀσιάτες καὶ περισσότεροι ἀπὸ 3.000.000 λευκοὶ Εὐρωπαῖοι, πὺ κατοικοῦν κυρίως στὴν περιοχή τοῦ Ἀκρωτηρίου. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Ν. Ἀφρικῆς ἐργάζονται στὰ ὄρυχεῖα καὶ στὴ βιομηχανία. Ἄλλοι εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι.

Μεγάλα ἀστικά, ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Ν. Ἀφρικῆς εἶναι τὸ **Κέιπ Τάουν** (800.000 κ.), τὸ **Πόρτ Ἐλιζαμπεθ** (450.000 κ.), τὸ **Ντάρμπαν** (560.000 κ.), τὸ **Γιοχάνεσμπουργκ** (740.000 κ.), ἡ **Πραιτορία** (600.000 κ.), τὸ **Σόλσμπερυ** (320.000 κ.).

Στὴ Ν. Ἀφρικὴ ὑπάρχουν σήμερα τὰ ἐξῆς κράτη: ἡ **Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσὴ** μὲ πρωτεύουσα τὴν Πραιτορία. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου σὲ χρυσὸ καὶ διαμάντια καὶ μοναδικὴ στὶς αὐστηρὲς φυλετικὲς διακρίσεις (ἐπαρχία τῆς εἶναι καὶ ἡ **Ναμίμπια**), ἡ **Δημοκρατία τοῦ Μαλαβί**, ἡ **Ζαμπία**, ἡ **Ροδεσία** μὲ πρωτεύουσα τὸ Σόλσμπερυ. Ὑπάρχουν ἐπίσης οἱ βρετανικὲς ἀποικίες **Μπετσουαναλάντ**, **Μπασουτολάντ** καὶ **Σουαζιλάντ**.

Ἡ Ἑλλάδα διατηρεῖ καλὲς σχέσεις μὲ τὶς χώρες τῆς Ν. Ἀφρικῆς καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἐργάζονται σ' αὐτές.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Στο νότιο ημισφαίριο οι νότιοι άνεμοι είναι ψυχροί και οι βόρειοι θερμοί.

2. Όταν στο βόρειο ημισφαίριο έχουμε χειμώνα, στο νότιο έχουν καλοκαίρι.

3. Ο όρυκτος πλούτος και η αξιοποίηση ενός τόπου βοηθούν πολύ στην πρόδό του.

Έργασίες: 1. Να ιχνογραφήσετε τον πολιτικό χάρτη της Ν. Αφρικής.

2. Κάνετε έναν πίνακα με τ' αξιοπερίεργα της Αφρικής.

45

0X
**Γενική άνασκόπηση
της Αφρικής**

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ
(Στοιχεία Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση (τ.χ.)	Πληθυσμός
ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ			
1. Αίγυπτος	Κάιρο	1.001.000	35.000.000
2. Σουδάν	Χαρτούμ	2.505.000	17.000.000
3. Λιβύη	Έλ-Μπέιδα	1.759.000	2.500.000
4. Τυνησία	Τύνιδα	163.000	5.540.000
5. Άλγερία	Άλγέρι	2.381.000	15.400.000
6. Μαρόκο	Ραμπάτ	446.000	16.000.000
ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ			
1. Νιγηρία	Λάγγος	924.000	60.600.000
2. Δημοκρ. Νίγηρα	Νιαμέι	1.267.000	3.300.000
3. Δαχομέη	Πόρτο Νόβο	112.600	3.000.000
4. Τόγκο	Λόμε	56.000	2.200.000
5. Άνω Βόλτα	Ουαγκατούγκου	274.000	5.500.000
6. Γκάνα	Άκκρα	238.000	9.800.000
7. Άκτή Έλεφαντόδοντος	Άμπιτζάν	322.000	5.600.000

8.	Λιβερία	Μονροβία	111.000	1.420.000
9.	Σιέρα Λεόνε	Φριτάουν	72.000	2.590.000
10.	Γουινέα	Κόνακρου	246.000	4.010.000
11.	Μάλι	Μπαμάκο	1.240.000	4.550.000
12.	Σενεγάλη	Ντακάρ	196.000	4.250.000
13.	Γαμβία	Μπάθουρστ	11.300	520.000
14.	Μαυριτανία	Νουακχότ	1.030.000	1.300.000
15.	Ίσπαν. Σαχάρα	Ήλ-Άλάν	266.000	110.000
16.	Γουινέα Μπισάο	Μπισάο	36.000	560.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1.	Τσάντ	Φόρτ-Λαμύ	1.284.000	3.800.000
2.	Καμερούν	Γιαουντέ	475.000	6.000.000
3.	Γκαμπόν	Λιμπρεβίλ	268.000	520.000
4.	Κεντροαφρικανική Δημοκρατία	Μπάγκι	623.000	1.640.000
5.	Κογκό	Μπραζαβίλ	342.000	1.300.000
6.	Ζαΐρ	Κινσάσα	2.345.000	20.000.000
7.	Άγκόλα	Λουάντα	1.246.000	6.000.000
8.	Ίσπ. Γουινέα	Βάτα	28.000	700.000
9.	Καμπίντα	—	8.000	12.000

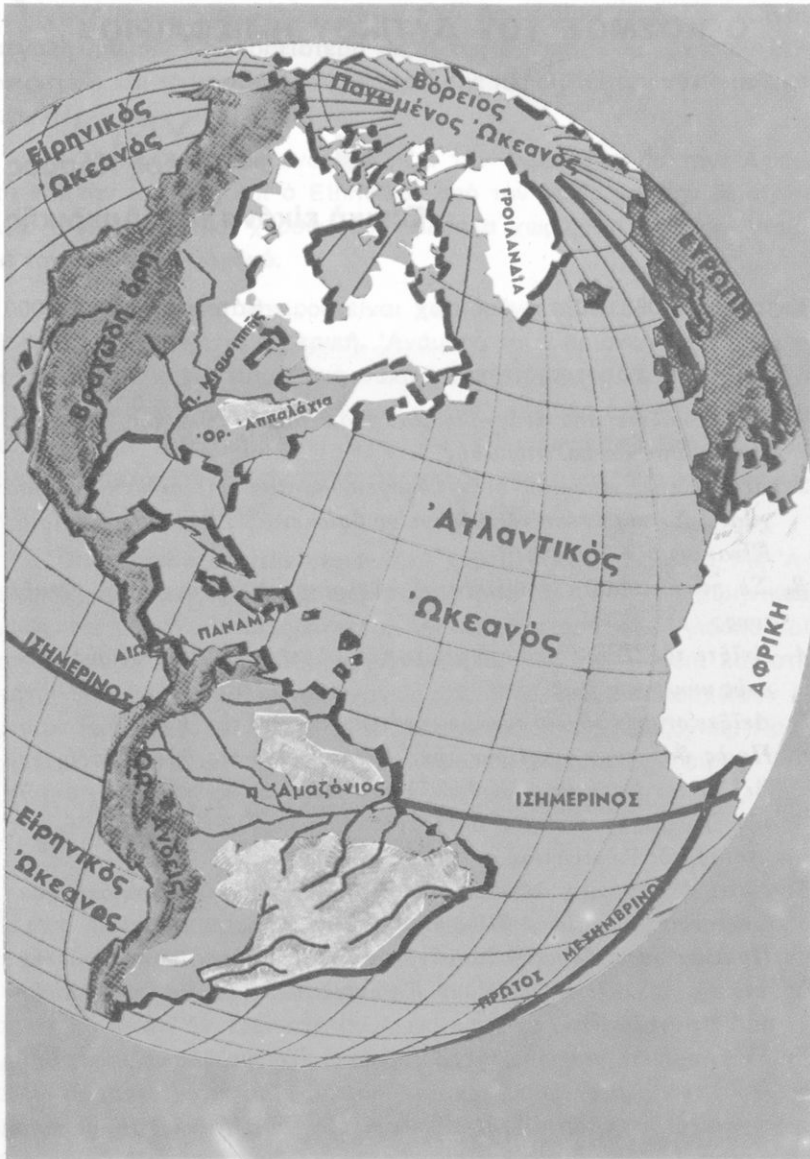
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1.	Αιθιοπία	Άντις Άμπέμπα	1.222.000	26.000.000
2.	Σομαλία	Μποκαντίσιο	637.000	2.860.000
3.	Γαλλ. Σομαλία	Τσιμπουτί	22.000	80.000
4.	Κένυα	Ναϊρόμπι	582.000	13.370.000
5.	Ουγκάντα	Καμπάλα	236.000	11.600.000
6.	Τανζανία	Ντάρ-ές-Σαλάμ	945.000	15.000.000
7.	Ρουάντα	Κιγκάλ	26.000	4.200.000
8.	Μπουρούντι	Ούζουμπούρου	27.830	3.620.000
9.	Μοζαμβίκη	Μοζαμβίκη	783.000	8.600.000
10.	Μαδαγασκάρη	Ταναναρίβη	587.000	7.400.000

ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

1.	Νοτιοαφρικ. νωση και Ναμίβια	Πραιτορία Κέιπ-Τάουν	1.220.000	24.600.000
----	---------------------------------	-------------------------	-----------	------------

2. Μαλαθί		118.000	5.000.000
3. Ζαμπία	Λουζάκα	753.000	4.900.000
4. Ροδεσία	Σόλσπερυ	390.000	6.000.000
5. Μπετσουαναλάντ κλπ. Βρετ. Κτή- σεις	—	1.400.000	2.100.000
Όρη	Ποταμοί	Λίμνες	Έρημοι
Κιλιμάντζαρο	Νείλος	Βικτωρία	Σαχάρα
Κένυα	Κόγκο	Ταγκανίκα	Καλαχάρη
Άβησσυνίας	Νίγηρ	Νυάσα	Ναμίμπ
Καμερούν	Σενεγάλης	Ροδόλφου	
Άτλας	Ζαμβέζης	Τσάντ	

Ἡ Ἀμερική στὴν ὑδρόγειο σφαίρα

Γενική εικόνα της 'Αμερικής

Έκταση: 42.083.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 513.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Τί γνωρίζετε από αναγνώσματα, θεάματα κλπ. για την 'Αμερική, την ιστορία, τον πολιτισμό της;
2. Δείξτε την 'Αμερική στην υδρογείο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη. Σε ποιά θέση της υδρογείου θρίσκεται; Σε ποιά ημισφαίριο; Είναι μεγάλη ήπειρος;
3. Σε πόσα τμήματα χωρίζεται ή 'Αμερική; Μοιάζουν αυτά μεταξύ τους;
4. Δείξτε τον 'Ισημερινό στο χάρτη της 'Αμερικής. Δείξτε τους πολιτικούς κύκλους.
5. Δείξτε στην υδρογείο σφαίρα την 'Αμερική και την 'Ελλάδα.
6. Ποιές θάλασσες χωρίζουν την 'Αμερική από τις άλλες ηπείρους; Δείξτε τον Βερίγγειο πορθμό. Υπολογίστε την απόσταση των άκτων της 'Αμερικής από τις άκτες της Ευρώπης, της 'Αφρικής, της 'Ασίας, της Αυστραλίας.
7. Γιατί ή 'Αμερική λέγεται «Νέος Κόσμος»; Πότε ανακαλύφθηκε από τους Ευρωπαίους; Πώς πήρε το όνομά της;
8. Ποιά θαλάσσιο δρόμο ακολουθοῦν σήμερα τὰ πλοία, πού ταξιδεύουν από τον 'Ατλαντικό πρὸς τον Εἰρηνικό ὠκεανό; Ποιόν ἀκολουθήσε ὁ Μαγγελάνος;
9. Τί γνωρίζετε για τούς ἐρυθρόδερμους; Ποιούς ἄλλους λαούς θρῆκαν στην 'Αμερική οἱ πρῶτοι ἄποικοι; Τί γνωρίζετε για τούς πρῶτους μετανάστες της 'Αμερικής; Γιατί πολλοὶ Εὐρωπαῖοι μετανάστευσαν στή νέα ἥπειρο;
10. Ποιά λέγεται Ἀγγλοσαξονική και ποιά Λατινική 'Αμερική;

Κ
Ἡ Ἀμερική βρίσκεται στὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο τῆς Γῆς. Εἶναι μεγάλη ἥπειρος. Ἡ βορειότερη ἄκρη τῆς βρίσκεται κοντὰ στὸν Βόρειο πόλο καὶ τὸ νοτιότερο ἄκρωτήριό τῆς πλησιάζει τὸν νότιο πολικὸ κύκλο!

Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς χωρίζει τὴν Ἀμερική ἀπὸ τὴν Ἀφρική καὶ τὴν Εὐρώπη καὶ ὁ Εἰρηνικὸς ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ τὴν Αὐστραλία. Ἡ βορειοδυτικὴ χερσόνησος **Ἀλάσκα** χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ τὸν **Βερίγγειο πορθμὸ**.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἥπειρος εἶναι χωρισμένη σὲ δύο τμήματα: στὴ **Βόρεια** καὶ στὴ **Νότια Ἀμερική**. Ἀνάμεσά τους βρίσκονται ὁ **κόλπος τοῦ Μεξικοῦ** καὶ ἡ **Καραϊβικὴ θάλασσα** μὲ πολλὰ μικρὰ καὶ μεγάλα νησιά. Μιὰ στενὴ λωρίδα ξηρᾶς σὰ φυσικὴ γέφυρα ἐνώνει τὴ Βόρεια μὲ τὴ Νότια Ἀμερική. Ἐκεῖ ἀνοίχτηκε ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ**, ποὺ ἐνώνει σήμερα τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ καὶ διευκολύνει πολὺ τὴ ναυσιπλοΐα.

Ὅπως φαίνεται στὸν γεωφυσικὸ χάρτη, τὰ δύο τμήματα τῆς Ἀμερικῆς μοιάζουν ἀρκετὰ μεταξύ τους. Πρὸς τὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ ὑψώνεται μιὰ τεράστια ὄροσειρά, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀλάσκα καὶ καταλήγει στὴ **Γῆ τοῦ Πυρός**. Ἀνατολικά, καὶ στὴ Βόρεια καὶ στὴ Νότια Ἀμερική, ἀπλώνονται ἀχανεῖς πεδιάδες, ποὺ τὶς διασχίζουν οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Γῆς: ὁ **Μισισσιππῆς** καὶ ὁ **Ἀμαζόνιος**. Πρὸς τὴ μεριά τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὑπάρχουν λόφοι καὶ χαμηλὲς ὄροσειρές.

Ἡ Ἀμερική ἔχει ἀνεξάντλητες πλουτοπαραγωγικὲς πηγές. Γι' αὐτὲς θὰ μιλήσωμε σὲ ἄλλα κεφάλαια. Α

Οἱ Εὐρωπαῖοι τὴν ἀνακάλυψαν ἐντελῶς τυχαῖα. Στὰ 1492 ὁ Ἴταλὸς θαλασσοπόρος **Χριστόφορος Κολόμβος**, μὲ τρία ἱστιοφόρα πλοῖα καὶ τολμηροὺς συντρόφους, ξεκίνησε ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τῆς Ἰσπανίας, μὲ σκοπὸ νὰ φτάσῃ στὶς Ἰνδίες. Γνώριζε ὅτι ἡ Γῆ εἶναι σφαιρικὴ κι ὅτι ἂν ταξιδεύῃ συνεχῶς κατὰ τὰ δυτικά, ἀφοῦ κάμῃ τὸ γύρο τῆς Γῆς, θὰ ξανάρθῃ ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ξεκίνησε. (Δεῖξτε το αὐτὸ στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα). Δυὸ μῆνες περίπου πάλεψε ὁ Κολόμβος μὲ τὰ κύματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1492 ἔφτασε στὰ νησιά **Μπαχάμες** τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, χωρὶς νὰ καταλάβῃ ὅτι βρισκόταν σὲ μιὰ νέα κι ἄγνωστη ὡς τότε ἥπειρο. Νόμιζε πῶς

είχε φτάσει στις δυτικές άκτες των 'Ινδιών κι από τότε ή περιοχή εκείνη ονομάζεται **Δυτικές 'Ινδίες**.

Η νέα ήπειρος πήρε τὸ ὄνομα τοῦ **Ἀμέρικο Βεσπούκι**, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ Κολόμβου, πὺ πρῶτος ἔγραψε γι' αὐτή.

Στὴν Εὐρώπη ἀστραπιαία διαδόθηκε ἡ εἶδηση γιὰ τὴν ἀνακάλυψη μιᾶς πλούσιας χώρας μὲ χρυσοφόρα πετρώματα καὶ χιλιάδες Εὐρωπαῖοι πῆγαν νὰ ζήσουν σ' αὐτή. Οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ θρέθηκαν σὲ μιὰ πρωτόγονη χώρα μὲ ἀπέραντα λιβάδια καὶ παρθένα δάση, μὲ ἀναρίθμητα κοπάδια ἀπὸ ἄγρια ζῶα καὶ μὲ παράξενους ἀνθρώπους μὲ κοκκινωπὸ δέρμα. Ὁ Κολόμβος τοὺς ὀνόμασε **'Ινδιάνους**. Τώρα πολὺ λίγοι **'Ερυθρόδερμοι 'Ινδιάνοι** ὑπάρχουν στὴν Ἀμερικὴ. Σὲ ἀρκετὲς περιοχὲς σώζονται ἀκόμα ἀρχαῖα μνημεῖα Ἰθαγενῶν.

Σήμερα ζοῦν στὴν Ἀμερικὴ περισσότεροι ἀπὸ 500.000.000 ἀνθρώποι. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι ἀπόγονοι ἀποίκων καὶ μεταναστῶν, πὺ ἔφτασαν ἐκεῖ σὲ διάφορες ἐποχὲς ἀπὸ ἄλλες ἡπείρους. Στὴ Βόρεια Ἀμερικὴ ζοῦν πῖδ πολλοὶ Ἀγγλοσάξονες καὶ ἡ περιοχή αὐτὴ λέγεται **Ἀγγλοσαξονικὴ Ἀμερικὴ**. Στὴν ὑπόλοιπη ἡπειρο πλειοψηφοῦν οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλων καὶ ἡ περιοχή λέγεται **Λατινικὴ Ἀμερικὴ**.

Πολὺ σύντομα οἱ νέοι κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς ἄλλαξαν τὴν ὄψη τῆς νέας πατρίδας καὶ στὴ Βόρεια Ἀμερικὴ δημιούργησαν μεγάλο πολιτισμό.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Ἀμερικὴ (Βόρεια, Κεντρικὴ, Νότια), Ἀμερικὴ (Ἀγγλοσαξονικὴ, Λατινικὴ), διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, Χρ. Κολόμβος, Ἀμέρικο Βεσπούκι, Δυτικὲς 'Ινδίες, 'Ινδιάνοι, Ἐρυθρόδερμοι, Γῆ τοῦ Πυρός, Ἀλάσκα.

Γενικὲς παρατηρήσεις:

1. Οἱ μεγάλοι ὠκεανοὶ ἀπομονώνουν τὶς ἡπείρους.
2. Οἱ ἰσθμοὶ εἶναι φυσικὲς γέφυρες, πὺ συνδέουν γειτονικὲς περιοχὲς.
3. Οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα.
4. Οἱ ἀνθρώποι ἐπιθυμοῦν νὰ γνωρίσουν νέους, ἄγνωστους κόσμους.
5. Στὸς ριψοκίνδυνους θαλασσοπόρους κι ἐξερευνητὲς ἡ ἀνθρωπότητα δεῖ πολλὰ.

Ἔργασίες: Νὰ συγκεντρώσετε εἰκόνες καὶ πληροφορίες γιὰ τὴν Ἀμερικὴ.

'Αγγλοσαξονική 'Αμερική

"Εκταση: 21.515.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 236.840.000

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Ποιά είναι τὰ νότια σύνορα τῆς Β. 'Αμερικῆς; Δείξτε σὸ χάρτη τὸν κόλπο τοῦ Μεξικικοῦ καὶ τὸν ποταμὸ Ρίο Γκράντε. Ποιοὶ ὠκεανοὶ θρέχουν τὴ Β. 'Αμερική;
2. Παρατηρήστε τὰ θόρεια παράλια τῆς 'Αμερικῆς. Ποιὲς μεγάλες χερσόνησοι, ποιοὶ κόλποι καὶ ποιά νησιά σχηματίζονται ἐκεῖ;
3. Δείξτε σὸ χάρτη τὴ Γροιλανδία. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή;
4. Πῶς εἶναι οἱ ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ; Πῶς οἱ ἀκτὲς τοῦ 'Ατλαντικοῦ;
5. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς Β. 'Αμερικῆς; Δείξτε σὸ χάρτη τὰ Βραχώδη καὶ τὰ 'Αππλάχια ὄρη, τὴ μεγάλη κεντρικὴ πεδιάδα, τὴν «καναδικὴ ἄσπιδα».
6. Ποιά μεγάλα ποτάμια ὑπάρχουν στὴ Β. 'Αμερική; Ποιὲς λίμνες; Ποῦ θροίσκονται οἱ καταρράκτες τοῦ Νιαγάρα;
7. Ποιοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς Β. 'Αμερικῆς; Παρατηρήστε τὴ διάταξη τῶν βουνῶν, τὰ θαλάσσια ρεύματα τῆς περιοχῆς κλπ.
8. Ποιὲς περιοχὲς δέχονται τὶς περισσότερες βροχές; Ποιὲς τὶς λιγότερες; Γιατί; Δεῖτε τὸν 100ὸ μεσημβρινό.
9. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ χλωρίδα τῆς Β. 'Αμερικῆς; Δείξτε τὶς ζῶνες τῆς τούνδρας καὶ τῶν μεγάλων δασῶν, τὶς στέπες καὶ τὶς ἐρήμους, τὶς εὐφορες πεδιάδες.
Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν ζωικὸ κόσμο τῆς Β. 'Αμερικῆς;
10. Τί γνωρίζετε γιὰ ἄλλες πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας αὐτῆς;

'Η 'Αμερική χωρίζεται, μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ Παναμᾶ, σὲ **Βόρεια** καὶ **Νότια 'Αμερική**. "Ενα τμήμα ὁμως, ποῦ βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν

Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ

Τὰ Βραχώδη ὄρη

Ἡ χαράδρα (κάνυον) τοῦ Κολοράντο

Παναμᾶ, τὴν Καραϊβικὴ θάλασσα, τὸν ποταμὸ **Ρίο Γκράντε** καὶ τὸν **κόλπο τῆς Καλιφόρνιας**, ὀνομάζεται **Κεντρικὴ Ἄμερική**.

Ἡ Βόρεια Ἄμερική εἶναι ἡ πλουσιότερη περιοχὴ τῆς Γῆς.

Στὶς θόρειες ἀκτὲς σχηματίζονται μεγάλοι καὶ μικροὶ κόλποι, χερσόνησοι καὶ πολυάριθμα νησιά. Στὴ ΒΑ. γωνία τῆς βρίσκεται ἡ μεγάλη χερσόνησος **Λαμπραντόρ** καὶ στὴ ΒΔ. ἡ **Ἀλάσκα**. Καὶ οἱ δύο εἶναι ψυχρὲς περιοχές, σκεπασμένες μὲ χιόνια. Στὴ μέση σχεδὸν τῶν βορινῶν ἀκτῶν σχηματίζεται ὁ **κόλπος Οὐδσον** καὶ βορειότερα τὰ μεγάλα νησιά **Μπάφιν, Βικτωρία, Ἐλεσερ, Γροιλανδία**. Αὕτῃ εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς Γῆς (ἔχει ἔκταση 2.175.000 τ.χ., 59.000 κατοίκους) καὶ ἀνήκει στὴ Δανία.

Στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ βρίσκεται ὁ ποταμόκολπος τοῦ **Ἁγίου Λαυρεντίου** καὶ τὸ νησί **Νέα Γῆ**. Ἐκεῖ καὶ στὴ γειτονικὴ χερσόνησο **Νέα Σκωτία** ὑπάρχουν μεγάλα ἀλιευτικὰ κέντρα. Νοτιότερα σχηματίζονται πολλοὶ κόλποι, τὸ μεγάλο λιμάνι τῆς **Νέας Ὑόρκης** καὶ ἡ χερσόνησος **Φλόριντα**, τὸ θέρετρο τῆς Β. Ἀμερικής. Σ' αὐτὴ βρίσκεται τὸ **ἀκρωτήριο Κέννεντυ**, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐκτοξεύονται ἀμερικανικὰ διαστημόπλοια.

Οι άκτες του Ειρηνικού είναι άποκρημες. Στη μέση τους περίπου σχηματίζονται ο κόλπος και το νησί **Βανκούβερ**.

Το έδαφος της Β. 'Αμερικής είναι πολύμορφο. Δυτικά ύψώνονται τα **Βραχώδη όρη**. Είναι μία τεράστια όροσειρά με πολλές διακλαδώσεις. Ψηλότερη κορυφή της είναι το **Μάκ Κίνλεϋ** (6.187 μ.). Σε πολλές περιοχές σχηματίζονται μεγάλα ύψιπεδα, άλλα καταπράσινα με χλοερά λιβάδια και δάση και άλλα στεπώδη ή έρημα. Έκεϊ βρίσκεται και το βαθύ φαράγγι του ποταμού **Κολοράντο**, τὸ ὄνομαστὸ **Γκράντ-Κάνυον**. Έχει μῆκος 350 χιλιομέτρα, ὕψος 1200 ὡς 2.000 μ. και οἱ πλευρές του εἶναι σχεδὸν κατακόρυφες!

Στὰ Ἀνατολικά της Β. Ἀμερικής ὑπάρχουν χαμηλές ὄροσειρές και λόφοι. Τὰ **Ἀππαλάχια ὄρη** μόλις ξεπερνοῦν σὲ ὕψος τὰ 2.000 μ.

Ἀνάμεσα στίς δύο αὐτές ὄροσειρές ἀπλώνεται ἡ τεράστια πεδιάδα της Β. Ἀμερικής με τὸν ἀνεξάντλητο πλοῦτο της. Τῆ διασχίζει ὁ **Μισισσιπῆς**, με πολλοὺς πλωτοὺς παραποτάμους, ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς της Γῆς, ὁ «πατέρας τῶν ποταμῶν», ὅπως τὸν ὀνομάζουν οἱ Ἐρυθρόδερμοι. Βορειότερα συνεχίζονται οἱ καναδικές πεδιάδες. Γύρω ἀπὸ τὸν κόλπο Οὐδσον σχηματίζεται ἡ μεγάλη «Κα-

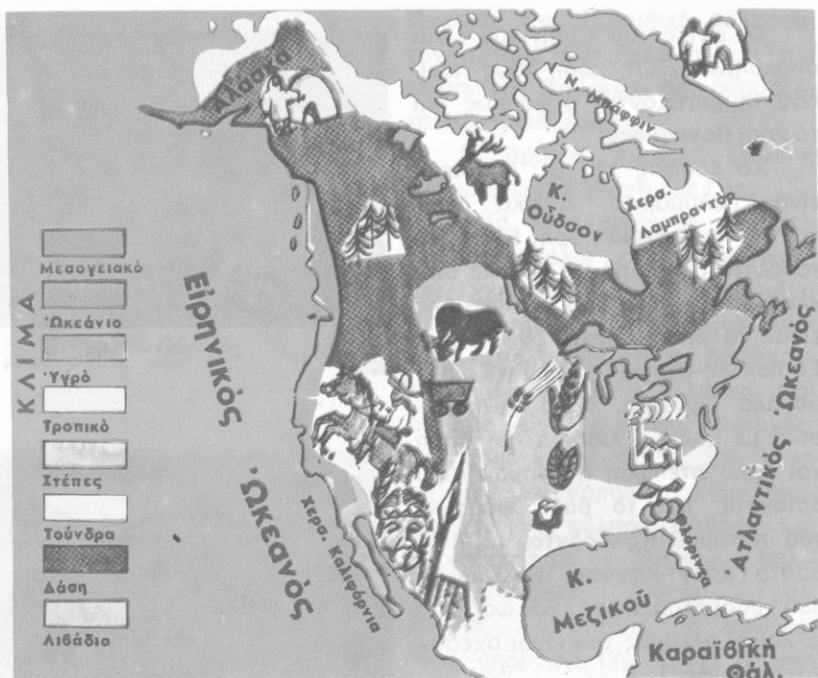
Ὁ Νιαγάρας

Ἰνδιάνοι

Γιγαντιαία δέντρα της Β. Ἀμερικής

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Βόρειας 'Αμερικής

ναδική άσπιδα», μιá μεγάλη πεδινή έκταση με πολλές λίμνες, τέλματα, λιβάδια και δάση.

Οι λίμνες της Β. 'Αμερικής σχηματίζουν ένα τεράστιο τόξο, που αρχίζει από τον ποταμό **Μάκενζυ** (λίμνες των **Άρκτων** και των **Σκλάθων**) και καταλήγει στην περιοχή του Άγ. Λαυρεντίου. Έκει βρίσκονται οι λίμνες **Άνωτέρα**, **Μίτσιγκαν**, **Γιούρον**, **Ήρι** και **Όντάριο**. Ανάμεσα στην Ήρι και στην Όντάριο σχηματίζονται οι μεγάλoπρεποι και θαυματικοί καταρράκτες του **Νιαγάρα**.

Το κλίμα της Β. 'Αμερικής διαφέρει από τόπο σε τόπο. Στα βόρεια είναι πολικό κι οι ψυχροί άνεμοι του βορρά ανεμπόδιστα φυσούν προς την κεντρική πεδιάδα. Μετά την πολική ζώνη, με τους αιώνιους πάγους και τις τούνδρες, ακολουθεί η ζώνη των δασών με ψυχρό ηπειρωτικό κλίμα. Οι βορινές άκτες του Ατλαντικού έπηρεάζονται από το ψυχρό ρεύμα Λαμπραντόρ κι έχουν κλίμα ψυχρό. Νοτιότερα το κλίμα γίνεται θερμότερο και στον κόλπο του Μεξι-

κοῦ τροπικό. Οἱ ἀκτές τοῦ Εἰρηνικοῦ ἐπιηρεάζονται ἀπὸ τὸ θερμὸ ρεῦμα Κοῦρο-Σίβο. Ἀπὸ τὴ συνάντησι τῶν θερμῶν ἀνέμων τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῶν ψυχρῶν τοῦ Καναδᾶ προκαλοῦνται οἱ γνωστοὶ καταστρεπτικοὶ **κυκλώνες**.

Στὶς ἀνατολικὰς περιοχὰς βρέχει συχνὰ καὶ καλλιεργοῦνται ἐκεῖ δημητριακὰ, καπνός, βαμβάκι. Ὅσο προχωροῦμε δυτικά, οἱ βροχὲς λιγοστεύουν καὶ μετὰ τὸν 100ὸ μεσημβρινὸ γίνονται σπάνιες. Ἐκεῖ δὲν φτάνουν οἱ θαλάσσιοι ἀνεμοὶ καὶ ὑπάρχουν στέπες κι ἔρημοι. Στὶς ἀκτές τοῦ Εἰρηνικοῦ πέφτουν ἀρκετὲς βροχὲς. Ἡ Καλιφόρνια ἔχει μεσογειακὸ κλίμα. Ἐκεῖ εὐδοκιοῦν τὰ γιγαντιαῖα δέντρα **σεγκόγια**.

Στὰ δάση τοῦ Καναδᾶ ζοῦν πολλὰ γουνοφόρα ζῶα. Στὶς νοτιότερες περιοχὰς χαρακτηριστικὸ ζῶο εἶναι ὁ βίσωνας. Στὰ ἀπέραντα λιβάδια τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐκτρέφονται σήμερα ἑκατομμύρια βόδια, ἀγελάδες, χοῖροι, πρόβατα, πουλερικά.

Ἄνεξάντλητος εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς Β. Ἀμερικῆς. Γι' αὐτὸν θὰ μιλήσωμε σὲ ἄλλο κεφάλαιο.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Φλόριντα, ἀκρ. Κένεντυ, Ν. Σκωτία, Ν. Γῆ, Λαμπραντόρ, κόλπος Οὐδσον, Μπάφιν, Γροιλανδία, Βραχώδη ὄρη, Ἀππαλάχια, Μισισσιππὴς, ἍγιοςΛαυρέντιος, Κολοράντο, ΓκράντΚάνυον, ΡίοΓκράντε, Νιαγάρας.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Τὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπιηρεάζουν τὸ κλίμα πολλῶν περιοχῶν.

2. Οἱ περιοχὲς, ὅπου φυσοῦν ἀνεμπόδιστα βόρειοι ἀνεμοὶ, ἔχουν ψυχρὸ κλίμα.

3. Στὶς κλειστὲς περιοχὲς, ποὺ βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, βρέχει ἐλάχιστα.

4. Ἡ διάταξι τῶν βουνῶν μιᾶς περιοχῆς ἐπιηρεάζει τὸ κλίμα τῆς.

5. Ἡ χλωρίδα διαφέρει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο ἀνάλογα μὲ τὸ κλίμα καὶ τὴ γονιμότητα τοῦ ἐδάφους.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Β. Ἀμερικῆς.

ΥΟΙ
Οι Ένωμένες Πολιτείες
της Αμερικής
(Η.Π.Α. ή U.S.A.)

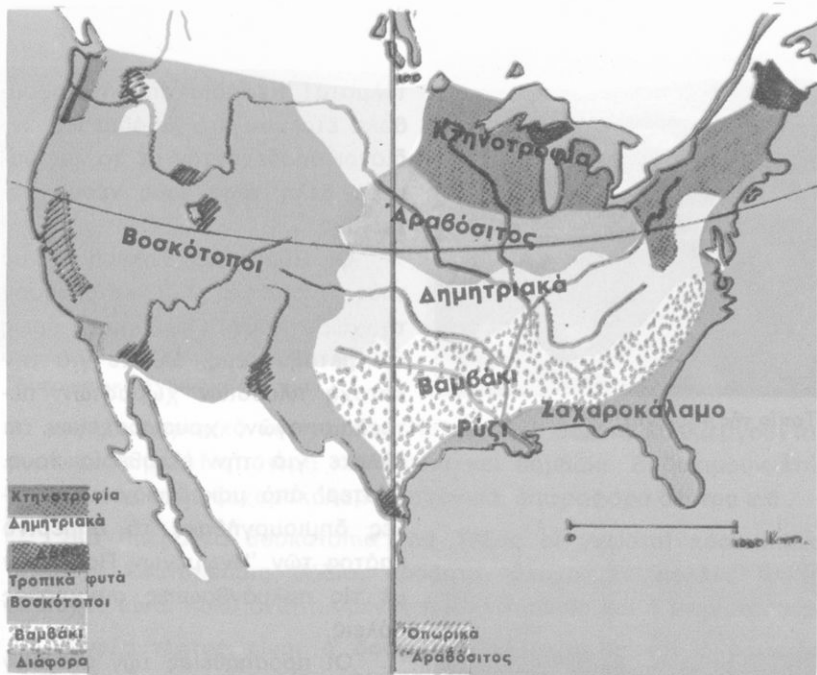
Ή πλουσιότερη χώρα της Γης

Έκταση: 9.363.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 214.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Σε ποιά περιοχή της Β. Αμερικής βρίσκονται οι Ένωμένες Πολιτείες; Συγκρίνετε στον παγκόσμιο χάρτη την έκτασή τους με άλλες γνωστές χώρες και με την Ελλάδα.
2. Πώς ήταν ή χώρα αυτή, όταν έφτιασαν εκεί οι πρώτοι Ευρωπαίοι; Τί ήταν οι Ινδιάνοι; Τί γνωρίζετε για τους πρώτους οικισμούς των αποίκων, τις συγκρούσεις τους με τους ιθαγενείς, το φυλετικό πρόβλημα;
3. Ποιοι λόγοι βοήθησαν στον αποικισμό της χώρας αυτής;
4. Πώς δημιουργήθηκε το σημερινό κράτος των Η.Π.Α.;
5. Τί γνωρίζετε για τον φυσικό πλούτο της χώρας αυτής;
6. Τί γνωρίζετε για τα τεράστια τεχνικά έργα, με τα οποία οι Αμερικανοί αξιοποίησαν τον φυσικό πλούτο της χώρας τους;
7. Πώς καθόρθωσαν ν' ασχολούνται ελάχιστα (8%) με τη γεωργία και την κτηνοτροφία και να παράγουν άφθονα προϊόντα; Περιγράψτε ένα σύγχρονο αγρόκτημα των Η.Π.Α..
8. Τί γνωρίζετε για το βιομηχανικό θαύμα των Η.Π.Α.; Ν' αναφέρετε μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα των Η.Π.Α., γνωστά προϊόντα της αμερικανικής βιομηχανίας, που εισάγομε στη χώρα μας, κλπ.
9. Σε ποιές περιοχές βρίσκονται τα μεγάλα βιομηχανικά κι εμπορικά κέντρα των Η.Π.Α.; Πόσοι άνθρωποι εργάζονται στη βιομηχανία και τί παράγουν;
10. Τί μέρος της παγκόσμιας παραγωγής αντιπροσωπεύει ο πλούτος των Η.Π.Α.;

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Η.Π.Α.

Οι Ήνωμένες Γιολιτείες της Άμερικης (Η.Π.Α. ή U.S.A.) είναι τὸ ἰσχυρότερο καὶ πλουσιότερο κράτος τῆς Γῆς. Ἀπλώνονται ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὡς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ καὶ ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ ὡς τὶς λίμνες τοῦ Βορρά. Μαζὶ μὲ τὴν Ἀλάσκα καὶ πολλὰ νησιά ἔχουν συνολικὴ ἔκταση 9.363.000 τ.χ..

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια γνωρίσαμε τὶς μεγάλες ὄροσειρές, τὶς ἀχανεῖς πεδιάδες, τὰ ὄρητικὰ ποτάμια, τὶς λίμνες, τὶς ἀκτὲς τῶν Η.Π.Α.. Μιλήσαμε ἐπίσης γιὰ τὸ κλίμα, τὴ γονιμότητα τῶν ἐδαφῶν καὶ τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας. Τώρα θὰ συμπληρώσωμε τὶς γνώσεις μας αὐτές.

Στὴν πλούσια αὐτὴ χώρα, πού τὸ κλίμα τῆς μοιάζει μ' ἐκεῖνο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐγκαταστάθηκαν οἱ περισσότεροὶ ἀποικοὶ. Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε τὴν εἰκόνα τῆς Ἀμερικῆς, πού συνάντησαν οἱ τολμηροὶ καὶ ριψοκίνδουνοι ἐκεῖνοὶ ἄνθρωποι. Μιὰ ἀχανὴς ἀγνωστὴ χώρα μὲ ἀπέραντα βοσκοτόπια καὶ δάση, ἀδιάβατα ποτάμια, ψηλὰ βουνά, μὲ ἄγριες χαράδρες, ἐρήμους, στέπες, ἔλη καὶ

Τοπία τής Φλορίντα

Τοπία τής Άλάσκας

Άμερικανός γεωργός

τέλματα! Κοπάδια από άγριοβούβαλα έτρεχαν στα λιθάδια και 'Ινδιάνοι ύποδέχονταν με τὰ φαρμακερά βέλη τους τούς νέους κατοίκους.

Οί Εύρωπαίοι πολέμησαν με τούς 'Ινδιάνους και κατάκτησαν τή χώρα τους. Πολέμησαν όμως και μεταξύ τους, άλλοτε για τήν κατοχή πλούσιων χωραφιών, πετρελαιοπηγών, χρυσαρυχείων, κι άλλοτε για τήν έλευθερία τους. "Υστερ' από μακροχρόνιους άγώνες δημιουργήθηκε τò σημερινò κράτος τών 'Ηνωμένων Πολιτειών με τīs πολυάνθρωπες σύγχρονες πόλεις.

Οί προσπάθειες τών άποίκων νά έξημερώσουν αύτὴ τήν πρωτόγονη γῆ έγιναν με πολλές θυσίες και με τή χρησιμοποίηση, καθώς είδαμε, χιλιάδων δούλων από τήν 'Αφρική. 'Η γῆ αξιοποιήθηκε. Τὰ νερά τών ποταμιών, με τεράστια φράγματα, κινούν πολλά ύδροηλεκτρικά έργοστάσια και με άρδευτικά έργα ποτίζουν τὰ χωράφια, που δίνουν άφθονους καρπούς. Πολύ λίγοι Άμερικανοί (8%) άσχολούνται σήμερα με τή γεωργία. "Όλες σχεδόν οί άγροτικές έργασίες γίνονται με μηχανές κι έπιστημονικούς τρόπους και παράγονται μεγάλες ποσότητες γεωργικών προϊόντων.

'Η πεδιάδα τού Μισισσιπή είναι

Άμερικανική αγροικία (φάρμα)

Φυτεία καπνού

τὸ μεγάλο ἀγροτικὸ κέντρο τῶν Η.Π.Α.. Στὰ βόρεια καλλιεργοῦνται κυρίως σιτηρά. Νοτιότερα καλαμπόκι καὶ βαμβάκι. Εὐδοκίμοῦν ἐπίσης καπνός, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, λαχανικά, ὀπωροφόρα δέντρα κ.ά..

Στὰ ἀπέραντα βοσκοτόπια τοῦ Τέξας οἱ γνωστοὶ κάου-μπόυς βόσκουν ἑκατομμύρια βόδια, πρόβατα, ἄλογα. Σὲ πολλὲς ἄλλες περιοχὲς εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένες ἡ **κτηνοτροφία** καὶ ἡ **πηνοτροφία**.

Ἄνεξάντλητος εἶναι ὁ **δασικός**, ὁ **ἀλιευτικός** καὶ ὁ **ὄρυκτός πλοῦτος** τῆς χώρας αὐτῆς. Οἱ Η.Π.Α. ἔρχονται πρῶτες στὴν παραγωγή πολλῶν ὄρυκτῶν καὶ δὲν ὑπάρχει μέταλλο, ποῦ νὰ μὴν τὸ ἔχη τὸ ὑπέδαφός τους.

Αὐτὸς ὁ τεράστιος φυσικὸς πλοῦτος δίνει τὶς πρῶτες ὕλες στὴ **βιομηχανία** τῶν Η.Π.Α., τὴ μεγαλύτερη βιομηχανία τοῦ κόσμου. Οἱ Ἄμερικανοὶ παράγουν στὰ ἀναρίθμητα ἐργοστάσια καὶ τὰ γιγαντιαία βιομηχανικὰ συγκροτήματα τῆς χώρας τους τὸ 1/3 τῆς παγκόσμιας βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Τὰ μεγαλύτερα βιομηχανικὰ κέντρα θρῖσκονται στὶς ΒΑ. περιοχὲς. Περισσότεροι ἀπὸ 70.000.000 Ἄμερικανοὶ ἐργάζονται στὴ βιομηχανία.

Γιὰ τὴ μεταφορὰ τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει ἓνα τέλειο δίκτυο **συγκοινωνιῶν**. Πολὺ βοηθοῦν στὶς μεταφορὲς τὰ πλωτὰ ποτάμια καὶ οἱ διώρυγες.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὁ ἄνθρωπος ἀλλάζει τὴ φύση καὶ ἀξιοποιεῖ μὲ τὴν ἐργασία του τὸν πλοῦτο τῆς γῆς.

2. Οἱ πρῶτες ὕλες εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας.

3. Για να προσδέψη μιὰ χώρα, χρειάζονται επίσης έξυπνοι και δραστήριοι άνθρωποι.

4. Στους πλούσιους τόπους συγκεντρώνονται συνήθως πολλοί άνθρωποι.

5. Ἡ καλή συγκοινωνία διευκολύνει τις μεταφορές, τὸ ἐμπόριο και τὴ βιομηχανία.

6. Μὲ τις μηχανές και τούς ἐπιστημονικούς τρόπους καλλιέργειας και παραγωγῆς ὁ ἄνθρωπος παράγει περισσότερα προϊόντα μὲ λιγότερο κόπο.

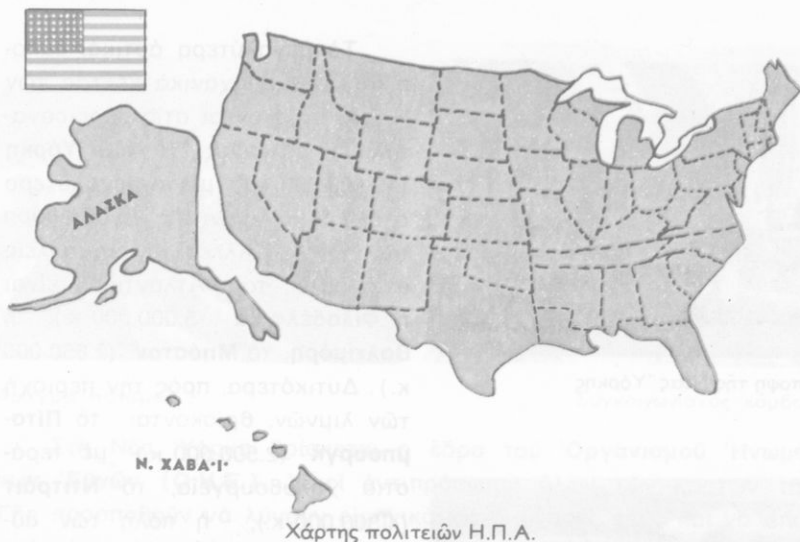
Ἔργασίες: Νὰ συγκεντρώσετε εἰκόνες και πληροφορίες για τὴς Η.Π.Α..

49

Ἡ ὀργάνωση τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς Οἱ Η.Π.Α. και ὁ κόσμος

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε για τοὺς σημερινούς κατοίκους τῶν Η.Π.Α., για τὴν καταγωγή, τὴ γλώσσα, τὴ θρησκεία, τὸν τρόπο ζωῆς, τὸν πλοῦτο, τὸν πολιτισμό τους;
2. Ποιὰ δύναμη ἔνωσε τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς; Πῶς ὀργανώθηκε ἡ ἀμερικανικὴ κοινωνία;
3. Τί γνωρίζετε για τὴ σημαία τῶν Η.Π.Α.;
4. Παρατηρήστε εἰκόνες ἀπὸ ἀγροτικούς οἰκισμούς, ἐπαρχιακὲς πόλεις και μεγαλουπόλεις τῶν Η.Π.Α..
5. Ποιὲς εἶναι οἱ πιὸ πυκνοκατοικημένες περιοχὲς τῶν Η.Π.Α.; Γιατί;
6. Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῶν Η.Π.Α.; Νὰ τις δείξετε σὸ χάρτη.
7. Πῶς διοικεῖται τὸ κράτος τῶν Η.Π.Α.;
8. Τί γνωρίζετε για τὴ σημερινὴ πρόοδο τῶν Η.Π.Α.; Πῶς κατόρθωσαν οἱ Ἀμερικανοὶ νὰ κατακτήσουν πρῶτοι τὴ Σελήνη;
9. Τί γνωρίζετε για τις σχέσεις τῶν Η.Π.Α. μὲ ἄλλα κράτη τῆς Γῆς;
10. Τί γνωρίζετε για τὸν Ἑλληνισμό τῆς Ἀμερικῆς;

Στο λιμάνι της **Νέας Υόρκης**, της πιό μεγάλης πόλης του κόσμου, με τούς πανύψηλους ούρανοξύστες και τὰ 12.000.000 κατοίκους, ύψώνεται επιβλητικό τὸ **ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας**. Ἔχει ὕψος 46 μέτρα!

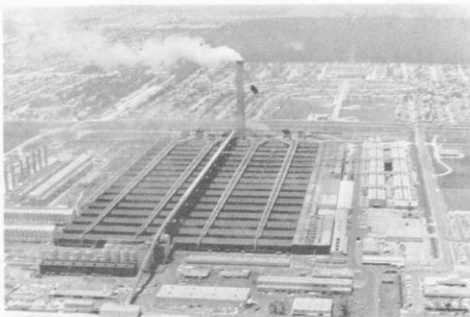
Θαυμάζει κανεὶς πῶς ἄνθρωποι ἀπὸ ὄλες σχεδὸν τὶς χώρες τῆς Γῆς, πού μιλοῦσαν διαφορετικὲς γλώσσες, πίστευαν σὲ διαφορετικοὺς θεοὺς, εἶχαν διαφορετικὸ χρῶμα καὶ διαφορετικὲς συνήθειες, κατόρθωσαν νὰ συνεργαστοῦν ἄρμονικὰ καὶ νὰ δημιουργήσουν ἓνα ἐνιαῖο κράτος.

Ἡ σημαία εἶναι τὸ ἱερὸ σύμβολο, πού συνδέει ψυχικὰ ὄλους τοὺς Ἀμερικανούς. Πενήντα μικρὰ ἀστέρια τῆς συμβολίζουν τὶς 50 πολιτείες, πού ἀποτελοῦν τὸ κράτος τῶν Η.Π.Α.. Κάθε πολιτεία εἶναι μιὰ μεγάλη περιοχὴ μὲ ἑκατομμύρια κατοίκους. Τὸ Τέξας π.χ. ἔχει πενταπλάσια ἔκταση ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἡ Καλιφόρνια ἔχει 17.000.000 κατοίκους, ἡ Ἀλάσκα, στὴν ὁποία ζοῦν καὶ πολλοὶ Ἑσκιμῶι, εἶναι σὲ ἔκταση δωδεκαπλάσια ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Κάθε πολιτεία ἔχει τὸν κυβερνήτη, τοὺς βουλευτὲς καὶ τοὺς γε-
ρουσιαστὲς τῆς, πού φροντίζουν γιὰ τὰ προβλήματα τῆς περιοχῆς
τους. Γιὰ τὰ γενικὰ προβλήματα τοῦ κράτους φροντίζει ἡ Κυβέρνη-
ση καὶ ὁ Πρόεδρος τῶν Η.Π.Α.. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ
Οὐάσιγκτον (2.860.000 κ.).

Άποψη τής Νέας Υόρκης

Έργοστάσιο στη Ν. Όρλεάνη

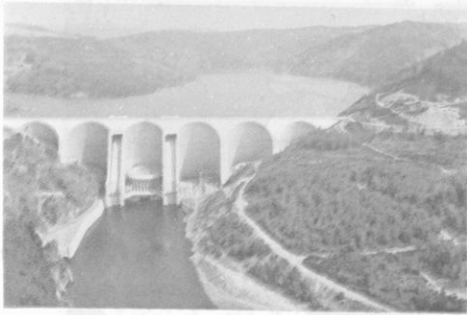

Χαλυβουργείο

Τα μεγαλύτερα αστικά, έμπορικά και βιομηχανικά κέντρα τών Η.Π.Α. βρίσκονται στις βορειοανατολικές πολιτείες. Ή **Νέα Υόρκη** (12.500.000 κ.), με τὸ μεγαλύτερο στὸν κόσμο λιμάνι τῆς, εἶναι ἡ θύρα τών Η.Π.Α.. Ἄλλες μεγαλοπόλεις στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἄτλαντικοῦ εἶναι ἡ **Φιλαδέλφεια** (5.000.000 κ.), ἡ **Βαλτιμόρη**, τὸ **Μπόστον** (2.850.000 κ.). Δυτικότερα, πρὸς τὴν περιοχὴ τών λιμνῶν, βρίσκονται: τὸ **Πίτσμπουργκ** (2.500.000 κ.) με τεράστια χαλυβουργεῖα, τὸ **Ντιτρόιτ** (4.300.000 κ.), ἡ πόλη τών αὐτοκινήτων, τὸ **Σικάγο** (7.200.000 κ.), τὸ **Κλίβελαντ** (2.150.000 κ.). Στὴ Φλορίντα βρίσκεται τὸ **Μαϊάμι** (1.320.000 κ.), με θαυμάσιο κλίμα, καὶ στὶς ἐκβολὲς τοῦ Μισισσιππὴ ἡ **Νέα Όρλεάνη** (1.100.000 κ.). Στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ μεγάλες πόλεις εἶναι ὁ **Ἅγιος Φραγκίσκος** (3.230.000 κ.) καὶ τὸ **Λὸς Ἄντζελες** (5.200.000 κ.).

Οἱ περισσότεροι Ἄμερικανοὶ ζοῦν στὶς πόλεις κι ἐργάζονται στὴ βιομηχανία, σὲ ἐμπορικές ἐπιχειρήσεις κλπ.

Οἱ Η.Π.Α. ἔχουν σχέσεις με ὅλες σχεδὸν τὶς χῶρες τῆς Γῆς. Ἐξάγουν σ' αὐτὲς ἀφθονα βιομηχανικά προϊόντα καὶ εἰσάγουν πρῶτες ὕλες καὶ προϊόντα, ποὺ δὲν παράγει ὁ τόπος τους.

Φράγμα ποταμού

Συγκοινωνιακός κόμβος

Στη Νέα Ύορκη βρίσκεται ή έδρα του **Όργανισμου Ήνωμένων Έθνών (Ο.Η.Ε.)**. Έκει αντιπρόσωποι όλων των κρατών της Γης προσπαθούν να λύσουν ειρηνικά τις διαφορές τους και να αποφεύγουν τούς πολέμους.

Ή Πατρίδα μας είναι σύμμαχος των Η.Π.Α.. Έκει ζούν 2.000.000 περίπου Έλληνες μετανάστες ή απόγονοι μεταναστών. Έχουν ναούς, ίερείς, αρχιεπίσκοπο και σχολεία δικά τους και δέν λησμονούν την Έλλάδα.

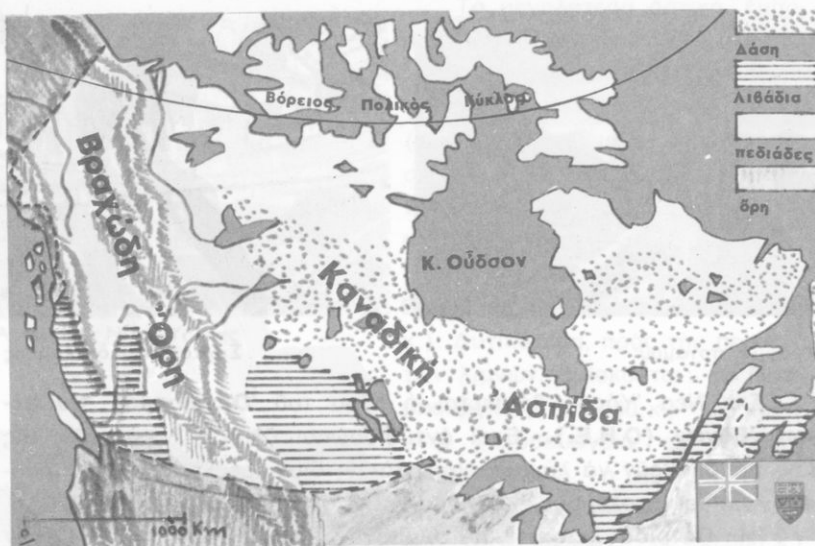
Όνόματα: Νέα Ύορκη, άγαλαμα Έλευθερίας, Ούάσιγκτον, Φιλαδέλφεια, Ντιτρόιτ, Σικάγο, Άγ. Φραγκίσκος, Λός Άντζελες, Όργανισμός Ήνωμένων Έθνών.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Κάθε κράτος έχει την κυβέρνηση και τα έθνικά του σύμβολα.

2. Μεγάλες πόλεις δημιουργούνται συνήθως σε περιοχές με μεγάλη παραγωγή.

3. Όλοι οί άνθρωποι και τα κράτη πρέπει να συνεργάζονται για την ειρήνη και την πρόοδο όλου του κόσμου.

Έργασίες: Να ίχνογραφήσετε τον πολιτικό χάρτη των Η.Π.Α..

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Καναδά

50

γαν
'Ο Καναδάς

Έκταση: 9.976.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 22.730.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες:

1. Δειξτε τον Καναδά στο χάρτη και στην υδρογειο σφαιρα. Συγκρίνετε την έκτασή του με την έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
2. Γνωρίζετε τη μορφολογία του εδάφους και το κλίμα του Καναδά. Να δείξετε στο χάρτη τις ζώνες βλαστήσεως.
3. Τι γνωρίζετε για τα δάση και τον δασικό πλοΐτο του Καναδά;
4. Τι γνωρίζετε για τους οιοβολώνες και τις άλλες πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας αυτής;
5. Γιατί ή μεγάλη αυτή χώρα έχει τόσο λίγους κατοίκους; Ποιά περιοχή του Καναδά είναι πιο πυκνοκατοικημένη; Γιατί; Τι γνωρίζετε για τους Καναδούς;

6. Τί σημασία έχει για τὸν Καναδὰ ὁ ποταμὸς "Αγ. Λαυρέντιος; Γιατί;
7. Ποιὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ Καναδᾶ;
8. Ποιὸ καναδικὸ λιμάνι θρῖσκεται στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ;
9. Σὲ ποιὰ περιοχὴ θρῖσκονται τὰ μεγάλα ἀστικά καὶ βιομηχανικὰ κέντρα τοῦ Καναδᾶ; Γιατί;
10. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῆς χώρας μας μὲ τὸν Καναδὰ; Τί προϊόντα εἰσάγομε ἀπὸ τὸν Καναδὰ;

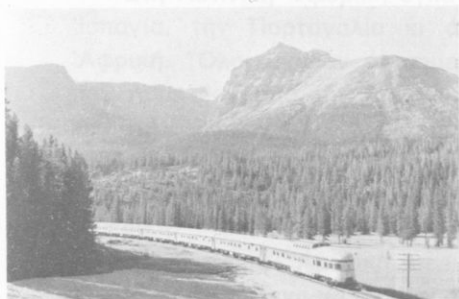
✓ Ὁ Καναδὰς εἶναι ἡ χώρα τῶν δασῶν. Εἶναι ἐπίσης ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους σιτοβολῶνες τοῦ κόσμου. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὡς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ κι ἀπὸ τὶς Η.Π.Α. ὡς τοὺς αἰώνιους πάγους τοῦ Β. πόλου. Ἔχει ἔκταση 9.976.000 τ.χ.

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια μιλήσαμε γιὰ τὸ ἔδαφος, τὶς λίμνες, τὰ ποτάμια, τὶς ἀκτὲς τοῦ Καναδᾶ. Μιλήσαμε ἐπίσης γιὰ τὸ κλίμα του. Ὁ Καναδὰς εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ψυχρότερες χώρες τῆς Γῆς. Τὰ μεγάλα νησιά καὶ οἱ βορινὲς ἀκτὲς του εἶναι πάντα χιονισμένες. Ἐκεῖ ζοῦν μόνο λίγοι Ἐσκιμῶι. Σ' ὅλοκληρη τὴ χώρα φυσοῦν ψυχροὶ βόρειοι ἄνεμοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ, ὅπου τὸ ρεῦμα Κοῦρο-Σίβο φέρνει ἀρκετὴ ζέστη.

Ἡ θλάση ἀλλάζει ἀπὸ ζώνη σὲ ζώνη. Μετὰ τὴ βόρεια πολικὴ ζώνη ἀκολουθοῦν οἱ ζώνες τῆς τούνδρας καὶ τῶν δασῶν. Νοτιότερα ὑπάρχουν βοσκοτόποι καὶ χωράφια. Εἶναι οἱ μεγάλοι σιτοβολῶνες τοῦ κεντρικοῦ Καναδᾶ. Στὶς δυτικὲς περιοχὲς ὑπάρχουν μεγάλα δάση, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγεται ξυλεῖα καὶ χαρτοπολτός. Ὁ Καναδὰς παράγει μεγάλες ποσότητες ξυλείας, χαρτιοῦ, δημητριακῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

Τοπίο τοῦ Καναδᾶ

Ἀποψη τοῦ Μοντρεᾶλ

Ἐκτός ἀπὸ τὸ ὑπέδαφός του ἐξάγονται πολλὰ ὀρυκτά. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ πολλὰ ἐργοστάσια κινουῦνται μὲ ὑδατοπτώσεις.

Πυκνὸ δίκτυο δρόμων διευκολύνει τὶς μεταφορές. Ὁ ποταμὸς Ἄγ. Λαυρέντιος διευκολύνει πολὺ τὴ συγκοινωνία τῆς χώρας. Στὴν κοιλάδα του ζοῦν οἱ περισσότεροὶ Καναδοί. Ἐκεῖ βρίσκονται καὶ οἱ μεγάλες πόλεις τοῦ Καναδά: ἡ **Ὁττάβα** (550.000 κ.), ποὺ εἶναι πρωτεύουσα τῆς χώρας, τὸ **Κεμπέκ** (450.000 κ.), τὸ **Μοντρεάλ** (2.700.000 κ.) καὶ νοτιότερα τὸ **Τορόντο** (2.430.000 κ.). Στὶς ἀκτὲς τῆς Νέας Σκωτίας βρίσκεται τὸ μεγάλο λιμάνι **Χάλιφαξ** (280.000 κ.) καὶ στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ τὸ **Βανκούβερ** (860.000 κ.).

Σ' ὁλόκληρο τὸν Καναδὰ ζοῦν μόνο 22.730.000 ἄνθρωποι. Ἄλλοι εἶναι ἀγγλικῆς καταγωγῆς, μιλοῦν τὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα καὶ εἶναι χριστιανοὶ διαμαρτυρόμενοι καὶ ἄλλοι γαλλικῆς καταγωγῆς, μιλοῦν γαλλικὰ καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Ὄνόματα: Καναδάς, Ὁττάβα, Κεμπέκ, Μοντρεάλ, Τορόντο, Χάλιφαξ, Βανκούβερ.

- Γενικὲς παρατήσεις:**
1. Οἱ πολὺ ψυχρὲς περιοχὲς εἶναι ἀραιοκατοικημένες.
 2. Οἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν διευκολύνουν τὴ συγκοινωνία.
 3. Στὶς εὐφορες κοιλάδες συγκεντρώνονται συνήθως πολλοὶ ἄνθρωποι.
 4. Πολλὲς μεγάλες πόλεις τῆς Γῆς εἶναι χτισμένες στὶς ὄχθες ποταμῶν.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τοῦ Καναδά.

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΥΑΡΕΣ ΨΑΞΕΣ

Έρωτήσεις-δραστηριότητες :

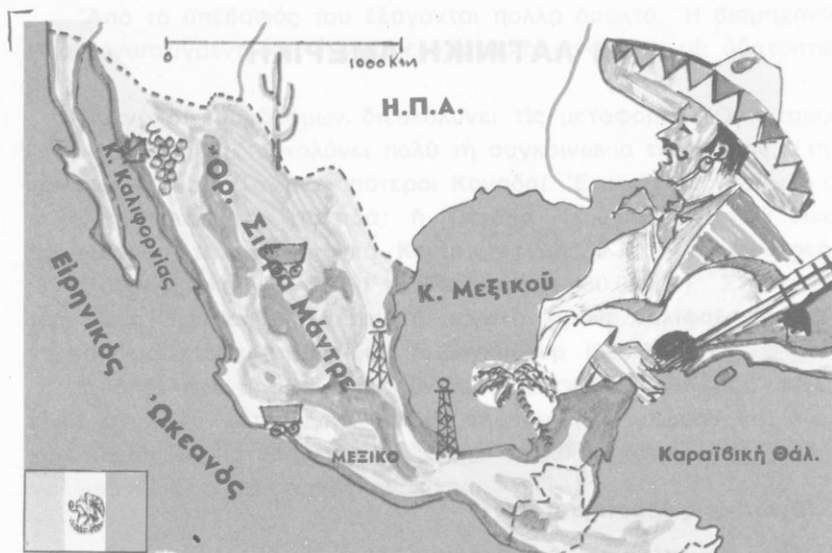
1. Ποιά περιοχή ονομάζεται Λατινική Άμερική; Γιατί;
2. Σε ποιά τμήματα χωρίζεται ή Λατινική Άμερική;
3. Δείξτε στο χάρτη σας την Κεντρική Άμερική, το Μεξικό, την περιοχή του Ίσθμου, τα νησιά της Καραϊβικής θάλασσας.
4. Δείξτε τη Νότια Άμερική.

Η Λατινική Άμερική απλώνεται από τα νότια σύνορα των Η.Π.Α. και τον κόλπο του Μεξικού ως τη Γη του Πυρός. Είναι μία τεράστια περιοχή με 284.000.000 κατοίκους. Πολλοί απ' αυτούς είναι Ίνδιανοί, άλλοι απόγονοι Εύρωπαίων αποίκων και πολλοί μιγάδες.

Στη Λατινική Άμερική έγκαταστάθηκαν κυρίως άποικοι από την Ίσπανία, την Πορτογαλία κι άργότερα από την Ίταλία και την Άφρική. Όλοι σχεδόν οι σημερινοί κάτοικοί της μιλούν γλώσσες που προήλθαν από την άρχαία λατινική και είναι χριστιανοί καθολικοί. Διαφέρουν πολύ από τους βορειοαμερικανούς στον πολιτισμό, στον πλούτο και στον τρόπο ζωής.

Η Λατινική Άμερική χωρίζεται στην **Κεντρική** και στη **Νότια Άμερική**.

Η Κεντρική Άμερική περιλαμβάνει το **Μεξικό**, την περιοχή του **Ίσθμου** και τα **νησιά της Καραϊβικής**.

Γεωφυσικός-παραγωγικός χάρτης Μεξικού

51

Τò Μεξικό

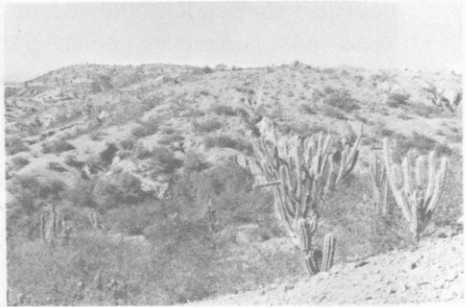
Έκταση: 1.972.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 58.400.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε τò Μεξικό στò χάρτη σας.
2. Εΐδατε ποιò Μεξικανòυς; Μοιάζουν με τòυς γείτονέσ τòυς Άμερικανòυς; Πòωσ σàς φαίνονται ή ένδυμασία και τὰ πλατύγυρα καπέλα τòυς;
3. Ποιοί ήταν οί πρόγονοί τών σημερινών Μεξικανών;
4. Πòωσ είναι τò έδαφος τού Μεξικου; Παρατηρήστε στò χάρτη τὰ βουνά, τὰ όροπέδια, τισ άκτιέσ τού Μεξικου.
5. Η πόλη Μεξικό έχει ύψόμετρο 2.278 μ. Τò κλίμα της όμως είναι πολò θερμό και δέν χιονίζει ποτέ. Γιατί;
6. Ποιέσ περιοχέσ τού Μεξικου έχουν κλίμα ξηρό και ποιέσ υγρό; Γιατί;

7. Τὸ Μεξικὸ εἶναι πλούσια χώρα; Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα του; Μὲ τί ἀσχολοῦνται κυρίως οἱ κάτοικοί του; Ποιὰ γλῶσσα μιλοῦν καὶ σὲ ποιὰ θρησκεία πιστεύουν;
8. Ποιὰ πόλη εἶναι πρωτεύουσα τοῦ Μεξικῶ;

Τοπίῳ τοῦ Μεξικῶ

Τὸ Μεξικὸ εἶναι μεγάλη χώρα καὶ βρίσκεται στὰ νότια τῶν Η. Π.Α., ἀπὸ τὶς ὁποῖες τὸ χωρίζει ὁ ὀρμητικὸς ποταμὸς **Ρίο Γκράντε**. Ἐνατολικά βρέχεται ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Μεξικῶ καὶ δυτικά ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Ἐκεῖ σχηματίζεται ἡ **χερσόνησος Καλιφόρνια** καὶ ὁ **κόλπος τῆς Καλιφόρνιας**.

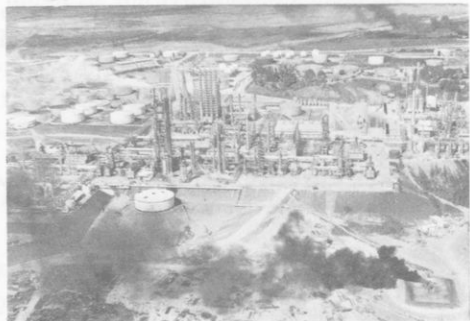

Ἄποψη τῆς πόλης Μεξικῶ

Εἶναι χώρα ὀρεινὴ, μὲ ψηλὰ ὄρη καὶ μεγάλα ὄροπέδια. Σὲ πολλές περιοχὲς τὸ ἔδαφος παθαίνει συχνὰ καθιζήσεις.

Ἀπὸ τὴ μέση σχεδὸν τοῦ Μεξικῶ περνᾷ ὁ Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς χώρας βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Τὸ μικρὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὸ ὀρεινὸ ἔδαφος, τὸ θερμὸ ρεῦμα Γκόλφ Στριμ καὶ τὰ ρεύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ δημιουργοῦν μεγάλη ποικιλία κλίματος στὶς διάφορες περιοχὲς τοῦ Μεξικῶ. Στὰ χαμηλὰ παραθαλάσσια μέρη τὸ κλίμα εἶναι τροπικὸ. Ἐκεῖ ὑπάρχουν παρθένα δάση καὶ σαθάνες κι εὐδοκιμοῦν τὸ κακάο, ὁ φοῖνικας, ἡ

Πετρελαιοπηγὲς στὸ Μεξικὸ

βανίλια, τὸ θαμβάκι. Ψηλότερα καλλιεργοῦνται καφές, ζαχαροκάλαμο, ρύζι, μπανάνες, ὄπωροφόρα δέντρα. Στὰ κεντρικὰ ὄροπέδια, ὅπου δὲν φτάνουν οἱ ὑγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι, ὑπάρχουν ἔρημοι ἢ στέπες μὲ ἀγκαθωτοὺς θάμνους καὶ κάκτους.

Σ' αὐτὴ τὴν πολύμορφη χώρα, μὲ τὸν καυτὸ ἥλιο, τὰ τροπικὰ δάση, τὶς ἐρήμους καὶ τὰ πολλὰ ἐνεργὰ ἠφαίστεια, ζοῦν οἱ Μεξικανοί, ζωηροὶ κι εὐθυμοὶ ἄνθρωποι, μὲ τὶς γραφικὲς ἐνδυμασίες καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ πλατύγυρα καπέλα τους. Τὰ παλιὰ χρόνια στὸ Μεξικὸ ζοῦσαν οἱ **Ἀζτέκοι** καὶ οἱ **Μάγια**. Μεγαλόπρεπα μνημεῖα ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τῶν λαῶν αὐτῶν σώζονται μέχρι σήμερα.

Οἱ σημερινοὶ Μεξικανοὶ δὲν κατόρθωσαν νὰ μιμηθοῦν στὴν πρόοδο τοὺς γείτονές τους Ἀμερικανούς. Μόλο ποῦ ἡ χώρα τους ἔχει ἀρκετὸ φυσικὸ πλοῦτο καὶ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πλουσιότερες χώρες τῆς Γῆς σὲ ὀρυκτά, δὲν μπόρεσαν ν' ἀναπτύξουν ἀξιόλογη βιομηχανία καὶ οἱ περισσότεροὶ εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι.

Στὸ Μεξικὸ ζοῦν σήμερα 58.400.000 ἄνθρωποι. Ὅλοι σχεδὸν μιλοῦν ἰσπανικὰ κι εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι τὸ **Μεξικὸ** (8.000.000 κ.), χτισμένον σ' ἓνα ὄροπέδιο μὲ ὑψόμετρο 2.278 μ.. Τὸ Μεξικὸ ἔχει καλὴ συγκοινωνία καὶ μεγάλη τουριστικὴ κίνηση.

Ὄνόματα: Μεξικὸ, Ρίο Γκράντε, Καλιφόρνια, Ἀζτέκοι, Μάγια.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ χώρες, ποῦ θρῖσκονται κοντὰ στοὺς τροπικοὺς κύκλους, ἔχουν τροπικὸ κλίμα καὶ τροπικὴ βλάστηση.

2. Τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὸ ὑψόμετρο, τὴ θέση τῶν βουνῶν, τὴν ἀπόσταση ἀπὸ τὴ θάλασσα, τὰ γειτονικὰ θαλάσσια ρεύματα κλπ.

3. Οἱ λαοί, ποῦ δὲν κατόρθωσαν ν' ἀξιοποιήσουν τὸν φυσικὸ πλοῦτο τῆς χώρας τους, ἔχουν μείνει φτωχοί.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ νὰ χρωματίσετε μόνο τὸ Μεξικὸ.

Πολιτικός χάρτης Κεντρικής 'Αμερικής

52

‘Η υπόλοιπη Κεντρική ‘Αμερική

Έκταση: 750.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 41.000.000

‘Ερωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δείξτε την Κεντρική ‘Αμερική στο χάρτη σας Δείξτε την περιοχή του ‘Ισθμού.
2. Δείξτε στην υδρόγειο σφαίρα τη διώρυγα του Παναμά. Τί σημασία έχει για την παγκόσμια ναυσιπλοΐα;
3. Γνωρίζετε πώς λειτουργεί ή διώρυγα αυτή;
4. Δείξτε τα νησιά της Καραϊβικής. Ποια είναι τα πιο μεγάλα;
5. Πώς είναι το έδαφος της Κεντρικής ‘Αμερικής; Γιατί τόσο συχνά γίνονται σεισμοί εκεί;
6. Τί γνωρίζετε για το κλίμα της Κεντρικής ‘Αμερικής; Ποια είναι τα σπουδαιότερα προϊόντα της;
7. Τί γνωρίζετε για τους κατοίκους της;
8. Ποιά κράτη περιλαμβάνει ή Κεντρική ‘Αμερική;

Ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ εἶναι τὸ σταυροδρόμι τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου. Ὁ τεράστιος Ἴσθμὸς εἶναι ἡ φυσικὴ γέφυρα, ποὺ συνδέει τὴ Βόρεια μὲ τὴ Νότια Ἀμερικὴ, καὶ ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ** ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

Ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ** εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τεχνικὰ ἔργα, ποὺ κατασκεύασε ὁ ἄνθρωπος πάνω στὴ Γῆ. Στὰ 1881 ὁ **Φερδινάνδος Λεσέψ**, ποὺ εἶχε ἀνοίξει καὶ τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ, μὲ χιλιάδες ἐργάτες καὶ μηχανικούς, ἄρχισε τὴ διάνοιξη. Τὰ ἐμπόδια ὅμως ἦταν πολλὰ καὶ τὸ ἔργο πολὺ δύσκολο. Ὅχιw χρόνια κράτιση ἢ προσπάθεια τοῦ Λεσέψ καὶ 20.000 ἐργάτες πέθαναν ἐκεῖ ἀπὸ τὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα, τὶς ἀρρώστιες καὶ τὰ τοιμπήματα ἐρπειῶν καὶ ἐντόμων. Τὸ 1889 οἱ ἐργασίες σταμάτησαν.

Τὶς ξανάρχισαν τὸ 1903 Ἀμερικανοὶ τεχνικοί. Πρώτῃ φροντίδα τους τώρα ἦταν ν' ἀποξηράνουν τὰ ἔλη τῆς περιοχῆς, νὰ καταπολεμήσουν τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ ἔντομα καὶ ἔπειτα ν' ἀρχίσουν τὴ δουλειά. Τὸ 1914 ἡ διώρυγα ἦταν ἑτοιμῆ. Ἔχει μῆκος 82 χιλιόμετρα καὶ περνοῦν ἀπ' αὐτὴ 50 περὶπου πλοῖα τὴν ἡμέρα.

Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι τὸ πιὸ ψηλὸ τμήμα τῆς διώρυγας βρίσκεται 26 μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὶς γειτονικὲς θάλασσες! Μὲ εἰδικὸς ὑδατοφράχτες τὰ πλοῖα ἀνεβαίνουν στὶς ψηλότερες δεξαμενὲς καὶ μὲ ἄλλους κατεβαίνουν στὸν ἀπέναντι ὠκεανό!

Ἡ σημασία τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ γιὰ τὴ ναυοπλοία καὶ τὸ παγκόσμιο ἐμπόριο εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἔχει καὶ μεγάλη στρατηγικὴ σημασία.

Ἡ περιοχή τοῦ Ἴσθμου εἶναι ὄρεινῆ, μὲ ἠφαιστειογενὲς ἔδαφος. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν πολλὰ ἐνεργὰ ἠφαιστεια καὶ οἱ σεισμοὶ εἶναι συχνοὶ καὶ καταστρεπτικοί. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ὅτι ἡ πόλη Σάν Σαλβαντόρ καταστράφηκε ὡς τώρα 16 φορές ἀπὸ τοὺς σεισμούς! Μεγάλες καταστροφὲς προκαλοῦν ἐπίσης οἱ τρομεροὶ **κυκλώνες**.

Στὴν Καραϊβικὴ θάλασσα βρίσκονται τὰ μεγάλα νησιά **Κούβα, Ζαμáικα, Αἰτή, Πόρτο - Ρίκο** καὶ τὰ νησιωτικὰ συμπλέγματα **Μπαχάμες** καὶ **Μικρὲς Ἀντίλλες** μὲ πολλὰ μικρὰ νησιά. Εἶναι οἱ **Δυτικὲς Ἰνδίες**, τὰ ἐδάφη τῆς Ἀμερικῆς, ποὺ πρωτοανακάλυψε ὁ Κολόμβος.

Σ' όλόκληρη τήν Κεντρική 'Αμερική τò κλίμα είναι τροπικό. 'Η θερμοκρασία είναι ψηλή, ή ύγρασία μεγάλη και παντού σχεδόν υπάρχουν παρθένα δάση, σαβάνες ή φυτείες με τροπικά φυτά. Τò ζαχαροκάλαμο, ή καφέα, ή μπανανιά, τò κακάο, ό καπνός, τò βαμβάκι, τò ρύζι, είναι τὰ πιò συνηθισμένα φυτά, πού καλλιεργούνται στήν Κεντρική 'Αμερική.

Στήν περιοχή αὐτή, με τò άνθυγιεινό τροπικό κλίμα της, ζοῦν 41.000.000 άνθρωποι, 'Ινδιάνοι, λευκοί Εὐρωπαῖοι, μαῦροι 'Αφρικανοί, 'Ασιάτες, μιγάδες. Είναι ζωηροί κι άνήσυχοι, συχνά φιλονικοῦν, έπαναστατοῦν, πολεμοῦν μεταξύ τους. Γι' αὐτό, κυρίως στήν Κεντρική 'Αμερική, υπάρχουν πολλὰ και μικρὰ κράτη. Συντελεῖ, βέβαια, σ' αὐτό και ό έδαφικός διαμελισμός.

Στήν περιοχή τοῦ 'Ισθμοῦ βρίσκονται ή **Γουατεμάλα**, ή βρετανική άποικία **'Ονδούρα**, ή **'Ονδούρα**, τò **Σαλθαντόρ**, ή **Νικαράγουα**, ή **Κοσταρικό** και ό **Παναμάς**. Στήν Καραϊβική θάλασσα ή **Κούδα**, με πρωτεύουσα τήν **'Αβάνα** (1.660.000 κ.), ή **'Αιτή**, ή **Δομινικανή Δημοκρατία**, τò **Πόρτο-Ρίκο**, οί βρετανικές άποικίες **Μπαχάμες** και **Ζαμάικα**, ή γαλλική **Μαρτινίκα** και άρκετά άλλα μικρὰ νησιά, πού άνήκουν σε διάφορα κράτη. (Βλέπε πίνακα σ. 187).

Γενικά, οί χώρες τής Κεντρικής 'Αμερικής είναι γεωργικές και δέν κατόρθωσαν ν' άναπτυχθοῦν βιομηχανικά και νά προοδεύσουν.

'Ονόματα: Νά μάθετε τὰ σπουδαιότερα όνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί ίσθμοί είναι φυσικές γέφυρες ανάμεσα σε γειτονικές στεριές.

2. Οί διώρυγες διευκολύνουν πολύ τή συγκοινωνία.

3. 'Ο μεγάλος κάθετος έδαφικός διαμελισμός συντελεῖ συνήθως στή δημιουργία πολλών κρατιδίων.

'Εργασίες: Στò χάρτη, πού κάνατε στò προηγούμενο μάθημα, νά χρωματίσετε και τὰ υπόλοιπα κράτη τής Κ. 'Αμερικής.

"Εκταση: 17.300.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 192.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε τη Νότια 'Αμερική στον παγκόσμιο χάρτη και στην υδρογειο σφαίρα. Δείξτε τη διώρυγα του Παναμά και τη Γη του Πυρός.
2. Παρατηρήστε το έδαφος της Ν. 'Αμερικής, τη μεγάλη δυτική όροσειρά, τα ανατολικά ύψηδα, τα μεγάλα λεκανοπέδια.
3. Δείξτε τον 'Αμαζόνιο και τους παραποτάμους του, τις πηγές και τις εκβολές του. Γιατί έχει τόσα πολλά νερά; Ποιά άλλα ποτάμια έχει ή Ν. 'Αμερική;
4. Πώς είναι οι άκτες της Ν. 'Αμερικής;
5. Δείξτε τις χώρες, από τις οποίες περνούν ο 'Ισημερινός, ο τροπικός του Αιγόκερω και ο Νότιος πολικός κύκλος.
6. Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν το κλίμα της Ν. 'Αμερικής; Τί γνωρίζετε γι' αυτό; Μοιάζει με το γνωστό σας κλίμα της 'Αφρικής; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε για τη ζούγκλα του 'Αμαζονίου; Τί είναι ή πάμπα;
8. Τί γνωρίζετε για τους κατοίκους της Ν. 'Αμερικής;

'Η Νότια 'Αμερική έχει πολλές γεωφυσικές ομοιότητες με τη Βόρεια, δέν έχει όμως αναπτυχθή ακόμη αρκετά, αν και έχει μεγάλο φυσικό πλούτο.

'Η μεγάλη αυτή χώρα αρχίζει από τη διώρυγα του Παναμά και καταλήγει στο **άκρωτήριο Χόρν**. Βρέχεται από τον 'Ατλαντικό και τον Ειρηνικό ωκεανό. Οι άκτες της απέχουν χιλιάδες μίλια από τις γειτονικές της ηπείρους.

Στά δυτικά, σαν τεράστιο τείχος, ύψώνονται οι **Κορδιλλιέρες 'Ανδεις** (6.958 μ. ύψος έχει ή ψηλότερη κορυφή τους) και προς τις

Τοπία της 'Αμαζονίας

Κορυφές τῶν ᾿Ανδεων

Πρόποδες τῶν ᾿Ανδεων

ἀκτὲς τοῦ ᾿Ατλαντικοῦ τὰ χαμηλὰ **Βραζιλιανὰ ὄρη**. Ὀλόκληρη ἡ ὑπόλοιπη Ν. ᾿Αμερικὴ εἶναι πεδιάδες καὶ ὄροπέδια. ᾿Ανάμεσα στὰ βόρεια ὑψίπεδα τῆς **Γουιάνας** καὶ τὰ ἀνατολικά τῆς **Βραζιλίας** βρίσκεται ἡ **λεκάνη τοῦ ᾿Αμαζονίου**, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς πρόποδες τῶν ᾿Ανδεων καὶ καταλήγει στὶς ἀκτὲς τοῦ ᾿Ατλαντικοῦ. Τὰ ἄφθονα νερὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς συγκεντρώνονται, μὲ πολλοὺς παραποτάμους, στὸν **᾿Αμαζόνιο**, ποῦ εἶναι τὸ μεγαλύτερο ποτάμι τῆς Γῆς σὲ ποσότητα νεροῦ. Βορειότερα ὑπάρχει ἡ **λεκάνη τοῦ ᾿Ορενόκου** καὶ στὰ νότια τὰ θαθύπεδα τοῦ **Παραγουάη** καὶ τοῦ **Οὔρουγουάη**.

Οἱ ἀκτὲς τῆς Ν. ᾿Αμερικῆς ἄλλοῦ εἶναι ἀπόκρημνες κι ἄλλοῦ ὀμαλὲς ἢ βαλτώδεις. Μικροὶ κόλποι κι ἐλάχιστα νησάκια σχηματίζονται ἐκεῖ. Στὶς ἀκτὲς τοῦ ᾿Ατλαντικοῦ ἡ θάλασσα εἶναι ρηχὴ, ἐνῶ σ' ἐκείνες τοῦ Εἰρηνικοῦ πολὺ βαθιὰ (φτάνει ὡς 8.000 μ.).

Τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς Ν. ᾿Αμερικῆς βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, ἡ ὄροσειρὰ τῶν ᾿Ανδεων καὶ οἱ γειτονικοὶ ὠκεανοὶ ἐπηρεάζουν πολὺ τὸ κλίμα τῆς. Γενικά, στὴ Ν. ᾿Αμερικὴ ὑπάρχουν τρεῖς κλιματικὲς ζώνες:

α. **Ἡ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ**, πού πιάνει τὸ βαθύπεδο τοῦ Ἄμαζονίου καὶ τὰ ὑψίπεδα τῆς Γουιάνας. Σ' αὐτὴ ἡ θερμοκρασία εἶναι μεγάλη, βρέχει συχνὰ καὶ εἶναι πάντα καλοκαίρι. Ἡ βλάστηση εἶναι πλούσια καὶ τὰ παρθένα δάση τοῦ Ἄμαζονίου ἀπέραντα.

β. **Ἡ ζώνη τοῦ τροπικοῦ κλίματος**, μὲ χαμηλότερη θερμοκρασία καὶ περιοδικὲς βροχές. Εἶναι οἱ περιοχὲς τῆς Ν.Α. Βραζιλίας καὶ τῆς Βενεζουέλας. Σ' αὐτὲς ἡ βλάστηση λιγοστεύει συνεχῶς ἀπὸ τὸ παρθένο δάσος πρὸς τὶς σαβάνες καὶ τὶς στέπες τῶν δυτικῶν περιοχῶν. Ψηλὰ στὶς Ἄνδεις ἐπικρατοῦν πολλὲς παραλλαγές ὄρειου κλίματος.

γ. **Ἡ ζώνη μὲ τὸ εὐκρατο κλίμα**. Πιάνει τὴν Ἀργεντινὴ καὶ τὶς νότιες Ἄνδεις. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια, δάση, καθὼς καὶ στέπες στὸ ὄροπέδιο τῆς **Παταγονίας**.

Γενικά, ὁ φυτικὸς κόσμος τῆς Ν. Ἀμερικῆς παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία καὶ εἶναι πλουσιότερος ἀπὸ κάθε ἄλλη ἥπειρο. Χαρακτηριστικὰ ζῶα τῆς περιοχῆς εἶναι ὁ τζάγουαρ (ιαγουάρος), ὁ πούμα, ὁ τάπιρος, ἡ λάμα καὶ πολλὰ παραδείσια πτηνὰ, ἔρπετὰ κι ἔντομα. Στὴν **πάμπα** τῆς Ἀργεντινῆς βόσκουν ἑκατομμύρια πρόβατα καὶ βόδια.

Στὴν Ν. Ἀμερικὴ ζοῦν σήμερα 192.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι κατοικοῦν στὶς πλούσιες περιοχὲς τῆς Βενεζουέλας, τῆς Κολομβίας, τοῦ Περού, τῆς Ν.Α. Βραζιλίας καὶ τῆς πάμπα. Ἡ λεκάνη τοῦ Ἄμαζονίου, οἱ πλαγιὲς τῶν Ἄνδεων καὶ τὸ ὄροπέδιο τῆς Παταγονίας εἶναι ἀραιοκατοικημένοι τόποι. Στὴν περιοχὴ τοῦ Ἄμαζονίου κατοικοῦν κυρίως μαῦροι, πού μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὴν Ἀφρική, γιὰ νὰ καλλιεργοῦν τὶς φυτεῖες, καὶ μιγάδες. Στὶς Ἄνδεις ζοῦν Ἰνδιάνοι καὶ στὶς νότιες περιοχὲς λευκοί, ἀπόγονοι Εὐρωπαίων.

Σοβαρὰ ἐμπόδια γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ν. Ἀμερικῆς, μὲ τὸν τεράστιο φυσικὸ πλοῦτο της, εἶναι τὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καὶ ἡ ἔλλειψη δρόμων. Τὰ περισσότερα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ τὰ ἄφθονα ὀρυκτὰ της πουλιοῦνται ἀκατέργαστα σὲ ξένες χῶρες.

Έννοιες - όνόματα: Κορδιλλιέρες Άνδεις, άκρ. Χόρν, λεκάνη Άμαζονίου, Βραζιλία, Γουιάνα, Όρενόκος, Παραγουάης, Ούρουγουάης, Άργεντινή, Παταγονία, πάμπα.

Γενικές παρατηρήσεις 1. Ό φυσικός πλούτος δέν άρκει, για ν' άναπτυχθί μιá χώρα.

2. Τα μεγάλα βοσκοτόπια εύνοούν την άνάπτυξη τής κτηνοτροφίας.

3. Οί περισσότεροι άνθρωποι κατοικούν σε περιοχές με ύγιεινό κλίμα και φυσικό πλούτο.

Έργασίες: Νά ίχνογραφήσετε τόν γεωφυσικό χάρτη τής Ν. Άμερικης.

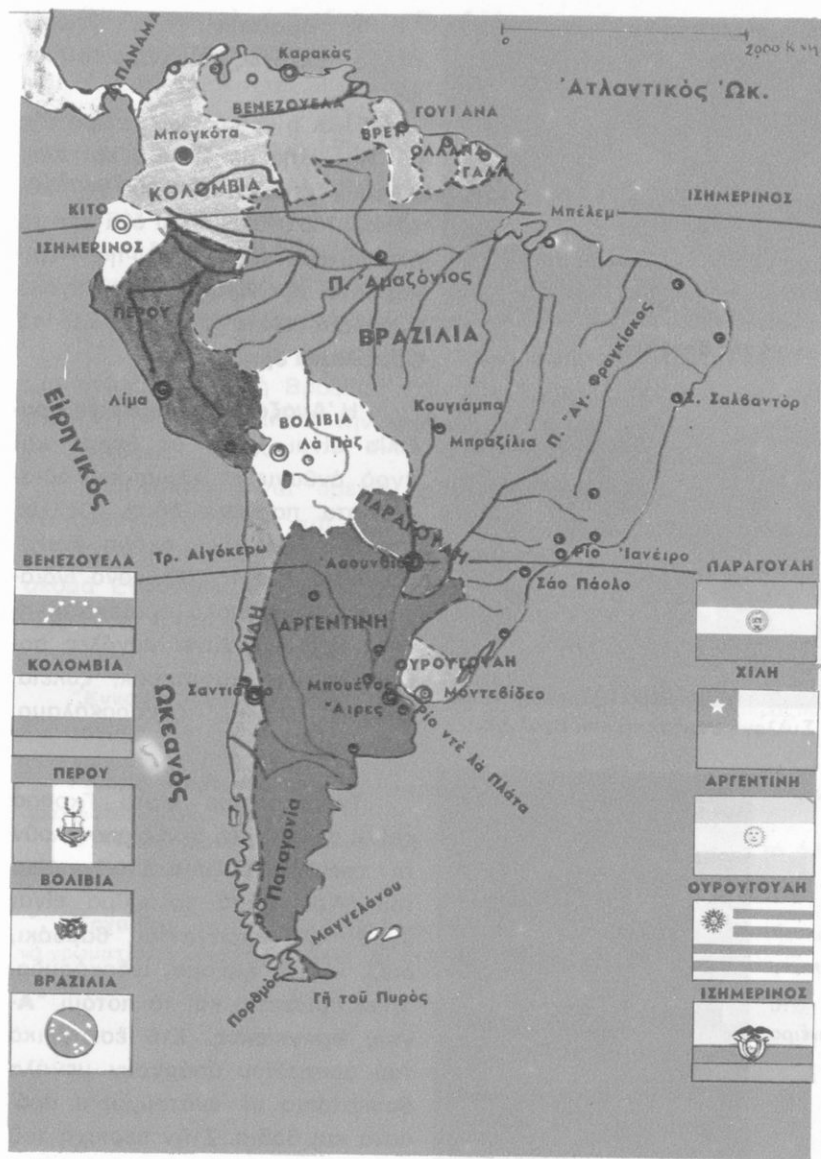

54

Ή περιοχή του Άμαζονίου (Ή Βραζιλία και ή Γουιάνα)

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειξτε σιόν γεωφυσικό χάρτη τής Ν. Άμερικης τόν Άμαζόνιο και τήν περιοχή του. Δειξτε τά Βραζιλιανά δρη, τó δροπέδιο Μάιο Γκρόσο και τά δροπέδια τής Γουιάνας.
2. Με ποιά περιοχή τής Άφρικης μοιάζει ή λεκάνη του Άμαζονίου και σε τί;
3. Δειξτε σιόν πολιτικό χάρτη τή Βραζιλία. Συγκρίνετε τήν έκταση της με τήν έκταση άλλων γνωσιών σας κρατιών.
4. Βρήτη σιό χάρτη τόν Ίσημερινό και τόν τροπικό του Αιγόκερω. Τί γνωρίζετε για τόν φυσικό πλούτο τής Βραζιλίας και τί για τήν καλλιέργεια του καφέ; Τί προϊόντα εισάγομε σιή χώρα μας άπό τή Βραζιλία;
5. Ποιοι άποικοι έφτασαν πρώτοι σιή Βραζιλία; Τί γνωρίζετε για τούς σημερινούς κατοίκους της; Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;
6. Τί γνωρίζετε για τήν περιοχή τής Γουιάνας;

Πολιτικός χάρτης Νότιας 'Αμερικής

Χωριό τής Βραζιλίας

Συλλογή βαμβακιού στη Βραζιλία

Φτωχόσπιτα
στο
Ρίο Ίανέιρο

‘Η **Βραζιλία** είναι γνωστή στους Έλληνες σαν **χώρα του καφέ**.

Είναι η μεγαλύτερη χώρα της Ν. Αμερικής σε έκταση και πληθυσμό (έκταση: 8.512.000 τ.χ., κάτοικοι: 106.000.000) και ένα από τα μεγαλύτερα κράτη της Γης. Περιλαμβάνει την **Αμαζονία**, το μεγάλο όροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** και τα **Βραζιλιανά όρη**.

‘Η **Αμαζονία** ή **Ίσημερινή Βραζιλία** είναι χώρα με θερμό και υγρό άνθυγεινό κλίμα και αδιάπεραστα παρθένα δάση. Πολλές περιοχές της είναι ακόμη ανεξερεύνητες. Σ’ αυτή ζουν μόνο **Ινδιάνοι** και είναι πολύ άραιοκατοικημένη περιοχή. Δίνει μεγάλες ποσότητες από καουτσούκ, ξυλεία, κακάο, θανίλια, ζαχαροκάλαμο, **ινδοκάρυδα**.

Το όροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** και οι ανατολικές άκτες αποτελούν την **τροπική Βραζιλία**. Στα παράλια του **Ατλαντικού** το κλίμα είναι υγρό και παράγονται **θαμβάκι, ρύζι, κακάο, ζάχαρη, ινδοκάρυδα**. Έκει βρίσκεται και το ποτάμι **Αγιος Φραγκίσκος**. Στο έσωτερικό του όροπεδίου υπάρχουν μεγάλα **βοσκοτόπια** με **έκατομμύρια πρόβατα και βόδια**. Στην περιοχή του **Σάο Πάολο** υπάρχουν **άπεραντες φυτείες καφέας**.

Ἡ νοτιοανατολική ἢ **εὐκρατὴ Βραζιλία** στὰ τελευταῖα χρόνια κάνει μεγάλα βήματα προόδου. Εἶναι ἡ πιὸ πυκνοκατοικημένη περιοχή καὶ σ' αὐτὴ βρίσκονται οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Βραζιλίας: τὸ **Ρίο Ἰανέιρο** (4.900.000 κ.) καὶ τὸ **Σάο Πάολο** (5.700.000 κ.). Σ' αὐτὲς ζοῦν καὶ ἄρκετοὶ Ἕλληνες. Νέα πρωτεύουσα τῆς Βραζιλίας εἶναι ἡ **Μπραζίλια** (310.000 κ.), χτισμένη στὴν περιοχή τοῦ ὄροπεδίου.

Ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Βραζιλίας ἐξάγονται πολλὰ ὄρυκτά καὶ κυρίως σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, διαμάντια καὶ γαιάνθρακες. Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες, γιατί ἡ Βραζιλία δὲν ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία.

Τὴ μεγάλη αὐτὴ χώρα τὴν ἀνακάλυψαν οἱ Πορτογάλοι καὶ γιὰ πολλὰ χρόνια ἡ Βραζιλία ἦταν πορτογαλικὴ ἀποικία. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοί τῆς μιλοῦν τὴν πορτογαλικὴ γλῶσσα καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Ἡ **Γουιάνα** εἶναι ὄρεινὴ χώρα στὰ θόρεια τῆς Βραζιλίας, μὲ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καὶ παρθένα δάση. Ἔχει συνολικὰ ἔκταση 470.000 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ μόνον 1.200.000 κατοίκους. Τὴν κατέχουν ἀκόμα Εὐρωπαῖοι. Ἐνα τμῆμα τῆς ἀνήκει στὴν Ἀγγλία, ἓνα στὴν Ὀλλανδία καὶ ἓνα στὴ Γαλλία.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Βραζιλία, Ἀμαζονία, Μάτο Γκρόσο, Μπραζίλια, Ρίο Ἰανέιρο, Σάο Πάολο, Γουιάνα.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ περιοχὲς μὲ ἀνθυγιεινὸ κλίμα εἶναι συνήθως ἀραιοκατοικημένες.

2. Πολλὰ κέρδη θγαίνουν συνήθως οἱ χώρες, ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὰ ὄρυκτά, καὶ ὄχι αὐτὲς ποὺ τὰ παράγουν.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ νὰ χρωματίσετε μόνον τὴ Βραζιλία καὶ τὴ Γουιάνα.

Οι χώρες του Λά Πλάτα (Αργεντινή, Ούρουγουάη, Παραγουάη)

Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε στο χάρτη σας τόν ποταμόκολλο Ρίο ντέ λά Πλάτα, τούς ποταμούς Ούρουγουάη και Παραγουάη, τή μεγάλη πάμπα τής Αργεντινής, τήν Παταγονία.
2. Δείξτε στὸν πολιτικὸ χάρτη τὴν Αργεντινή, τὴν Ούρουγουάη καὶ τὴν Παραγουάη. Δείξτε τὸν τροπικὸ τοῦ Αἰγόκερω.
3. Δείξτε στὴν ὑδρογείο σφαίρα τὴν Αργεντινή καὶ τὴν Ἑλλάδα. "Όταν στὴ χώρα μας ἔχουμε χειμῶνα, τί ἐποχὴ ἔχουν στὴν Αργεντινή; Γιατί;
4. Στὴ χώρα μας φροντίζομε, ὥστε τὰ σπύτια καὶ τὰ οχολεῖα νὰ ἔχουν νότιο προσανατολισμό. Κάνουν τὸ ἴδιο στὴν Αργεντινή; Γιατί;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα καὶ τὸν φνικὸ κόσμο τῶν χωρῶν τοῦ Λά πλάτα;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν κτηνοτροφία τῆς Αργεντινῆς; Τί προϊόντα εἰσάγομε στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Αργεντινή;
7. Δείξτε στὸ χάρτη σας τὸ Μπυένος Ἀἰρες.
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τούς κατοίκους τῆς περιοχῆς τοῦ Λά Πλάτα;

Οἱ χώρες τοῦ Λά Πλάτα, μαζί μὲ τὴ γειτονική τους Χιλή, ἀποτελοῦν τὸ νότιο τμῆμα τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Εἶναι μιὰ περιοχὴ μὲ ἀπέραντα βοσκοτόπια, στὰ ὁποῖα ἐκτρέφονται ἑκατομμύρια πρόβατα καὶ βόδια καὶ παράγονται πολλὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Στὴ χώρα μας εἶναι γνωστὰ τὰ κατεψυγμένα κρέατα, ποῦ εἰσάγονται ἀπὸ τὴν Αργεντινή.

Ὁ Ρίο ντέ λά Πλάτα εἶναι ἕνας μεγάλος ποταμόκολλος, στὸν ὁποῖο ἐκβάλλουν οἱ ποταμοὶ Ούρουγουάης καὶ Παραγουάης. Ὁ

Άποψη του Σάο Πάολο

Θρησκευτική έορτή στη Λά Παζ

Παραγουάης είναι μεγάλος ποταμός με πολλούς παραποτάμους και θαυματικούς καταρράκτες.

Άπό τὰ δίδυμα αὐτὰ ποτάμια πήραν τ' ὄνομά τους τὰ κράτη **Ούρουγουάη** καὶ **Παραγουάη**. Πρωτεύουσα τῆς Ούρουγουάης εἶναι τὸ **Μοντεβίντεο** (1.280.000 κ.) καὶ τῆς Παραγουάης ἡ **Άσουθιόν** (450.000 κ.). Καὶ τὰ δύο αὐτὰ κράτη εἶναι γεωργικὲς καὶ κτηνοτροφικὲς περιοχὲς.

Γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χώρα εἶναι καὶ ἡ γειτονικὴ τους **Άργεντινὴ**, τὸ δεύτερο κράτος τῆς Ν. Άμερικῆς σὲ ἔκταση (2.777.000 τ.χ.) καὶ πληθυσμὸ (25.260.000 κ.). Τὰ δυτικὰ σύνορα τῆς Άργεντινῆς φτάνουν ὡς τὶς "Άνδεις. Ἐκεῖ βρίσκεται καὶ ἡ ψηλότερη κορυφὴ τῆς μεγάλης αὐτῆς ὄροσειρᾶς καὶ λέγεται **Άκονκάγκουα** (6.958 μ.). Στὶς ἀκτὲς τοῦ Άτλαντικοῦ σχηματίζονται ἀρκετοὶ κόλποι.

Άνάμεσα στὶς "Άνδεις καὶ τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς ἀπλώνεται ἡ **πάμπα** (πεδιάδα) μὲ μεγάλα λιβάδια καὶ στέπες. Εἶναι τὰ βοσκοτόπια τῆς Άργεντινῆς. Στὰ ἐργοστάσια τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἐτοιμάζονται καθημερινὰ μεγάλες ποσότητες ἀπὸ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ στέλνονται σὲ ἄλλες χώρες.

Στὰ νότια τῆς πάμπα βρίσκεται τὸ ἀραιοκατοικημένο ὄροπέδιο τῆς **Παταγονίας**, μὲ στέπες κι ἐρήμους. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἡ κύρια ἀπασχόληση τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς αὐτῆς.

Όρυκτὸ πλοῦτο δὲν ἔχει ἀξιόλογο ἡ Άργεντινὴ οὔτε ἀναπτυγμένη βιομηχανία. Τὰ περισσότερα ἐργοστάσιά της εἶναι ψυγεῖα κρέατος καὶ κονσερβοποιεῖα.

Οί κάτοικοι τής 'Αργεντινής είναι λευκοί, απόγονοι 'Ισπανῶν, καί μιγάδες. Μιλοῦν ἰσπανικά καί εἶναι χριστιανοί καθολικοί.

Πρωτεύουσα τής χώρας αὐτῆς εἶναι τὸ **Μπουένος Άιρες** (8.350.000 κ.), ἡ μεγαλύτερη πόλη τής Ν. 'Αμερικῆς καί ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τοῦ κόσμου.

Στὴν 'Αργεντινὴ ἀνήκει κι ἓνα τμήμα ἀπὸ τὴ **Γῆ τοῦ Πυρός**. Σ' αὐτὴ ζοῦν 5.000 περίπου 'Ἰνδιάνοι.

Ἔθνη - ὀνόματα: Χῶρες τοῦ Λά Πλάτα, Ρίο ντέ λά Πλάτα, Οὔρουγουάης, Παραγουάης, Μοντεβίντεο, 'Ασουνθιόν, 'Αργεντινὴ, Μπουένος Άιρες, Παταγονία, πάμπα, 'Ακονκάγκουα.

Γενικὴ παρατήρηση: Οἱ σαβάνες καί οἱ στέπες εἶναι οἱ πιὸ κατάλληλοι τόποι γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τής κτηνοτροφίας.

Ἔργασίες: Στὸν πολιτικὸ χάρτη τής Ν. 'Αμερικῆς, ποῦ ἔχετε ἰχνογραφήσει, νὰ χρωματίσετε τὶς χῶρες τοῦ Λά Πλάτα.

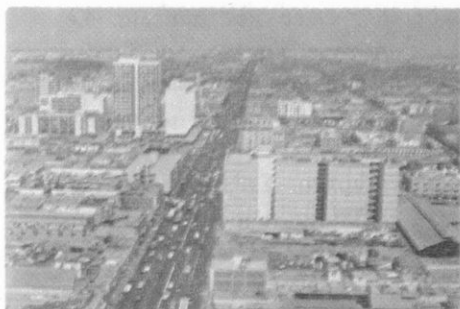

56

Τὰ κράτη τῶν Ἰνδιάνων (Βενεζουέλα, Κολομβία, Ἰσημερινός, Περου, Βολιβία, Χιλὴ)

Ἔρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δεῖξτε στὸν γεωγραφικὸ χάρτη τὴν ὄρση τῶν Ἰνδιάνων.
2. Παρατηρῆστε τὴν ἴδια περιοχὴ στὸν πολιτικὸ χάρτη. Ποιὰ κράτη βρίσκονται ἐκεῖ; Τί ὁμοιότητες ἔχουν μεταξὺ τους;
3. Σὲ ποὶ ἀπὸ τὰ κράτη αὐτὰ ὑπάρχουν πολλὲς πετρελαιοπηγές; Ἀπὸ ποὶ βγαίνουν πολλὰ λιπάσματα; Τί ἄλλο γνωρίζετε γιὰ τὸν ὄρυκτο πλοῦτο τῶν Ἰνδιάνων;
4. Μὲ ποῖον τρόπο ἡ ὄρση τῶν Ἰνδιάνων ἐπηρεάζει τὸ κλίμα τῆς Ν. 'Αμερικῆς;

Άποψη της Λίμα

Όρυχεία στη Βολιβία

5. Ποιά είναι τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα της περιοχής; Τι είναι τα λάμα και τα άλπάκας;
6. Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές των Άνδεων; Γιατί;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της περιοχής;
8. Το Λά Παζ (πρωτεύουσα της Βολιβίας) έχει ύψομετρο 3.850 μ.. Το Κίτο (πρωτεύουσα του Ίσημερινού) έχει 2.850 μ.. Ο Όλυμπος έχει 2.917 μ.. Γιατί στις κορυφές του Όλύμπου δεν μπορούν να κατοικήσουν άνθρωποι και να χτιστούν πόλεις;

Οι **Άνδεις** είναι μια τεράστια όροσειρά, που αρχίζει από την Καραϊβική θάλασσα και καταλήγει στη Γη του Πυρός. Πολλές από τις κορυφές τους έχουν πάνω από 6.000 μ. ύψος. Είναι βουνά απόκρημνα με βαθιές χαράδρες και πολλά όροπέδια. Σε πολλές κλειστές περιοχές σχηματίζονται λίμνες. Υπάρχουν επίσης πολλά ένεργα ήφαιστεια. Σπουδαιότερο από αυτά είναι το **Κοτοπάξι** (5.880 μ.) στα σύνορα του Ίσημερινού και της Κολομβίας.

Το τεράστιο τείχος των Άνδεων επηρεάζει πολύ το κλίμα όλης της Ν. Αμερικής. Οι χώρες, για τις οποίες μιλούμε, εκτός από τη Χιλή, βρίσκονται στη διακεκαυμένη ζώνη. Δεν έχουν όμως το γνωστό και υγρό κλίμα της γειτονικής Άμαζονίας ή της Κεντρικής Αφρικής. Αιτία είναι η θέση και το ύψος της όροσειράς.

Στα χαμηλά μέρη το κλίμα είναι τροπικό, με πυκνά δάση και σαβάνες. Πολλοί λίγοι, κυρίως ιθαγενείς, κατοικούν εκεί. Ψηλότερα το κλίμα είναι εύκρατο και καλλιεργούνται ζαχαροκάλαμα, καφέες, κακάο, ρύζι, βαμβάκι, δσπρια, πατάτες, δημητριακά, καπνός κ.ά. φυτά.

Σε πολλά μέρη εύδοκιμούν έσπεριδοειδή, έλιές και άμπέλια. Σε πολλές όμαλές πλαγιές τών "Άνδεων παρατηρεί κανένας, σέ διαδοχικές ζώνες, μεγάλη ποικιλία στή βλάστηση, πού άρχίζει από τά χαμηλά με φυτά τού 'Ισημερινού και καταλήγει στις βουνοκορφές με πολικά φυτά.

'Η κτηνοτροφία είναι άρκετά άναπτυγμένη. Στις πλαγιές τών "Άνδεων ζοϋν τά παράξενα προβατοειδή **λάμα** και **άλπάκας**, πού χρησιμεϋουν και για μετάφορές.

Τά δάση είναι άφθονα και δίνουν πολύτιμη ξυλεία και καουτσούκ. 'Από τó φυτό κιχόνη, πού εύδοκιμεί εκεί, παράγεται ή κινίνη.

'Ανάμεσα στή Χιλή και στο Περού σχηματίζεται ή **ξηρμος 'Ατακάμα**, με πολλά όρυχεία νίτρου. Είναι τó γνωστό στους γεωργούς **νίτρο τής Χιλής**, θαυμάσιο λίπασμα για τά χωράφια.

Γενικά, όλόκληρη ή περιοχή τών "Άνδεων έχει πολλά όρυκτά. 'Από τή Χιλή, έκτός από τó νίτρο, βγαίνουν χαλκός και σιδηρομεταλλεύματα, από τή Βολιβία κασίτερος, από τó Περού άσήμι, από τήν Κολομβία χρυσάφι και διαμάντια και από τή Βενεζουέλα πολύ πετρέλαιο. Μ' όλα αυτά, ή περιοχή τών "Άνδεων είναι γεωργική και κτηνοτροφική, χωρίς άναπτυγμένη βιομηχανία.

Σ' αύτ ή κατοικοϋν κυρίως 'Ινδιάνοι ή μιγάδες. Μιλοϋν ισπανικά και είναι χριστιανοί καθολικοί.

Στήν περιοχή τών "Άνδεων ύπάρχουν σήμερα τά έξής κράτη:

- α. 'Η **Βενεζουέλα** με πρωτεύουσα τó **Καράκας** (2.400.000 κ.).
- β. 'Η **Κολομβία** με πρωτεύουσα τή **Μπογκότα** (2.420.000 κ.).
- γ. 'Ο **'Ισημερινός** με πρωτεύουσα τó **Κίτο** (540.000 κ.).
- δ. Τó **Περού** με πρωτεύουσα τή **Λίμα** (2.800.000 κ.).
- ε. 'Η **Βολιβία** με πρωτεύουσα τó **Λά Πάζ** (600.000 κ.).
- στ. 'Η **Χιλή** με πρωτεύουσα τó **Σαντιάγο** (2.900.000 κ.).

"Εννοιες - όνόματα: Νά μάθετε τά παραπάνω όνόματα.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Τó κλίμα ενός τόπου εξαρτάται από πολλούς παράγοντες.

2. 'Από τίς περιοχές, όπου ύπάρχουν ήφαιστεια, βγαίνουν συνήθως πολλά όρυκτά.

3. Τά ήφαιστειογενή έδάφη είναι συνήθως γόνιμα.

'Εργασίες: Στο χάρτη, πού έχετε ίχνογραφήσει, νά χρωματίσετε τά κράτη τών "Άνδεων.

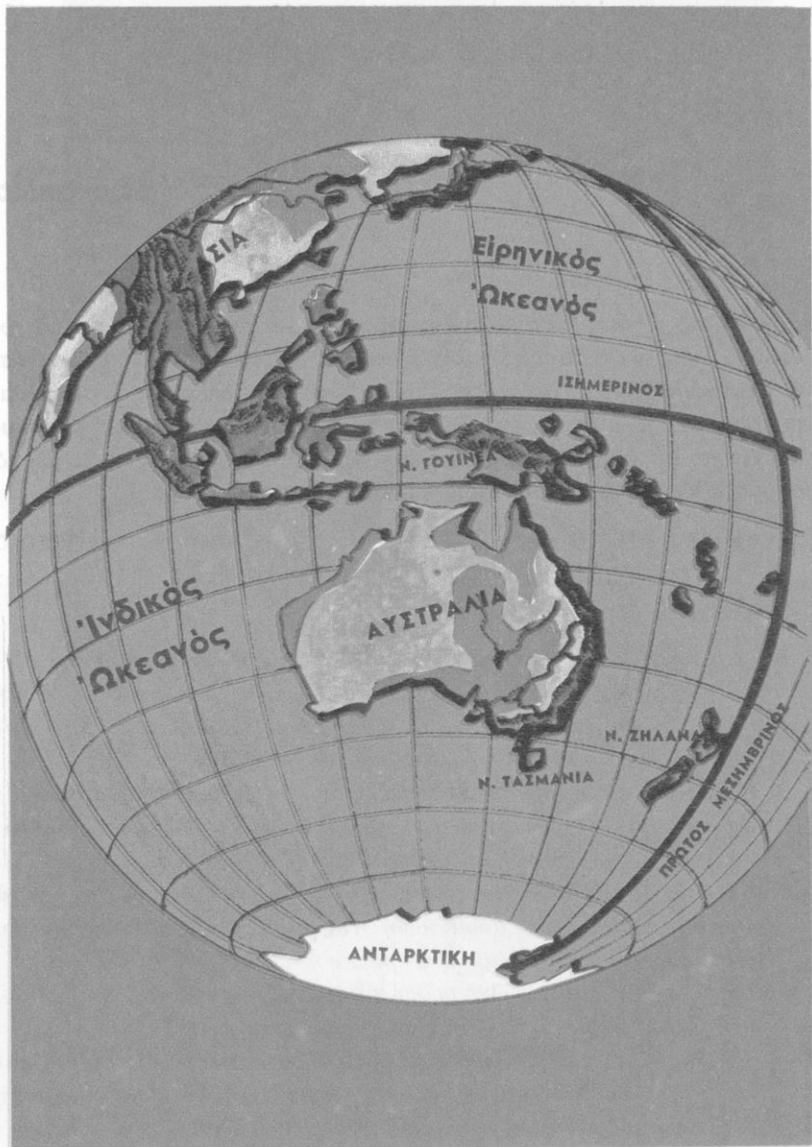
(Στοιχεῖα Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση	Πληθυσμός
ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ			
1. Η.Π.Α.	Ουάσιγκτον	9.363.000	214.000.000
2. Καναδάς	Όττάβα	9.976.000	22.730.000
3. Γροιλανδία	(Δαν. έπαρχία)	2.175.000	52.000
4. Βερμουδες	(Βρετ. άποικία)	53	58.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ			
1. Μεξικό	Μεξικό	1.972.500	58.400.000
2. Γουατεμάλα	Γουατεμάλα	109.000	5.600.000
3. Όνδούρα	Τεγκουσιγκάλπα	112.000	2.660.000
4. Βρετ. Όνδούρα	—	22.000	170.000
5. Σαλβαντόρ	Σάν-Σαλβαντόρ	21.000	4.090.000
6. Νικαράγουα	Μανάγκουα	130.000	2.160.000
7. Κόστα-Ρίκα	Σάν-Χοσέ	50.700	1.990.000
8. Παναμάς	Παναμάς	75.600	1.640.000
Ζώνη διώρυγας	(Η.Π.Α.)	1.400	45.000
9. Κούβα	Άβάνα	114.500	9.350.000
10. Άιτή	Πόρτ-ο-πρένς	27.700	4.550.000
11. Δομινικανή Δημοκρατία	Άγ. Δομίνικος	48.700	4.720.000
12. Πόρτο-Ρίκο	Σάν-Ζουάν	8.900	3.120.000
13. Μαρτινίκα	(Γαλλ. άποικία)	1.100	340.000
14. Μπαχάμες	(Βρετ. άποικία)	14.000	220.000
15. Άμαϊκή	(Βρετ. άποικία)	11.000	2.090.000
16. Άλλα νησιά	—	—	1.000.000

ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. Κολομβία	Μπογκότα	1.139.000	23.250.000
2. Βενεζουέλα	Καράκας	912.000	13.970.000
3. Ίσημερινός	Κίτο	284.000	6.940.000
4. Περού	Λίμα	1.285.000	15.200.000
5. Βραζιλία	Μπραζιλία	8.512.000	106.000.000
6. Βολιβία	Λά-Πάζ	1.098.000	4.460.000
7. Παραγουάη	Άσουνθιόν	407.000	2.580.000
8. Ούρουγουάη	Μοντεβίντεο	177.500	3.000.000
9. Άργεντινή	Μπουένος Άιρες	2.277.000	25.260.000
10. Χιλή	Σαντιάγκο	757.000	9.900.000
11. Γουιάνα (Βρετ.)	Τζωρτζτάουν	215.000	740.000
12. » (Όλλανδική)		163.000	410.000
13. » (Γαλλική)		91.000	50.000

ΟΡΗ	ΥΨΟΣ	ΠΟΤΑΜΟΙ	ΛΙΜΝΕΣ
Βραχώδη	6.187	Μισισιππής	Άνωτέρα
Μάκ Κίνλεϋ	6.187	Ρίο Γκράντε	Μίτσιγκαν
Άππαλάχια	2.044	Κολοράντο	Γιοϋρον
Άνδεις	6.958	Κολούμπια	Ήρι
Άκονκάγκουα	6.958	Μάκενζυ	Όντάριο
Βραζιλιανά	2.884	Άγ. Λαυρέντιος	Σκλάβων

Ἡ Ὑδρόγειο σφαῖρα

ΣΤ΄. Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΩΚΕΑΝΙΑ

58

Γαί
'Η Αυστραλία

Με τὸ ὄνομα **Ὠκεανία** ἐννοοῦμε τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ **Αὐστραλία**, ἡ **Νέα Γουινέα**, ἡ **Τασμανία** καὶ ἡ **Νέα Ζηλανδία**. Χιλιάδες ἄλλα νησάκια εἶναι σπαρμένα στὰ κύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ σχηματίζουν πολλὰ συμπλέγματα μὲ διάφορες ὀνομασίες. Ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστὰ μὲ τὰ ὀνόματα **Μελανησία**, **Πολυνησία** καὶ **Μικρονησία**.

Ἔκταση: 7.687.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 13.600.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν Αὐστραλία, τὴν Τασμανία, τὴ Ν. Ζηλανδία, τὴ Ν. Γουινέα καὶ τὰ μεγάλα νησιωτικὰ συμπλέγματα τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ. Συγκρίνετε τὴν ἔκταση τῆς Αὐστραλίας μὲ ἄλλες ἠπείρους.
2. Ποῖος παράλληλος κύκλος περνάει ἀπὸ τὴ μέση τῆς Αὐστραλίας;
3. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴν Αὐστραλία καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐχὸν διαφορὰ ἐποχῶν καὶ ὥρας; Γιατί;
4. Νὰ δεῖξετε τοὺς ὠκεανούς, ποὺ εἶναι γύρω στὴν Αὐστραλία, καὶ νὰ δικαιολογήσετε τὴν ἀπομόνωσή της ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Πότε καὶ ἀπὸ ποιοὺς ἀνακαλύφθηκε;
5. Παρατηρήστε στὸν γεωγραφικὸ χάρτη τὸ ἔδαφος τῆς Αὐστραλίας, τὰ ὄρη, τὰ ὄρη, τὰ ὄρη, τὴν ἀκτίες, τὰ γύρω νησιά.
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Αὐστραλίας; Δεῖξτε τὰ ποτάμια καὶ τὴν λίμνη τῆς, τὴν στέπες καὶ τὴν ἐρήμους τῆς. Μὲ ποιά περιοχὴ τῆς Ἀφρικῆς μοιάζει στὸ κλίμα ἡ Αὐστραλία; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν φνικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο τῆς; Ποιά ζῶα τῆς Αὐστραλίας δὲν ζοῦν σὲ ἄλλες ἠπείρους; Γιατί;

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Αυστραλίας

8. Τι γνωρίζετε για τους παλιούς και τι για τους σημερινούς κατοίκους της Αυστραλίας; Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της; Γιατί; Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;
9. Τι γνωρίζετε για τη σημερινή πρόοδο της Αυστραλίας;
10. Τι γνωρίζετε για τις σχέσεις της χώρας μας μ' αυτή;

Η Αυστραλία βρίσκεται πολύ μακριά από την Ελλάδα. Όταν στην Πατρίδα μας έχουμε καλοκαίρι, εκεί έχουν χειμώνα, και την ώρα που τα Αυστραλόπουλα ξεκινούν για το σχολείο, στη χώρα μας είναι μεσάνυχτα!

Η Αυστραλία είναι χώρα πολύ γνωστή στην Ελλάδα. Πολλοί

“Αποψη του Σίδνεϋ
Τεχνητή βροχή

“Υδροηλεκτρικό εργοστάσιο στην
Τασμανία

“Ελληνες μετανάστες ζοῦν σήμερα σ’ αὐτή. “Όταν ἡ Πατρίδα μας πολεμοῦσε μὲ τοὺς Γερμανοὺς, πολλοὶ Αὐστραλοὶ καὶ Νεοζηλανδοὶ στρατιῶτες ἦρθαν νὰ μᾶς βοηθήσουν. Ἄρκετοὶ ἀπ’ αὐτοὺς σκοτώθηκαν στὴ μάχη τῆς Κρήτης (Μάιος 1941).

Ἡ Αὐστραλία εἶναι ἓνα πολὺ μεγάλο νησί. Τὸ δυτικὸ τμῆμα τῆς εἶναι ὀροπέδιο μὲ χαμηλὰ βουνά. Σ’ αὐτὸ βρέχει σπάνια κι ὀλόκληρη ἢ μεγάλη αὐτὴ περιοχὴ εἶναι στέπες κι ἔρημοι. Ἐκεῖ θρῖσκονται ἡ **Μεγάλῃ ἔρημος τῶν ἄμμων** καὶ ἡ **ἔρημος Βικτωρία**.

Στὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς ὑψώνονται οἱ **Αὐστραλιανὲς “Αλπεῖς** (2.230 μ.).

Ἐνῶμεσα στὶς δύο αὐτὲς περιοχὲς σχηματίζεται τὸ κεντρικὸ βαθύπεδο τῆς Αὐστραλίας. Ἐνα τμῆμα του βρίσκεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας! Ἐκεῖ σχηματίζεται ἡ ἀλμυρὴ λίμνη **“Ευρ**.

Οἱ περισσότερες ἀκτὲς τῆς Αὐστραλίας εἶναι ἀπόκρημες καὶ ἀλίμενες. Στὸ νότο ἀνοίγεται ὁ μεγάλος **Αὐστραλιανὸς κόλπος**. Στὸ βορρᾶ σχηματίζονται: ὁ **κόλπος τῆς Καρπενταρίας** καὶ ἡ **χερσόνησος τῆς Ἰόρκης**. Στὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς σχηματίστηκαν ἑκατομμύρια κοραλλιογενὴ νησάκια, τὸ τεράστιο **φράγμα τῶν κοραλλίων**. Στὴ ΝΔ.

γωνία της Αυστραλίας υπάρχει τὸ νησί **Τασμανία**.

Ἐκ τῆς μέσης τῆς Αὐστραλίας περνᾷ ὁ τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω. Οἱ βορινὲς ἀκτὲς τῆς βρίσκονται στὴ διακεκαυμένη ζώνη κι ἔχουν κλίμα τροπικὸ. Ἐκεῖ υπάρχουν μεγάλα δάση. Στὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς τὸ κλίμα εἶναι εὐκράτο κι εὐδοκιμοῦν εὐκάλυπτοι κι ἄλλα χαρακτηριστικὰ δέντρα τῆς Αὐστραλίας. Στὸ κεντρικὸ θαθύπεδο, μὲ τὶς σαθὰνες καὶ τὶς στέπες, ἐκτρέφονται ἑκατομμύρια πρόβατα, ποὺ δίνουν ἄφθονα κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Στὴ νοτιοδυτικὴ Αὐστραλία τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακὸ. Εἶναι ἢ πρὸ πυκνοκατοικημένη περιοχὴ κι ἐκεῖ βρίσκονται οἱ μεγάλες πόλεις **Σίδνεϋ** (2.880.000 κ.), **Μελβούρνη** (2.544.000 κ.), **Ἀδελαΐδα** (860.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα **Καμπέρα** (174.000 κ.) καὶ βορειότερα τὸ **Μπρισμπέιν** (860.000 κ.). Μεσογειακὸ κλίμα ἔχει καὶ ἡ νοτιοδυτικὴ Αὐστραλία, ὅπου βρίσκεται ἡ πόλη **Πέρθ** (725.000 κ.).

Μόνον ἀξιόλογο ποτάμι τῆς Αὐστραλίας εἶναι ὁ **Μόρρεϊ**, στὴ νοτιανατολικὴ Αὐστραλία. Στὶς ἄλλες περιοχὲς τὶς περιόδους τῶν βροχῶν σχηματίζονται ὀρμητικοὶ χεῖμαρροι, ποὺ τὰ νερά τους ἀπορροφῶνται ἀπὸ τὴν ἄμμο τῶν στεπῶν καὶ τῶν ἐρήμων. Πολὺ συχνὲς εἶναι οἱ περίοδοι τῆς ἀνομβρίας καὶ τότε οἱ καλλιέργειες καταστρέφονται, τὰ χόρτα ξεραίνονται καὶ τὰ ζῶα πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴ δίψα. Περιέργα ζῶα τῆς Αὐστραλίας εἶναι τὰ **καγκουρώ**, ὁ ὀρνιθόρρυγχος, ὁ ἐμού, τὰ ἄφωνα ἀγριόσκυλα **ντίγκο**.

Ἐκατομμύρια χρόνια ἔμεινε ἡ Αὐστραλία ξεκομμένη ἀπὸ τὶς γειτονικὲς ἡπείρους. Τὴν ἀπομόνωσή της διέκοψε στὰ 1606 ὁ Ἴσπανὸς θαλασσοπόρος **Τορρές**. Ἀργότερα ἄλλοι ἐξερευνητές, καὶ κυρίως ὁ Ὁλλανδὸς **Τάσμαν** καὶ ὁ Ἄγγλος **Κούκ**, ἀνακάλυψαν ἄλλα νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἐξερεύνησαν τὴν Αὐστραλία κι ἔτσι ἄρχισε ὁ ἀποικισμός.

Οἱ ἀποικοὶ ἱδρυσαν πόλεις, κατασκεύασαν μεγάλα τεχνικὰ ἔργα, ἀνάπτυξαν τὴν κτηνοτροφία, τὴ γεωργία, τὴ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριο, ἀξιοποίησαν τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο (χρυσάφι κ.ἄ.) καὶ σήμερα ἡ Αὐστραλία εἶναι μιὰ προοδευμένη καὶ πλούσια χώρα. Σ' αὐτὴ ζοῦν 13.100.000 ἄνθρωποι. Εἶναι χριστιανοὶ καὶ μιλοῦν ἀγγλικά.

Οἱ ἰθαγενεῖς Αὐστραλοὶ σχεδὸν ἐξαφανίστηκαν. Πολλοὶ λίγοι ζοῦν στὰ δάση σὲ πρωτόγονη κατάσταση, πολεμοῦν μὲ τόξα καὶ τρέφονται ἀπὸ τὸ κυνήγι.

Ἡ **Τασμανία** εἶναι ἓνα μεγάλο ὄρεινὸ νησί, ὅπου ζοῦν 350.000 περίπου ἄνθρωποι.

Στὸ κράτος τῆς Αὐστραλίας ἀνήκουν ἐπίσης ἡ **Ἀνατολική Γουινέα** καὶ τὰ **νησιά Βίσαρκ**. Εἶναι περιοχὲς μὲ ἀνθυγιεινὸ κλίμα, ζοῦγκλες κ' ἐλάχιστους κατοίκους, ποὺ ἀνήκουν στὶς πρωτόγονες φυλὲς τῶν **Πυγμαίων**, τῶν **Παπούας** καὶ τῶν **Μελανησίων**.

Ὄνόματα: Ὠκεανία, Αὐστραλία, Τασμανία, Νέα Ζηλανδία, Μελανησία, Πολυνησία, Μικρονησία, Φράγμα κοραλλίων, Καμπέρα, Σίδνεϋ, Μελβούρνη, Ἀδελαΐδα.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ἀπομονωμένες ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμον περιοχὲς δύσκολα ἐξελίσσονται.

2. Οἱ προοδευτικοὶ καὶ δραστήριοι ἄνθρωποι ἀλλάζουν μὲ τὰ ἔργα τους τὴν ὄψη τῆς χώρας, στὴν ὁποία κατοικοῦν.

3. Οἱ περιοχὲς, ποὺ ἔχουν εὐκράτο κλίμα καὶ φυσικὸ πλοῦτο, εἶναι συνήθως πυκνοκατοικημένες.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Αὐστραλίας.

59

Τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ α. Ἡ Νέα Ζηλανδία

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε τὴ Νέα Ζηλανδία στὴν ὑδρογειο σφαίρα. Ἀπὸ πόσα νησιά ἀποτελεῖται;
2. Παρατηρήστε τὸ ἔδαφος καὶ τὶς ἀκτίες τῆς.
3. Δεῖξτε στὴν ὑδρογειο σφαίρα τὴ Ν. Ζηλανδία καὶ τὴν Ἑλλάδα. Βρῆτε τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τους καὶ κάμετε διάφορες συγκρίσεις. Τί κλίμα νομίζετε ὅτι ἔχει ἡ Ν. Ζηλανδία; Γιατί;

Χάρτης Ὁκεανίας

4. Τί γνωρίζετε γιά τὰ λιβάδια καὶ τὴν κτηνοτροφία τῆς Ν. Ζηλανδίας;
5. Τί γνωρίζετε γιά τὶς σχέσεις τῶν μακρινῶν αὐτῶν νησιῶν μὲ τὴν Ἑλλάδα;

Στὰ νοτιοανατολικά τῆς Αὐστραλίας βρίσκονται δυὸ ἀρκετὰ μεγάλα νησιά μὲ συνολικὴ ἔκταση 268.000 τ.χ.. Εἶναι ἡ **Νέα Ζηλανδία**. Τὴν ἀνακάλυψε ὁ Τάσμαν τὸ 1642.

Τὸ **Βόρειο νησί** εἶναι μικρότερο. Ἐχει πολλὰ ἐνεργὰ καὶ σθη-σμένα ἡφαίστεια καὶ πολλοὶ τὸ λένε «**νησί ποῦ καπνίζει**». Σχεδὸν ὁλόκληρο σκεπάζεται ἀπὸ πυκνὰ καὶ ωραία δάση κι ἔχει πολλὲς θερμὲς πηγὲς καὶ γραφικὲς λίμνες.

Τὸ **Νότιο νησί** εἶναι ὀρεινό. Ἐχει ψηλὰ βουνὰ καὶ γραφικὲς κατάφυτες κοιλάδες.

Ἡ Νέα Ζηλανδία ἔχει τὸ ἴδιο περίπου γεωγραφικὸ πλάτος μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ νότιο. Δὲν ἔχει ὅμως τὸ ἴδιο κλίμα. Οἱ ἄνεμοι, ποῦ φυσοῦν ἀπὸ τὸν ὠκεανό, ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς, ποῦ εἶναι ὠκεάνιο.

Καὶ τὰ δυὸ νησιά τῆς Ν. Ζηλανδίας εἶναι καταπράσινα. Ἐχουν

ώραία δάση καί χλοερὰ λιβάδια. Ἐκεῖ βρίσκουν ἄφθονη τροφή ἑκατομμύρια πρόβατα καί πολλές ἀγελάδες. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἡ σπουδαιότερη πηγή πλοῦτου γιὰ τοὺς Νεοζηλανδοὺς. Μεγάλες ποσότητες κτηνοτροφικῶν προϊόντων ἐξάγονται σὲ ἄλλες χῶρες. Ἡ γεωργία ἔρχεται σὲ δεύτερη μοῖρα καὶ ὁ δασικὸς πλοῦτος μένει σχεδὸν ἀνεκμετάλλευτος.

Στὴ Ν. Ζηλανδία εὐδοκιμοῦν ἀρκετὰ σπάνια φυτὰ, ποὺ δὲν ὑπάρχουν σὲ ἄλλα μέρη τῆς Γῆς.

Σ' αὐτὴ ζοῦν σήμερα 2.850.000 ἄνθρωποι. Εἶναι χριστιανοὶ καὶ μιλοῦν τὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων. Ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς, ποὺ ὀνομάζονται **Μαορί** καὶ εἶναι περήφανοι καὶ γενναῖοι ἄνθρωποι, ἐλάχιστοι ἀπέμειναν.

Πρωτεύουσα τῆς Ν. Ζηλανδίας εἶναι ἡ **Οὐέλιγκτον** (137.000 κ.).

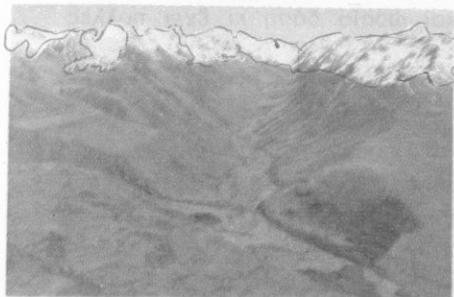
6. Τὰ ἄλλα νησιὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δεῖξτε σὴν ὑδρόγειο σφαίρα τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.
2. Παρατηρῆστε τὰ νησιὰ, ποὺ θοῖσκονται σ' αὐτόν. Πῶς σχηματίστηκαν;
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα, τὴ φύση καὶ τοὺς κατοίκους τους;
4. Δεῖξτε τὰ νησιὰ Χαβάι. Τί γνωρίζετε γι' αὐτά;

Ὅρη τῆς Ν. Ζηλανδίας

Ἀτὸλ στὸν Εἰρηνικὸ

Ὁ Μαγγελάνος ἦταν ὁ πρῶτος Εὐρωπαϊὸς θαλασσοπόρος, ποὺ διέσχισε τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Πολλὲς μέρες ὁ τολμηρὸς αὐτὸς ἄντρας καὶ οἱ σύντροφοί του πάλευαν μὲ τὰ κύματα καὶ πολὺ συχνὰ τὸ δρόμο τους διέκοπταν μικρὰ γραφικὰ νησιά, ἄλλα καταπράσινα, μὲ ἐξωτικά ἄνθη, κι ἄλλα ἐντελῶς ἄγονα. Ἀργότερα ἄλλοι θαλασσοπόροι ἀνακάλυψαν χιλιάδες νησάκια, ποὺ προβάλλουν δειλὰ μέσ' ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ μεγάλου ὠκεανοῦ, σὰν νὰ φοβοῦνται μὴ καταποντιστοῦν. "Ὅλα σχεδὸν σχηματίστηκαν ἀπὸ κοράλλια ἢ ἀπὸ ἐκρήξεις ἠφαιστειῶν.

Στὰ βορειοδυτικὰ τῆς Αὐστραλίας βρίσκονται τὰ νησιά τῆς **Μελανησίας**, τῆς **Μικρονησίας** καὶ τῆς **Πολυνησίας**.

Στὴ Μελανησία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Ν. Γουινέα καὶ τὰ νησιά **Βίσμαρκ**, ἀνήκουν τὰ νησιά τοῦ **Σολομώντα**, οἱ **Ἐθρίδες** καὶ ἡ **Νέα Καληδονία**. Εἶναι ὑπολείμματα μιᾶς παλιᾶς ἠπείρου, ποὺ καταποντίστηκε, ὅπως λένε οἱ γεωλόγοι.

Στὴ Μικρονησία ὑπάρχουν περισσότερα ἀπὸ χίλια μικρὰ νησιά, ποὺ ἀνήκουν στὶς Η.Π.Α.. "Ὅλα μαζί ἔχουν μόλις 3.000 τ.χ. ἔκταση.

"Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ, μὲ συνολικὴ ἔκταση 26.000 τ.χ., ἀποτελοῦν τὴν Πολυνησία. "Ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ ἀνήκουν στὴν Αὐστραλία καὶ τὴ Ν. Ζηλανδία κι ἄλλα στὴ Γαλλία, τὴ Μ. Βρετανία καὶ τὶς Η.Π.Α..

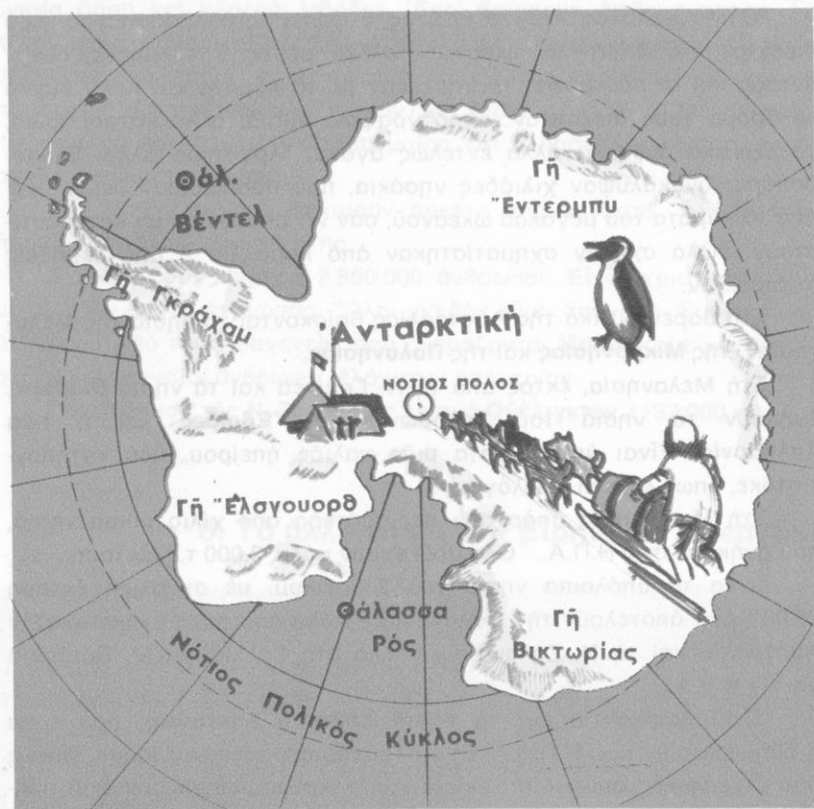
Ἐκεῖ βρίσκονται καὶ τὰ **νησιά Χαβάι** ἢ **Σάντουιτς**, ποὺ εἶναι ἡ 50ῆ πολιτεία τῶν Η.Π.Α.. "Ἐχουν εὐχάριστο ὠκεάνιο κλίμα, πυκνὰ δάση, γραφικὲς ἀμμουδιές, ὠραία τοπία, καὶ παραθερίζουν ἐκεῖ πολλοὶ Ἀμερικανοί. Οἱ κάτοικοί τους (600.000 περίπου ἄνθρωποι) ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Χονολουλού** (360.000 κ.), μιὰ ὠραία πόλη μὲ σύγχρονα κτίρια καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Νέα Ζηλανδία, Οὐέλιγκτον, Νησιά Χαβάι, Χονολουλού, Κοραλλιογενὴ νησιά, ἠφαιστειογενὴ νησιά.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ὠκεανοὶ καὶ οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῶν γειτονικῶν τους περιοχῶν.

2. Οἱ νησιῶτες εἶναι συνήθως τολμηροὶ ναυτικοί.

Ἔργασίες: Πῶς δημιουργοῦνται τὰ κοραλλιογενὴ νησιά;

Χάρτης Ἄνταρκτικῆς

Ζ: ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

60

Ἡ χώρα τῶν πάγων

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Παρατηρήστε στην ὑδρογειω σφαίρα τοὺς πόλους τῆς Γῆς. Γύρω ἀπὸ τὸν Βόρειο πόλο ὑπάρχει ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανός. Τί ὑπάρχει στὸν Νότιο πόλο;

2. Δείξτε στην υδρογείου σφαίρα την 'Ανταρκτική και τον Νότιο πολικό κύκλο. Δείξτε τη Γῆ τοῦ 'Ινθός, τὴ Νότια 'Αφρική, τὴν Αὐστραλία.
3. Γιατί ἡ ἔκτη ἥπειρος ὀνομάστηκε 'Ανταρκτική;
4. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή; Πότε καὶ πῶς ἀνακαλύφθηκε;
5. Ὑπάρχει ζωὴ στὴν 'Ανταρκτική;
6. Γιατί πολλὰ κράτη ἐνδιαφέρονται νὰ κατακτήσουν τὴν παγωμένη καὶ ἀκατοίκητη αὐτὴ ἥπειρο;

Τώρα ὡς γνωρίσωμε καὶ τὴν παγωμένη πατρίδα τῶν πιγκουίνων, τὴν 'Ανταρκτική, ποῦ ἔλειπε ἐντελῶς ἀπὸ τὶς παλιότερες Γεωγραφίες.

Ὡς τὸν περασμένο αἰῶνα οἱ ἄνθρωποι πίστευαν πῶς τὰ νερά τοῦ Εἰρηνικοῦ, τοῦ 'Ατλαντικοῦ καὶ τοῦ 'Ινδικοῦ ὠκεανοῦ ἔσμιγαν στὸν Νότιο πόλο τῆς Γῆς καὶ σχημάτιζαν γύρω ἀπὸ αὐτὸν τὸν Νότιο παγωμένο ὠκεανό. Στὰ 1832 μάλιστα ὁ "Αγγλος **Μπίσκοκ** ἐπιχείρησε νὰ φτάσῃ μὲ τὸ καράβι του ὡς τὸν Νότιο πόλο. "Ἐτσι, ὁ τολμηρὸς αὐτὸς ἄντρας βρέθηκε ἀπροσδόκητα στὶς ἀκτὲς μιᾶς νέας ἡπείρου, ποῦ ὀνομάστηκε 'Ανταρκτική, γιατί βρίσκεται στὸ ἀντίθετο σημεῖο τῆς "Αρκτου, δηλ. τοῦ Βορρᾶ.

'Αργότερα πολλοὶ ἄλλοι θέλησαν νὰ ἐπαναλάβουν τὸ ἐπικίνδuno ταξίδι τοῦ Μπίσκοκ καὶ τὸ 1911 μιὰ ὀμάδα ἀπὸ Νορβηγούς, μὲ ἀρχηγὸ τὸν 'Αμοῦδσεν, ἔφτασε πρώτη στὸν Νότιο πόλο. "Άλλες ἀποστολὲς ἐξερεύνησαν μὲ ἀεροπλάνα καὶ χαρτογράφησαν τὴν περιέργη αὐτὴ ἥπειρο, ποῦ ἡ ἔκτασή της ὑπολογίζεται σὲ 14.000.000 τ.χ. περίπου!

Στὴν 'Ανταρκτικὴ ἡ ἀνισότητα μέρας καὶ νύχτας εἶναι μεγάλη. Τὸ κρῦο εἶναι δριμύτατο. "Όλα εἶναι σκεπασμένα μ' αἰῶνια χιόνια καὶ πάγους, ποῦ, ὅπως λένε οἱ ἐπιστήμονες, ἔχουν πάχος 2.500 μέτρα περίπου! 'Ἐκεῖ χιονίζει ὅλο τὸ χρόνο κι ὁ παγωμένος νοτιὰς φυσάει ἀσταμάτητα. Σπάνια τὸ καλοκαίρι φτάνει ὡς τὶς ἀκτὲς ὁ ζεστός βοριάς καὶ τότε ἐκεῖ λιώνουν τὰ χιόνια καὶ φυτρώνουν λειχῆνες καὶ θρύα. Εἶναι τὰ μόνα φυτὰ, ποῦ μπορεῖ νὰ βρῆ κανένας στὴν 'Ανταρκτικὴ.

Ζῶα καὶ ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχουν σ' αὐτὴ. Μόνο λίγοι ἐξερευνητὲς φτάνουν κάπου-κάπου ὡς ἐκεῖ. 'Απὸ αὐτοῦς γνωρίζομε ὅτι

ή 'Ανταρκτική είναι ένα μεγάλο όροπέδιο με μεγάλα βουνα και ή-
φαίστεια. "Ένα ένεργό ήφαίστειο είναι το "**Έρεβος**, που έχει ύψος
3.999 μ.

Στά δυτικά της 'Ανταρκτικής σχηματίζεται μιá μεγάλη παγωμένη
χερσόνησος. 'Η πλησιέστερη στον Νότιο πόλο θαλάσσια περιοχή είναι
ή **Θάλασσα του Ρός**.

Στή μεγάλη κατάλευκη αυτή χώρα έχουν εγκαταστήσει το θα-
σίλειό τους οι πιγκουίνοι. Έκατομμύρια από αυτούς ζούν στις άκτες
της 'Ανταρκτικής.

Στις γύρω θάλασσες υπάρχουν πολλές φάλαινες, θαλάσσιοι
έλεφαντες και φώκες. Μαζί τους επιπλέουν στην ψυχρή θάλασσα
τεράστια παγόβουνα, που είναι επικίνδυνες παγίδες για τὰ πλοία.

Σήμερα πολλά κράτη ενδιαφέρονται νά κατακτήσουν την 'Αν-
ταρκτική για στρατηγικούς κυρίως λόγους.

"Έννοιες - όνόματα: 'Ανταρκτική, Μπίσκοε, 'Αμούδσεν, "Έρεβος, Θάλασ-
σα Ρός, πιγκουίνοι.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Στò νότιο ήμισφαίριο της Γης οι νότιοι
άνεμοι είναι ψυχροί και οι βόρειοι θερμοί.

2. Τὰ παγόβουνα είναι πολύ επικίνδυνα για τὰ πλοία.

3. 'Ο άνθρωπος έχει πάντα την έπιθυμία νά πλουτίζη τις γνώσεις του.

4. "Όσο προχωρούμε από τον 'Ισημερινό πρòς τους πόλους, τόσο ή άνι-
σότητα ήμέρας και νύχτας μεγαλώνει.

"Εργασίες: Νά ίχνογραφήσετε τò χάρτη της 'Ανταρκτικής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ 5

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1. 'Η Γη είναι ούράνιο σώμα
Το μέγεθος και το σχήμα τής Γης. 'Ο άξονας και οι πόλοι της 7
2. 'Η επίφάνεια τής Γης
Ξηρά και θάλασσα. 'Ηπειροι και ώκεανοί 11
3. 'Αναπαράσταση τής Γης
Κλίμακα. 'Υδρόγειος σφαίρα. Τοπογραφικά διαγράμματα. Χάρτες 13
4. 'Ο 'Ισημερινός και οι παράλληλοι κύκλοι τής Γης. Οι ζώνες τής Γης 17
5. Οι μεσημβρινοί κύκλοι τής Γης. 'Ο πρώτος μεσημβρινός 19
6. Γεωγραφικό πλάτος και γεωγραφικό μήκος 21
7. 'Η άτμόσφαιρα. 'Η θερμοκρασία τής άτμόσφαιρας. 'Η υγρασία της 23
8. Οι άνεμοί 25
9. Τα θαλάσσια ρεύματα 28
- 10-11. Το κλίμα. Κλίματα θερμά, εύκρατα και ψυχρά 30

Β'. ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

12. 'Η θέση τής 'Ελλάδας στον παγκόσμιο χώρο 35
13. Γεωφυσική επίσκόπηση του έλληνικού χώρου 37
14. Σύντομη οικονομική εξέταση τής 'Ελλάδας 41
15. Πολιτική και πολιτιστική εξέταση τής 'Ελλάδας 45
16. 'Η θέση τής 'Ελλάδας στη Μεσόγειο 48
17. 'Η μεγαλόνησος Κύπρος 52
18. 'Η 'Ελλάδα και η Εύρώπη 57

Γ'. Η ΑΣΙΑ

19. Γενική εικόνα τής 'Ασίας 61
20. Το κλίμα και ό φυσικός πλούτος τής 'Ασίας 64
21. 'Ιστορική εξέταση τής 'Ασίας 68

201

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ		
22.	Γενική εικόνα τής Μέσης 'Ανατολής	72
23.	'Η Μέση 'Ανατολή, κοιτίδα αρχαίων λαών και πολιτισμών Οί σημερινοί κάτοικοι της	75
24.	'Η Μικρά 'Ασία και ό 'Ελληνισμός Οί άνατολικοί γείτονές μας. Οί Τούρκοι και ή Τουρκία	77
25.	Τά άλλα κράτη τής Μέσης 'Ανατολής	80
Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ		
26-27.	'Ο κόσμος των 'Ινδιών	84
Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ		
28.	'Η 'Ινδοκίνα και ή Μαλαισία	91
29.	Τά νησιά τής Ν.Α. 'Ασίας. 'Η 'Ινδονησία και οί Φιλιππίνες	95
Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ		
30.	'Ο Σινικός κόσμος	98
31-32.	'Η Κορέα και ή 'Ιαπωνία "Ένας δραστήριος και δημιουργικός λαός	102
Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ		
33.	'Η Σιβηρία. 'Η ύπόλοιπη Σοβιετική 'Ασία	107
34.	'Ανασκόπηση τής 'Ασίας	109
Δ'. Η ΑΦΡΙΚΗ		
35.	Γενική εικόνα τής 'Αφρικής	112
36.	Τό κλίμα τής 'Αφρικής. Τά φυτά και τὰ ζώα της	114
37.	Οί κάτοικοι τής 'Αφρικής	118
38.	'Ιστορική εξέταση τής 'Αφρικής	121
Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ		
39-40.	α. Οί χώρες του Νείλου (ή Αίγυπτος και τὸ Σουδάν)	123
	β. Οί άλλες χώρες τής Βόρειας 'Αφρικής	127
41.	'Η Δυτική 'Αφρική	131
42.	'Η Κεντρική 'Αφρική	134
43.	'Η 'Ανατολική 'Αφρική	137
44.	'Η Νότια 'Αφρική	140
45.	Γενική άνασκόπηση τής 'Αφρικής	144
Ε'. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΟΥ		
46.	'Ο Νέος κόσμος. Γενική εικόνα τής 'Αμερικής	148
47.	'Η Βόρεια 'Αγγλοσαξονική 'Αμερική	151

48.	Οί 'Ηνωμένες Πολιτείες τής 'Αμερικής 'Η πλουσιότερη χώρα τής Γῆς	156
49.	'Η ὀργάνωση τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν Οί Η.Π.Α. καί ὁ κόσμος	160
50.	'Ο Καναδάς	164

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

51.	Τὸ Μεξικὸ	168
52.	'Η ὑπόλοιπη Κεντρικὴ 'Αμερικὴ	171
53.	'Η Νότια 'Αμερικὴ	175
54.	'Η περιοχὴ τοῦ 'Αμαζονίου. 'Η Βραζιλία καὶ ἡ Γουιάνα	178
55.	Οἱ χώρες τοῦ Λά Πλάτα 'Η 'Αργεντινὴ. 'Η Ούρουγουά. 'Η Παραγουάη	182
56.	Τὰ κράτη τῶν "Ανδεων Βενεζουέλα, Κολομβία, 'Ισημερινός, Περού, Βολιβία, Χιλὴ	184
57.	Γενικὴ ἀνασκόπηση τῆς 'Αμερικής	187

ΣΤ . Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΩΚΕΑΝΙΑ

58.	'Η Αὐστραλία	190
59.	Τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ	194

Ζ' Η ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

60.	'Η χώρα τῶν πάγων	198
-----	-------------------	-----

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ: ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΣ ΚΑΤΣΙΡΕΑΣ
ΔΙΟΡΘΩΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡ. ΔΟΚΙΜΙΩΝ: ΧΑΡΗΣ ΣΑΛΕΛΛΑΡΙΟΥ ('Υπ' ἀριθμ. 3690/13.5.75
ἔγγρ. Δ.Σ. ΟΕΔΒ)

48	Οι Πρώτες Βήματα της Οικονομικής Ανάπτυξης	151
49	Η Πλευρά της Οικονομικής Ανάπτυξης	152
50	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	153
51	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	154
52	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	155
53	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	156
54	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	157
55	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	158
56	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	159
57	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	160
58	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	161
59	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	162
60	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	163
61	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	164
62	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	165
63	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	166
64	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	167
65	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	168
66	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	169
67	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	170
68	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	171
69	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	172
70	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	173
71	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	174
72	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	175
73	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	176
74	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	177
75	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	178
76	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	179
77	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	180
78	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	181
79	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	182
80	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	183
81	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	184
82	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	185
83	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	186
84	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	187
85	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	188
86	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	189
87	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	190
88	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	191
89	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	192
90	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	193
91	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	194
92	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	195
93	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	196
94	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	197
95	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	198
96	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	199
97	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	200
98	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	201
99	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	202
100	Η Οικονομική Ανάπτυξη στην Ελλάδα	203

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΑΝΑΡΤΗΣΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΑΝΑΡΤΗΣΗΣ

1200/77

024000027939

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ', 1976 (VII) — ΑΝΤΙΤ. 217.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ: 2654/30-3-76
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔ.: «ΑΤΛΑΝΤΙΣ - Μ. ΠΕΧΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ» Α.Ε.

10

